

Rekenhof

23e Boek van het Rekenhof
voorgelegd aan het Parlement
van het Brussels Hoofdstedelijk
Gewest en aan de Verenigde
Vergadering van de
Gemeenschappelijke
Gemeenschapscommissie

Verslag van het Rekenhof voorgelegd aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan de
Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Bruxelles, oktober 2018

INHOUD

Inleiding	3
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	4
I Resultaten van de begrotingsuitvoering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor 2017	4
II Certificeringsopdracht	32
1 Certificering van de algemene rekeningen	32
2 Regelgevend kader	33
3 Stemming over de rekeningen	33
4 Consolidatieperimeter - Evolutie	34
5 Rekeningen die te laat of niet werden voorgelegd	36
6 Controle van de inventarissen van de materiële en de immateriële vaste activa van de gewestelijke entiteit	38
III Certificering van de algemene rekeningen	42
1 Overzicht van de laatste gecertificeerde rekeningen	42
2 Geconsolideerde algemene rekening van de gewestelijke entiteit (algemene rekening 2017)	43
3 Diensten van de regering (algemene rekening 2017)	46
4 Actiris (algemene rekening 2017)	56
5 Brussels agentschap voor de onderneming (algemene rekening 2017)	59
6 Gewestelijk Agentschap voor Netheid (algemene rekening 2017)	61
7 Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (algemene rekening 2017)	70
8 Gewestelijk handelsagentschap (algemene rekening 2017)	73
9 Brussel Gas Elektriciteit (algemene rekening 2017)	75
10 Brusoc (algemene rekening 2017)	76
11 Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (algemene rekening 2017)	77
12 Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (algemene rekening 2017)	79
13 Brussels Waarborgfonds (algemene rekening 2017)	80
14 Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (algemene rekening 2017)	82
15 Brussels Instituut voor Milieubeheer (algemene rekening 2017)	83
16 Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (algemene rekening 2017)	85
17 Iristeam (algemene rekening 2017)	86
18 Haven van Brussel (algemene rekening 2017)	88
19 Dienst Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (algemene rekening 2017)	90
20 Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (algemene rekening 2015)	93
21 Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel en Citeo (geconsolideerde algemene rekening 2017)	95
22 Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (algemene rekening 2017)	97
IV Controle van de rekeningen van instellingen buiten certificering	99
1 Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer (algemene rekening 2016)	99
2 Maatschappij voor de Verwerving van Vastgoed (algemene rekening 2015)	103
V Thematische audits	106
1 Overheidsopdrachten van het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest	106
2 Administratieve en geldelijke toestand van de personeelsleden van het Instituut ter bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel	120
3 Subsidiëring van gesubsidieerde contractuelen door Actiris	127
GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE	
Certificering van de algemene rekening 2017	149

Inleiding

Dit boek, dat het Rekenhof voorlegt aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, bestaat uit twee delen.

Het eerste deel betreft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en omvat vijf hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk, *Begrotingsuitvoering 2017 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, schetst de evolutie van het begrotingssaldo en van het vorderingensaldo van de gewestelijke entiteit, alsook de evolutie van de gerealiseerde ontvangsten en uitgaven.

Het tweede en derde hoofdstuk zijn gewijd aan de certificering van de algemene rekeningen van de gewestelijke entiteit, van de diensten van de regering en van de bestuursinstellingen. Het vierde hoofdstuk geeft een samenvatting van de laatste controleverslagen van twee instellingen waarvan de rekeningen niet moeten worden gecertificeerd.

Het laatste hoofdstuk, *Thematische audits*, omvat drie artikels, respectievelijk over de *Overheidsopdrachten van het Centrum voor Informatica voor het Brussels Gewest*, de *Administratieve en geldelijke toestand van de personeelsleden van het Instituut ter bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel* en de *Subsidiëring van gesubsidieerde contractuelen door Actiris*.

Tot slot is het tweede deel van het boek gewijd aan de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Het Rekenhof heeft de algemene rekening 2017 van die entiteit niet kunnen certificeren omdat het bij de afsluiting van dit boek nog geen rekening had ontvangen.

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

I Resultaten van de begrotingsuitvoering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor 2017

1 Voorwoord

Om het Brussels Parlement te informeren, geeft dit artikel een overzicht van de evolutie, in de periode 2014-2017, van de resultaten van de uitvoering van de begrotingen van de diensten van de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (DBHR), van de vorderingensaldi van de gewestelijke entiteit, evenals van de gerealiseerde ontvangsten en uitgaven, die sedert 2015 worden beïnvloed door de zesde staatshervorming.

In het artikel worden eveneens de evolutie van de gewestschuld en van het uitstaand bedrag van de vastleggingen voorgesteld.

Tot slot bevat het gedetailleerdere commentaar over de ontvangsten en uitgaven van 2017, met inbegrip van die van de begrotingsfondsen.

2 Bepaling van de begrotingsdoelstelling

2.1 *Stabiliteitsprogramma*

Overeenkomstig het samenwerkingsakkoord van 13 december 2013¹ formuleerde de afdeling Financieringsbehoeften van de Overheid van de Hoge Raad van Financiën (HRF) in maart 2017 aanbevelingen over de begrotingsdoelstelling van de hele overheid en de verdeling ervan over de verschillende overheidsniveaus².

Op basis van het advies van de HRF werd het stabiliteitsprogramma 2017-2020 van België goedgekeurd in de federale ministerraad van 28 april 2017 zonder formele goedkeuring vanwege het Overlegcomité, dat er akte van heeft genomen. Het programma legt de te leveren inspanning in 2018 op 0,6 % van het bbp en in 2019 op 0,4 % van het bbp. Het structureel evenwicht zou vervolgens moeten worden behouden voor elk van de entiteiten.

Voor 2017 beveelt het programma een vorderingensaldo aan voor de hele overheid van - 1,6 % van het bbp, maar het vermeldt geen becijferde aanbeveling over de verdeling van de te bereiken doelstelling voor elk van de componenten van entiteit II³. De Europese Commissie was van oordeel dat de ontstentenis van een formeel akkoord en het gebrek aan coördinatie tussen de entiteiten over de verdeling van de begrotingsinspanning, schadelijk zijn voor de betrouwbaarheid van het globale traject van het land met het oog op de realisatie van zijn doelstelling op middellange termijn die in het stabiliteitsprogramma is vastgelegd.

De voor de hele overheid vastgelegde doelstellingen omvatten de uitzonderlijke uitgaven voortvloeiend uit de asiel- en migratiecrisis en uit de strijd tegen het terrorisme, waarvoor de Belgische overheden in

¹ Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Overheid, de Gemeenschappen, de Gewesten en de Gemeenschapscommissies betreffende de uitvoering van artikel 3, § 1, van het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie.

² Hoge Raad van Financiën, Afdeling Financieringsbehoeften van de Overheid, Advies Begrotingstraject ter voorbereiding van het Stabiliteitsprogramma 2017-2020, Advies, maart 2017.

³ Geheel van gemeenschappen, gewesten en lokale overheden.

2017, net zoals in 2016, aan de Europese Commissie de toepassing hebben gevraagd van de flexibiliteitsclausule⁴. In haar aanbevelingen van 23 mei 2018 over het nationale hervormingsprogramma 2018 van België en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2018 van België, raamde de Commissie de bijkomende uitgaven voor de veiligheidsmaatregelen die in aanmerking kwamen voor de flexibiliteitsclausule, in 2017 voor heel België op 0,04 % van het bbp.

Het stabiliteitsprogramma verduidelijkt overigens dat de federale regering in samenwerking met de gemeenschappen en de gewesten een dialoog zal aangaan met de Europese Commissie over de budgettaire verwerking van de strategische investeringen waaraan grote retoureffekten gekoppeld zijn⁵, aangezien het resultaat van die dialoog van doorslaggevend belang is voor de naleving van het traject. Volgens de informatie waarover het Rekenhof beschikt, hebben de Europese instanties tot op heden nog geen beslissing genomen en werd er nog geen planning vastgelegd met het oog op de afronding van de lopende onderhandelingen.

2.2 Traject van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het ontwerpbegrotingsplan dat België in oktober 2017 bezorgde aan de Europese Unie, herzag de globale doelstelling voor dat jaar in het licht van de laatst beschikbare informatie, hoofdzakelijk door het vorderingsaldo te beperken tot - 1,5 % van het bbp in plaats van - 1,6% in het stabiliteitsprogramma.

Dat ontwerpbegrotingsplan bevatte bovendien de doelstellingen en discretionaire maatregelen opgenomen in de ontwerpbegrotingen van de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten.

In dat kader⁶ stelde de regering bij de opmaak van de aangepaste begroting 2017 een vorderingensaldo⁷ voorop van - 109 miljoen euro. Ze was van oordeel dat dit saldo in overeenstemming was met het begrotingsplan omdat het 109 miljoen euro uitgaven hernam die zouden moeten worden geneutraliseerd bij de evaluatie door de Europese Commissie van de begrotingsrealisaties van België in 2017, te weten:

- 53 miljoen euro voor de uitzonderlijke uitgaven in verband met de veiligheid en de strijd tegen het radicalisme ;
- 56 miljoen euro voor uitgaven voor belangrijke investeringen. Ze betreffen de Leopold II-tunnel en de Hallepoorttunnel (31 miljoen euro), alsook de vernieuwing en uitbreiding van metrolijn 3 Noord-Zuid (25 miljoen euro).

De neutralisering van die investeringsuitgaven voor de berekening van het vorderingensaldo hangt af van een beslissing van de Europese Commissie die nog niet genomen is.

---

⁴ Deze clausule (de artikelen 5.1 en 6.3 van verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad van 7 juli 1997 over versterking van het toezicht op begrotingssituaties en het toezicht op en de coördinatie van het economisch beleid) bepaalt dat de lidstaten in uitzonderlijke omstandigheden mag worden toegestaan tijdelijk af te wijken van het aanpassingstraject met het oog op de realisatie van de begrotingsdoelstelling op middellange termijn.

⁵ Stabiliteitsprogramma, *Ondersteuning van de investeringen*, blz. 38, en *Bijlage 5 – Het verwachte economische rendement van niet-defensiegerelateerde overheidsinvesteringsprojecten die aanzienlijke budgettaire gevolgen hebben*, blz. 46-70.

⁶ In het raam van het regeerakkoord 2014-2019 verbond de Brusselse regering zich ertoe jaarlijks een begroting in evenwicht voor te leggen.

⁷ Vorderingensaldo zoals vermeld in de ordonnantie van 15 december 2017 houdende de aanpassing van de Algemene Uitgavenbegroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het begrotingsjaar 2017.

3 Vorderingensaldo opgesteld door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR)

Het vorderingensaldo bepaalt de nettofinancieringsbehoefte in ESR-termen (Europees systeem voor de rekeningen). Het wordt berekend op basis van het begrotingssaldo van de DBHR en van de ontvangsten en uitgaven van de instellingen die behoren tot de consolidatieperimeter van het gewest, meer bepaald door interne verrichtingen te schrappen⁸. Dat resultaat ondergaat vervolgens enkele correcties als gevolg van de toepassing van de ESR-normen.

Het INR maakt in oktober het definitieve ESR-vorderingensaldo van het voorgaande jaar op, op basis van de rapportering van de gegevens van de economische hergroepering die wordt uitgevoerd in mei aan de hand van de Algemene gegevensbank (AGB)⁹ door de administratie Financiën en Begroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het raam van de definitieve afsluiting van de economische hergroepering van de ontvangsten en uitgaven van de instellingen die behoren tot de consolidatieperimeter. Die berekening wordt uitgevoerd los van de controle die het Rekenhof verricht op de begrotingsgegevens van de algemene rekening van de Brusselse gewestelijke entiteit, rekening houdend met de termijnen die momenteel gelden voor de opmaak ervan¹⁰. Bijgevolg kan het instituut de vaststellingen die het Rekenhof formuleert in het raam van de certificering van de algemene rekening, niet integreren.

De volgende tabel geeft de berekening weer van het vorderingensaldo zoals die werd uitgevoerd door het INR in zijn publicatie van oktober 2018¹¹.

---

⁸ De synthese van alle ontvangsten- en uitgavenverrichtingen wordt uitgevoerd volgens de criteria van de economische classificatie en wordt de « economische hergroepering » (EH) genoemd.

⁹ FOD Beleid en Ondersteuning.

¹⁰ De algemene rekening moet ter certificering worden overgezonden aan het Rekenhof vóór 31 augustus van het jaar dat volgt op het jaar waarop de rekening betrekking heeft. Het Rekenhof moet zijn opmerkingen meedelen ten laatste bij de indiening bij het parlement van de ontwerpordonnantie houdende de begroting, namelijk op 31 oktober van het jaar dat voorafgaat aan het begrotingsjaar.

¹¹ Instituut van de Nationale Rekeningen, *Nationale rekeningen ; overheidsrekeningen 2017, 19 oktober 2018*.

Vorderingensaldo 2017

	Berekening van het vorderingensaldo
Begroting van de DBHR	
Ontvangsten (zonder leningen)	4.115,7
Uitgaven (zonder aflossingen van de schuld)	4.316,3
Nettobegrotingssaldo	- 200,7
Gewestelijke entiteit (definitieve afsluiting EH mei 2018)	
Ontvangsten EH (zonder leningen)	5.159,5
Uitgaven EH (zonder aflossingen van de schuld)	5.229,8
Netto te financieren saldo volgens de economische hergroepering (NFS EH)	- 70,2
Correctie kredietverleningen en deelnemingen (KVD)	
Saldo KVD DBHR	- 10,5
Saldo KVD geconsolideerde instellingen	25,5
Totaal saldo KVD	15,0
Vorderingensaldo van de economische hergroepering (VS EH)	- 55,2
ESR-correcties	
- Perimeterverschillen	- 0,6
- Verschillen in boekingsstijdstip	- 122,2
- Inhoudelijke verschillen	36,3
- Andere verschillen	- 10,0
Totaal ESR-correcties	- 96,5
ESR-vorderingensaldo gewestelijke entiteit (VS ESR)	- 151,7
ESR-vorderingensaldo na correctie opcentiemen	- 94,9

(in miljoen euro)

Bron : Publicatie INR van 19 oktober 2018, algemene rekening 2017 van de DBHR en van de economische hergroepering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

3.1 Begrotingssaldo van de diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering

Het begrotingssaldo is het resultaat van de uitvoering van de middelenbegroting en van de algemene uitgavenbegroting van de DBHR. Het stemt overeen met het verschil tussen alle ontvangsten (vastgestelde rechten) en alle uitgaven (vereffeningen) die tijdens een begrotingsjaar werden aangerekend.

In de volgende tabel worden de begrotingssaldi van de DBHR voor het jaar 2017 weergegeven.

Begrotingssaldi DBHR 2017

	Aangepaste begroting	Realisaties	Verschil
Ontvangsten (zonder leningopbrengsten) (1)	4.141,9	4.115,7	- 26,3
Uitgaven (zonder aflossingen van de schuld) (2)	4.701,0	4.316,3	- 384,7
Nettobegrotingssaldo (3) = (1) - (2)	- 559,1	- 200,7	358,4
Opbrengsten van leningen (4)	253,5	50,0	- 203,5
Aflossingen van de schuld (5)	339,2	205,7	- 133,5
Brutobegrotingssaldo (6) = (3) + (4) - (5)	- 644,8	- 356,4	288,4

Bron : aangepaste begrotingen en algemene rekening 2017 van de DBHR

(in miljoen euro)

Het nettobegrotingssaldo (- 200,7 miljoen euro) dat blijkt uit de gegevens van de algemene rekening van de DBHR, is gunstiger dan het ex ante geraamde saldo (- 559,1 miljoen euro). Het verschil (358,4 miljoen euro) wordt voornamelijk verklaard door de onderbenutting van de uitgavenkredieten.

In zijn controleverslag over de algemene rekening 2017 van het gewest raamde het Rekenhof de overschatting van de begrotingssaldi van de DBHR echter op 97,6 miljoen euro, zowel bruto als netto. Dat bedrag vloeide enerzijds voort uit de niet-aanrekening in 2017 van uitgaven die tot dat boekjaar behoorden voor een geraamd totaal van 111,8 miljoen euro, en anderzijds uit de foutieve aanrekening van uitgaven voor rekening van derden voor een bedrag van 14,2 miljoen euro. De impact van die overschatting van de begrotingssaldi op het vorderingensaldo van het boekjaar beperkt zich tot 54 miljoen euro, volgens de berekeningen van het Rekenhof.

3.2 *Netto te financieren saldo volgens de economische hergroepering*

De overgang van het nettobegrotingssaldo naar het netto te financieren saldo volgens de economische hergroepering (NFS EH) wordt uitgevoerd rekening houdend met de nettoverrichtingen¹² van elle instellingen die behoren tot de perimeter van de gewestelijke entiteit, aan de hand van de schrapping van interne verrichtingen, overdrachten binnen de gewestelijke entiteit en de toepassing van bepaalde technische aanpassingen. Dat saldo bedraagt volgens het INR - 70,2 miljoen euro.

3.3 *Vorderingensaldo van de economische hergroepering*

Om het vorderingensaldo van de economische hergroepering (VS EH) te berekenen op basis van het NFS EH, moeten de ontvangsten en uitgaven met code 8 (toekenningen en terugbetalingen van kredieten, deelnemingen en vereffeningen van deelnemingen en andere financiële producten) worden geschrapt.

Aangezien het saldo (uitgaven min ontvangsten) van die verrichtingen 15,0 miljoen euro bedraagt, belooft het VS EH volgens het INR - 55,2 miljoen euro.

3.4 *ESR-vorderingensaldo*

De overgang van het VS EH naar het ESR-vorderingensaldo (VS ESR) gebeurt via door het INR toegepaste correcties, die - 96,5 miljoen euro belopen. De voornaamste correcties zijn de volgende :

- de negatieve correctie voor een « perimeterverschil » (- 0,6 miljoen euro) om rekening te houden met het globale mali van de eenheden die behoren tot sector S.1312, maar waarvan het gewest de verrichtingen nog niet heeft opgenomen in de economische hergroepering;
- de negatieve correctie voor « verschillen in boekingstijdstip » (- 122,2 miljoen euro), die werd toegepast om rekening te houden met het door het ESR voorgeschreven boekingstijdstip. Deze correctie omvat voornamelijk: de correctie voor de verschuiving¹³ van gewestbelastingen (16,8 miljoen euro), de correctie voor de vertraging van een maand waarmee de federale overheid die belastingen doorstort aan de gewesten¹⁴ (- 41,1 miljoen euro), de correctie voor uitstel van de registratie van facturen (- 41 miljoen euro)¹⁵, en tot slot de negatieve correctie betreffende de impact van de gewestelijke opcentiemen op de personenbelasting¹⁶ (- 53 miljoen euro). Deze correctie vloeit voort uit het feit dat de storting van de voorschotten¹⁷ aan de gewesten door de FOD Financiën in 2017 geen ontvangst vormt volgens het ESR 2010, dat stelt dat enkel de tijdens de periode ingekohierde bedragen ontvangsten van het betrokken boekjaar vormen, aangezien de voorschotten louter financiële transacties zijn;

---

¹² Verrichtingen zonder ESR-code 9 (opbrengsten uit leningen en aflossingen van de schuld).

¹³ Deze correctie beoogt het verschil in aanmerking te nemen tussen de datum van de economische verrichting en de datum waarop het verschuldigde bedrag opeisbaar wordt. In de praktijk gebruikt het INR de methode van de « transactionele kas »: de ontvangsten worden geboekt tijdens de economische activiteit (in dit geval tijdens de inkohiering) en niet wanneer ze daadwerkelijk worden geïnd. Dat komt neer op een verschuiving van één tot twee maanden ten opzichte van de kasontvangsten.

¹⁴ Deze correctie beoogt rekening te houden met de bedragen die de federale overheid daadwerkelijk inde gedurende de twaalf maanden van het betrokken jaar.

¹⁵ Namelijk het geraamde verschil tussen de op de begroting 2017 in plaats van op de begroting 2016 aangerekende facturen (38,1 miljoen euro) en de op de begroting 2018 in plaats van op de begroting 2017 aangerekende facturen (84,8 miljoen euro), vermeerderd met een reserve van nagenoeg 5 miljoen euro.

¹⁶ De gewestelijke PB werd ingevoerd vanaf aanslagjaar 2015 (inkomsten 2014).

¹⁷ Om te vermijden dat de gewesten zonder middelen komen te zitten, werd een voorschottensysteem ingevoerd: de federale overheid stort maandelijkse voorschotten aan de gewesten ten belope van 1/12^e van de voor dat aanslagjaar en voor het betrokken gewest geraamde middelen. Een eerste voorlopige afrekening wordt uitgevoerd zodra de normale aanslagtermijn (18 maanden) verstreken is; de latere regularisaties geven aanleiding tot een maandelijkse afrekening.

- de positieve correctie (+ 36,3 miljoen euro) voor een verschil wegens een inhoudelijk verschil, voornamelijk + 36,1 miljoen euro voor de registratie van *swaps*¹⁸ ;
- de negatieve correctie (- 10 miljoen euro) wegens andere verschillen, voornamelijk de inaanmerkingneming bij de uitgaven van de overdrachten met ESR-codes 41 en 61 naar geconsolideerde eenheden die geen deel uitmaken van de EH en die normaliter geen impact hebben op het VS ESR, in afwachting van het jaarverslag van de betrokken eenheden.

Het INR legt het ESR-vorderingensaldo voor 2017 aldus vast op - 151,7 miljoen euro. Aangezien de Hoge Raad van Financiën erop heeft gewezen dat de doelstellingen voor de verschillende overheidsniveaus waren vastgelegd rekening houdend met de voorschotten inzake opcentiemen, had het INR in zijn verslag over de overheidsrekeningen eveneens een vorderingensaldo berekend dat die voorschotten in aanmerking nam. Het ESR-vorderingensaldo voor 2017 werd dus met 56,8 miljoen euro gecorrigeerd¹⁹ en beloopt aldus - 94,9 miljoen euro, wat een kleiner tekort is dan wat het gewest had geraamd bij de opmaak van zijn begroting²⁰, vóór neutralisering van de uitgaven voor veiligheid en strategische investeringen (- 109 miljoen euro).

Als de Europese Commissie zou beslissen dat de uitgaven voor veiligheid en investeringen²¹ inderdaad onder de flexibiliteits- en investeringsclausules vallen, zou het vorderingensaldo berekend door het INR coherent zijn met het saldo van de begrotingsramingen (oftewel een nulsaldo na neutralisering van de uitgaven voor veiligheid en uitzonderlijke investeringen).

Die vaststelling moet getemperd worden door de conclusie van het Rekenhof over de algemene rekening van de DBHR. Bij de certificering heeft het Rekenhof immers vastgesteld dat de netto- en brutobegrotingsaldi met 97,6 miljoen euro werden overschat door verkeerde aanrekeningen van het boekjaar (zie punt 3.1), wat een impact heeft van 54 miljoen euro op het ESR-vorderingensaldo.

---

¹⁸ Deze correctie beoogt de instreststromen die verband houden met de *swap*-verrichtingen die werden geregistreerd met ESR-code 2, te herklasseren bij de niet-financiële verrichtingen (ESR-code 8).

¹⁹ Het bedrag van de correctie dat is opgenomen in de tabel betreffende de door het INR uitgevoerde berekening van het saldo, beloopt 53 miljoen euro. De correctie wordt evenwel in aanmerking genomen ten belope van 56,8 miljoen euro ingevolge de alternatieve berekening die de HRF aan het INR voorlegde in het raam van de bepaling van dat bedrag om de impact « 23 BVO *nl av 31.10.18* » van het tempo waarin de incohieringen elkaar opvolgen.

²⁰ Eveneens berekend op basis van de voorschotten met betrekking tot de gewestelijke opcentiemen.

²¹ Uit een eerste analyse van het Rekenhof blijkt dat de in de begroting voorziene investeringen inzake mobiliteit (56 miljoen euro) werden uitgevoerd ten belope van nagenoeg 21 miljoen euro (8,1 miljoen euro van de 31 miljoen euro voor de renovatie van de grote tunnels, en maximum 13 miljoen euro van de 25 miljoen euro voor de eerste studies betreffende de uitbreiding van metrolijn Noord en de inrichtingswerkzaamheden in dat verband); de begroting voor de investeringen inzake veiligheid (53 miljoen euro) zou zijn gebruikt ten belope van 29 miljoen euro (diverse uitgaven aangerekend op de begrotingen van de MIVB, Brussel Preventie & Veiligheid (BPV), het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG) en de DBHR). Het gaat om een indicatieve raming gezien de moeilijkheden die worden ondervonden om de betrokken uitgavenposten te identificeren; de Brusselse regering vermeldt deze immers niet in haar begrotingsramingen.

4 Toestand van de schuld

De volgende tabel geeft de evolutie weer gedurende de periode 2014-2017 van het uitstaand bedrag van de verschillende componenten van de gewestsschuld.

Evolutie van het uitstaand bedrag van de gewestsschuld

		2014	2015	2016	2017
Directe schuld (op lange termijn)	(1)	2.870,8	2.668,8	2.568,8	2.407,3
Vlottende schuld (op korte termijn)	(2)	79,1	81,6	119,3	551,3
Directe gewestsschuld	(3) = (1) + (2)	2.949,9	2.750,4	2.688,0	2.958,6
Schulden van de geconsolideerde instellingen (LT)	(4)	1.860,8	2.009,9	2.038,6	2.083,8
Geconsolideerde brutogewestsschuld	(5) = (3) + (4)	4.810,7	4.760,3	4.726,6	5.042,4
Geconsolideerde brutoschuld INR	(6)	4.918,8	4.753,1	4.637,0	4.885,1
<i>verschil brutoschuld BHG</i>	<i>(7) = (6) - (5)</i>	<i>108,1</i>	<i>- 7</i>	<i>- 89,6</i>	<i>- 157,3</i>

(in miljoen euro)

Bron : jaarverslag 2017 van het Agentschap van de Schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en INR-publicatie van 19 oktober 2018

4.1 Directe gewestsschuld

De directe gewestsschuld (schuld van de DBHR) bestaat uit de langetermijnschuld (directe schuld *stricto sensu*) en de kortetermijnschuld (oftewel vlottende schuld), naargelang de looptijd van de leningen meer of minder bedraagt dan een jaar. Tijdens de onderzochte periode is de directe gewestsschuld globaal gestegen met 8,7 miljoen euro, d.i. een toename met 472,2 miljoen euro bij de vlottende schuld en een daling met 463,6 miljoen euro bij de langetermijnschuld. Op 31 december 2017 beliep ze 2.958,6 miljoen euro²², een stijging met 271 miljoen euro ten opzichte van het voorgaande jaar vanwege de toename van het begrotingstekort. Terwijl de directe langetermijnschuld (LT) daalde met 161,5 miljoen euro, steeg de vlottende kortetermijnschuld (KT) met 432 miljoen euro, in de lijn van de strategie waarbij steeds vaker de voorkeur gegeven wordt aan dit soort schuld vanwege de lage kortetermijnrentes. Nadat er enkele jaren een toename was van de nettobegrotingssaldi heeft het gewest sinds 2013 immers geen nieuwe langetermijnfinancieringen uitgevoerd, maar heeft het zijn financieringsmogelijkheden op korte termijn benut (voornamelijk zijn rekening-courant en zijn thesauriebewijzenprogramma).

4.2 Geconsolideerde brutoschuld

Volgens de ESR-methodologie moeten de schulden van de instellingen die behoren tot de sector van de overheidsbesturen (S.1312), worden geconsolideerd met de schulden van de diensten van de regering. De vervanging in 2014 van het ESR 1995 door het ESR 2010 heeft zich onder andere vertaald in een uitbreiding van de perimeter. Sindsdien worden de langetermijnschulden van een zestigtal instellingen geconsolideerd met die van de DBHR. Tijdens de onderzochte periode stegen die schulden van die geconsolideerde instellingen met 223 miljoen euro (+ 12%). Tussen 2016 en 2017 was er een toename met 45 miljoen euro, voornamelijk vanwege de stijging met 110 miljoen euro van de schuld van de huisvestingssector en de daling met 50 miljoen euro van de schuld van het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesarieën (BGHGT). De schuld van de geconsolideerde instellingen situeert zich grotendeels in de huisvestingssector (de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM), het Woningfonds en sociale kredietmaatschappijen), ten belope van 1,1 miljard euro, en in het BGHGT, ten belope van 0,8 miljard euro. Dit is samen meer dan 90 % van het totaal in 2017.

²² Het Rekenhof reconcilieerde dit bedrag met het bedrag van de schulden opgenomen bij de passiva in de balans van de algemene rekening 2017 van de DBHR.

Volgens het jaarverslag van het Agentschap van de Schuld was er eind 2017 in totaal aldus een geconsolideerde brutogewestsschuld in de zin van het ESR 2010 van 5.042,4 miljoen euro. Tijdens de onderzochte periode steeg die schuld globaal met nagenoeg 232 miljoen euro (+ 4,8%) wegens de toename tussen 2016 en 2017 (+ 6,7%) na twee jaar op rij te zijn gedaald.

4.3 Geconsolideerde brutoschuld INR

In voorgaande tabel verschillen de bedragen van de geconsolideerde brutoschuld die het INR publiceerde op de website van de Nationale Bank van België in oktober 2018, van de cijfers in het verslag van het Agentschap van de Schuld (een verschil van -157,3 miljoen euro oftewel - 3,1 % in 2017). Die verschillen vloeien grotendeels voort uit een conceptueel verschil met betrekking tot de bedragen van de directe kortetermijnschuld van de instellingen die deelnemen aan een *cash-poolingcontract* (thesauriecentralisatie) met het gewest. Voor de langetermijnschulden van de te consolideren instellingen duiken er verschillen op, doordat de gegevens op verschillende momenten werden bijgewerkt en vanwege de toepassing, al dan niet, van nieuwe consolidatie-elementen, of wegens een perimeterverschil. Het Agentschap van de Schuld heeft aangekondigd de twee verslagen vóór eind 2018 te zullen vergelijken, om de vinger te leggen op de (beperkte) verschillen die niet alleen het gevolg zouden zijn van het moment waarop de informatie werd verzameld.

4.4 Indicatoren van de geconsolideerde brutoschuld

De volgende tabel geeft de evolutie weer van twee indicatoren van de geconsolideerde brutoschuld INR tussen 2014 en 2017.

Schuldratio en schuldgraad

	2014	2015	2016	2017
Geconsolideerde brutoschuld INR	4.918,8	4.753,1	4.637,0	4.885,1
Totale ESR-ontvangsten	3.875,8	4.028,0	4.750,0	4.643,0
Ratio geconsolideerde brutoschuld INR/totale ESR-ontvangsten	126,9%	118,0%	97,6%	105,2%
Bbp BHG ²³	72.156,1	74.021,8	75.893,5	77.942,6
Ratio geconsolideerde brutoschuld/bbp BHG	6,8%	6,4%	6,1%	6,3%

Bron : berekeningen van het Rekenhof, INR ; notificatie oktober 2018

(in miljoen euro)

Aan de hand van de schuldratio, d.i. de totale geconsolideerde brutoschuld ten opzichte van de totale ESR-ontvangsten²⁴ van de consolidatieperimeter van het gewest, kan worden nagegaan hoe het gesteld is met de capaciteit van het gewest om zijn toekomstige financiële verbintenissen na te komen (financiële schulden) op basis van zijn niet-financiële jaarlijkse middelen. Een ratio van 100 % betekent dat de terugbetaling van de schuld zou vereisen dat alle geconsolideerde jaarontvangsten van de tot de gewestelijke perimeter behorende eenheden, eraan zouden moeten worden gewijd.

Tijdens de onderzochte periode daalde deze ratio tot in 2016 en zakte onder de 100 % omdat de brutoschuld bleef dalen, terwijl de totale ESR-ontvangsten stegen. De aanzienlijke afname van de ratio (met meer dan 20 %) tussen 2015 en 2016 vloeit voornamelijk voort uit de sterke stijging van de ontvangsten (+ 17,9 %). Terwijl de ontvangsten van 2015 negatief waren beïnvloed ten belope van 450 miljoen euro door de registratie in ESR-termen van de gewestelijke opcentiemen in het raam van de zesde staatsherforming, bleek deze impact immers positief (+ 125,7 miljoen euro) in 2016, i.e. een verschil van 576 miljoen

²³ Bbp tegen lopende prijzen. Bbp 2017-2016 – Gewestelijke rekeningen 2016 (NBB). Bbp 2017, uitgaande van een bbp-groei van 2,7% voor 2017. *Regionale economische vooruitzichten 2018-2023*, Federaal Planbureau.

²⁴ De totale ontvangsten in ESR-termen werden eveneens gepubliceerd op de website van de Nationale Bank van België (NBB.Stat). Er kan een verband worden gelegd tussen die ontvangsten en de totale ontvangsten van de EH, zonder de leningen (ESR-code 9) en kredietverleningen (ESR-code 8), rekening houdend met de ESR-correcties die het INR erin aanbracht. Voor de jaren 2014 tot 2016 werd echter gewezen op verschillen van niet meer dan 100 miljoen euro tussen die waarden. Wat 2017 betreft, stemmen de totale ESR-ontvangsten (4.643,0 miljoen euro) overeen met de EH-ontvangsten zonder leningen (5.159,5 miljoen euro) en zonder kredietaflossingen (477,3 miljoen euro), rekening houdend met de op die ontvangsten toegepaste ESR-correcties (- 39,3 miljoen euro).

euro tussen de twee boekjaren. De stijging van de ratio in 2017 wordt verklaard door een nieuwe toename van de brutoschuld (+ 5,4%), die verband houdt met een daling van de totale ontvangsten (- 2,3 %) ²⁵.

De schuldgraad, die overeenstemt met de verhouding tussen de geconsolideerde brutoschuld (cijfers van het INR) en het gewestelijke bbp, is tussen 2014 en 2016 geleidelijk gedaald doordat de brutoschuld toen afnam. In 2017 was er een toename tot 6,3% (+0,2% ten opzichte van 2016) ingevolge de stijging van de brutoschuld.

4.5 Rentelasten van de directe schuld

Evolutie van de rentelasten (2014-2017)

		2014	2015	2016	2017
Intresten KT-schuld	(1)	2	3	44	30
Intresten LT-schuld	(2)	133.152	124.080	114.989	114.733
Totale debetrente directe schuld	(3) = (1) + (2)	133.154	124.083	115.033	114.762
Creditrente	(4)	- 13.798	- 11.791	- 10.894	- 12.899
Totale nettorenten directe schuld	(5) = (3) - (4)	119.356	112.292	104.139	101.863

Bron : SAP-gegevens

(in miljoen euro)

Tijdens de periode 2014-2017 daalden de rentelasten (LT- en KT-schulden ²⁶) globaal met 18,4 miljoen euro. Die afname betreft voornamelijk de periode 2014-2016 en uitsluitend de intresten betreffende de LT-schuld; die daling hangt samen met de afname van de directe LT-schuld in die periode. Ondanks een toename van de schuld stabiliseren de intresten in 2017, vooral door de aanhoudende lage of zelfs negatieve KT-rentevoeten in de eurozone. Rekening houdend met de creditrentes ²⁷ daalde de nettorentelast met 17,5 miljoen euro tijdens de onderzochte periode.

4.6 Gewaarborgde schuld

Het jaarverslag 2017 van het Agentschap van de Schuld omschrijft de gewaarborgde schuld als het geheel aan voorwaardelijke verbintenissen van het gewest dat het mogelijk maakt voor bepaalde gewestelijke instellingen om financiële verbintenissen aan te gaan (leningen, vorderingen, huurgelden...) onder gewestelijke waarborg. De aflossingen en intrestkosten zijn ten laste van de instellingen, aangezien het gewest slechts optreedt als zij in gebreke blijven.

Volgens dat verslag bedroeg het totale bedrag van de verleende waarborgen op 31 december 2017 2.981,5 miljoen euro. De algemene rekening 2017 van het gewest vermeldt een bedrag van 2.990,0 miljoen euro ²⁸.

Het stabiliteitsprogramma 2018-2021 van België verduidelijkt dat ingevolge de consolidatie in 2014-2015 van een heel aantal Brusselse ondernemingen in de overheidssector (S.1312), een aanzienlijk deel van de voorwaardelijke verbintenissen van het gewest schulden betreffen die worden geconsolideerd door het ESR: op 31 december 2017 was 72,0 % van de gewaarborgde schulden aldus opgenomen in de berekening van de geconsolideerde brutoschuld in de nationale rekeningen.

²⁵ Meer bepaald wegens de negatieve impact (53 miljoen euro) van de ESR-correctie voor de opcentiemen.

²⁶ Bedragen aangerekend op de algemene uitgavenbegroting.

²⁷ Bedragen aangerekend op de middelenbegroting.

²⁸ Met inbegrip van het uitstaand bedrag van het dossier Belgacom-Connectimmo (8,5 miljoen euro).

Uit de controle van het Rekenhof op de algemene rekening 2017 van het gewest bleek dat het eind 2017 uitstaand bedrag 7,5 miljoen euro te hoog werd geschat²⁹. Het Rekenhof identificeerde eveneens de hieronder opgesomde verschillen met betrekking tot de toelatingen³⁰ en de benutte waarborgen³¹.

Uitstaand bedrag gewaarborgde schuld, toegekende en benutte waarborgen

	Uitstaand bedrag 31/12/2017	Toelatingen (begroting 2017)	Verleende waarborgen (in 2017)	Benutte waarborgen (in 2017)
Verslag 2017 Agentschap van de Schuld	2.981,5	1.566,5	603,1	620,1
Algemene rekening 2017 BHG	2.990,0	1.566,5	603,1	589,0
Certificeringsverslag 2017 Rekenhof	2.982,5	1.541,5	603,1	619,0

(in miljoen euro)

Bron : jaarverslag 2017 van het Agentschap van de Schuld van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, algemene rekening 2017 en berekeningen van het Rekenhof

5 Ontvangsten

5.1 Algemene evolutie en structuur

De volgende tabel geeft de ramingen en realisaties weer van de ontvangsten per opdracht van de middelenbegroting (MB) voor het jaar 2017.

Ramingen en realisaties van de ontvangsten MB 2017

	Aangepaste begroting 2017	Realisaties 2017	Vershil	Realisatie- percentage
Opdracht 01 <i>Algemene financiering</i>	4.093,2	3.876,8	- 216,4	94,7 %
Opdracht 02 <i>Specifieke financiering</i>	302,3	288,9	- 13,4	95,6 %
Totale middelenontvangsten	4.395,5	4.165,7	- 229,8	94,8 %
Leningopbrengsten	253,5	50,0	- 203,5	19,7 %
Totale middelenontvangsten zonder leningopbrengsten	4.141,9	4.115,7	- 26,3	99,4 %

Bron : rekeningen van uitvoering van de begroting en SAP-gegevens

(in miljoen euro)

In 2017 beliepen de op de middelenbegroting aangerekende ontvangsten (vastgestelde rechten) 94,8% van de aangepaste ramingen. Dit is een verschil van nagenoeg 230 miljoen euro, voornamelijk met betrekking tot opdracht 01 *Algemene financiering* (216 miljoen euro). De leningopbrengsten niet meegerekend, wordt het totale verschil teruggebracht tot 26,3 miljoen euro (12,9 miljoen euro voor opdracht 01). Die verschillen vloeien voort uit het feit dat de begroting elk jaar telkens 133,5 miljoen euro leningopbrengsten voorziet voor het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld, om het aldus toe te laten om indien nodig vervroegde aflossing van leningen te doen. Die leningopbrengsten worden evenwel systematisch niet gerealiseerd.

²⁹ Het betreft enerzijds een overschatting met 15 miljoen euro van de gewaarborgde schuld van het Woningfonds, en anderzijds onderschattingen met respectievelijk 3,6 en 3,9 miljoen euro van de waarborgen toegekend aan het Parkeeragentschap en aan het Brussels Waarborgfonds.

³⁰ Een toelating van 25 miljoen euro voor Brussel-Recyclage is opgenomen in het verslag van het Agentschap van de Schuld en in de algemene rekening 2017, terwijl de begroting 2017 in geen enkele toelating voorziet voor deze onderneming.

³¹ In 2017 nam Hydrobru 30 miljoen euro op; dit wordt niet vermeld in de syntheses tabel met de waarborgen in de algemene rekening 2017. Het verslag van het Agentschap van de Schuld vermeldt overigens een waarborgaanwending ten belope van 1,1 miljoen euro met betrekking tot de leningen toegekend aan particulieren door sociale kredietmaatschappijen; deze aanwending wordt niet vernoemd in de algemene rekening.

In de volgende voorstelling worden de gerealiseerde ontvangsten uitgesplitst volgens hun aard: fiscale ontvangsten³², overgedragen ontvangsten van de federale Staat (PB-deel)³³, niet-fiscale ontvangsten³⁴ en voor de begrotingsfondsen bestemde ontvangsten.

Evolutie van de ontvangsten 2015-2017 volgens hun aard

Ontvangsten	2015	2016	Evolutie 2016/2015	2017	Evolutie 2017/2016
Fiscale ontvangsten	2.270,2	2.116,6	- 153,6	2.310,6	194,1
Overgedragen ontvangsten (PB-deel)	1.152,0	1.116,8	- 35,2	1.043,8	- 72,9
Niet-fiscale ontvangsten (zonder bestemde ontvangsten)	409,5	674,0	264,6	624,5	- 49,5
Ontvangsten bestemd voor de begrotingsfondsen	84,4	224,2	139,8	136,7	- 87,5
Totale ontvangsten (zonder leningen)	3.916,0	4.131,5	215,5	4.115,7	- 15,9
Realisatiepercentage (zonder leningen)	97,9 %	97,8 %	- 0,1 %	99,4 %	1,6 %
Leningopbrengsten	15,0	50,0	35,0	50,0	0,0
Totale midelenontvangsten	3.931,0	4.181,5	250,5	4.165,7	- 15,9
Realisatiepercentage	93,9 %	94,7 %	0,8 %	94,8 %	0,1 %

Bron : rekeningen van uitvoering van de begroting en SAP-gegevens

(in miljoen euro)

De op de begroting 2017 aangerekende ontvangsten - met of zonder leningopbrengsten - daalden met 15,9 miljoen euro (- 0,4 %) ten opzichte van het voorgaande jaar, terwijl ze respectievelijk waren gestegen met 215,5 en met 250,5 miljoen euro tussen 2015 en 2016. Die daling van de netto-ontvangsten in 2017 vloeit voort uit een vermindering van de bestemde en van de fiscale ontvangsten (samen: - 137 miljoen euro) die gedeeltelijk wordt gecompenseerd door een toename van de fiscale en van de overgedragen ontvangsten (samen: + 121 miljoen euro).

Zonder de leningopbrengsten bedraagt het realisatiepercentage van de ontvangsten in 2017 99,4 % en ligt het dus hoger dan de percentages in 2015 en 2016.

5.2 Fiscale ontvangsten

Evolutie van de fiscale ontvangsten

	2015	2016	Evolutie 2016-2015	2017	Evolutie 2017-2016
Gewestelijke belastingen (pr. 010)	1.334,7	1.251,6	- 83,0	1.295,5	43,9
<i>Realisatiepercentage</i>	<i>99,8 %</i>	<i>94,9 %</i>	<i>- 5,0 %</i>	<i>100,6 %</i>	<i>5,7 %</i>
Registratierechten	553,6	573,6	20,0	554,0	- 19,5
Successie- en schenkingsrechten	539,8	445,3	- 94,5	507,0	61,7
Belasting op de inverkeerstelling	181,1	182,2	1,1	153,9	- 28,3
Overige	60,2	50,6	- 9,6	80,6	30,0
Gewestbelastingen (pr. 020, 021, 030, 040)	149,4	102,3	-47,1	136,4	34,1
<i>Realisatiepercentage</i>	<i>99,3 %</i>	<i>102,8 %</i>	<i>3,5 %</i>	<i>103,7 %</i>	<i>0,9 %</i>
Forfaitaire gewestbelasting	40,5	0,0	- 40,5	8,8	8,7
Gewestbelasting ten laste van eigenaars van bebouwde eigendommen	102,5	82,2	- 20,3	96,0	13,9
Kilometerheffing op vrachtwagens	-	6,8	6,8	10,5	3,7
Gemeentelijke opcentiemen op de gewestbelasting op hotels	-	-	-	12,5	12,5
Boetes voor overtredingen aan de kilometerheffingen afkomstig van de bedrijven	-	6,5	6,5	0,0	- 6,5
Overige	6,4	6,7	0,3	8,5	1,8
Gewestelijke PB (pr. 060 – gedeeltelijk)	786,1	762,6	- 23,5	878,7	116,1
<i>Realisatiepercentage</i>	<i>100,0 %</i>	<i>100,9 %</i>	<i>0,9 %</i>	<i>100,8 %</i>	<i>- 0,1 %</i>
Totale fiscale ontvangsten	2.270,2	2.116,6	- 153,6	2.310,6	194,1
<i>Realisatiepercentage</i>	<i>99,9 %</i>	<i>97,3 %</i>	<i>- 2,5 %</i>	<i>100,8 %</i>	<i>3,5 %</i>

Bron : rekeningen van uitvoering van de begroting en SAP-gegevens

(in miljoen euro)

³² In tegenstelling tot de in de twee vorige boeken opgenomen verdeling, bestaan de fiscale ontvangsten in deze voorstelling uit de ontvangsten van de programma's 010 *Bijzondere financieringswet, gewestelijke belastingen*, 020 *Gewestbelastingen*, 021 *Verwijlrenten, boetes en uitzonderlijke ontvangsten verbonden met de fiscaliteit*, 030 *Voormalige provinciebelastingen*, 040 *Taxi's*, en de gewestelijke PB (aanvullende belasting bovenop de PB), inbegrepen in programma 60 *Bijzondere financieringswet, toegekend gedeelte inzake personenbelasting*.

³³ Ontvangsten van programma 060 *Bijzondere financieringswet, toegekend gedeelte inzake personenbelasting*, uitgezonderd de gewestelijke PB.

³⁴ Alle andere ontvangsten, met uitzondering van de voor de begrotingsfondsen bestemde ontvangsten.

5.2.1 Gewestelijke belastingen

De effectieve ontvangsten daalden in 2016 met 83 miljoen euro en stegen in 2017 voor alle gewestelijke belastingen samen (1.295,5 miljoen euro) met 43,9 miljoen euro. Ze vertegenwoordigen 100,6 % van de ramingen (+ 7,4 miljoen euro), een realisatiepercentage dat hoger ligt dan dat van de voorgaande boekjaren. De successierechten alleen al overstegen de aangepaste ramingen met 14,7 miljoen euro. Ten opzichte van 2016 stegen ze met 46,2 miljoen euro. De schenkingsrechten namen toe met 15,5 miljoen euro. De totale registratierechten daalden met 19,5 miljoen euro³⁵ en komen op gelijke hoogte met de cijfers van 2015. Algemeen gesproken evolueren de andere gewestelijke belastingen nauwelijks.

5.2.2 Gewestbelastingen

In 2017 zijn de ontvangsten uit gewestbelastingen (136,4 miljoen euro) eveneens gestegen (+ 34,1 miljoen euro) ten opzichte van 2016 om de volgende redenen:

- de toename van de ontvangsten uit de gewestbelasting ten laste van eigenaars van bebouwde eigendommen (+ 13,9 miljoen euro), in overeenstemming met de ramingen ;
- de inning van gemeentelijke opcentiemen op de gewestbelasting op hotels (12,5 miljoen euro, ten opzichte van een raming van 16,3 miljoen euro), ingevolge de inwerkingtreding van deze belasting in 2017³⁶ ;
- de aanrekening van een bedrag van 8,8 miljoen euro als forfaitaire gewestbelasting ten laste van gezinshoofden, ondernemingen en zelfstandigen, toen nog « forfaitaire gewestbelasting ten laste van bezetters van bebouwde eigendommen » genaamd³⁷, terwijl deze belasting in 2016 slechts 29 duizend euro had opgebracht ingevolge de afschaffing ervan³⁸. De administratie verduidelijkte dat het een rectificatie betrof van het bedrag van de eerder vastgestelde rechten nadat uit een analyse was gebleken dat de rapporten die de fiscale diensten ter beschikking hadden gesteld voor de opmaak van de rekening onvolledig waren.

5.2.3 Gewestelijke PB

In 2017 bedroegen de ontvangsten inzake gewestelijke PB (aanvullende gewestbelasting op de personenbelasting) 100,8 % van de ramingen, d.i. een stijging van 116,1 miljoen euro ten opzichte van de inningen van 2016. De stortingen van de FOD Financiën bedroegen immers 878,7 miljoen euro in plaats van 871,2 miljoen euro die de aangepaste staatsbegroting voorzag³⁹. Ze bestaan uit 815,8 miljoen euro aan voorschotten voor aanslagjaar 2017 en uit 62,9 miljoen euro aan saldi van afrekeningen uit de aanslagjaren 2015 tot 2017. Het verschil van 7,5 miljoen euro tussen de inningen en de ramingen wordt voornamelijk verklaard door de saldi van de afrekeningen uit de aanslagjaren 2015 (1,1 miljoen euro) en 2017 (6,4 miljoen euro) waarin niet was voorzien.

³⁵ Te weten - 17,6 miljoen euro voor de rechten op de verkopen van onroerende goederen.

³⁶ Ordonnantie van 23 december 2016 betreffende de gewestbelasting op de inrichtingen van toeristisch logies.

³⁷ De aangepaste begroting 2017 bevatte geen enkele ontvangstenraming.

³⁸ Ordonnantie van 18 december 2015 houdende het eerste deel van de fiscale hervorming, artikelen 2 tot 11 en 23.

³⁹ Wet van 10 juli 2017 houdende de eerste aanpassing van de Middelenbegroting voor het begrotingsjaar 2017 – Overdrachten ten gunste van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: 871.151.511,00 euro.

De overgedragen bedragen van de gewestelijke PB zijn overigens nettobedragen, na aftrek van de gewestelijke fiscale uitgaven⁴⁰. Die uitgaven werden niet gespecificeerd in de begrotingsdocumenten, noch in de uitvoeringsrekening van de begroting van het gewest. Ze werden vastgelegd op 144,6 miljoen euro in de aangepaste middelenbegroting van de Staat 2017.

5.3 Overgedragen ontvangsten – Bijzondere financieringswet (BFW), deel betreffende de personenbelasting

Evolutie van de overgedragen ontvangsten (BFW-deel PB)

	2015	2016	Evolutie 2015-2016	2017	Evolutie 2016-2017
Nieuw nationaal solidariteitsmechanisme	315,1	413,7	98,6	336,9	- 76,8
Voorafnames op federale PB	578,0	439,2	- 138,8	457,4	18,2
Middelen aan gemeenten	35,9	37,7	1,8	39,1	1,4
Herfinanciering zesde staatsvorming	223,0	226,2	3,2	210,4	- 15,8
- Compensatie voor de verliezen aan belastinginkomsten in samenhang met de pendelaars	175,0	177,2	2,2	166,4	- 10,8
- Compensatie voor de verliezen aan belastinginkomsten in samenhang met de internationale ambtenaren	48,0	49,0	1,0	44,0	- 5,0
Totale overgedragen ontvangsten – deel PB BFW	1.152,0	1.116,8	- 35,2	1.043,8	- 72,9
Realisatiepercentage	100,0 %	100,0 %	0,4 %	100,0 %	0,0 %

Bron : rekeningen van uitvoering van de begroting en SAP-gegevens

(in miljoen euro)

In 2017 bedroegen de ontvangsten die zijn overgedragen in het raam van de bijzondere financieringswet (deel PB) 1.043,8 miljoen euro (- 72,9 miljoen euro ten opzichte van 2016). De inningen stemmen volledig overeen met de begrotingsramingen⁴¹, net als de voorbije twee jaren.

5.4 Niet-fiscale ontvangsten

Evolutie van de niet-fiscale ontvangsten (zonder bestemde ontvangsten)

	2015	2016	Evolutie 2015-2016	2017	Evolutie 2016-2017
Overdracht afkomstig van de Brusselse Agglomeratie	160,0	254,5	94,5	287,9	33,4
Overdracht afkomstig van de federale overheid beoogd in artikel 63, 3 ^e lid, van de wet van 16 januari 1989 (dode hand)	90,6	91,7	1,0	101,1	9,4
Stortingen afkomstig van geconsolideerde instellingen	6,1	63,2	57,0	12,8	- 50,4
Ontvangsten van de Europese Unie	6,5	5,2	- 1,3	12,0	6,8
Andere ontvangsten	146,2	259,5	113,3	210,7	- 48,8
Waarvan herfin. zesde staatsvorming (zonder dode hand)	137,3	249,7	112,4	198,1	- 51,7
- Dotatie voor de verbetering van de veiligheid	0,0	109,6	109,6	54,9	- 54,7
- Financiering van de taalpremies	2,3	2,4	0,1	0,0	- 2,4
- Dotatie voor mobiliteit	135,0	137,7	2,7	143,2	5,4
Totaal	409,5	674,0	264,6	624,5	- 49,5
Realisatiepercentage	87,2 %	95,2 %	8,0 %	95,2 %	- 0,1 %

Bron : rekeningen van uitvoering van de begroting en SAP-gegevens

(in miljoen euro)

In 2017 bedroegen de niet-fiscale ontvangsten 624,5 miljoen euro (95,2 % van de ramingen), d.i. een daling met 49,5 miljoen euro ten opzichte van 2016.

De realisaties van de ontvangsten inzake de overdrachten afkomstig van de Brusselse Agglomeratie en de federale overheid (dode hand) beantwoorden aan de ramingen en overstijgen de ermee overeenstemmende ontvangsten van 2016 met nagenoeg 45 miljoen euro.

⁴⁰ Belastingverminderingen en –kredieten die samenhangen met de exhaustief opgesomde uitgaven in artikel 5/5, § 4, van de financieringswet.

⁴¹ Rekenhof, *Ontwerpordonnanties houdende aanpassing van de begrotingen voor het begrotingsjaar 2017 en van de begrotingen voor het begrotingsjaar 2018 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, verslag voorgelegd aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Brussel, november 2017. Beschikbaar op www.rekenhof.be.

De stortingen van diverse aard afkomstig van de geconsolideerde instellingen bereiken 92 % van de ramingen; de daling van die ontvangsten ten opzichte van 2016 (- 50,4 miljoen euro) wordt verklaard door de uitzonderlijke terugbetaling van 56,2 miljoen euro investeringssubsidies door de MIVB in dat jaar.

De ontvangsten (vastgestelde rechten) uit de structuurfondsen van de Europese Unie blijven onder de ramingen (12,0 miljoen euro in plaats van 27,4 miljoen euro). Ze zijn verspreid over de programmatie 2007-2013 (2,7 miljoen euro tegenover een raming van 9,4 miljoen euro) en de programmatie 2014-2020 (9,3 miljoen euro tegenover een raming van 118,0 miljoen euro). Deze onderrealisaties vloeien voort uit een overschatting van de bedragen van de vastgestelde rechten die voor deze twee programmaties werden opgenomen in de begroting; het Rekenhof wees hier al op in zijn verslag over het ontwerp van aangepaste begroting 2017⁴².

De andere ontvangsten bestaan voor nagenoeg 95 %⁴³ uit middelen die de federale overheid heeft overgedragen in het raam van de zesde staats hervorming (correcte financiering van de Brusselse instellingen vanaf 2012). In 2017 stemden die overdrachten overeen met de ramingen, met uitzondering van de overdracht betreffende de taalpremies (2,3 miljoen euro ingeschreven op de middelenbegroting), die niet werd uitgevoerd. Het koninklijk besluit dat in 2017 subsidies moest toekennen voor de financiering van de taalpremies die de Brusselse instellingen en diensten in 2015 betaalden, werd tot nu toe immers nog altijd niet ondertekend⁴⁴. Tot slot is de dotatie voor de verbetering van de veiligheid, afkomstig van het Federaal Veiligheidsfonds, gedaald met 54,7 miljoen euro ten opzichte van 2016, wat wordt verklaard door de dubbele aanrekening in 2016 van de dotaties voor de boekjaren 2015 en 2016.

6 Uitgaven

6.1 Algemene evolutie en structuur

De volgende tabel geeft de ramingen en realisaties weer van de uitgaven, uitgesplitst volgens de aard van de kredieten van de aangepaste algemene uitgavenbegroting (AUB) 2017.

Ramingen en realisaties uitgaven AUB 2017

	Aangepaste be- groting 2017	Realisaties 2017	Vershil	Realisatie-per- centage
<i>Luik vastleggingen</i>				
Gesplitste kredieten	5.683,9	5.253,6	430,3	92,4 %
Variabele kredieten (begrotingsfondsen)	230,9	39,4	191,5	17,1 %
Totale vastleggingskredieten	5.914,9	5.293,1	621,8	89,5 %
Aflossingen van de schuld	339,2	205,7	133,5	60,6 %
Totale vastleggingskredieten zonder aflossingen	5.575,6	5.087,3	488,3	91,2 %
<i>Luik vereffening</i>				
Gesplitste kredieten	4.814,1	4.487,6	326,5	93,2 %
Variabele kredieten (begrotingsfondsen)	226,2	34,4	191,7	15,2 %
Totale vereffeningskredieten	5.040,3	4.522,1	518,2	89,7 %
Aflossingen van de schuld	339,2	205,7	133,5	60,6 %
Totale vereffeningskredieten zonder aflossingen	4.701,0	4.316,3	384,7	91,8 %

Bron : begrotingen, rekeningen van uitvoering van de begrotingen en SAP-gegevens (in miljoen euro)

In 2017 werden 89,5 % van de vastleggingskredieten en 89,7 % van de vereffeningskredieten aangewend. Zonder aflossingen van de schuld bedroegen die percentages 91,2 % en 91,8 %. Enkel voor de gesplitste kredieten (zonder begrotingsfondsen) bedroegen de respectieve percentages 92,4 % en 93,2 %. Het lage uitvoeringspercentage bij de variabele kredieten⁴⁵, zowel bij de vastleggingen als bij de vereffeningen,

⁴² Op. cit.

⁴³ Gemiddeld percentage voor de periode 2015-2017.

⁴⁴ De FOD Binnenlandse Zaken wijst erop dat verificaties moeten worden uitgevoerd.

⁴⁵ De bedragen van de variabele kredieten die zijn opgenomen in de uitvoeringsrekening van de begroting 2017 (52,4 miljoen euro bij de vastleggingen en 50,4 miljoen euro bij de vereffeningen) verschillen van de bedragen van de administratieve kredieten in de aangepaste begroting (respectievelijk 230,9 en 226,2 miljoen euro). De kredieten bestemd voor het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld buiten beschouwing gelaten, belopen de op de begroting ingeschreven variabele kredieten respectievelijk 57,4 en 52,6 miljoen euro.

wordt verklaard door de niet-uitvoering van de kredieten bestemd voor het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld (133,5 miljoen euro voor de aflossingen⁴⁶ en 40 miljoen euro voor de rentelasten⁴⁷).

De volgende tabellen geven de evolutie weer van de vastleggingen en de vereffeningen in de periode 2015-2017.

Evolutie van de uitgaven bij de vastleggingen

Vastleggingen	Realisaties 2015	Realisaties 2016	Evolutie 2016/2015	Realisaties 2017	Evolutie 2017/2016
Gesplitste kredieten	4.129,9	4.634,5	504,7	5.048,1	413,6
Variabele gesplitste kredieten (begrotingsfondsen)	32,6	43,4	10,8	39,2	- 4,2
Uitgaven zonder aflossingen van de schuld	4.162,4	4.677,9	515,5	5.087,3	409,4
<i>Aanwendingspercentage</i>	90,7 %	89,1 %	- 1,6 %	91,2 %	2,1 %
Aflossingen van de schuld	217,0	156,0	- 61,0	205,7	49,7
Totale uitgaven	4.379,4	4.833,9	454,5	5.293,1	459,1
<i>Aanwendingspercentage</i>	88,7 %	87,3 %	- 1,4 %	89,5 %	2,2 %

Bron : rekeningen van uitvoering van de begrotingen en SAP-gegevens (in miljoen euro)

Evolutie van de uitgaven bij de vereffeningen

Vereffeningen	Realisaties 2015	Realisaties 2016	Evolutie 2016/2015	Realisaties 2017	Evolutie 2017/2016
Gesplitste kredieten	3.937,0	4.248,6	311,6	4.282,1	33,5
Variabele gesplitste kredieten (begrotingsfondsen)	29,4	39,1	9,7	34,2	- 4,8
Uitgaven zonder aflossingen van de schuld	3.966,4	4.287,7	321,3	4.316,3	28,7
<i>Aanwendingspercentage</i>	91,2 %	93,0 %	1,8 %	91,8 %	- 1,2 %
Aflossingen van de schuld	217,0	156,0	- 61,0	205,7	49,7
Totale uitgaven	4.183,4	4.443,7	260,3	4.522,1	78,4
<i>Aanwendingspercentage</i>	89,0 %	90,7 %	1,6 %	89,7 %	- 1,0 %

Bron : rekeningen van uitvoering van de begrotingen en SAP-gegevens (in miljoen euro)

In 2017 stegen de totale vastleggingen met nagenoeg een half miljoen euro ten opzichte van 2016, d.i. ongeveer dezelfde evolutie als tussen 2015 en 2016. De aflossingen van de schuld buiten beschouwing gelaten, bedraagt deze toename 106 miljoen euro minder dan de toename tussen 2015 en 2016.

In zijn certificeringsverslag over de algemene rekening 2017 wees het Rekenhof er echter op dat de boekhoudkundige vastleggingen, met een minimumbedrag van 482,2 miljoen euro, vroegtijdig werden aangerekend op de begroting 2017. Het gaat voornamelijk om de vastlegging van 462,6 miljoen euro voor de DBM-opdracht voor de renovatie en het onderhoud van de Leopold II-tunnel. De Brusselse regering gunde die op 21 december 2017, maar betekende die pas op 31 januari 2018 aan de opdrachtnemer. De vastlegging had dus moeten worden aangerekend op de kredieten in de begroting van 2018, het jaar waarin de juridische verbintenis werd aangegaan.

⁴⁶ Basisallocatie (BA) 06.002.14.02.9110 Aflossingen in het kader van schuldbeheerverrichtingen met inbegrip van de gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van leningen of van uitbetalingen in kapitaal voortvloeiend uit wisselkoersschommelingen in het geval van leningen in deviezen (Fonds voor het beheer van de gewestsschuld).

⁴⁷ BA 06.002.13.04.2110 Interestlasten in het kader van schuldbeheerverrichtingen met inbegrip van de gehele of gedeeltelijke vervroegde terugbetaling van leningen of van uitbetalingen in kapitaal voortvloeiend uit wisselkoersschommelingen in het geval van leningen in deviezen (Fond voor het beheer van de gewestsschuld).

In voornoemd verslag heeft het Rekenhof overigens ook gewezen op de onvolledige boekhoudkundige vastlegging voor het aankoopcontract betreffende de terreinen voor de hoofdzetels van de VRT en de RTBF (Reyers-site). Hoewel dat contract werd ondertekend op 20 september 2017 voor een bedrag van 136 miljoen euro, werd bij gebrek aan voldoende kredieten in de begroting 2017 enkel de eerste schijf van 10,4 miljoen euro vastgelegd.

De totale vereffeningen van 2017 stegen met 78,4 miljoen euro ten opzichte van 2016, d.i. een beperktere toename dan die tussen 2015 en 2016 (182 miljoen euro). Als de aflossingen buiten beschouwing blijven, wordt het verschil tussen die evoluties groter (293 miljoen euro).

De aanwendingspercentages van de vastleggings- en vereffeningkredieten evolueren onregelmatig gedurende de onderzochte periode, al dan niet met inbegrip van de schuldaflossingen. In tegenstelling tot de periode 2010-2014 liggen de vastleggingspercentages overigens systematisch lager dan de vereffeningpercentages⁴⁸.

6.2 Onderbenutting van de vereffeningkredieten

De impact van de onderbenutting van de gesplitste vereffeningkredieten (zonder aflossingen van de schuld) op de operationele werking van het gewest (diensten van de regering) moet worden onderzocht zonder rekening te houden met de kredieten voor kredietverleningen en deelnemingen (179,2 miljoen euro – ESR-code 8⁴⁹) die het vorderingensaldo niet beïnvloeden, noch met de uitgaven inzake rentelasten op de overheidsschuld, waarop de regering slechts een beperkte invloed kan uitoefenen, aangezien hun evolutie afhangt van externe factoren.

Uit de volgende tabel blijkt dat de operationele onderbenutting van de geselecteerde vereffeningkredieten 145,7 miljoen euro beloopt, d.i. 3,4 %. Dat bedrag stemt dus overeen met het bedrag dat de regering ex ante had vastgelegd (145 miljoen euro) in het raam van de begrotingsaanpassing 2017⁵⁰.

Om die doelstelling te halen, belastte de regering de Brusselse administratie Financiën en Begroting ermee beperkende maatregelen toe te passen, die de uitvoering van sommige kredieten blokkeerden. De procedure voorzorg in een soepel systeem, waarbij in het geval van blokkeringen compensaties konden worden uitgevoerd onder basisallocaties. Concreet werd een variabel maximum van minder dan 100 % toegepast voor de aanwending van de kredieten van 115 basisallocaties, wat volgens de gegevens van de administratie heeft geleid tot een daadwerkelijke blokkering van nagenoeg 50 miljoen euro. Die procedure leidde de facto tot de overdracht naar 2018 van de aanrekening van uitgaven die rechten behorende tot boekjaar 2017 vormden, waarvan het totaalbedrag, door het Rekenhof geïdentificeerd in zijn certifice-

---

⁴⁸ Rekenhof, 21^e boek voorgelegd aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Deel 1. Beschikbaar op www.rekenhof.be.

⁴⁹ Het betreft voornamelijk de volgende onderbenuttingen :

- provisie voor een lening aan het Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de financiering van zijn opdrachten, in programma 25.007 (125,0 miljoen euro) ;
- toekenning van terug te betalen kredieten aan de vennootschap NEO, in programma 03.002 (19,2 miljoen euro) ;
- deelneming in het kapitaal van citydev.brussels (GOMB) of van haar filialen in het raam van de Economische Expansie, in programma 12.006 (10,0 miljoen euro) ;
- deelneming in het kapitaal van de GIMB of van een van haar filialen in het raam van het beleid inzake kredietverleningen aan ondernemingen, in het programma 12.011 (8,5 miljoen euro),
- diverse kredietverleningen aan de BGHM, in programma 25.005 (10,8 miljoen euro).

⁵⁰ Bovendien was voorzien in een onderbenutting van 25 miljoen euro voor alle autonome bestuursinstellingen samen ; het totaal (170 miljoen euro) vormde een ESR-correctie bij de berekening ex ante van het vorderingensaldo.

ringsverslag van de algemene rekening 2017, 112 miljoen euro belooft. Naast de blokkeringen van administratieve kredieten vloeit ook de niet-aanrekening van uitgaven ten laste van de begroting 2017 voort uit de ontoereikende bedragen van sommige kredieten die volledig werden aangewend⁵¹.

Naast deze beperkende maatregelen liggen verschillende factoren aan de basis van de resterende of « natuurlijke » onderbenutting⁵².

Operationele onderbenutting 2017

	Vereffeningskredieten 2017	Vereffeningen 2017	Saldo
Onderbenutting	4.608,6	4.282,1	326,5
Rentelasten op de overheidsschuld	116,3	114,8	1,5
Kredietverleningen en deelnemingen	198,1	18,9	179,2
Operationele onderbenutting	4.294,2	4.148,5	145,7

Bron : SAP-gegevens

(in miljoen euro)

De volgende tabel geeft de voornaamste programma's weer waarop deze operationele onderbenutting betrekking heeft⁵³.

Voornaamste programma's waarop de operationele onderbenutting betrekking heeft (gesplitste kredieten zonder begrotingsfondsen)

Opdracht	Programma	Opschrift	VeK 2017	Vereffeningen	Saldo
04	002	Algemene uitgaven om de realisatie van de opdrachten van de GOB te verzekeren	172,2	164,0	8,2
06	001	Ondersteuning van het algemeen beleid	14,8	9,3	5,5
10	006	Financiering van de investeringen van openbaar nut	23,1	14,6	8,5
14	002	Aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek met economische finaliteit	35,3	29,4	5,9
16	004	Ondersteuning van het partnershipbeleid via Actiris in verband met de socioprofessionele inschakeling en het actief zoeken naar werk	323,7	318,2	5,5
18	002	Ontwikkeling en beheer van de infrastructuur van het openbaar vervoer evenals het aanbrengen van kunstwerken	83,5	78,1	5,4
19	002	Ontwikkeling en beheer van de infrastructuur van het wegvervoer, evenals het aanbrengen van kunstwerken	137,4	112,3	25,1
25	005	Ondersteuning van de instellingen belast met de uitvoering van het sociale huisvestingsbeleid	106,9	100,0	6,9
27	002	Europese programma's	28,4	16,0	12,5
	006	Beleid inzake wijkrevitalisering	55,3	43,8	11,5
TOTAAL			808,5	721,7	86,8

Bron : rekeningen van uitvoering van de begrotingen en SAP-gegevens

(in miljoen euro)

- Programma 04.002 : de onderbenutting van de kredieten voor pensioenen en renten van het personeel van de Agglomeratie Brussel (3,5 miljoen euro) en voor de dotatie aan de MIVB met het oog op het dekken van de prestaties van de Bijzondere Studiedienst (1,3 miljoen euro) vloeit voort uit de te hoge raming ervan. De onderbenutting ten belope van 1 miljoen euro van de kredieten voor werkingsuitgaven wordt overigens verklaard door de blokkering ervan.
- Programma 06.001 : de onderbenutting van de kredieten voor vermogens- en werkingsuitgaven verbonden met de specifieke toepassingen van het bestuur van de gewestelijke fiscaliteit (samen : 5,1 miljoen euro) vloeit voort uit de overschatting van die kredieten, waar de voorbije twee boekjaren al op werd gewezen.

⁵¹ Zo bevestigde de administratie (Brussel Mobiliteit) bijvoorbeeld dat voor meer dan 25 miljoen euro facturen niet werden vereffend in 2017 bij gebrek aan voldoende kredieten in programma 19.002 *Ontwikkeling en beheer van de infrastructuur van het wegvervoer, evenals het aanbrengen van kunstwerken*, voor onderhouds- en investeringsuitgaven voor het openbaar wegennet en investeringsuitgaven voor de verkeerstunnels, bruggen en viaducten.

⁵² Zoals de overschatting van kredieten, de annulering van contracten of het uitstel van contracten of van werven, vertragingen bij leveringen, ermee overeenstemmende vastleggingen die te laat op het jaar werden uitgevoerd, enz.

⁵³ Meer dan 5 miljoen euro per programma.

- Programma 10.006 : de kredieten voor de subsidies aan de ondergeschikte besturen voor het aankopen van gebouwen en voor het bouwen, vergroten en wijzigen van de sportinfrastructuur werden onderbenut ten belope van 5 miljoen euro, voornamelijk wegens de laattijdige aanrekening van de vastleggingen van 2017.
- Programma 14.002 : de totale operationele onderbenutting (met uitzondering van ESR-code 8) betreft voornamelijk en voor een totaalbedrag van 5,3 miljoen euro de kredieten voor de werkingsdotaties aan Innoviris, enerzijds met het oog op de toekenning van de steun voorzien door de ordonnantie betreffende de aanmoediging en de financiering van het wetenschappelijk onderzoek en de technologische innovatie, en anderzijds met het oog op de toekenning van steun in het kader van andere programma's ter ondersteuning van het economische onderzoek. De onderbenutting vloeit voort uit een overschatting van de kredieten.
- Programma 16.004 : de totale onderbenutting van 5,5 miljoen euro betreft 2,4 miljoen euro kredieten betreffende de werkingssubsidie aan Actiris voor de ontwikkeling van een partnershipbeleid in het raam van de gecoördineerde maatregelen voor socio-professionele inschakeling en bij het actief zoeken naar werk (aandeel van het Gewest) wegens de administratieve blokkering van de betrokken kredieten. De onderbenutting van de kredieten voor de dotatie aan Actiris voor opdrachten – zesde staatshervorming (3,1 miljoen euro) vloeit overigens voort uit een overschatting.
- Programma 18.002 : de belangrijkste onderbenutting betreft de kredieten voor de uitgaven voor investeringswerken voor bouwwerken en uitrusting voor metro en premetro die het voorwerp uitmaakten van een administratieve blokkering ten belope van 4,4 miljoen euro.
- Programma 19.002 : de onderbenutting betreft voornamelijk de kredieten met betrekking tot de investeringsuitgaven voor de grote en totale renovatie van de tunnels (er werd 8,1 miljoen euro gebruikt van het krediet van 31 miljoen euro). De uitvoering van de kredieten is ruim onder het maximum gebleven dat door de administratieve blokkering was vastgelegd op 24,5 miljoen euro. De eerste vereffeningen die volgden op de vastlegging in december 2016 van 31,8 miljoen euro voor de renovatiewerkzaamheden in de Hallepoorttunnel bedroegen immers slechts 7,9 miljoen euro in 2017. Bijgevolg was het vereffeningkrediet veel te hoog geschat.
- Programma 25.005 : de onderbenutting betreft ten belope van 5,6 miljoen euro de kredieten voor de investeringssubsidies aan de BGHM. De kredieten voor de aankoop, de bouw, de renovatie en het bewoonbaar maken van sociale woningen en hun omgeving hebben het voorwerp uitgemaakt van een administratieve blokkering van 2,5 miljoen euro; de kredieten (3,2 miljoen euro) voor de bouw van sociale en middelgrote woningen
- Programma 27.002 : de onderbenutting van 12,5 miljoen euro is voornamelijk verspreid over de kredieten voor de werkingssubsidies (6,8 miljoen euro) en voor de investeringssubsidies (5,4 miljoen euro) in het kader van de EFRO-programmatie 2014-2020⁵⁴.

---

⁵⁴ De kredieten die bij de vorige programmatie (2007-2013) horen, werden nagenoeg volledig gebruikt (1 miljoen euro).

6.3 Bevoegdheden overgedragen in het raam van de zesde staatshervorming

6.3.1 Kredieten voor de uitgaven i.v.m. de zesde staatshervorming

De vastleggings- en vereffeningskredieten (met inbegrip van de variabele kredieten van de begrotingsfondsen) die verband houden met de bevoegdheden die in het raam van de zesde staatshervorming werden overgedragen, kunnen niet allemaal via een specifieke benaming worden geïdentificeerd in de begroting 2017 van de DBHR. De volgende tabel toont de kredieten die het Rekenhof kon identificeren⁵⁵ en de uitgaven die erop werden aangerekend.

Totale kredieten zesde staatshervorming (DBHR) en realisaties

	Kredieten zesde staats- hervorming - begroting 2017	Realisaties 2017	Percentage
Deel vastlegging	612,2	603,5	98,6 %
Gesplitste kredieten	604,8	597,3	98,8 %
Variabele kredieten	7,4	6,1	83,2 %
Deel vereffening	580,9	568,5	97,9 %
Gesplitste kredieten	573,3	564,3	98,4 %
Variabele kredieten	7,6	4,2	55,2 %

Bron: begrotingen, gegevens SAP

(in miljoen euro)

De vastleggings- en vereffeningskredieten voor de dekking van de geregionaliseerde uitgaven in het raam van de bevoegdheidsoverdracht werden in 2015 aangewend ten belope van respectievelijk 603,5 miljoen euro (98,6 %) en 568,5 miljoen euro (97,9 %). Enkel voor de bevoegdheid werkgelegenheid werden kredieten gereserveerd ten belope van respectievelijk 530,9 miljoen euro (86,7 %) en 530,8 miljoen euro (91,4 %).

De uitvoeringspercentages liggen hoger dan de gemiddelde percentages die werden berekend voor de totale uitgaven zonder de aflossingen van het jaar 2017, en hoger dan de overeenstemmende percentages van het jaar 2016.

De voornaamste onderbenuttingen van vereffeningskredieten situeren zich in volgende programma's:

- 17.007 *Beheer, ontwikkeling en promotie van de bevoegdheden inzake verkeer en verkeersveiligheid die in het kader van de zesde staatshervorming aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden overgedragen*: de vereffeningen ten laste van de administratieve variabele kredieten van dit programma (7,3 miljoen euro) beliepen 3,9 miljoen euro (d.i. een uitvoeringspercentage van 46,2 %). Vooral de diverse subsidies die in het raam van de verkeersveiligheid werden toegekend aan de gemeenten, de politiezones, instellingen en privéverenigingen beliepen amper 1,5 miljoen euro, terwijl de raming 4,0 miljoen euro beliep ;
- 12.015 *Ondersteuning van de door het Brussels Participatiefonds ontplooidde activiteiten*: net zoals in 2016 werd geen gebruik gemaakt van de 1,5 miljoen euro kredieten voor de toekenning van kredieten en voor de participatie in het kapitaal van het Brussels Participatiefonds ;

⁵⁵ Bij programma 12.003 *Steun aan de agrovoedingssector, de tuinbouwsector en aan aanverwante sectoren* stemmen de geselecteerde kredieten overeen met het verschil tussen de kredieten en de uitgaven van de begroting 2017 en de kredieten en de uitgaven van de begroting 2014 (vóór de zesde staatshervorming). Bij programma 25.001 *Ondersteuning van het algemeen beleid* wordt alleen rekening gehouden met de kredieten ingeschreven in BA 25.001.08.10.1211 *Werkingsuitgaven verbonden aan de regionalisering van de huurwet in het kader van de Vlde staatshervorming*.

- 16.004 *Ondersteuning van het partnershipbeleid via Actiris in verband met de socio-professionele inschakeling en het actief zoeken naar werk*: de kredieten ingeschreven in BA 16.004 15.04.4140 *Dotatie aan Actiris voor opdrachten – zesde staatshervorming* (292,7 miljoen euro) werden voor 289,6 miljoen euro aangewend, wat neerkomt op een onderbenutting van 3,9 miljoen euro.

6.3.2 *Boeking van de verrichtingen i.v.m. overgedragen bevoegdheden die nog worden beheerd door de federale socialezekerheidsinstellingen*

In 2017 werd een groot deel van de aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest overgedragen bevoegdheid inzake de arbeidsmarkt (bevoegdheid werkgelegenheid)⁵⁶ nog beheerd door de openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ) en door de POD Maatschappelijke Integratie (POD MI). Binnen die bevoegdheid heeft het gewest in 2017 het beheer van de dienstencheques volledig overgenomen via de bedrijfssubsidie die was toegekend aan de firma die de dienstencheques uitdeelt.

Overeenkomstig het horizontale protocol van 17 december 2014⁵⁷, het koninklijk besluit van 19 december 2014⁵⁸ en het koninklijk besluit van 23 augustus 2014⁵⁹ werden de openbare instellingen van sociale zekerheid die de bevoegdheden van de deelstaatentiteiten beheren, sedert 2015, naargelang van hun behoeften, gefinancierd door inhoudingen op de middelen die de bijzondere financieringswet (BFW) aan de deelstaatentiteiten toewijst. De FOD Financiën speelt daarbij een centrale rol door enerzijds bepaalde bedragen in te houden op de sommen en door anderzijds de verschillende operatoren te financieren. De deelstaatentiteiten hebben in werkelijkheid slechts het saldo van die middelen ontvangen.

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedragen de middelen waarvan de uitgaven moeten worden afgetrokken die de socialezekerheidsinstellingen in 2017 deden, 1.004,7 miljoen euro⁶⁰. Als gevolg van de inhoudingen door de FOD Financiën (285,8 miljoen euro), belopen de werkelijk ontvangen sommen 718,9 miljoen euro.

Om in regel te zijn met het advies van het INR van 10 februari 2015 over de boeking van die verrichtingen in de rekeningen van de deelstaatentiteiten⁶¹, rekent Brussel Financiën en Begroting van de GOB op de uitgavenbegroting een bedrag aan dat identiek is aan dat van de inhoudingen door de FOD Financiën, terwijl op de middelenbegroting het brutobedrag wordt geboekt van de overdrachten waartoe de BFW verplicht. Het saldo stemt bijgevolg overeen met de werkelijk ontvangen middelen.

---

⁵⁶ Waarvan enkel bepaalde aspecten van de organisatie en het beleid werden overgedragen.

⁵⁷ Protocol tussen de federale overheid, de gewesten, de gemeenschappen en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie betreffende de aanrekening van de door de openbare instellingen van sociale zekerheid voor rekening van de gewesten, de gemeenschappen en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie uitgevoerde uitgaven op de middelen die krachtens de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten, de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen en de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap aan de deelgebieden worden toegekend.

⁵⁸ Besluit tot regeling van de inhoudingen voorzien in artikel 75, § 1 quater, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten en artikel 86, § 1, van de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap. Dat besluit werd gewijzigd door een koninklijk besluit van 13 mei 2015.

⁵⁹ Besluit tot uitvoering van artikel 54, § 1, tiende lid, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten.

⁶⁰ Totale ontvangsten geboekt op de volgende artikelen van de middelenbegroting: 01.060.01.06.4940 *Nieuw mechanisme van nationale solidariteit*; 01.060.01.07.4940 *Voorafnames op de federale PB na verrekening van het overgangsbedrag 2015-2033*; 01.060.01.09.4940 *Overdracht afkomstig van de Federale Overheid ter compensatie van de belastinginkomstenderving in verband met de pendelaars*; 01.060.01.10.4940 *Overdracht afkomstig van de Federale Overheid ter compensatie van de belastinginkomstenderving in verband met de internationale ambtenaren*.

⁶¹ « Het INR is van oordeel dat de operatoren transacties verrichten ten behoeve van de deelgebieden, die dienen te worden beschouwd als de principalen van de transacties, en dat de ontvangsten en uitgaven die de operatoren verrichten voor rekening van de deelgebieden dienen te worden geregistreerd op transactiebasis onder de correcte economische codes uitsluitend in de rekeningen van de deelgebieden zelf en niet in de rekeningen van de operatoren. »

De volgende tabel toont de uitgaven voor de bevoegdheid werkgelegenheid die werden aangerekend ten laste van de begroting van de DBHR en waarvan een deel geheel of voor een stuk door de federale operatoren werd verricht.

Uitgaven voor de bevoegdheid werkgelegenheid in de begroting van de DBHR

Opd.	Prog.	BA	Beschrijving	VK	Inhoudingen federaal	Werkelijke uitgaven	Totale vereveningen
04	002	08.12.1221	Werkingsuitgaven betaald aan de federale overheid voor prestaties die werden geleverd voor rekening van het Gewest – zesde staatshervorming	102	0	0	0
		31.01.3431	Inkomensoverdrachten aan gezinnen betreffende de loopbaanonderbreking	7.243	6.868	0	6.868
	001	Allemaal	Ondersteuning van het algemeen beleid	4.273	0	4.057	4.057
	004	15.04.4140	Dotatie aan ACTIRIS voor opdrachten - 6de Staatshervorming	292.748	278.947	10.705	289.652
	005	15.05.4141	Dotatie aan ACTIRIS voor werkingskosten - 6de Staatshervorming	963	0	798	798
	009	Allemaal	Dienstencheques	213.041	0	210.578	210.578
16	010	Allemaal	Beroepservaringsfonds	87	0	72	72
	011	38.01.3132	Terugbetalingen aan privé-ondernemingen van de betaalde educatieve verloven die werden toegestaan aan hun personeel- 6de Staatshervorming	10.410	0	10.410	10.410
	014	42.01.4511	Werkingssubsidie voor Bruxelles-Formation voor de beroepsopleiding in het kader van de begeleiding van werklozen	1.920	0	1.920	1.920
Totaal				530.787	285.815	238.539	524.354

Bron: gegevens SAP, uitvoering horizontaal protocol

(in duizend euro)

De uitgaven waarop inhoudingen werden uitgevoerd, werden in de uitgavenbegroting van de DBHR geboekt in de vorm van een dotatie aan Actiris⁶² voor opdrachten – zesde staatshervorming (278,9 miljoen euro) en in de vorm van een subsidie aan de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA), aangerekend op de BA *Inkomensoverdrachten aan gezinnen betreffende de loopbaanonderbreking* (6,9 miljoen euro), aangezien die twee instellingen fungeren als tussentijdse begunstigen. In de uitvoeringsrekening van de begroting van Actiris zijn zowel de dotatieontvangst als de bijbehorende uitgaven voor eenzelfde bedrag en aangerekend in opdracht 18 *Zesde staatshervorming*, « virtuele » verrichtingen die geen financiële stroom genereren. De uitgaven werden wel aangerekend met de passende economische codes, overeenkomstig het al vernoemde advies van het INR.

Voor het overige heeft het gewest in 2017 in totaal 238,5 miljoen euro aan werkelijke uitgaven gedaan om de aan het gewest overgedragen bevoegdheden te beheren. Het heeft meer in het bijzonder een dotatie van 210 miljoen euro toegekend en betaald aan de firma die de overheidsopdracht voor de uitgifte van dienstencheques binnenhaalde. Die overheidsopdracht dateert van 2015, werd in 2017 verlengd en heeft betrekking op de uitgifte en het drukken van papieren en elektronische dienstencheques in het Brussels Gewest. Actiris ontving in totaal 11,5 miljoen euro aan dotaties voor de financiering van bepaalde delen van de bevoegdheid werkgelegenheid die Actiris zelf beheert, en voor de daaraan verbonden kosten. De terugbetalingen aan privé-ondernemingen en aan vzw's die kaderen in de overdracht van de bevoegdheid betaalde educatieve verloven (recht op opleidingen in de privésector) vielen tot slot samen met de daartoe voorziene kredieten (10,4 miljoen euro).

⁶² De autonome bestuursinstelling die in het raam van de overdracht van bevoegdheden van de zesde staatshervorming bevoegd is voor het doelgroepenbeleid (kortingen RSZ/DIBISS en activering van de werkloosheidsuitkeringen), voor het beleid inzake maatschappelijke integratie, voor de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (PWA), voor het *outplacement*, voor de start- en stagebonus, voor de jongerenbonus en voor de startbaanovereenkomsten.

De volgende tabel toont in detail per basisallocatie hoe de door de diverse operatoren gedane uitgaven in verband met de bevoegdheid « werkgelegenheid » zijn verdeeld per operator (de DBHR en Actiris) en hoe ze in hun respectieve rekeningen werden aangerekend.

Verdeling van de uitgaven voor de bevoegdheid werkgelegenheid per gewestelijke entiteit en per federale operator

Beherende gewestelijke entiteit	OISZ	Basisallocatie	Uitgaven 2017 operatoren	
DBHR		04.002.31.01.3431	Inkomstenoverdrachten aan gezinnen betreffende de loopbaanonderbreking	6.868
		18.005.31.01.3431	Tussenkosten in het kader van de 6de Staatshervorming - administratieve uitgaven PWA	1
RVA		18.006.38.01.3132	Tussenkosten in het kader van de 6de Staatshervorming – Outplacement - privéverenigingen	70
		18.010.38.01.3132	Tussenkosten in het kader van de 6de Staatshervorming - Vergoedingen opleidingen en stages - Privébedrijven	3.718
		18.011.31.01.3431	Inkomstenoverdrachten toegekend aan geactiveerde werklozen- 6de Staatshervorming	27.952
		18.014.31.01.3431	Geschillen Werkloosheid – Natuurlijke personen	111
		Totaal		38.720
	Actiris	RSZ	18.011.38.01.3132	Overdrachten aan privéondernemingen in verband met de RSZ-kortingen patronale bijdragen doelgroepen, Gesco's, Bonus Jongeren in de non-profitsector - 6de Staatshervorming
Totaal				148.668
RSZPPO		18.011.27.01.4359	Overdrachten aan lokale besturen in verband met de RSZ-kortingen patronale bijdragen doelgroepen en Gesco's – 6de Staatshervorming	40.980
		Totaal		40.980
POD Maatschappelijke Integratie		18.012.27.01.4352	Subsidies aan OCMW's met betrekking tot het recht op sociale inschakeling	39.550
		18.012.27.02.4352	Artikel 60 §7 - verhoogde subsidie van de Staat - 6de Staatshervorming	17.897
	Totaal		57.447	
Algemeen totaal			285.815	

(in duizend euro)

Bron: rekeningen van uitvoering van de begroting (DBHR en Actiris) en gegevens met betrekking tot de uitvoering van het horizontaal protocol

Die uitgaven berusten op de geraamde behoeften van de federale operatoren en vergen nog een regularisatie op grond van de werkelijke uitgaven die de operatoren boekten op basis van vastgestelde rechten. Volgens de gegevens van het INR, waar de specifieke rapportering over die uitgaven terecht kwam via de algemene gegevensbank, zouden de afnames die de federale Staat uitvoerde om de technische operatoren te vergoeden, voor het jaar 2017 0,3 miljoen euro lager liggen dan de rechten die zij effectief vaststelden in hun voorlopige rekeningen van het jaar 2017.

6.4 Uitstaand bedrag van de vastleggingen

De bijlage bij de uitvoeringsrekening van de begroting schetst de evolutie van het uitstaand bedrag van de vastleggingen van de DBHR in 2017. Het vertegenwoordigt het totaal van de nog niet vereffende vastleggingen op de achtereenvolgende uitgavenbegrotingen.

De volgende tabel geeft de evolutie weer van het totale uitstaande bedrag van de vastleggingen op het einde van de jaren 2015 tot 2017 (met inbegrip van de kredieten gekoppeld aan begrotingsfondsen).

Evolutie van het uitstaande bedrag van de vastleggingen

	Uitstaand bedrag 31/12/2015	Uitstaand bedrag 31/12/2016	Evolutie 2016/2015	Uitstaand bedrag 31/12/2017	Evolutie 2017/2016
Gesplitste kredieten	2.899,1	3.250,0	350,9	3.848,6	598,6
Variabele kredieten	15,1	17,7	2,6	20,8	3,1
Totaal	2.914,3	3.267,7	353,4	3.869,4	601,7

Bron: rekeningen van uitvoering van de begroting 2015 tot 2017 van de DBHR (in miljoen euro)

In 2017 steeg het globale uitstaande bedrag met 601,7 miljoen euro. Die stijging is het gevolg van het feit dat 771,0 miljoen euro meer werd vastgelegd dan vereffend, wat deels werd gecompenseerd door de annulering van 169,3 miljoen euro vastleggingen van voorgaande jaren. Dit zijn de belangrijkste sectoren⁶³ waarin het uitstaande bedrag in 2017 sterk steeg of daalde:

- de ontwikkeling en het beheer van de infrastructuur van het wegvervoer (programma 19.002): + 511,4 miljoen euro, voornamelijk door de vastlegging van 462,6 miljoen euro voor het contract voor de renovatie van de Leopold II-tunnel, waarvoor in 2017 geen enkele vereffening gebeurde;
- het stadsbeleid (programma 27.001): + 97,8 miljoen euro, afkomstig van de vastlegging van de investeringssubsidie van 100 miljoen euro voor de stichting Kanal (vereffend ten belope van 2,5 miljoen euro);
- de Europese programma's (programma 27.002): + 39,3 miljoen euro, wegens het volume aan vastleggingen in het raam van de EFRO-programmatie 2014-2020 (+ 55,6 miljoen euro), dat hoger ligt dan het volume aan vereffeningen (16,0 miljoen euro);
- het beleid inzake wijkrevitalisering (programma 27.006): + 82,0 miljoen euro. Enerzijds was er 45,6 miljoen euro aan vastleggingen voor werkingssubsidies aan de gemeenten en aan de OCMW's voor het stedelijk beleid - ontwikkeling van de wijken - as 2 (42,4 miljoen euro voor de vastlegging van een nieuw vierjarenprogramma 2017-2020 en 3,2 miljoen euro voor de *phasing out* 2015-2018), tegenover 14 miljoen euro vereffeningen. Anderzijds was er 75,6 miljoen euro aan vastleggingen voor subsidies voor stadsvernieuwingscontracten, tegenover 9 miljoen euro aan vereffeningen;
- de ontwikkeling en het beheer van de infrastructuur van het openbaar vervoer (programma 18.002): + 55,8 miljoen euro;
- de sociale huisvesting (programma 25.005): - 60,9 miljoen euro. Die daling vloeit voort uit het feit dat de vereffeningen (117,9 miljoen euro) hoger lagen dan de vastleggingen van het jaar (63,4 miljoen euro)⁶⁴. In 2016 was de hoogste vastlegging aangerekend op dat programma (314,4 miljoen euro) beïnvloed door de vastlegging van de laatste schijf (199,5 miljoen euro) van de investeringssubsidie ten gunste van de BGHM, voor de bouw van 4.000 sociale en middelgrote woningen in het kader van de Alliantie Wonen;
- het beleid ten gunste van de gezinnen (programma 25.007): - 26,9 miljoen euro. De daling van dit uitstaande bedrag is toe te schrijven aan het geringe aantal aangegane verbintenissen (5,3 miljoen euro) in vergelijking met de vereffeningen (32,2 miljoen euro). De subsidies aan het Woningfonds waren in

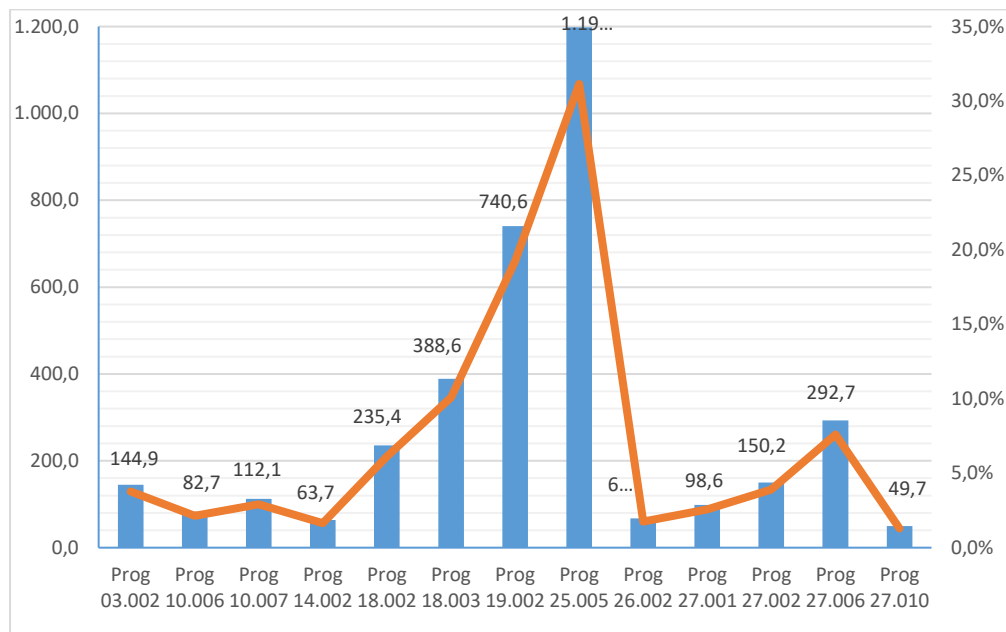
⁶³ Gesplitste kredieten.

⁶⁴ Ook rekening houdend met 7,2 miljoen euro aan geannuleerde vastleggingen uit voorgaande jaren.

2017 immers beperkt in vergelijking met de subsidies die in 2016 werden toegekend (43,4 miljoen euro).

De volgende figuur toont de verdeling per programma van 94,2 % van het uitstaand bedrag op 31 december 2017, ten laste van de gesplitste kredieten, buiten de begrotingsfondsen⁶⁵.

Verdeling van het uitstaand bedrag ten laste van de kredieten buiten de begrotingskredieten op 31 december 2017

Bron: het Rekenhof baseerde zich voor de opmaak van deze figuur op de bijlage bij de uitvoeringrekening van de begroting 2017 (in miljoen euro)

Het Rekenhof vestigt echter de aandacht op de overschatting, met minstens 866,0 miljoen euro, van het totale uitstaande bedrag op 31 december 2017, zoals het heeft aangestipt in het certificeringsverslag over de algemene rekening 2017. In de voorgaande figuur betreft het vooral de volumes aan uitstaande bedragen in programma 18.003 - de vastlegging van 364,7 miljoen euro die in 2013 werd aangerekend als investeringsdotatie voor de aankoop van materieel om de metro te moderniseren, is verouderd - en in programma 19.002 - de vastlegging van 462,2 miljoen euro met betrekking tot de DBM-opdracht voor de renovatie en het onderhoud van de Leopoldtunnel en de vastlegging van 19,6 miljoen euro met betrekking tot een opdracht voor leveringen en de plaatsing van hoog- en laagspanningsuitrustingen in de Brusselse wegtunnels, werden voortijdig aangerekend in 2017, in plaats van te worden aangerekend in 2018.

⁶⁵ Namelijk 99,5 % van het totale uitstaande bedrag.

Daarnaast was er geen volledige vastlegging voor de overeenkomst van 136 miljoen euro voor de aankoop van de terreinen van de VRT en de RTBF (project Mediapark). Dat leidt de facto tot een onderschatting met 125,6 miljoen euro van het uitstaand bedrag in programma 03.002 (minus de eerste schijf van 10,4 miljoen euro die wel werd vastgelegd) en heeft een impact op het totale uitstaande bedrag.

7 Begrotingsfondsen

7.1 Inleiding

De begrotingsfondsen (of organieke fondsen) zoals beoogd in artikel 8 van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (OOBBC), worden gestijfd met specifieke ontvangsten die worden bestemd voor specifieke uitgaven (variabele kredieten) waarvan het voorwerp bij ordonnatie is bepaald. Ze mogen alleen worden gefinancierd met kredieten van de algemene uitgavenbegroting.

De voor de begrotingsfondsen bestemde ontvangsten worden op de middelenbegroting aangerekend op basis van vastgestelde rechten, en de variabele kredieten worden in de loop van het begrotingsjaar gestijfd met de effectief geïnde ontvangsten. De wetgeving heeft die veiligheid ingebouwd om te vermijden dat uitgaven zouden worden uitgevoerd op basis van vorderingen die naderhand oninvorderbaar zouden blijken te zijn.

Op het einde van het begrotingsjaar worden de op elk begrotingsfonds overgebleven ontvangsten overgedragen naar het volgende jaar. Het deel van de beschikbare ontvangsten waarop nog geen vastleggingen en vereffeningen werden uitgevoerd, kan worden gebruikt voor nieuwe vastleggingen en nieuwe vereffeningen.

Behalve het bedrag van de overgedragen saldi voorziet de OOBBC in een tweede uitgavenplafond, zowel voor de vastleggingen als voor de vereffeningen, namelijk het bedrag van de administratieve kredieten ingeschreven op de basisallocaties i.v.m. begrotingsfondsen in de algemene uitgavenbegroting. Op die manier kan elke vastlegging en elke vereffening niet hoger liggen dan het budgettair bepaalde bedrag van de variabele kredieten, zelfs als het beschikbare saldo van de geïnde en bestemde ontvangsten hoger zou zijn.

Tot slot bepaalt de OOBBC dat het bedrag van de verminderde of geannuleerde vastleggingen van de begrotingsfondsen moet terugvloeiën naar de beschikbare ontvangsten.

7.2 Overgedragen saldi

De volgende tabellen tonen de evolutie van de overgedragen saldi van alle begrotingsfondsen vanuit de optiek van de vastleggingen en vanuit de optiek van de vereffeningen, alsook het detail van de verrichtingen voor de belangrijkste fondsen in termen van vereffeningen. De Brusselse administratie Financiën en Begroting heeft de bedragen van de overgedragen saldi per begrotingsfonds louter ter indicatie meegedeeld. De beherende ordonnateurs van elk fonds hebben op dit moment immers nog niet de verrichtingen gevalideerd die tot de overdracht van saldi leiden, zowel bij de vastleggingen als bij de vereffeningen. De vermelde cijfers zijn dus voorlopig en onderhevig aan herziening.

In zijn certificeringsverslag heeft het Rekenhof aanbevolen een stand van zaken op te maken van de organieke fondsen en die bij de rekening van uitvoering van de begroting te voegen.

Evolutie van de overgedragen saldi van de begrotingsfondsen

Begrotingsfondsen – Overgedragen saldi	2015	2016	2017
Vastleggingsoptiek	224,5	418,6	515,7
Vereffeningsoptiek	241,5	435,2	536,8

Bron: gegevens van Brussel Financiën en Begroting

(in miljoen euro)

Detail van de saldi van de voornaamste begrotingsfondsen (vereffeningsoptiek)

	Saldo op 31/12/2015	Saldo op 31/12/2016	Geïnde ont- vangsten 2017	Ver-effenin- gen 2017	Saldo op 31/12/2017
Fonds voor hulp aan ondernemingen	17,4	17,6	0,2	0,0	17,8
Fonds voor uitrusting en verplaatsingen	6,3	7,1	6,3	0,9	12,5
Fonds voor stedenbouw en grondbeheer	23,4	25,7	7,2	0,5	32,3
Fonds voor investeringen en aflossing van de schuldenlast in de sector van de sociale woningbouw	65,3	185,7	24,6	0,8	209,5
Fonds voor het beheer van afval- en regenwater	7,5	7,6	0,0	0,0	7,6
Fonds voor het beheer van de gewestsschuld	79,3	90,6	12,9	0,0	103,5
Fonds voor energiebeleid	17,2	22,4	25,8	17,5	30,7
Fonds voor grondinvesteringen	5,6	5,6	0,0	0,0	5,6
Klimaatfonds	0,0	31,9	10,4	6,2	36,1
Verkeersveiligheidsfonds	0,8	20,0	36,3	3,9	52,4
Andere fondsen	18,8	20,9	12,4	4,6	28,8
Totaal	241,5	435,2	136,0	34,4	536,8

Bron: gegevens van Brussel Financiën en Begroting, rekening van uitvoering van de begroting en gegevens SAP (in miljoen euro)

Tussen 31 december 2015 en 31 december 2016 zijn de overgedragen saldi van de begrotingsfondsen met zowat 194 miljoen euro gestegen, zowel vanuit de optiek van de vastleggingen als vanuit de optiek van de vereffeningen. Tussen 31 december 2016 en 31 december 2017 was er sprake van een stijging met zo'n 100 miljoen euro, eveneens vanuit de optiek van de vastleggingen als vanuit de optiek van de vereffeningen. Die stijging is inherent aan het feit dat de uitgaven veel lager liggen dan de geïnde bedragen.

In 2017 was de nieuwe stijging van het totale overgedragen saldo voornamelijk toe te schrijven aan de omvang van de geïnde ontvangsten van bepaalde fondsen, in vergelijking met de gedane uitgaven. Ze betreft vooral het Verkeersveiligheidsfonds (+ 32,3 miljoen euro), het Fonds voor investeringen en aflossing van de schuldenlast in de sector van de sociale woningbouw (+ 23,8 miljoen euro), het Fonds voor het beheer van de gewestsschuld (+ 12,9 miljoen euro) en het Fonds voor energiebeleid (+ 8,3 miljoen euro).

De geïnde ontvangsten die in 2017 werden bestemd voor het Verkeersveiligheidsfonds, beliepen 36,3 miljoen euro, voornamelijk vanwege de overdracht die de federale overheid uitvoerde inzake verkeersboetes (30,1 miljoen euro). Die boetes komen nog altijd bij de federale overheid terecht, die als technische operator fungeert. Het INR heeft echter een negatieve ESR-correctie aangebracht (- 9 miljoen euro) in het vorderingensaldo van de entiteit, om rekening te houden met het werkelijke bedrag van de vastgestelde rechten (21,1 miljoen euro). De aangerekende uitgaven beliepen slechts 3,9 miljoen euro⁶⁶.

Het gewest bestemde in totaal 10,4 miljoen euro aan geïnde ontvangsten voor het Klimaatfonds, waarvan 10,1 miljoen euro bij wijze van *Opbrengst van de toekenning tegen betaling van de emissierechten die niet kosteloos worden toegewezen*. Het gaat om de tweede schijf die aan het gewest werd toegekend in het raam van de Europese veiling van quota voor de uitstoot van broeikasgassen⁶⁷. Voor 2017 beliepen de Belgische ontvangsten in ESR-termen (vastgestelde rechten) 112,5 miljoen euro⁶⁸. Overeenkomstig de verdeelsleutel die de verdeling van die inkomsten over de verschillende entiteiten regelt (7,54 % voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest), heeft het in 2017 recht op 8,5 miljoen euro. Bijgevolg heeft het INR een negatieve correctie van 1,6 miljoen euro toegepast op het vorderingensaldo 2017. Formeel gesproken kon-

⁶⁶ Cf. punt 7.3.1 Kredieten voor de uitgaven i.v.m. de zesde staats hervorming.

⁶⁷ Ter uitvoering van het intra-Belgische politieke voorakkoord over het klimaat van 4 december 2015 voor de periode 2013-2020, dat werd gesloten in afwachting van de definitieve goedkeuring van het samenwerkingsakkoord.

⁶⁸ Periode van 1 mei 2016 tot 30 april 2017.

den die ontvangsten, net zoals in 2016, echter niet geboekt worden in 2017 omdat de samenwerkingsovereenkomst niet door alle betrokken partijen werd bekrachtigd⁶⁹. De enige uitgave die in 2017 werd aangerekend, is, overeenkomstig de voorziene kredieten, een werkingssubsidie voor het BIM om er de uitgaven van het Klimaatfonds mee te dekken.

7.3 Impact van de verrichtingen van de begrotingsfondsen op het vorderingsaldo

De volgende tabel toont de impact, vooraf en achteraf, van de op de begroting aangerekende verrichtingen van de begrotingsfondsen op het vorderingsaldo van de gewestelijke entiteit, in de periode 2015-2017.

Impact van de begrotingsfondsen (BF) op het vorderingsaldo

	2015		2016		2017	
	Aangepaste begroting	Realisaties	Aangepaste begroting	Realisaties	Aangepaste begroting	Realisaties
Bestemde ontvangsten (vastgestelde rechten) – zonder leningopbrengsten	104,9	84,4	227,1	224,2	155,4	136,7
Variabele kredieten ⁷⁰ (vereffeningen) – zonder aflossingen	105,3	29,4	104,9	39,1	92,6	34,4
Saldo van het jaar (BF)	- 0,4	55,0	122,2	185,1	62,8	102,2
KVD ontvangsten BF (ESR-code 8)	4,1	22,7	95,4	80,3	27,2	28,4
KVD uitgaven BF (ESR-code 8)	11,5	0,0	1,3	0,0	1,5	1,0
Saldo van het jaar (BF) zonder KVD	7,0	32,3	28,2	104,8	37,1	74,8
ESR-vorderingsaldo gewestelijke entiteit	0,0	127,0	0,0	29,5	0,0	- 94,9

(in miljoen euro)

Bron: uitvoeringsrekeningen van de begroting, gegevens SAP en publicatie INR van 19 oktober 2018

De impact van de verrichtingen van de begrotingsfondsen (zonder schuldverrichtingen en kredietverleningen en -terugbetalingen, participaties en vereffeningen van participaties) op het vorderingsaldo ex ante van het gewest is elk jaar positief en stijgt jaar na jaar (van 7,0 miljoen euro in 2015 naar 37,1 miljoen euro in 2017). Het beoogde begrotingsevenwicht ex ante hangt dus mee af van de inbreng van de begrotingsfondsen. Bij de verwezenlijkingen is de positieve impact elk jaar nog sterker dan die van de ramingen: de verwezenlijkingsgraad van de ontvangsten (zonder leningopbrengsten en KVD) is in de onderzochte periode gemiddeld aanzienlijk hoger dan die van de aangerekende ontvangsten (zonder aflossingen en KVD), namelijk 85 % tegenover 35 %. Zonder die impact zou het door het INR berekende vorderingsaldo 2016 negatief zijn ten belope van 75,3 miljoen euro. In 2017 zou het voorlopig berekende deficit bijna 170,0 miljoen euro bedragen.

⁶⁹ Het samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de verdeling van de Belgische klimaat- en energiedoelstellingen voor de periode 2013-2020 werd gesloten op 12 februari 2018 en werd door het Brussels Hoofdstedelijk Parlement goedgekeurd bij ordonnantie van 24 mei 2018. Het heeft uitwerking met ingang van 4 december 2015.

⁷⁰ De administratieve kredieten van de begrotingstabel en niet de kredieten die in de uitvoeringsrekening van de begroting zijn vermeld, waarvan het Rekenhof de bedragen bekritiseerde in zijn verslag over de controle van de algemene rekening 2017.

Tot besluit stelt het Rekenhof vast dat de totale begrotingsresultaten gunstig worden beïnvloed door de verrichtingen van de begrotingsfondsen, voornamelijk wegens de onderbenutting van de voor die fondsen bestemde middelen.

II Certificeringsopdracht

1 Certificering van de algemene rekeningen

De wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof, belast het Rekenhof met de controle van de algemene boekhouding en de begrotingsboekhouding van de gewesten en de gemeenschappen. Sedert 2014 is er een bepaling in opgenomen die stelt dat de algemene rekening van elke gemeenschap en elk gewest uiterlijk vanaf de rekeningen over het begrotingsjaar 2020 voor certificering aan het Rekenhof zal worden voorgelegd⁷¹.

Wat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, preciseert de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (OOBBC), dat het Rekenhof de regelmatigheid, de waarachtigheid en de betrouwbaarheid certificeert van de algemene rekening van de gewestelijke entiteit en van de algemene rekeningen van de autonome bestuursinstellingen (ABI), d.w.z. dat het het parlement een « *met redenen omkleed en gedetailleerd oordeel* » over die aspecten van de rekeningen bezorgt⁷².

Het Rekenhof formuleert op basis van de normen van de Internationale organisatie van de hoge controle-instellingen van de overheidsfinanciën (Intosai) in zijn verslagen een oordeel in een van de volgende vier vormen:

- goedkeurend oordeel,
- oordeel met voorbehoud,
- afkeurend oordeel of negatief oordeel,
- oordeelonthouding.

Aangezien de OOBBC een strikt tijdschema oplegt voor de verzending van de certificeringen (30 augustus voor de rekeningen van de ABI⁷³ en 31 oktober voor de geconsolideerde rekening), moeten die rekeningen binnen de opgelegde termijnen door de regering worden goedgekeurd en aan het Rekenhof worden bezorgd⁷⁴.

Het Rekenhof moet ook de mogelijkheid hebben gehad om de onderliggende rekeningen van de geconsolideerde instellingen te onderzoeken om de geconsolideerde algemene rekening van de gewestelijke entiteit te certificeren. Doordat sommige van die rekeningen laat of buiten de termijn werden meege-deeld, kon geen oordeel worden geformuleerd over de geconsolideerde rekeningen voor de boekjaren

---

⁷¹ Artikel 10, § 1/1, van de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof, ingevoegd door de wet van 10 april 2014.

⁷² Artikelen 60 en 90 van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle.

⁷³ In het beschikkend gedeelte van de budgettaire ordonnantie van 15 december 2017 werd een afwijkende bepaling ingevoegd die de deadline verschuift naar 31 oktober: « *Artikel 124. In afwijking van artikel 90, § 1 en § 2, van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle, vindt het overmaken van de certificering door het Rekenhof van de algemene rekening van de autonome bestuursinstellingen van eerste en tweede categorie aan het parlement ten laatste plaats op 31 oktober.* »

⁷⁴ Voor meer informatie over de certificering, zie Rekenhof, Jaarverslag 2011, « Hoofdstuk 2 - Certificering van de overheidsrekeningen – Impact op de organisatie en de werking van het Rekenhof », blz. 21-34, en Rekenhof, Jaarverslag 2015, « Hoofdstuk 2 - Evolutie van de financiële controle en eerste ervaringen met de certificering van de overheidsrekeningen », blz. 19-39. Beschikbaar op www.rekenhof.be.

2012 tot 2014⁷⁵. Het Rekenhof heeft overigens een verklaring met oordeelonthouding geformuleerd over de geconsolideerde rekening 2016 omdat de rekening 2016 van de DBDMH niet tijdig werd opgesteld door de regering, en ook vanwege de boekingswijze.

2 Regelgevend kader

Het Rekenhof wijst erop dat het zijn certificeringsopdracht uitvoert binnen een juridisch kader dat leemten vertoont omdat er diverse uitvoeringsbesluiten van de OOBBC ontbreken. In september 2018, meer dan twaalf jaar nadat het Brussels Hoofdstedelijk Parlement de OOBBC heeft goedgekeurd, wachten diverse belangrijke uitvoeringsbesluiten nog altijd op goedkeuring:

- een besluit dat de modaliteiten bepaalt voor de vaststelling van de rechten (artikel 37), in het bijzonder van de ontvangsten⁷⁶;
- een besluit dat de vorm en de inhoud preciseert van de bijlage bij de jaarrekening (artikel 61). Dat besluit beïnvloedt rechtstreeks de mate van nauwkeurigheid van de boekhouding en de transparantie die van de geconsolideerde entiteiten worden geëist⁷⁷;
- een besluit over de verantwoordingsstukken (artikel 40);
- een besluit dat de modaliteiten preciseert voor het bijhouden en bewaren van de boeken en journalen (artikel 41);
- een besluit dat de procedure preciseert als de controleurs van de vastleggingen en de vereffeningen een vastleggings- of vereffeningvisum weigeren (artikel 74);
- een besluit dat de interne audit in heel de gewestelijke entiteit regelt (artikel 78)⁷⁸;
- een besluit dat de vorm en de inhoud bepaalt van de inventaris van het onroerend vermogen van het gewest (artikel 105).

3 Stemming over de rekeningen

Nadat het Rekenhof de algemene rekeningen heeft gecertificeerd en nadat de ontwerpen van ordonnantie houdende eindregeling van de bijbehorende begrotingen zijn ingediend, moet de budgettaire autoriteit (het parlement⁷⁹) over de rekeningen stemmen om de begrotingscyclus en de boekhoudcyclus af te sluiten en om eventuele overschrijdingen van de uitgavenkredieten in de begrotingen te regulariseren (stemming over aanvullende kredieten). Door die ordonnanties te publiceren, worden de rekeningen ook openbaar gemaakt.

---

⁷⁵ De rekeningen 2015 van de instellingen werden tijdig voorgelegd en dus kon het Rekenhof een oordeel formuleren over de geconsolideerde rekening 2015.

⁷⁶ Het ontbreken van een dergelijk besluit kan leiden tot incoherenties binnen de gewestelijke entiteit bij de manier waarop een vastgesteld recht wordt gevestigd en wordt toegerekend aan een begrotingsjaar, evenals bij de budgettaire boeking van de uitgaven en de ontvangsten.

⁷⁷ Naast de commentaar over de waarderingsregels en het jaarverslag over de verkopen en andere vervreemdingen van roerende en onroerende goederen waarin de OOBBC al voorziet, beveelt het Rekenhof aan in dat besluit minstens de staten van de immateriële, materiële en financiële vaste activa op te nemen (die zowel van de ondernemingen, de verenigingen en de stichtingen, de federale instellingen en de Brusselse gemeenten worden geëist), evenals informatie over de uitvoering van de machtigingen tot toekenning van de gewestwaarborg en over de staat van de begrotingsfondsen.

⁷⁸ Het besluit van 11 april 2003 beoogt alleen de diensten van de regering en niet de autonome bestuursinstellingen. Tijdens de zitting van 28 april 2016 (punt 46, BHR-FL-14.49159) stemde de regering in eerste lezing in met een besluit over de inrichting van de interne audit bij de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel en de overheidsinstellingen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met een vraag om advies aan de Raad van State.

⁷⁹ Artikel 11, 2^e lid, 2°, van de OOBBC.

Op 30 september 2018 had het parlement echter nog geen enkele rekening van een autonome bestuursinstelling sinds het boekjaar 2008 aan een stemming onderworpen, noch goedgekeurd. Er is ook geen stemming geweest over de rekeningen 2014 tot 2016 van de diensten van de regering, over de geconsolideerde rekeningen 2014 tot 2016 van de gewestelijke entiteit en over de rekeningen 2008 tot 2016 van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

De eindregeling moet betrekking hebben op de rekeningen zoals ze ter certificering werden voorgelegd aan het Rekenhof, tenzij er een stemming is gepland over aanvullende kredieten. De rekeningen die als bijlage bij de ontwerpen van ordonnantie zijn gevoegd, moeten volledig zijn en even gedetailleerd als de rekeningen die aan het Rekenhof werden bezorgd. Ze moeten meer in het bijzonder de toelichting bij de jaarrekening omvatten en de uitvoering van de begroting in detail weergeven per basisallocatie⁸⁰.

4 Consolidatieperimeter - Evolutie

De consolidatieperimeter van de algemene rekening van de gewestelijke entiteit omvat:

- de diensten van de regering (administratie en ministeriële kabinetten);
- de autonome bestuursinstellingen (ABI) die zijn onderworpen aan het gezag van het gewest, d.i. de rechtspersonen die in de nationale rekeningen worden gerangschikt in de institutionele subsector van de deelstaatoverheden (S.1312) en die beantwoorden aan de voorwaarden van artikel 85 van de OOBBC.

De sectoriële rangschikking van de instellingen volgens het ESR gebeurt in België door het INR⁸¹, dat twee keer per jaar een lijst van de eenheden van de overheidssector publiceert⁸².

Om praktische redenen (aanpassing van de boekhoudsoftware en –procedures, invoering van een begrotingsboekhouding, opleiding van het personeel) kunnen de instellingen die recent in S.1312 werden geclassificeerd, de OOBBC en haar uitvoeringsbesluiten niet onmiddellijk toepassen.

Bijgevolg is er een tijdsverschil tussen de consolidatieperimeter van de gewestelijke entiteit en de ESR-consolidatieperimeter⁸³ die het INR heeft gedefinieerd om de rijksschuld en het overheidstekort van het gewest (in de zin van de criteria van Maastricht) te bepalen, waarbij de eerste een onderdeel van de tweede vormt.

De onderstaande tabel toont de evolutie tot april 2018 van de lijst van de eenheden van de overheidssector waarop, volgens het INR, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest toezicht uitoefent, en ze vermeldt daarbij het jaar van de eerste rangschikking in de S.1312 en het jaar van de eerste volledige toepassing van de OOBBC.

---

⁸⁰ Om het principe in acht te nemen dat vervat is in artikel 59, 2°, van de OOBBC, dat bepaalt dat de uitvoeringsrekening van de begroting moet worden opgesteld in dezelfde vorm als de begroting.

⁸¹ Artikel 108 van de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen.

Artikelen 16/10 en 16/11 van de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof.

⁸² In april en in oktober.

⁸³ Europees systeem van nationale en regionale rekeningen.

Vóór sommige eenheden staat het teken †, dat erop wijst dat ze juridisch niet meer bestonden op 30 september 2018 (afsluiting door vereffening of fusie door overneming). Het teken ‡ verwijst naar instellingen die niet actief zijn. Het teken (*) wijst op instellingen die nog niet worden vermeld in de lijst van het INR⁸⁴.

Evolutie van de consolidatieperimeter

Benaming	INR	OOBBC
1 Brussels Hoofdstedelijk Parlement (BHP)	2005	
2 Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR)	2005	2008
Autonome bestuursinstellingen van 1^e categorie		
3 Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	2005	2008
4 Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	2005	2008
5 Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT)	2005	2008
6 Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM)/Leefmilieu Brussel	2005	2008
7 Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	2005	2008
8 Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris)	2005	2008
9 Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW)	2005	2008
10 Brussels Planningsbureau (<i>perspective.brussels</i> /BPB)	2017	2018
11 Brussel – Preventie & Veiligheid (BPV)	2017	2018
Autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie		
12 Actiris	2005	2008
13 Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG)	2005	2008
14 Brussels Waarborgfonds (BWF)	2005	2008
† Brussels Agentschap voor de Onderneming (<i>impulse.brussels</i> /BAO)	2005	2008
15 Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB)	2005	2008
16 Citeo ⁸⁵	2008	2008
17 Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	2012	2012
18 Iristeam	2010	2012
19 Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	2014	2014
20 Haven van Brussel	2014	2015
21 Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	2014	2015
22 Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WBHG)	2014	2015
23 Brusoc	2012	2015
† Atrium, Gewestelijk Agentschap voor Handel	2014	2015
24 Participatiefonds – Brussel (Brupart)	2014	
25 <i>visit.brussels</i>	2016	2016
26 Brussel Ontmanteling (BDBO)	2014	
27 <i>bezy.brussels</i> , beroepsreferentiecentrum gericht op de stadsberoepen en het openbaar ambt	2014	2018
28 Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven (BAOB) ⁸⁶	(*)	2018
Instellingen S.1312 buiten de gewestelijke entiteit		
‡ Reservefonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	2005	
29 Sfar ⁸⁷	2012	
30 Brussel Infrastructuur Financiering (Brinfin) ⁸⁷	2014	
31 Sfar-Alseberg ⁸⁷	2014	
32 Sfar-Chemin vert ⁸⁷	2014	
33 Sfar-Middelweg ⁸⁷	2014	
34 Sfar-Midi ⁸⁷	2014	
35 Sfar-Molenblok ⁸⁷	2014	
36 Sfar-Polders ⁸⁷	2014	
37 Sfar-Roue ⁸⁷	2014	
38 Bruxelles-Biogaz	2014	
39 Socodix-De Haard	2014	
40 Gewestelijke Maatschappij voor Huisvestingskrediet (GMHK)	2014	
41 Le petit propriétaire	2014	
42 NEO cvba	2014	
43 Brussels Centrum voor Mode en Design “MAD Brussels” (CMDDB)	2014	
44 Opleidingscentrum van de Brusselse Brandweer (OBB)	2014	
45 <i>Werk centrale</i> de l’emploi	2014	
46 Commissariaat voor de relaties met de Europese en Internationale instellingen	2015	

⁸⁴ Sinds 2015 vermelden de lijsten alleen de eenheden die het jaar voordien actief waren (volgens de Kruispuntbank van de Ondernemingen).

⁸⁵ De rekeningen van Citeo worden op geconsolideerde wijze opgesteld met die van de Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB).

⁸⁶ Het BAOB, dat op 3 juli 2017 werd opgericht, is onderworpen aan de OOBBC op grond van artikel 21 van zijn organieke ordonnantie (ordonnantie van 18 mei 2017).

⁸⁷ Filialen of subfilialen van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel.

Benaming	INR	OOBBC
47 Brussel Compost	2016	
48 Brussel Energie	2016	
† Bruport Invest	2016	
† Brussels huis voor energie en leefmilieu (BHEL)	2016	
49 Homegrade (Stadswinkel/SW)	2016	
50 Sociale Dienst van Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid	2016	
51 Sociale Dienst van de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp	2016	
52 Brussels Hoofdstedelijk Gewestelijk Instituut voor de Opleiding in de dringende medische hulpverlening (BHG-IODMH)	2016	
53 Gewestelijke School voor Openbaar Bestuur (GSOB)	2016	
54 Research in Brussels (RIB)	2017	
55 screen.brussels fund	2017	
56 Sociale dienst van het Brussels Instituut voor Milieubeheer	2017	
57 Jonge Brusselse Brandweerlieden	2018	
58 Stichting Marc Sleen	2018	
Interregionale eenheden⁸⁸		
Belgian Mobility Card [BRU/VG/RW/FED]	2014	
Theodorus II [BRU/CF/RW]	2014	
Theodorus III [FED/BRU/CF/RW]	2014	
Krediet voor Sociale Woningen [BRU/VG]	2014	
Participatiefonds (PF) [VG/RW/BRU/FED]	2015	
Flagey [BRU/VG/CF]	2015	
† Startersfonds [RW/VG/BRU/FED]	2015	
Viapass [BRU/RW/VG]	2015	
Interregionale Verpakingscommissie [RW/VG/BRU]	2016	
Maison du spectacle La Bellone [BRU/CF/COCOF]	2017	
Bodemsaneringsfonds voor Benzinstations (Bofas) [BRU/RW/VG/FED]	2017	
Fonds voor de Inspectie van Automobielen (FIA) [BRU/RW/VG]	2017	
Evoliris [BRU/VG]	2017	
WorldSkills Belgium [BRU/CF/RW]	2017	
† Tweetalig referentiecentrum van de sector van de metaalverwerkende nijverheid en de technologische industrie in Brussel (Iris Tech+) [BRU/VG]	2017	
Brussels Beroepsreferentiecentrum transport en logistiek (Iris TL) [BRU/VG]	2017	
Brussels Beroepsreferentiecentrum Horeca (Horeca Be Pro) [BRU/VG]	2017	
Brussels Beroepsreferentiecentrum voor de Bouwsector [BRU/VG]	2017	
Synerjob [DG/BRU/RW/VG]	2017	
Coördinatiestructuur voor patrimoniuminformatie (CSPI) [FED/VG/BRU/RW]	2018	

Bron: lijsten van de eenheden van de overheidssector 2005 tot april 2018, Nationale Bank van België en Instituut van de Nationale Rekeningen

5 Rekeningen die te laat of niet werden voorgelegd

De algemene rekeningen 2017 van de autonome bestuursinstellingen van eerste categorie moesten vóór 31 mei 2018 aan het Rekenhof worden toegezonden, terwijl die van instellingen van tweede categorie uiterlijk op 31 mei 2018 door hun beheerorgaan moesten worden opgesteld, voor goedkeuring aan de regering moesten worden overgezonden en na goedkeuring onverwijld door de regering aan het Rekenhof moesten worden bezorgd⁸⁹. Die algemene rekeningen moesten bovendien uiterlijk op 1 juni 2018 aan de gewestelijke boekhouder worden bezorgd.

⁸⁸ Hier zijn alleen de eenheden vermeld die deels afhangen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In de statistieken van het INR en de adviezen van de afdeling Financieringsbehoeften van de overheid van de Hoge Raad van Financiën, zijn het tekort en de schuld van de interregionale eenheden opgenomen bij Entiteit II (deelstaatentiteiten en lokale overheden), maar worden ze niet toegewezen aan, noch verdeeld tussen de gemeenschappen en de gewesten.

⁸⁹ De rekeningen van de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (*citydev.brussels*) volgen het stelsel van de autonome bestuursinstellingen van tweede categorie. De rekeningen van de Maatschappij voor Stedelijke Inrichting, van de Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer en van NEO cvba moeten die instellingen uiterlijk op 31 mei aan het Rekenhof bezorgen.

Ingevolge de afwijkende bepaling van de begrotingsordonnantie van 15 december 2017⁷³ moet het Rekenhof van zijn kant de certificeringen van die rekeningen uiterlijk op 31 oktober 2018 aan het parlement bezorgen.

De rekeningen worden soms laattijdig en soms onvolledig overgezonden, wat gevolgen heeft voor de controles die het Rekenhof moet uitvoeren, waardoor de controlewerkzaamheden uitlopen in de maanden juli en augustus, wanneer de gesprekspartners in de boekhoudkundige en financiële diensten minder beschikbaar zijn.

De onderstaande tabel somt de rekeningen op die het Rekenhof van de regering heeft ontvangen tussen 15 november 2017⁹⁰ en 30 september 2018. De vermelde ontvangstdatum is die waarop de rekeningen in hun totaliteit werden ontvangen.

Rekeningen die werden ontvangen tussen 15 november 2017 en 30 september 2018

Instelling	Jaar	Goedkeuring regering	Ontvangst Rekenhof
Gewestelijke entiteit	2017	13/9/2018	20/9/2018
Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR)	2017		29/5/2018
Autonome bestuursinstellingen van 1^e categorie			
Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	2017	31/5/2018	3/8/2018
Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	2016	19/4/2018	26/4/2018
Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	2017	28/6/2018	2/7/2018
Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke thesauriën (BGHGT)	2017	7/6/2018	21/6/2018
Brussels Instituut voor Milieubeheer (Leefmilieu Brussel/BIM)	2017	17/5/2018	7/6/2018
Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	2017	14/6/2018	20/6/2018
Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris)	2017	7/6/2018	15/6/2018
Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW)	2017	31/5/2018	7/6/2018
Brussels Planningsbureau (<i>perspective.brussels/BPB</i>)	2017	7/6/2018	13/6/2018
Brussel – Preventie & Veiligheid (BPV)	2017	7/6/2018	13/6/2018
Autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie			
Actiris	2017	7/6/2018	15/6/2018
Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG)	2017	29/3/2018	4/6/2018
Brussels Waarborgfonds (BWF)	2017	7/6/2018	15/6/2018
Brussels Agentschap voor de Onderneming (<i>impulse.brussels/BAO</i>)	2017	7/6/2018	15/6/2018
Maatschappij voor het Intercommunale Vervoer te Brussel (MIVB) en Citeo	2017	7/6/2018	19/6/2018
Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	2017	14/6/2018	19/6/2018
<i>Iristeam</i>	2017	31/5/2018	3/8/2018
Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	2017	28/6/2018	18/7/2018
Haven van Brussel	2017	7/6/2018	13/6/2018
Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	2017	31/5/2018	8/6/2018
Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WBHG)	2017	31/5/2018	8/6/2018
Brusoc	2017	7/6/2018	15/6/2018
Atrium, Gewestelijk Agentschap voor Handel	2017	7/6/2018	15/6/2018
Participatiefonds – Brussel (Brupart)	2016	Niet goedgekeurd	Niet ontvangen
Participatiefonds – Brussel (Brupart)	2017	Niet goedgekeurd	Niet ontvangen
<i>visit.brussels</i>	2017	21/6/2018	2/7/2018
Brussel Ontmanteling (BDBO)	2016	Niet goedgekeurd	Niet ontvangen
Brussel Ontmanteling (BDBO)	2017	Niet goedgekeurd	Niet ontvangen
<i>beezy.brussels</i> , beroepsreferentiecentrum gericht op de stadsberoepen en het openbaar ambt	2017	Niet goedgekeurd	Niet ontvangen
Instellingen buiten de gewestelijke entiteit			
Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (<i>citydev.brussels/GOMB</i>)	2017	7/6/2018	15/6/2018
Maatschappij voor Stedelijke Inrichting (MSI)	2017	Niet voorzien	20/9/2018
Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer (BMWB)	2016	Niet voorzien	30/11/2017
Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer (BMWB)	2017	Niet voorzien	22/6/2018
NEO cvba	2017	Niet voorzien	Niet ontvangen

Bron: Rekenhof

⁹⁰ Datum van opmaak van de overeenstemmende tabel in punt 6 « Rekeningen die te laat of niet werden voorgelegd », 22^e Boek voorgelegd aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Deel I, parl. A-621/1 – 2017/2018, B-103/1 – 2017/2018, p. 89-91.

6 Controle van de inventarissen van de materiële en de immateriële vaste activa van de gewestelijke entiteit

1 Vooraf

De materiële en de immateriële vaste activa vertegenwoordigen in 2017 71 % van het actief van de geconsolideerde rekening van de gewestelijke entiteit (11.595 miljoen euro op een totaal van 16.353 miljoen euro).

In het verleden heeft het Rekenhof in zijn verslagen al meermaals benadrukt dat de DBHR en de gewestelijke instellingen te weinig aandacht besteedden aan de volledige en correcte inventarisering van die categorie van activa. De betrokken inventarissen zijn nochtans een onontbeerlijk instrument van de interne controle om de juistheid en de volledigheid van het gewestelijk vermogen te garanderen.

De verplichting om een inventaris op te stellen is overigens vervat in artikel 4 van het koninklijk besluit van 10 november 2009, in artikel 34 van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 tot vaststelling van de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (OOBBC) en in de omzendbrief van de minister van Financiën en Begroting van 15 november 2007⁹¹.

2 Samenvatting van de vaststellingen

Tijdens de controles naar aanleiding van de certificering van de 22 algemene rekeningen 2017 die samen de gewestelijke entiteit vormen⁹², heeft het Rekenhof dus aandacht gehad voor de internecontroleprocedures inzake materiële en immateriële vaste activa. Het verifieerde meer in het bijzonder het bestaan, de volledigheid en de actualisering van de inventaris via fysieke controles op het terrein, waarmee de « fysieke inventaris » wordt bedoeld. Daarnaast werd onderzocht of de rekeningen in overeenstemming waren met die inventaris.

Het heeft een aantal recurrente problemen vastgesteld, waarvan dit de vaakst voorkomende zijn:

- de inventaris is onvolledig, net als de uitgevoerde fysieke controles;
- de rekeningen zijn niet in overeenstemming met de inventaris;
- bepaalde gegevens zijn niet in de inventaris opgenomen, hoewel de omzendbrief van 15 november 2007 daartoe verplicht;
- de toegepaste afschrijvingspercentages stroken niet met de percentages die door diezelfde omzendbrief worden opgelegd;

---

⁹¹ Artikel 4 van het koninklijk besluit van 10 november 2009 bepaalt dat elke entiteit ten minste op het einde van het boekjaar de opnemingen, verificaties, onderzoeken en waarderingen verricht die nodig zijn om op dezelfde datum een volledige inventaris op te maken van het nettopatrimonium.

Artikel 34 van de OOBBC preciseert bovendien dat elke boekhoudkundige entiteit een jaarinventaris van de activa en de passiva van haar vermogen opstelt in dezelfde vorm als het boekhoudplan.

Wat de materiële en immateriële goederen betreft, moet de inventaris voor elk geïnventariseerd goed het inventarisnummer, het nummer van de boekhoudkundige rekening waaraan het is verbonden, de nettoboekwaarde, de hoeveelheid en in voorkomend geval de fysieke locatie van het goed vermelden (artikel 11, §1 van de omzendbrief van de minister van Financiën en Begroting van 15 november 2007).

Tot slot omvat de bijlage bij de jaarrekening een commentaar over de aangenomen consolidatie- en waarderingsregels en een verslag over de eventuele verkopen of andere vervreemdingen van de roerende en onroerende goederen die hebben plaatsgehadt in de loop van het jaar (artikel 61 van de OOBBC).

⁹² Cf. punt IV *Certificering van de algemene rekeningen* van dit boek.

- er zijn geen geformaliseerde inventarisprocedures;
- in de bijlage bij de jaarrekening ontbreekt het verslag over de verkoop en andere eventuele vervreemdingen van roerende en onroerende goederen;
- foutieve boekingen in klasse 2 of tussen posten van de balans en van de resultatenrekening, wat gevolgen heeft voor de nettoboekwaarde van de materiële en immateriële vaste activa die zijn opgenomen in de inventaris en in de balans.

3 Voorstelling van de resultaten

De volgende tabel toont voor de drie belangrijkste soorten vaste activa de resultaten (in absolute waarden en in percentages) van de belangrijkste tests die werden uitgevoerd bij de betrokken entiteiten⁹³ waarvoor de informatie werd verstrekt, uitgesplitst volgens: correcte resultaten (OK), gedeeltelijk correcte resultaten (OK partieel) en niet correcte resultaten (NOK).

Resultaten van de tests bij de entiteiten, per soort van vaste activa

Tests	Aantal entiteiten	OK	% OK	OK partieel	% OK partieel	NOK	% NOK
Bestaan van een volledige inventaris							
Terreinen en gebouwen	9	5	56%	0	0%	5	44%
Installaties, machines en uitrusting	16	10	62,5%	0	0%	7	37,5%
- Meubilair en rollend materieel	17	11	65%	4	23%	3	12%
Volledige jaarlijkse fysieke controles							
- Terreinen en gebouwen	9	4	44,5%	1	11%	4	44,5%
- Installaties, machines en uitrusting	16	6	37%	3	19%	7	44%
- Meubilair en rollend materieel	17	6	35%	7	41%	4	24%
Overeenstemming tussen de rekeningen en de inventaris							
- Terreinen en gebouwen	9	3	33%	0	0%	6	67%
- Installaties, machines en uitrusting	16	4	25%	0	0%	12	75%
- Meubilair en rollend materieel	17	5	29%	0	0%	12	71%
Aanwezigheid van de vereiste vermeldingen in de inventaris							
- Terreinen en gebouwen	9	2	22%	7	78%	0	0%
- Installaties, machines en uitrusting	16	3	19%	12	75%	1	6%
- Meubilair en rollend materieel	17	4	24%	13	76%	0	0%
Afschrijvingspercentages die stroken met de omzendbrief							
- Terreinen en gebouwen	8	4	50%	1	12,5%	3	37,5%
- Installaties, machines en uitrusting	15	9	60%	0	0%	6	40%
- Meubilair en rollend materieel	16	10	62,5%	2	12,5%	4	25%
Geformaliseerde inventarisprocedures							
- Terreinen en gebouwen	7	1	14%	0	0%	6	86%
- Installaties, machines en uitrusting	13	4	31%	0	0%	9	69%
- Meubilair en rollend materieel	14	5	36%	1	7%	8	57%
Aanwezigheid van een verslag over de verkopen en andere vervreemdingen							
	14	2	14%			11	86%

Bron: tabel opgesteld door het Rekenhof

De entiteiten blijken niet over een volledige inventaris te beschikken voor de terreinen en gebouwen, voor de installaties, machines en uitrusting, en voor het meubilair en rollend materieel in respectievelijk 44 %, 38 % en 35 % van de gevallen.

Uit die resultaten komt naar voren dat de entiteiten bij de afsluiting van het boekjaar geen volledige fysieke controles uitvoeren, of - als ze toch een fysieke inventaris opmaken - er niet in slagen die aan te sluiten met de boekhoudkundige inventaris en de rekeningen.

De volgende tabel overloopt de belangrijkste vaststellingen uit de controleverslagen en de analyses die het Rekenhof uitvoerde op de rekeningen 2017 van de 22 entiteiten.

⁹³ Sommige entiteiten hebben geen vaste activa van elke soort of hebben in 2017 geen goederen verkocht of vervreemd.

Belangrijkste vaststellingen in de controleverslagen 2017

Problemen	Entiteiten	Betrokken vaste activa	Commentaar
Geen volledige inventaris	Parkeeragentschap	Parkeermeters + informaticamateriaal + inrichting van gehuurde goederen	De parkeermeters worden niet individueel gewaardeerd.
	Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	Immateriële en materiële vaste activa	Het GAN beschikt over een volledige inventaris van zijn ingeschreven voertuigen. De andere goederen worden over het algemeen niet individueel geïdentificeerd in de boekhoudkundige inventaris, maar geglobaliseerd per factuur.
	Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	Immateriële en materiële vaste activa met uitzondering van het informaticamateriaal	
	Brussels instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris)	Immateriële en materiële vaste activa met uitzondering van het informaticamateriaal	
	Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR)	Bruggen en tunnels	Die goederen vertegenwoordigen een nettoboekwaarde van 4.028 miljoen euro, maar worden niet afzonderlijk geïnventariseerd, noch gewaardeerd.
Geen volledige fysieke controles van de inventaris bij de boekhoudkundige afsluiting	Actiris	Immateriële en materiële vaste activa	Actiris voert voor een deel fysieke controles uit.
	Gewestelijk agentschap voor de handel (Atrium)	Immateriële en materiële vaste activa	
	GAN	Immateriële en materiële vaste activa	Het GAN voert echter jaarlijks of permanent een partiële fysieke controle uit, met behulp van een beheerprogramma, op een aantal goederen, o.a. de ingeschreven voertuigen, het meubilair, het informaticamateriaal en de glasbollen.
	Woningfonds	Immateriële vaste activa + Installaties, machines en uitrusting + Meubilair en rollend materieel	Het Woningfonds heeft een fysieke controle uitgevoerd van het informaticamateriaal.
	Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM)	Installaties, machines en uitrusting + Meubilair en rollend materieel	Nog 23 goederen te localiseren voor een totale aankoopwaarde van 58.252 euro.
	Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	Materiële vaste activa	De DBDMH zegt een fysieke inventaris van zijn meubilair en zijn voertuigen te zullen opstellen in 2018.
Geen aansluiting tussen de rekeningen en de inventaris	Maatschappij voor het Intercommunale Vervoer te Brussel (MIVB)	Materiële vaste activa	De revisor preciseert dat het probleem voornamelijk de correcte inventarisering op het niveau van de ateliers betreft. De MIVB heeft een actieplan opgestart.
	Brussels Agentschap voor de Onderneming (BAO)	Immateriële en materiële vaste activa	De entiteit preciseert dat de rekeningen en de fysieke inventaris in 2018 in overeenstemming zullen worden gebracht op het moment dat het BAO, Atrium en Brussels Invest en Export (departement van de DBHR) zullen worden gegroepeerd in één enkele structuur met de naam Brussels Agentschap voor de Ondersteuning van het Bedrijfsleven.
	Actiris	Immateriële en materiële vaste activa	De vorm waarin gerapporteerd wordt over gegevens afkomstig uit de partiële fysieke inventaris, maakt enige aansluiting met de boekhouding onmogelijk.
	GAN	Immateriële en materiële vaste activa	De boekhouding wordt niet in overeenstemming gebracht met de fysieke inventarissen, behalve wat de ingeschreven voertuigen betreft.
	Brugel	Informaticamateriaal	De lijst van het informaticamateriaal wordt bijgewerkt zonder in overeenstemming te worden gebracht met de geboekte bedragen.

Problemen	Entiteiten	Betrokken vaste activa	Commentaar
	Woningfonds	Informaticamateriaal	Ondanks de uitvoering van een fysieke controle heeft het Woningfonds de rekeningen niet volledig in overeenstemming gebracht met de inventaris.
	Innoviris	Informaticamateriaal	
	Haven van Brussel	Terreinen en gebouwen	Verkochte goederen staan nog altijd vermeld in het programma waarmee de vaste activa worden opgevolgd.
	DBDMH	Andere materiële vaste activa	Twee goederen zijn opgenomen als <i>Andere materiële vaste activa</i> terwijl ze geen eigendom zijn van de entiteit. De DBDMH kondigt aan dat ze uit de rekeningen zullen worden geschrapt in 2018.
De afschrijvingspercentages stroken niet met de waarderingsregels	Parkeer-agent-schap	Andere materiële vaste activa	De inrichtingen van gehuurde goederen worden afgeschreven over een langere looptijd dan de residuele looptijd van de huur, wat strijdig is met de waarderingsregels van de entiteit en met artikel 8, §2 van het koninklijk besluit van 10 november 2007.
	Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	Andere materiële vaste activa	Vaste activa die zijn gegroepeerd op eenzelfde inventarisfiche en die in de loop der jaren in gebruik werden genomen, worden afgeschreven volgens afnemende looptijden, in plaats van te worden geboekt als vaste activa in aanbouw of op afzonderlijke fiches.
Foutieve boekingen	Parkeer-agent-schap	Installaties, machines en uitrusting	De nieuwe parkeermeters worden niet tegen nieuwwaarde gewaardeerd, maar tegen de nettoboekwaarde van de vervangen parkeermeters. Daaruit volgt een geïdentificeerde onderwaardering van 89.000 euro.
	DBDMH	Immateriële en materiële vaste activa	De DBDMH boekt informaticacenties (immateriële vaste activa) en het informaticamateriaal zonder onderscheid in eenzelfde rekening voor materiële vaste activa. <u>In 2017 boekte de entiteit onderhoudskosten als materiële vaste activa voor een bedrag van 65.173 euro. De entiteit herklasseert uitgeleende voertuigen niet bij de <i>Andere materiële vaste activa</i>.</u>
	DBHR	Terreinen en gebouwen	Het Anspach-gebouw, dat in 2017 voor één euro werd verkocht aan het gewest, werd geboekt ten belope van de notariskosten (5.553 euro) in plaats van het bedrag dat werd geboekt bij Actiris (10,6 miljoen euro). Die nalatigheid leidt tot een onderschatting van het actief en van het resultaat met 10,2 miljoen euro.
	Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	Materiële vaste activa	De BGHM heeft ten belope van 11,3 miljoen euro werken gefinancierd die ze als materiële vaste activa boekte. Aangezien ze echter geen eigenaar is van de goederen, moeten de prefinancieringen worden geboekt als vorderingen.

Bron: tabel opgesteld door het Rekenhof

III Certificering van de algemene rekeningen

Bij toepassing van de bepalingen van artikel 60 en artikel 90, §§ 1 en 2, van de OOBBC, heeft het Rekenhof de algemene rekening gecontroleerd van de gewestelijke entiteit, de diensten van de regering en de autonome bestuursinstellingen van eerste en tweede categorie met het oog op de certificering ervan.

De conclusies van de werkzaamheden die zijn uitgevoerd in het raam van de certificering van de algemene rekeningen en die in het voorliggende boek werden opgenomen, betreffen de laatste door het Rekenhof uitgevoerde controle. Bijgevolg kunnen die conclusies in sommige gevallen verschillende boek- en begrotingsjaren betreffen.

1 Overzicht van de laatste gecertificeerde rekeningen

Laatste gecertificeerde rekeningen (waarover een oordeel werd bezorgd aan het parlement)

Instelling	Jaar	Oordeel
Gewestelijke entiteit	2017	Met voorbehoud
Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR)	2017	Met voorbehoud
Autonome bestuursinstellingen van 1^e categorie		
Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	2017	Met voorbehoud
Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	2016	Onthouding
	2017	Onthouding
Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHFGT)	2017	Goedkeurend oordeel
Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM)/Leefmilieu Brussel	2017	Goedkeurend oordeel
Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	2017	Met voorbehoud
Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris)	2017	Met voorbehoud
Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW)	2017	Goedkeurend oordeel
Autonome bestuursinstellingen van 2^e categorie		
Actiris	2017	Goedkeurend oordeel
Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG)	2017	Goedkeurend oordeel
Brussels Waarborgfonds (BWF)	2017	Goedkeurend oordeel
Brussels Agentschap voor de Onderneming (<i>impulse.brussels</i> /BAO)	2017	Met voorbehoud
Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel en Citeo ⁹⁴	2017	Met voorbehoud
Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	2017	Met voorbehoud
<i>Iristeam</i>	2017	Met voorbehoud
Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	2017	Onthouding
Haven van Brussel	2017	Met voorbehoud
Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	2017	Met voorbehoud
Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WBHG)	2017	Met voorbehoud
Brusoc	2017	Met voorbehoud
Atrium, Gewestelijk Agentschap voor Handel	2017	Met voorbehoud
<i>visit.brussels</i>	2016	—
	2017 ⁹⁵	—
Instellingen buiten de gewestelijke entiteit		
Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (<i>citydev.brussels</i> /GOMB)	2013	Met voorbehoud
	2014	Met voorbehoud
	2015 ⁹⁶	Met voorbehoud

Bron: Rekenhof

⁹⁴ De rekeningen van Citeo en die van de Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel werden op geconsolideerde wijze opgesteld.

⁹⁵ De controle van de algemene rekeningen 2016 en 2017 van *visit.brussels* is beëindigd; er moet nog een tegensprekelijke vergadering worden georganiseerd.

⁹⁶ De algemene rekeningen 2016 en 2017 van de GOMB werden ontvangen en worden momenteel onderzocht.

2 Geconsolideerde algemene rekening van de gewestelijke entiteit (algemene rekening 2017)

De gewestelijke entiteit groepeerde de diensten van de regering (DBHR) en de autonome bestuursinstellingen (ABI) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van die rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	16.353.333
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	- 311.959
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	7.962.409
	Totale uitgaven (vastleggingen)	8.996.142
	Totale uitgaven (vereffeningen)	8.214.271
	Begrotingsresultaat	- 251.862
	Begrotingsresultaat (na schrappingen)	- 259.880

(in duizend euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017.

Dat voorbehoud wordt verantwoord door de volgende redenen.

- De elementen ter verantwoording van het oordeel met voorbehoud in de certificering van de algemene rekening van de diensten van de regering (cf. supra), van de MIVB en van het Woningfonds (cf. tabel infra), verantwoorden eveneens het oordeel met voorbehoud dat wordt geformuleerd bij de certificering van de algemene rekening van de gewestelijke entiteit.
- Het Rekenhof heeft de algemene rekening van de DBDMH en van het Parkeeragentschap niet gecertificeerd.
- De algemene rekeningen van de ABI die de regering aan het Rekenhof heeft toegezonden, vertonen de volgende tekortkomingen:
  - 11 ABI hebben geen samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen opgesteld ;
  - 9 ABI hebben geen bijlage bij de uitvoeringsrekening van de begroting opgesteld die de bedragen per opdracht en per programma voorstelt.
- De bijlage bij de uitvoeringsrekening van de begroting vertoont incoherenties met de bedragen van de aangerekende vastleggingen en de aangerekende vereffeningen in de uitvoeringsrekening van de begroting. De totalen van de vastleggingskredieten (10.442.014 duizend euro) en van de aangerekende vastleggingen (8.839.620 duizend euro) van het gedeelte buiten de begrotingsfondsen van de bijlage bij de uitvoeringsrekening van de begroting stemmen niet overeen met de totalen in de uitvoeringsrekening van de begroting (10.573.420 en 8.956.694 duizend euro).

Het Rekenhof heeft eveneens gewezen op verschillende belangrijke punten, die evenwel geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- De algemene rekening 2016 van de DBDMH werd gedeeltelijk geconsolideerd in de bedragen voor het boekjaar 2016 van de algemene rekening 2017: alleen de balans en de resultatenrekening werden immers geconsolideerd, wat in strijd is met het principe van de gelijktijdige inschrijving van de ver-

richtingen in de algemene boekhouding en in de begrotingsboekhouding. De niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen, evenals de samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen werden niet geconsolideerd.

- De regering bezorgde het Rekenhof geen enkele volledige algemene rekening van de 22 geconsolideerde ABI binnen de door de OOBBC vastgelegde termijnen. Daarenboven zijn 5 rekeningen pas na 30 juni 2018 volledig overgezonden.
- De algemene rekeningen van de ABI die de regering aan het Rekenhof heeft toegezonden, vertonen verschillende tekortkomingen:
  - 15 ABI hebben geen balans of resultatenrekening voorgelegd volgens de samenvattende tabellen van het genormaliseerd boekhoudplan vastgelegd door het koninklijk besluit van 10 november 2009 ;
  - 10 ABI hebben hun rechten en verplichtingen buiten balans niet voorgelegd volgens de samenvattende tabellen van het genormaliseerd boekhoudplan vastgelegd door het koninklijk besluit van 10 november 2009 ;
  - 14 ABI hebben geen uitvoeringsrekening van de begroting opgesteld die de gebudgetteerde en uitgevoerde bedragen per opdracht en per programma voorstelt.
- De correcties door de gewestelijke boekhouder in de rekeningen die door de ABI werden opgesteld en door de regering werden goedgekeurd (brongegevens), die geen betrekking hebben op de consolidatieaanpassingen, zijn in strijd met de OOBBC en de principes van een regelmatige consolidatie.
- Ondanks de aanpassingen die werden uitgevoerd op de brongegevens van de rekeningen van de geconsolideerde entiteiten, blijven er verschillen bestaan tussen de rekeningen van kosten en opbrengsten enerzijds en de rekeningen van vorderingen en schulden anderzijds. De verschillen hebben betrekking op geldstromen binnen de gewestelijke entiteit.
- De minderwaarde die Actiris boekte bij de verkoop van het gebouw aan de Anspachlaan 65 aan de DBHR, werd niet aangepast om ze uit de geconsolideerde rekeningen te elimineren. Als gevolg daarvan zijn de activa en het resultaat van het boekjaar 10,2 miljoen euro te laag geraamd, volgens de berekeningen van het Rekenhof.

Het Rekenhof vestigt eveneens de aandacht op de oordelen die het heeft geformuleerd bij de certificering van de ABI, die in de onderstaande tabel zijn samengevat.

Autonome bestuursinstellingen van 1e categorie	Oordeel	Verantwoording
Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp (DBDMH)	Onthouding	Verklaring van onthouding.
Net Brussel, Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN)	Vijf punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Overschatting van het begrotingsresultaat (4.786 duizend euro) als gevolg van de onderschatting van de uitgaven (17.157 duizend euro) en van de ontvangsten (12.371 duizend euro). • Niet-boeking van rechten en verplichtingen buiten balans (12.725 duizend euro). • Overschatting van de schuldvorderingen en van het boekhoudkundig resultaat (3.866 duizend euro) als gevolg van de niet-schrapping van een schuldvordering. • Onderschatting van de financiële deelnemingen (3.615 duizend euro), als gevolg van de niet-uitvoering van een jaarlijkse herwaardering. • Overschatting van het boekhoudkundig resultaat (1.020 duizend euro) en onderschatting van de vaste activa (401 duizend euro) als gevolg van de uitgestelde boeking van kosten en investeringen.
Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG)	Twee punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (2.528 duizend euro). • Niet-boeking van de rechten en verplichtingen buiten balans.
Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris)	Eén punt van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (492 duizend euro).
Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT)	Goedkeurend oordeel	Nihil

Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM)/Leefmilieu Brussel	Goedkeurend oordeel	Nihil
Fonds voor de financiering van het waterbeleid (FFW)	Goedkeurend oordeel	Nihil
Autonome bestuursinstellingen van 2e categorie	Oordeel	Verantwoording
Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (<i>parking.brussels</i>)	Onthouding	Verklaring van onthouding.
Iristeam	Drie punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (275 duizend euro) als gevolg van de niet-aanrekening van niet-opgenomen vakantie. • Onderschatting van de uitgaven (616 duizend euro) als gevolg van de niet-aanrekening van variabele lonen. • Onderschatting van de uitgaven (578 duizend euro), als gevolg van de overdracht van de aanrekening ervan.
Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM)	Drie punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Overschatting van de vastleggingen (42.070 duizend euro). • Onvolledigheid van de aanrekeningen op de vastleggingskredieten vanwege niet-aanrekening van vastleggingen voor de uitgaven waarvoor de vastlegging en de vereffening gelijktijdig moeten gebeuren. • Onderschatting van het uitstaand bedrag van de vastleggingen, als gevolg van de negatieve uitstaande bedragen op bepaalde basisallocaties (1.816 duizend euro) en laat-tijdige aanrekeningen (<i>cesuur</i>).
Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (WFBG)	Drie punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • De begrotingsboekhouding wordt niet op gekoppelde en geïntegreerde wijze gevoerd met de algemene boekhouding. Geen aansluiting van het boekhoudkundig resultaat met het begrotingsresultaat. Onmogelijkheid om redelijke zekerheid te bekomen over de bedragen in de uitvoeringsrekening van de begroting. • Geen visum op de vastleggingen en de vereffeningen. Geen algemene procedure voor de opvolging van de verbintenissen. Onmogelijkheid om redelijke zekerheid te bekomen over de aanrekeningen op de vastleggingskredieten. • Onderschatting van het uitstaand bedrag van de vastleggingen voor een geïdentificeerd bedrag van 9.938 duizend euro door het gebrek aan een algemene procedure voor de opvolging van de juridische verbintenissen is.
Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) en Citeo	Twee punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van het uitstaand bedrag van de vastleggingen in de bijlage bij de uitvoeringsrekening van de begroting (80.000 duizend euro). • Overschatting van de uitgaven (9.882 duizend euro), als gevolg van de aanrekening van niet-budgettaire verrichtingen.
Haven van Brussel	Twee punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Ontbreken van een verantwoordingsstuk voor een vermindering van de voorziening voor een lopend geschil (2.940 duizend euro). • Ontbreken van een verantwoordingsstuk voor het uitstaand bedrag van de vastleggingen (1.869 duizend euro).
Atrium, Gewestelijk Agentschap voor Handel	Twee punten van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Overschatting van het boekhoudkundig resultaat (218 duizend euro) als gevolg van de boeking bij de opbrengsten van de beslissing om de rekeningen van kapitaalsubsidies te salderen. • Onderschatting van het begrotingsresultaat (534 duizend euro), als gevolg van de dubbele aanrekening van het vakantiegeld (625 duizend euro) en het uitstellen van de aanrekening van te ontvangen facturen en creditnota's (91 duizend euro). Deze onderschatting vloeit voort uit het feit dat de elementen voor de aansluiting van het resultaat van de algemene boekhouding met het begrotingsresultaat niet volledig werden geanalyseerd.
Brussels Agentschap voor de Onderneming (<i>impulse.brussels</i> /BAO)	Eén punt van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Niet-aanrekening van uitgaven (74 duizend euro), als gevolg van het feit dat de elementen voor de aansluiting van het resultaat van de algemene boekhouding met het begrotingsresultaat niet volledig werden geanalyseerd.
Brussel Gas Elektriciteit (Brugel)	Eén punt van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Onderschatting van de uitgaven (129 duizend euro).
Brusoc	Eén punt van voorbehoud	<ul style="list-style-type: none"> • Overschatting van de ontvangsten (755 duizend euro), als gevolg van de aanrekening van niet-budgettaire verrichtingen.
Actiris	Goedkeurend oordeel	Nihil
Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ES-RBHG)	Goedkeurend oordeel	Nihil
Brussels Waarborgfonds (BWF)	Goedkeurend oordeel	Nihil
<i>visit.brussels</i>	—	De controle van de algemene rekening is beëindigd; er moet nog een tegensprekelijke vergadering worden georganiseerd. Deze rekening is van zo gering belang dat ze geen invloed heeft op het oordeel over de algemene rekening van de gewestelijke entiteit.

3 Diensten van de regering (algemene rekening 2017)

De diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering (DBHR) vormen de administratie waarover de regering eigenlijk beschikt.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van die rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	13.825.900
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	- 428.317
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	4.165.662
	Totale uitgaven (vastleggingen)	5.293.056
	Totale uitgaven (vereffeningen)	4.522.070
	Begrotingsresultaat	- 356.409

(in duizend euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017.

Dat voorbehoud wordt verantwoord door de volgende redenen.

- De DBHR hebben nagelaten liquide middelen voor in totaal 3.415,56 euro te boeken die bestaan uit bankrekeningen geopend op naam van het gewest en uit kassen van beheerders van voorschotten en gewone rekenplichtigen. De financiële verrichtingen van de kassen en van de bankrekeningen die in het buitenland zijn geopend op naam van het gewest en die worden beheerd door de economische en handelsattachés, werden niet geboekt in de algemene boekhouding, met miskenning van het beginsel van de kaseenheid. Enkel de wijzigingen in hun saldi worden immers als vorderingen geboekt. Die vorderingen belopen 1.805.056,64 euro in totaal.

Daarenboven worden de stortingen op die rekeningen geboekt als kosten en uitgaven terwijl het om thesaurieverrichtingen gaat. De via die kassen en rekeningen geïnde ontvangsten en betaalde uitgaven worden evenmin in de algemene boekhouding geregistreerd, noch aangerekend in de begrotingsboekhouding.

- De wijziging van de rekeningen van de begrotingsfondsen, die 34,4 miljoen euro beloopt in 2017, werd geboekt met bewegingen op het nettoactief als tegenboeking, terwijl die hadden moeten worden geboekt via de resultatenrekening (rekeningen voor de bestemming van het resultaat). Daarenboven geven die rekeningen niet de werkelijke toestand weer van de beschikbare bedragen op de begrotingsfondsen wegens de keuzes inzake het boeken van de kasontvangsten/vereffeningen.
- Ingevolge een foutieve interpretatie werd het niet-gebruikte saldo van de kredietlijn bij de kassier 1.164 miljoen euro te laag geschat, waardoor de rekeningen buiten balans in dat verband met eenzelfde bedrag werden onderschat.
- Er werd geen enkele budgettaire vastlegging met betrekking tot het aankoopcontract aangaande de terreinen voor de hoofdzetels van de VRT en de RTBF (Reyers-site) aangerekend voorafgaand aan de ondertekening ervan, wat in strijd is met artikel 54, 1^e lid, van de OOBBC. In 2017 werd alleen een vastlegging van 10,4 miljoen euro aangerekend, waardoor de vastleggingen bij de uitgaven van het betrokken jaar en het uitstaand bedrag van de vastleggingen 125,6 miljoen euro te laag zijn geraamd.

- Wat de boeking van uitgaven betreft, heeft het Rekenhof fouten en vergetelheden vastgesteld, waardoor een geïdentificeerd bedrag van 112 miljoen euro aan rechten ten laste van het gewest en eigen aan het boekjaar niet werden aangerekend bij de begrotingsuitgaven.
  - Bij ontstentenis van beschikbare begrotingskredieten of door de regering meegedeelde instructies werd een geïdentificeerd bedrag van 105,8 miljoen euro aan rechten ten laste van het gewest (die schulden eigen aan het dienstjaar zijn) niet vereffend, noch aangerekend op de uitvoeringsrekening van de begroting 2017.
  - Een bedrag van 6,2 miljoen euro aan kosten voor vakantiegeld waarvoor 2017 het referentiejaar is, werd pas in 2018 als uitgave aangerekend.
- Het uitstaand bedrag van de vastleggingen is overschat met een bedrag van 865,9 miljoen euro, d.i. 22,4 % van het totaal uitstaand bedrag, wegens vastleggingen die niet meer geldig zijn (383,7 miljoen euro) en andere vastleggingen die vroegtijdig werden aangerekend ten laste van 2017 (482,2 miljoen euro).

Het Rekenhof heeft eveneens gewezen op verschillende belangrijke punten, die evenwel geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- Het Anspachlaan gebouw 65, dat Actiris in 2017 aan de DBHR heeft verkocht, werd niet op passende wijze gewaardeerd, onder verwijzing naar de waarde die de instelling heeft geboekt. Die vergetelheid leidt tot een onderschatting van de activa en van het resultaat van het boekjaar met 10,2 miljoen euro volgens de berekeningen van het Rekenhof.
- De waarde van de tunnels in de bijlage bij de algemene rekening is 49,8 miljoen euro te laag geschat.
- Door een verkeerde waardering van de financiële vaste activa wordt de participatie in Dexia 2,5 miljoen euro te hoog geschat.
- In de bijlage bij de algemene rekening vermeldt de lijn over de participatie in NEO nul euro niet-opgevraagd kapitaal van het gewest. Er wordt nochtans geen rekening gehouden met de toekomstige stortingen van het variabel kapitaal waarin de vennotenovereenkomst van 2014 voorzorg. Het niet-opgevraagd kapitaal zou bijgevolg een bedrag van 134 miljoen euro moeten vermelden.
- Uit de tabellen die de gewestelijke overheidsdienst Brussel Fiscaliteit (GOBF) jaarlijks aan de boekhouding bezorgt, is niet op te maken of de verminderingen van de vastgestelde rechten betrekking hebben op het jaar zelf of op voorgaande jaren. Dit had bijvoorbeeld tot gevolg dat door de vele annuleringen van boetes voor de kilometerheffing voor 2016, in 2017 geen enkele opbrengst/ontvangst werd geboekt, hoewel er meer dan 2,6 miljoen euro rechten werden vastgesteld. Annuleringen van vastgestelde rechten van het jaar zelf worden normaliter in mindering gebracht van de opbrengsten/ontvangsten, terwijl annuleringen van rechten van voorgaande jaren in kost/uitgave worden genomen.
- Een groot deel van de vorderingen beheerd door de GOBF betreft oude of betwiste dossiers waarvoor geen waardevermindering is geboekt: zo heeft 22,7 miljoen euro betrekking op de sinds aanslagjaar 2016 afgeschafte forfaitaire gewestbelasting, 3,2 miljoen euro op de al in 2006 afgeschafte belasting op de lozing van afvalwater, 7,8 miljoen euro op administratieve boetes van Leefmilieu Brussel (waarvan het grootste deel betwiste vliegtuigboetes) en 4,8 miljoen euro boetes met betrekking tot de kilometerheffing (waarvan in praktijk maar een gedeelte effectief wordt geïnd). Aangezien het informaticasysteem geen aging lijst genereert, kan het Rekenhof geen realistische inschatting maken van de inbaarheid van de uitstaande vorderingen.

- De GOBF heeft een analyse gemaakt van de niet-geïdentificeerde betalingen van de belastingen die worden beheerd in het nieuwe programma Apollo. Voor de forfaitaire gewestbelasting kon evenwel 0,8 miljoen euro van de 7,5 miljoen euro correctie voor de betalingen niet in de rekening worden opgenomen wegens een ontoereikend saldo op de hulprekeningen van de bankrekening. Voor de belastingen die nog worden beheerd in het oude programma werden nog geen correcties uitgevoerd.
- Door de niet-naleving van de waarderingsregels voor het aanleggen en boeken van voorzieningen voor geschillen en meer in het bijzonder de aan te leggen bedragen, zijn de voorzieningen 14,5 miljoen euro te laag geschat. Het boekhoudkundig resultaat is overigens voor hetzelfde bedrag te hoog geschat.
- De ontvangen en betaalde intresten voor de swapverrichtingen waarvan de debet- en creditbeneden op dezelfde dag verschuldigd zijn, worden op nettobasis in de algemene boekhouding en de begrotingsboekhouding geboekt, wat in strijd is met artikel 25 van het koninklijk besluit van 10 november 2009. Volgens de berekeningen van het Rekenhof zijn de kosten/uitgaven en opbrengsten/ontvangsten uit intresten bijgevolg 9,1 miljoen euro te laag geschat, hoewel dat geen invloed heeft op het boekhoudkundig, noch op het begrotingsresultaat.
- Hoewel de erfpachten voor het gebouw aan het Koningsplein en voor het Civa-gebouw financiële leasings zijn, worden de verrichtingen in dat verband nog altijd als huurkosten/-uitgaven geboekt.
- Bij het aftoetsen van de sociale schulden met de ontvangen externe bevestigingen is gebleken dat de schulden in verband met de sociale bijdragen en de bedrijfsvoorheffing respectievelijk 3,3 miljoen euro en 364 duizend euro te hoog zijn geschat.
- De DBHR hebben niet kunnen bevestigen dat er een schuld van 6,6 miljoen euro is ten voordele van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel.
- Het uitstaand bedrag van de waarborgen dat wordt vermeld bij de rechten en verplichtingen buiten balans is 7,5 miljoen euro te hoog geschat. Daarenboven is het totaal van het uitstaand bedrag van de waarborgen 2016 dat in de bijlage bij de algemene rekening wordt vermeld, door een materiële fout 7,9 miljoen euro te laag geschat.
- Over verschillende gegevens inzake de machtigingen, de toekenning en de aanwending van waarborgen werd niet adequaat gerapporteerd in de algemene rekening. Samengevat werd het bedrag van 30 miljoen euro in verband met de opvraging van de waarborg door Hydrobru in 2017 niet vermeld en is het bedrag van 25 miljoen euro dat als machtiging voor Brussel-Recyclage wordt vermeld, verkeerd omdat het beschikkend gedeelte van de begroting 2017 geen enkele autorisatie voor waarborg toekent.
- Verrichtingen voor rekening van derden (gemeentelijke opcentiemen op de gewestbelasting op de inrichting van toeristisch logies en de daarmee overeenstemmende voorschotten), die geen begrotingsverrichtingen zijn in de zin van artikel 5 van de OOBBC, werden geboekt als kosten en opbrengsten en aangerekend als uitgaven en ontvangsten, in plaats van alleen te worden geboekt in de algemene boekhouding, in rekeningen van vorderingen en schulden.

Als gevolg daarvan zijn de kosten en uitgaven van het boekjaar 26,8 miljoen euro te hoog geschat, en zijn de opbrengsten en de ontvangsten 12,6 miljoen euro te hoog geschat. De vorderingen op de gemeenten zijn 14,2 miljoen euro te laag geschat, evenals het boekhoudkundig en budgettair resultaat.

- De variabele vastleggings- en vereffeningskredieten in de uitvoeringsrekening van de begroting verschillen respectievelijk 178,5 en 175,7 miljoen euro van de bedragen van de administratieve kredieten in de definitieve algemene uitgavenbegroting.
- Het Rekenhof heeft verschillende fouten inzake economische classificatie vastgesteld, zowel bij de ontvangsten als bij de uitgaven.
- Voor het boekjaar 2017 werden 79 jaarrekeningen van rekenplichtigen van de ontvangsten, 3 kwartaalrekeningen van beheerders van de voorschotten en 4 kwartaalrekeningen van economische en handelsattachés niet aan het Rekenhof bezorgd. Bovendien ontbreken voor het boekjaar 2016 nog altijd 11 jaarrekeningen van rekenplichtigen van de ontvangsten en 1 kwartaalrekening van een economische en handelsattaché.
- Het jaarlijks samenvattend overzicht van de vastleggingen werd niet overgezonden aan het Rekenhof voor de boekjaren 2008 tot 2017.
- Hoewel de algemene rekening die officieel aan het Rekenhof werd bezorgd, werd voorgesteld in overeenstemming met de in het koninklijk besluit van 10 november 2009 opgenomen modellen (GBP), werd de boekhouding gevoerd aan de hand van een boekhoudplan gebaseerd op het minimum algemeen rekeningstelsel (MAR). Er werden echter verschillende fouten vastgesteld inzake overeenstemming/specialiteit tussen de twee referentiesystemen. Bovendien stemmen de vergelijkende bedragen die betrekking hebben op het vorige boekjaar en die zijn opgenomen in de balans en in de resultatenrekening, die werden voorgelegd in GBP-formaat, niet helemaal overeen met de bedragen die zijn opgenomen in de algemene rekening 2016.

3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werden enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de administratie en de regering heeft toegezonden.

- Uit het onderzoek van de inventarissen met betrekking tot de immateriële en materiële vaste activa is gebleken dat de bruggen en tunnels niet afzonderlijk werden geïnventariseerd en gewaardeerd, terwijl ze individualiseerbaar zijn en verschillende technische kenmerken hebben (constructie in baksteen, staal, beton, lengte en breedte).
- Het Financieel Coördinatiecentrum van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (FCCB) heeft geen overeenkomst voor de centralisatie van de financiële rekeningen gesloten met zeven ABI (het Fonds voor de Financiering van het Waterbeleid, het Brussels Waarborgfonds, Citeo, Brusoc, Brussel Ontmanteling, het Participatiefonds – Brussel en *beezy.brussels*), wat strijdig is met artikel 68 van de OOBBC.
- Er werd geen voorziening aangelegd voor de risico's van verliezen en kosten die voor de DBHR voortvloeien uit grote herstellingen en grote onderhoudswerken.
- De antwoorden die door de meeste ministeriële kabinetten werden gegeven op verzoeken van BFB om een overzichtstaat te bezorgen van alle dossiers met lopende geschillen op 31 december 2017, vertonen leemten en kunnen moeilijk worden benut. De ministeriële kabinetten sturen namelijk herhaaldelijk informatie door over de geschillen van hun bestuur (besturen), maar geen informatie over de geschillen die ze rechtstreeks beheren. Het gehanteerde rapporteringsformaat beantwoordt overigens niet altijd aan het formaat dat BFB heeft vastgelegd, waardoor deze rapporten moeilijk te verwerken zijn. Tot slot worden de bedragen soms zo meegedeeld (bijvoorbeeld dwangsommen per dag) dat het niet mogelijk is de som te bepalen die het werkelijke risico vormt. Die tekortkomingen kunnen het bedrag onderschatten van de voorzieningen die noodzakelijk zijn om de risico's van lopende geschillen te dekken.

- Kosten en aankopen van vaste activa met betrekking tot boekjaar 2017 die, bij gebrek aan beschikbare vereffeningskredieten of een goedkeuring vóór 1 februari 2018, budgettair werden aangerekend in 2018, werden geregistreerd in een kostenrekening en op een activarekening voor een totaalbedrag van respectievelijk 49,9 en 34,9 miljoen euro. De analyse van de verrichtingen op die twee rekeningen toonde aan dat ze niet enkel diensten en diverse goederen of vaste activa betreffen. Bijgevolg wordt het beginsel van de boekhoudkundige specialiteit niet in acht genomen.
- In 2017 hebben de DBHR voor het eerst op sluitende wijze een reconciliatie uitgevoerd tussen de gegevens inzake het personeelsbeheer en de kostenrekeningen. De DBHR zijn er echter niet in geslaagd bij hun afsluitingswerkzaamheden de overzichtsstaten 325 (die een samenvattend overzicht geven van de opgestelde individuele fiscale fiches) en de beheergegevens te reconciliëren. Het Rekenhof was niet in staat om die reconciliatie-oefening uit te voeren. Ter herinnering, deze oefening maakt deel uit van de onmisbare internecontrolemaatregelen om de personeelskosten te kunnen bevestigen.
- De volledige lijst van alle ordonnateurs en de grenzen (op administratief vlak/op tijdsvlak/op het vlak van bedragen) van hun delegaties worden niet op een passende wijze gecentraliseerd. De delegatiebesluiten worden daarenboven niet systematisch overgezonden aan de gewestelijke boekhouder en aan de controleurs van de vastleggingen en de vereffeningen. Sommige delegatiebesluiten werden tot slot ondertekend door algemeen directeurs, wat in strijd is met het besluit betreffende de financiële actoren waarin werd bepaald dat alle gedelegeerde of gesubdelegeerde ordonnateurs respectievelijk bij regeringsbesluit of door een secundaire ordonnateur (minister) moeten worden benoemd.

4 Opgvolging opmerkingen voorgaande jaren

De volgende problemen, die het Rekenhof aankaartte tijdens vorige controles, zijn opgelost of op weg om opgelost te worden:

Opgeloste opmerkingen van de voorgaande jaren

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2016	Gebruik van een ongeschikt referentiekader (Abex-index) voor de waardering van de wegen.	Geen correcties of herwaarderingen in de beginbalans meer uitvoeren.	Geen herwaardering uitgevoerd in 2017.
2016	Ongerechtvaardigde correcties van de beginbalans van de vaste activa voor de wegen.	Geen correcties of herwaarderingen in de beginbalans meer uitvoeren.	Geen ongerechtvaardigde correctie van de beginbalans.
2008	Gebrek aan degelijke opvolging van de terugbetalingen van de aan de BGHM verleende terugvorderbare voorschotten.	Opgvolging vorderingen op de BGHM verbeteren.	Brussel Huisvesting volgt de dossiers op die na 2016 werden vastgelegd. Om de terugbetalingen van de vroegere dossiers op te volgen, is de GOB wel nog altijd aangewezen op de gegevens die de BGHM ter beschikking stelt.
2016	De GOB heeft geen waardeverminderingen geboekt op 3,7 miljoen euro dubieuze vorderingen op lange termijn op de nv Wallimage.	De procedure voor dubieuze vorderingen toepassen op alle betrokken vorderingen en de nodige waardeverminderingen toepassen.	In 2017 waren alle vorderingen op Wallimage als oninvorderbaar geboekt en werd hierop een volledige waardevermindering toegepast.
2016	Ontbreken van de nodige gegevens om de als oninvorderbaar geboekte vorderingen met betrekking tot de terugvorderbare voorschotten voor de fabricage van prototypes definitief weg te boeken.	De vorderingen analyseren, bepalen welke oninvorderbaar zijn en die vorderingen annuleren.	De directie boekhouding heeft de nodige informatie gekregen en op basis daarvan werd het grootste deel van de betrokken vorderingen definitief geannuleerd en als verlies geboekt.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2016	Door een onvolledige regularisatieboekings blijven een vordering en een schuld van 2,4 miljoen euro openstaan.	De boekingswijze analyseren en corrigeren.	In 2017 werden de nodige correctieboekingen uitgevoerd.
2008	Omdat er geen regels voor de inschatting van de risico's zijn, werd er geen voorziening aangegeld om deze te dekken, meer bepaald voor het risico op niet-betaling van de begunstigen, die samenhangen met de verleende waarborgen.	Criteria definiëren om het niveau van het risico op activering van de waarborg te bepalen dat het aanleggen van voorzieningen rechtvaardigt, evenals de modaliteiten definiëren voor de overdracht van de informatie over die risico's tussen het agentschap van de Schuld en de directie Boekhouding, evenals de verantwoordelijkheden bepalen voor de boekhoudkundige verwerking ervan.	Definitie van een berekeningsmethode, opstellen van een specifieke procedure en boeking van een voorziening bij het afsluiten van het boekjaar 2017.
2016	Verkeerde boekingswijze voor het gedeelte van de credit- en debetinteressen van de leningcontracten en de contracten voor afgeleide producten die zullen worden ontvangen/betaald in het volgend boekjaar, maar die betrekking hebben op het boekjaar.	De boekingswijze herzien van de cut off die wordt toegepast op de interesten op leningen en afgeleide producten, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de verworven opbrengsten en de aan te rekenen kosten, om geen compensatie tussen die bedragen meer uit te voeren bij de afsluiting van het boekjaar.	Onderscheid tussen de credit- en debetinteressen van de contracten voor leningen en afgeleide producten bij de registratie van de afsluitende schriften in samenhang met de cut off.
2016	Niet-boeking bij de rechten en verplichtingen buiten balans van het bedrag van de afgeleide producten die samenhangen met het schuld- en inflatiebeheer.	Het bedrag van de afgeleide producten die samenhangen met het schuld- en inflatiebeheer boeken bij de rechten en verplichtingen buiten balans.	Boeking buiten de balans van de nominale waarde van de afgeleide producten.
2012	Annuleringen van niet-fiscale rechten die in voorgaande jaren waren vastgesteld, werden geboekt als negatieve opbrengsten in plaats van als kosten. Deze verrichtingen werden ten onrechte budgettair nog niet aangerekend. Dit gebeurde pas bij de ordonnantie houdende eindregeling van de begroting.	Om een vertekend beeld van de rekening te vermijden, moeten alle verrichtingen worden opgenomen. Het doorschuiven van correcties naar de ordonnantie houdende eindregeling moet worden vermeden.	Sinds 2017 verlopen annuleringen van vastgestelde niet-fiscale rechten van vorige jaren via de kosten en de uitgavenbegroting.
2010	Overdracht van de boeking en de aanrekening van de wedden van de maand december.	De wedden van de maand december registreren in de algemene en de begrotingsboekhouding van het jaar van de prestaties.	De wedden van de maand december 2017 werden op passende wijze geregistreerd op het referentieboekjaar.
2013	Geen aansluiting van de elementen van de berekening van de personeelslasten met de geboekte bedragen.	De controleactiviteiten implementeren die de koppeling tussen de beheersgegevens en de algemene balans kunnen garanderen.	De aansluiting tussen de beheersgegevens en de algemene balans voor het boekjaar 2017 is een feit.

Bron: controleverslagen van het Rekenhof

Verschillende problemen die het Rekenhof had vastgesteld, zijn daarentegen nog niet opgelost.

Niet-opgeloste opmerkingen van voorgaande jaren

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2016	Inadequate weergave, in de bijlage bij de algemene rekening, van een gegeven over de materiële vaste activa.	De uitrustingen opnemen in de nettoboekwaarde van de tunnels.	In de bijlage bij de algemene rekening zal een nieuwe alinea worden opgenomen die de evolutie van de uitrustingen van de tunnels schetst.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2015	De bruggen en tunnels werden niet afzonderlijk geïnventariseerd en gewaardeerd.	Die bruggen en tunnels individueel analyseren en waarderen.	BFB zal met Brussel Mobiliteit afspraken maken over een buitenboekhoudkundige rapportering die in de bijlage bij de rekeningen moet worden opgenomen om de bedragen die op de tunnels en de bruggen werden geboekt, nominatief weer te geven per tunnel en per brug.
2016	Fouten bij de waardering van bepaalde financiële activa.	Het proces voor de herziening van de waardering van de financiële vaste activa verder verbeteren.	
2016	Inadequate rapportering over verschillende gegevens in verband met de financiële vaste activa in de bijlage bij de algemene rekening.	Zich ervan vergewissen dat de informatie in de algemene rekening intern coherent is.	
2016	Van de 10,0 miljoen euro betwiste vorderingen voor het onderhoud van groene ruimten door Leefmilieu Brussel, werd slechts 7,0 miljoen euro als dubieus geboekt. De GOB paste hierop overeenkomstig de procedure voor dubieuze vorderingen een waardevermindering van 5,2 miljoen euro toe.	Vorderingen die het voorwerp uitmaken van een geschil, moeten onmiddellijk volledig als dubieus worden geboekt. In geval van een geschil is de bestaande procedure voor dubieuze vorderingen niet geschikt om een passende waardevermindering te bepalen. Hiervoor wordt beter een specifieke procedure uitgewerkt.	In 2017 waren alle betwiste vorderingen met betrekking tot het onderhoud van de groene ruimtes als dubieus geboekt. Voor vorderingen die onderwerp zijn van een geschil, werd nog geen specifieke procedure uitgewerkt die het mogelijk maakt een passende waardevermindering te bepalen.
2010	Een aantal kleinere vorderingen werden nog altijd niet geannuleerd.	De vorderingen analyseren, bepalen welke oninvorderbaar zijn en annuleren.	
2016	De GOBF beschikt niet over een aging lijst waarmee een inschatting kan worden gemaakt van de inbaarheid van de uitstaande fiscale vorderingen. Hoewel een groot deel hiervan oude of betwiste dossiers betreft, paste de GOB geen waardeverminderingen toe.	De GOBF moet de directie Boekhouding de nodige informatie te bezorgen om de passende waardeverminderingen te kunnen boeken op zijn vorderingen.	
2010	Het saldo van de overlopende rekening voor de overgedragen (niet-geïdentificeerde) betalingen van de GOBF neemt jaar na jaar toe. Noch de directie Boekhouding, noch de GOBF kan de nodige detailinformatie voorleggen die aangeeft hoe dit saldo is samengesteld.	Maatregelen nemen om het saldo van de overgedragen (niet-geïdentificeerde) betalingen inzake fiscale vorderingen weg te werken en in de nodige controles voorzien die de overeenstemming tussen detailadministratie en centrale boekhouding stelselmatig onderbouwen.	De GOBF heeft een externe consultant ingeschakeld die de bedragen voor een aantal belastingen heeft herzien vanaf 2014 t.e.m. 2017 op basis van andere financiële transacties. Door de correcties op basis van die werkzaamheden verminderde het saldo aan niet-geïdentificeerde betalingen met 5,1 miljoen. Die correcties hadden alleen betrekking op de belastingen die worden beheerd in Apollo.
2015	Niet alle administratieve boetes wegens geluidshinder door vliegtuigen worden geboekt. Geen boekingen als dubieus en geen toepassing van waardeverminderingen.	Alle vastgestelde rechten registreren. De vorderingen analyseren, zo nodig als dubieus boeken en de nodige waardeverminderingen toepassen op basis van het inningsrisico.	
2016	Niet-boeking van verschillende bankrekeningen en kassen (beheerders van voorschotten en EHA).	Alle kassen en alle bankrekeningen geopend op naam van het gewest bij de liquide middelen boeken. De procedures voor de registratie en de aansluiting van de aan de economische en handelsattachés toevertrouwde voorschotten verbeteren, zowel in de algemene boekhouding als in de begrotingsboekhouding.	De vaststellingen die het Rekenhof deed bij het beheer van de EHA zullen worden bezorgd aan het BAOB, dat het beheer van die dossiers heeft overgenomen.

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2015	Gebrek aan een overeenkomst tot centralisatie van de thesaurie (FCCB) met zeven ABI's (het Fonds voor de financiering van het waterbeleid, het Brussels Waarborgfonds, Citeo, Brusoc, Brussel Ontmanteling, het Participatiefonds Brussel, <i>beezy.brussels</i>).	De overeenkomsten afsluiten waarin artikel 68, § 4, van de OOBBC voorziet.	Er werd in 2017 een overeenkomst gesloten met NEO.
2016	Niet-voorlegging van een toestand van de begrotingsfondsen.	Een toestand van de begrotingsfondsen voorleggen die de ontvangsten- en uitgavenverrichtingen en de beschikbare kredieten (saldi) op 1 januari en 31 december vermeldt, zowel voor de vastleggingen als voor de vereffeningen.	De bijlage bij de algemene rekening zal worden vervangen door een rapport waarin dealdi van de fondsen vanuit begrotingsoptiek zijn vermeld. Er zal een brief worden gericht aan de directie begroting voor de tenuitvoerlegging.
2016	Fouten bij de invoer en niet-naleving van de boekhoudkundige procedure in verband met het aanleggen en boeken van de voorzieningen voor risico's en kosten.	Het proces voor de herziening van de berekening en de registratie van de voorzieningen verbeteren. Zorgen voor meer coördinatie tussen de beherende diensten, inzonderheid van de ministeriële kabinetten, en BFB.	
2016	Niet-verantwoording van een schuld van 6,62 miljoen euro ten aanzien van de GIMB.	Die schuld analyseren en de nodige correctieboekingen uitvoeren.	
2016	Onderschatting van het uitstaand bedrag van de waarborgen in de rechten en verplichtingen buiten balans.	De nodige informatie beter communiceren en de coördinatie tussen de waarborgbegunstigden en BFB verbeteren.	
2016	Inadequate rapportering in de bijlage bij de algemene rekening van verschillende gegevens in verband met de toekenning en de uitoefening van waarborgen.	Zich ervan vergewissen dat de informatie in de algemene rekening intern coherent is.	
2016	Niet-boeking, bij de rechten en verplichtingen buiten balans, van de bedragen van de opgerichte reservefondsen en van de geactualiseerde waarde van pensioenverplichtingen van het gewest (vroeger bevoegdheden en ambtenaren van de agglomeratie en van de provincie).	Het bedrag boeken van het opgerichte reservefonds en de geactualiseerde waarde van de pensioenverplichtingen van vroegere provinciale ambtenaren die ten laste van het gewest vallen.	De meeste reserves en verbintenissen zijn in 2017 reeds buiten de balans geboekt (vroeger bevoegdheden en ambtenaren van de agglomeratie).
2016	Inadequate boeking van de voorschotten aan de beheerders van voorschotten en aan de EHA.	Die voorschotten analyseren en de nodige correctieboekingen uitvoeren.	
2013	Geen weddereconciliatie tussen de fiscale overzichtsstaten en de gegevens uit de beheerssoftware.	De controleactiviteiten implementeren die het mogelijk maken de koppeling tussen de beheergegevens, de algemene balans en de fiscale fiches te waarborgen.	De DBHR hebben voor boekjaar 2017 getracht die aansluiting uit te voeren, maar deze is niet geslaagd.
2016	Voor de gewestelijke personenbelasting wordt alleen het nettobedrag weergegeven (de opcentiemen min de fiscale uitgaven).	Het bedrag van de fiscale uitgaven opnemen als informatie in de bijlage bij de rekening.	
2012	Onjuist gebruik van de economische codes 0 <i>Niet-verdeeld</i> voor ontvangsten en uitgaven.	De economische code 0 <i>Niet-verdeeld</i> niet meer gebruiken bij de begrotingsaanrekening.	
2010	Overdracht van de aanrekening van het vakantiegeld.	Het vakantiegeld budgettair aanrekenen op het referentiejaar.	
2008	Bij gebrek aan beschikbare begrotingskredieten of instructies van de regering werden rechten ten laste van het gewest, die schulden eigen aan het boekjaar vormen, niet vereffend, noch aangerekend op de uitvoeringsrekening van de begroting.	De vastgestelde rechten registreren overeenkomstig de artikelen 36 en 42 van de OOBBC.	
2010	Er werden uitgaven uitgevoerd die verkeerd economisch werden geclassificeerd.	Die uitgaven analyseren en de gebruikte economische codes corrigeren.	

Eerste vermelding	Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
2010	Een reglementair kader met leemten.	Ontbrekende uitvoeringsbesluiten van de regering van het BHG nemen ⁹⁷ .	
2014	Niet-naleving van artikel 11 van de OOBBC in verband met de eindregeling van de begroting van de ABI's.	De overeenstemmende ontwerpordonnanties bij het parlement indienen.	

Bron: controleverslagen van het Rekenhof

5 Geraamde impact van de vaststellingen en synthese van de opmerkingen

Uitsluitend op basis van de elementen die het Rekenhof identificeerde voor boekjaar 2017 ziet de impact op het boekhoudkundige resultaat en op het begrotingsresultaat er als volgt uit:

Geraamde impact van de geïdentificeerde aanpassingen

Vaststelling	Boekhoudkundig resultaat	Begrotingssaldo
Gegevens van de algemene rekening (a)	-428,3	-356,4
Gebouw aan de Anspachlaan 65	10,2	
Financiële vaste activa	-0,1	
Voorzieningen voor geschillen	-14,5	
Andere voorzieningen	-0,5	
Boeking van de uitgiftverschillen	-1,3	
Geco-overeenkomsten	0,2	0,2
Gemeentelijke opcentiemen op de belasting op toeristisch logies	14,2	14,2
Voorziening vakantiegeld	1,0	
Cut off		-112,0
Totaal van de aanpassingen (b)	9,2	-97,6
Gecorrigeerde resultaten (a + b)	-419,1	-454,0

Bron: berekeningen van het Rekenhof

(in miljoen euro)

De opmerkingen in het controleverslag 2017 kunnen als volgt worden samengevat.

Synthese van de opmerkingen van het lopende jaar

Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
Fout bij de waardering van de vaste activa ingevolge de aankoop van het gebouw aan de Anspachlaan 65.	Een uitzonderlijke opbrengst van 10,2 miljoen euro boeken als tegenboeking van het vast actief.	De DBHR zullen aan de grondregie vragen het gebouw aan de Anspachlaan 65 te herwaarderen.
Voor het beheer van zijn belastingen maakt de GOBF gebruik van FOX en Apollo. Aangezien beide systemen niet over een boekhoudkundige module beschikken en geen interface hebben met het boekhoudsysteem, kent de opvolging ervan een aantal beperkingen. Zeker omdat de GOBF sinds 2018 instaat voor de inning en doorstorting van de gemeentelijke opcentiemen op de onroerende voorheffing vormt dit een risico op het vlak van de opvolging.	De GOBF dient maatregelen te nemen zodat opvolging mogelijk is, zoals het opstellen van een aging lijst, het oproepen van het openstaand saldo van een belasting of het opstellen van een maandelijkse afsluiting.	

⁹⁷ Deze besluiten betreffen inzonderheid de artikelen 36, 37, 40, 47, 61 en 105 van de OOBBC en artikel 21 van het BBHR van 15 juni 2006 inzake de controle op de vastleggingen en de vereffening.

Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
Nadat het Rekenhof het toenemend saldo van niet-geïdentificeerde betalingen had opgemerkt in zijn verslag over de rekeningen 2016, heeft de GOB een onderzoek laten uitvoeren waaruit is gebleken dat de rapportering in Apollo en Fox fouten genereerden. De boekhouding voerde niet alle correcties uit op de in Apollo beheerde belastingen. Voor de belastingen in FOX werden correcties voorgesteld, maar niet verwerkt in de boekhouding.	Het Rekenhof beveelt aan het interne controlesysteem en het risicobeheer te versterken, zodat mogelijke fouten tijdig worden opgespoord. De aangeleverde rapportering van de GOBF dient volledig, betrouwbaar en accuraat te zijn. Zowel de GOB als de GOBF dienen hierop de nodige controles uit te voeren. Ten slotte dient de GOB te onderzoeken of er nog correcties dienen uitgevoerd te worden in de boekhouding met betrekking tot de in Apollo en Fox beheerde belastingen.	
Een groot deel van de fiscale vorderingen betreft oude dossiers.	De GOBF moet de nodige stappen zetten om de vorderingen die nog ten onrechte openstaan (bv. in geval van verjaring) zo snel mogelijk effectief te annuleren.	
Als de debet- en creditbeneden op dezelfde dag verschuldigd zijn, worden de ontvangen en betaalde interesten voor de swapverrichtingen geboekt op nettobasis, in strijd met artikel 25 van het koninklijk besluit van 10 november 2009.	De boekingswijze van die verrichtingen herzien om iedere compensatie tussen de bedragen te vermijden.	
De uitgifteverschillen op leningen werden volledig geboekt als kosten en als opbrengsten op het boekjaar, in strijd met artikel 24 van het koninklijk besluit van 10 november 2009.	De uitgifteverschillen <i>pro rata temporis</i> boeken over de looptijd van de lening.	
Erfpachten die financiële leasings zijn boeken als verhuringen, in plaats van als vaste activa, schulden op meer dan één jaar en op minder dan één jaar, met interestlasten en schuldterugbetalingen.	Die erfpachten boeken als financiële leasings.	De DBHR blijven erbij dat het veeleer om operationele leasings gaat en dat de bedragen die bij wijze van huur worden betaald, dus als kosten moeten worden beschouwd.
Verschil tussen de overzichtsstaten RSZ/bedrijfsvoorheffing en de rekeningen van schulden in verband met de sociale bijdragen.	De sociale schulden op gedocumenteerde wijze aftoetsen met de ontvangen externe bevestigingen. De eventuele verschillen identificeren en verantwoorden.	
Verkeerde boeking als schulden op ten hoogste één jaar van de borgtochten die van de dienstenchequebedrijven werden ontvangen.	Die borgtochten herklasseren.	
Onderschatting buiten balans van het niet-gebruikte deel van de kredietlijn bij de kassier.	Het bedrag buiten balans aanpassen aan het effectieve gebruik.	
Boeking van sommige opbrengsten op basis van de ontvangen betalingen en niet op basis van schuldorderverklaringen of bewijskrachtige verantwoordingsstukken (geco-overeenkomsten).	De opbrengsten/ontvangsten boeken zodra het recht is vastgesteld, meer bepaald bij de uitgifte van de schuldorderverklaringen.	
Boeking bij de kosten en opbrengsten en aanrekening bij de uitgaven en de ontvangsten van verrichtingen voor rekening van derden (gemeentelijke opcentiemen op de gewestbelasting op de inrichting van toeristisch logies).	Verrichtingen voor rekening van derden alleen in de algemene boekhouding boeken, in de rekeningen van vorderingen en schulden.	
Werkzaamheden inzake vernieuwing en vervanging van vaste activa van het gewestelijke wegennet en de metro-infrastructuur als kosten boeken.	Die werkzaamheden analyseren en de nodige correctieschiffen uitvoeren.	
Gebruik van eenzelfde kostenrekening voor diensten en diverse goederen en van eenzelfde rekening voor vaste activa voor de registratie van uitgaven die betrekking hebben op 2017 maar werden aangerekend in 2018, te ontvangen facturen en over te dragen en aan te rekenen kosten.		
Ontoereikende budgettaire vastlegging voor het aankoopcontract betreffende de terreinen voor de hoofdzetels van de VRT en de RTBF.	Een vastlegging van 125,4 miljoen euro aanrekenen voor dit bedrag, te indexerend naargelang de bepalingen van het contract.	

Opmerking	Aanbeveling	Antwoord van de DBHR
Het uitstaand bedrag van de vastleggingen werd overschat wegens het te vroeg boeken en het niet-annuleren van sommige ervan.	Bij de verrichtingen voor de inventaris en de budgettaire afsluiting, de openstaande vastleggingen analyseren en de nodige schrappingen en correcties uitvoeren.	
Het jaarlijks samenvattend overzicht van de vastleggingen werd niet overgezonden aan het Rekenhof voor de boekjaren 2008 tot 2017.	De betrokken overzichten opstellen en overzenden.	
Gebrek aan een database met de volledige lijst van alle ordonnateurs en de limieten van hun delegaties.	Een referentielijst opmaken van alle ordonnateurs van de uitgaven en van de ontvangsten, met inbegrip van de limieten van hun delegaties. Staven op welke manier die limieten worden toegepast in het boekhoudsysteem SAP.	BGC en BFB hebben gezamenlijk een ontwerp van BBHR tot verdeling van de bevoegdheden bij de diensten van de regering uitgewerkt. Dat ontwerp werd in 2018 ter goedkeuring overgezonden aan de bevoegde ministeriële kabinetten.
Voorkomen van fouten inzake overeenstemming/specialiteit met betrekking tot het boekhoudplan van de DBHR en het GBP.	De betrokken overeenstemming analyseren en de nodige correcties aanbrengen.	

4 Actiris (algemene rekening 2017)

Actiris, opgericht door de ordonnantie van 18 januari 2001⁹⁸, is in het licht van de OOBBC een autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

Op grond van de genoemde ordonnantie is Actiris ermee belast het gewestelijk werkgelegenheidsbeleid uit te voeren en te zorgen voor de goede werking van de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daartoe neemt Actiris alle nuttige initiatieven.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen (euro)
Algemene boekhouding	Balanstotaal	187.948.370
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	10.951.513
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	701.204.273
	Totale uitgaven (vastleggingen)	686.757.349
	Totale uitgaven (vereffeningen)	677.968.527
	Begrotingsresultaat	23.235.746

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017.

3 Andere commentaar uit het certificeringsverslag

Het Rekenhof heeft eveneens gewezen op verschillende belangrijke punten, die echter geen afbreuk doen aan voornoemd oordeel.

- De inventaris van de terugvorderbare voorschotten voor de Geco-werkgelegenheidsprogramma's zijn in het beheerprogramma van Actiris niet gedetailleerd per derde (7,5 miljoen euro). Bovendien voert

⁹⁸ Ordonnantie houdende organisatie en werking van Actiris, zoals gewijzigd door de ordonnantie van 8 december 2016.

Actiris geen aansluiting uit tussen die gegevens en zijn boekhouding bij de afsluiting van het boekjaar, en laat het deze gegevens niet bevestigen door derde begunstigden, hoewel het daartoe gehouden is op grond van artikel 4 van het koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie.

- Het principe van de boekhoudkundige en budgettaire cut off wordt niet nauwgezet toegepast (een over te dragen kost van 195 duizend euro werd verkeerd geboekt, 762 duizend euro aan te ontvangen facturen werd niet aangerekend en 301 duizend euro aan verworven opbrengsten werd niet aangerekend).
- Actiris heeft zijn voorzieningen voor geschillen 231.048,22 euro te laag geraamd doordat de raming moest worden uitgevoerd aan de hand van een onduidelijk referentiekader.
- Het Brussels Instituut voor Milieubeheer heeft diverse Geco-overeenkomsten gesloten met Actiris en volgens de berekeningen van het Instituut zou een bedrag van meer dan één miljoen euro nog onbetaald zijn voor de periode 1998 tot 2016. In 2017 boekte Actiris een voorziening ten belope van 1.004.714,29 euro in verband met dat geschil.

Gelet op de mogelijke impact op de geconsolideerde rekening van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en op de economische boekhouding en de begrotingsboekhouding van Actiris, moeten de instellingen en de gewestelijke boekhouder hun standpunten op elkaar afstemmen en de nodige corrigerende boekingen uitvoeren.

- In 2017 vroeg een van de partner-vzw's de resterende subsidie op buiten de gebruikelijke termijn, waarna Actiris een bedrag van 224.899,06 euro betaalde. Die overschrijding had het onmogelijk moeten maken de resterende subsidie te storten. Het boekhoudkundig resultaat en het begrotingsresultaat zijn met een overeenstemmend bedrag onderschat.
- Actiris heeft de limiet van de vastleggings- en van de vereffeningskredieten overschreden op de volgende basisallocaties (BA) die verband houden met de zesde staatshervorming (virtuele uitgaven):
  - 18.011.27.01.43.59 *Overdrachten aan lokale besturen in verband met de RSZ-kortingen*: overschrijding met 1.026.673,94 euro;
  - 18.011.31.01.34.31 *Inkomensoverdrachten toegekend aan geactiveerde werklozen*: overschrijding met 1.863.999,54 euro.

Als gevolg van die overschrijdingen werden ook de kredieten van programma 18.011 *Doelgroepen - Activering* met 454.849,48 euro overschreden bij de vastleggingen en bij de vereffeningen. Er was echter geen overschrijding van het totaalbedrag van de kredieten, noch van het bedrag per opdracht.

- Het recht op dubbel vakantiegeld moet op 31 december van elk boekjaar worden vastgesteld ten voordele van de personeelsleden van Actiris. De kosten voor dubbel vakantiegeld die in de algemene boekhouding werden geboekt, werden echter niet aangerekend op de begroting. De uitvoeringsrekening van de begroting van Actiris vermeldt dus enkel het dubbel vakantiegeld dat effectief in 2017 werd betaald op basis van de prestaties van 2016. Die boekingswijze is strijdig met de artikelen 36 en 37 van de OOBBC.

Het begrotingsresultaat van boekjaar 2017 is bijgevolg overschat ten belope van de voorziening voor dubbel vakantiegeld die bij de afsluiting van het boekjaar in de algemene boekhouding werd geboekt, namelijk 3.497.086,46 euro. Als die onregelmatigheid wordt gecorrigeerd, zou dat echter een beperkte impact hebben op het vorderingensaldo van Actiris.

- Actiris moet de nodige internecontrolemaatregelen invoeren om te waarborgen dat de boekhoudkundige vastlegging voorafgaat aan de juridische verbintenis bij alle uitgaven die het voorwerp moeten uitmaken van een gewone vastlegging.
- Actiris heeft gepoogd in 2017 de aansluiting te maken tussen de overzichtsstaten (die een samenvattend overzicht geven van de opgestelde individuele fiscale fiches) en de gegevens afkomstig uit het beheerprogramma. Het bedrag van het belastbare bruto kon het echter niet zonder verschil reconciliëren. Bovendien werd voor de reconciliatie van dat bedrag een methode gehanteerd die deels incorrect is.
- Actiris heeft bij de afsluiting van het boekjaar geen volledige fysieke controle uitgevoerd van zijn vaste activa, wat strijdig is met artikel 4 van het al vernoemde koninklijk besluit van 10 november 2009.

De fysieke inventaris is een van de internecontrolemaatregelen die onontbeerlijk zijn om zich ervan te vergewissen dat die balansrubrieken bestaan en boekhoudkundig correct werden gewaardeerd.

- Het samenvattend overzicht van de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen van de algemene rekening die officieel naar het Rekenhof werd overgezonden, werd in strijd met artikel 31 van de OOBBC niet opgesteld overeenkomstig de modellen waarin het koninklijk besluit van 10 november 2009 (GBP) voorziet, maar volgens een boekhoudplan dat is geïnspireerd op de minimumindeling algemeen rekeningstelsel (MAR).
- De officieel naar het Rekenhof overgezonden algemene rekening werd voor het eerst grotendeels (balans, resultatenrekening en samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen) opgesteld volgens de modellen waarin het koninklijk besluit van 10 november 2009 (GBP) voorziet, maar de boekhouding werd gevoerd volgens een boekhoudplan dat is geïnspireerd op de minimumindeling algemeen rekeningstelsel (MAR). Tussen beide werden diverse fouten qua overeenstemming/specialiteit vastgesteld.

De Nederlandstalige versie van de balans en de resultatenrekening, voorgesteld volgens de modellen waarin het koninklijk besluit van 10 november 2009 (GBP) voorziet, stemt niet overeen met de Franstalige versie. Bovendien stemmen bepaalde subtotalen en totalen niet overeen met de wiskundige som van de elementen waaruit ze zijn opgebouwd.

4 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werden enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

- Het algemene principe van de scheiding der functies dat vervat is in artikel 89 van de OOBBC, wordt niet in acht genomen. De plaatsvervangende rekenplichtigen hebben immers uitgebreid toegang tot het boekhoudprogramma en kunnen o.a. de gegevens van derden wijzigen, wat een belangrijke zwakke plek vormt op het vlak van de interne controle bij Actiris. Het risico op fraude is bovendien niet kleiner geworden door de verplichte dubbele handtekening op de bankrekening, want de plaatsvervangende rekenplichtigen kunnen zelfstandig en voor onbeperkte bedragen verrichtingen uitvoeren.
- Het intern toezicht op de tankkaarten (acht tankkaarten voor in totaal 5.563,16 euro aan uitgaven op 31 december 2017) moet worden herzien en vergt meer bepaald een schriftelijke procedure die het toezicht op het gebruik van al die kaarten regelt en die bepaalt dat de controles moeten worden gedocumenteerd en dat de documentatie moet worden bewaard. Bovendien moet er een *car policy* komen voor de bedrijfsvoertuigen.

- Omdat diverse beherende diensten talmen (gecofinancierde projecten waaronder het ESF, de subsidie Kind en Gezin, de Edenred-tussenkomst) boekt Actiris bepaalde opbrengsten op basis van de ontvangen betalingen en niet op basis van uitgegeven verklaringen van schuldvordering of sluitende verantwoordingsstukken (overeenkomsten, subsidiëringsbesluiten). Bovendien stelt Actiris de verantwoordingsstukken soms zeer laattijdig op in verhouding tot het moment waarop het bedrag op de bankrekening van Actiris terechtkomt.

Die boekingsmethode houdt een groot risico in voor de exhaustiviteit van de opbrengsten en voor de opvolging van de kasontvangst ervan ; via de verschillen tussen de geëiste bedragen en de uiteindelijk ontvangen bedragen moeten immers de nog te ontvangen rechten kunnen worden geïdentificeerd. De eventueel aan het eind van het boekjaar uitgeschreven schuldvorderingen waarvan de betaling pas wordt ontvangen in de loop van het volgende boekjaar, zullen bijgevolg op een verkeerd boek- en begrotingsjaar worden geregistreerd.

5 Brussels agentschap voor de onderneming (algemene rekening 2017)

Het Brussels agentschap voor de onderneming (BAO) werd opgericht in de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk en is enerzijds onderworpen aan de wet van 2 mei 2002 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, en anderzijds aan de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle. In het licht van die ordonnantie is het BAO een autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	4.040.941
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	826.601
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	8.781.124
	Totale uitgaven (vastleggingen)	8.782.111
	Totale uitgaven (vereffeningen)	8.782.111
	Begrotingsresultaat	- 987

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017. Het voorbehoud is ingegeven door de volgende reden:

Het BAO heeft geen exhaustieve analyse gemaakt van de reconciliëringselementen die de overgang van het economisch resultaat naar het begrotingsresultaat mogelijk maken. Aan de hand van die analyse had het BAO in totaal 74.249 euro aan uitgaven kunnen identificeren waarvoor geen budgettaire aanrekening gebeurde terwijl de voorwaarden voor het de vaststelling van de rechten wel vervuld waren.

3 Andere commentaar uit het certificeringsverslag

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende punten, die geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- het principe van de boekhoudkundige en budgettaire cesuur wordt niet strikt toegepast. Daaruit volgt dat het economisch resultaat 3.978 euro is onderschat en dat de begroting 1.841 euro is overschat.
- Het BAO boekt geen rechten en verplichtingen buiten balans. Die zouden minstens geboekt moeten worden ten belope van het uitstaand bedrag aan budgettaire vastleggingen, namelijk 78.247 euro op 31 december 2017.
- De aangepaste ontvangsten- en uitgavenkredieten zijn niet vermeld in de rekening van uitvoering van de begroting.
- De vastleggingskredieten voor basisallocatie 01.001.07.02.1111 *Bezoldigingen – Organieke opdracht* werden met 33.166 euro overschreden.
- Het BAO moet de nodige internecontrolemaatregelen invoeren om te waarborgen dat de boekhoudkundige vastlegging voorafgaat aan de juridische verbintenis bij alle uitgaven die het voorwerp moeten uitmaken van een gewone vastlegging.
- De algemene rekening die officieel aan het Rekenhof werd bezorgd, is onvolledig. De volgende documenten ontbreken: de jaarrekening in GBP-formaat (minstens opgesteld volgens een concordantietafel), de samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen en de toelichting bij de rekening van uitvoering van de begroting.

4 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werd enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

De inventaris van alle overheidsopdrachten die het BAO toegewezen heeft, zoals bepaald in artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen, werd niet gepubliceerd.

6 Gewestelijk Agentschap voor Netheid (algemene rekening 2017)

Het Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN), ingesteld door de ordonnantie van 19 juli 1990 houdende oprichting van het GAN, is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	235.560.104
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	- 6.475.374
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	245.923.921
	Totale uitgaven (vastleggingen)	244.549.895
	Totale uitgaven (vereffeningen)	247.351.414
	Begrotingsresultaat (mali)	- 1.427.493

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017, verantwoord door de volgende redenen:

- Er werden 17.156.803 euro geïdentificeerde budgettaire uitgaven van het boekjaar 2017 overgedragen naar het boekjaar 2018. Er werden voorts ook 12.370.643 euro geïdentificeerde ontvangsten van het boekjaar 2017 overgedragen naar het boekjaar 2018. Dat leidt tot een overschatting van het begrotingsresultaat ten belope van 4.786.160 euro.
- De rechten en verplichtingen in verband met uitstaande bedragen van bestellingen werden niet geboekt in rekeningen van klasse 0 voor een totaal bedrag van 12,7 miljoen euro.
- Het GAN heeft een schuldvordering op het gewest niet geannuleerd, waardoor de vorderingen en het boekhoudkundig resultaat van de instelling 3.865.530 euro overschat zijn.
- Het GAN voert in strijd met artikel 9 van het koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie geen jaarlijkse herwaardering uit van zijn deelnemingen op basis van het nettoactief van zijn dochterondernemingen. Zulks leidt tot een onderschatting van de activa en passiva met 3.615.050 euro.
- Het agentschap heeft inzake de boekhoudkundige cesuur kosten en investeringen in verband met 2017 voor een geïdentificeerd bedrag van 1.421.289 euro niet toegerekend aan het boekjaar. Zodoende is het resultaat van het boekjaar 1.020.136 euro overschat en zijn de vaste activa 401.153 euro onderschat.

Het Rekenhof heeft eveneens gewezen op verschillende belangrijke punten, die evenwel geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- Het GAN heeft een belastingverlaging op basis van de kasontvangst geregistreerd en niet op basis van het ontheffingsbericht van de fiscale administratie. Die manier om de opbrengsten en de ontvangsten te boeken, leeft het beginsel van de registratie op basis van vastgestelde rechten niet na. Zulks leidt tot een overschatting van de opbrengsten en de ontvangsten 2017 met 1.185.602 euro.

- Het GAN heeft een materiële fout gemaakt op de basisallocatie voor ontvangsten 02.004.03.09.1611 *Opbrengst van de ophaling van niet-huishoudelijk en industrieel afval* bij de opmaak van zijn rekening van uitvoering van de begroting. Dat leidt tot een overschatting van het begrotingsresultaat ten belope van 923.555 euro.
- Het GAN heeft het saldo van de subsidie *Diversiteit 2017* als vorderingen en opbrengsten geboekt bij ontstentenis van een vastgesteld recht. Dat leidt tot een overschatting van de vorderingen en de opbrengsten ten belope van 103.750 euro.
- Behalve voor voertuigen voert het GAN geen reconciliatie uit tussen de fysieke inventaris en de boekhoudkundige inventaris. De nettoboekwaarde van de vaste activa kan dus via deze internecontrolemaatregel niet worden bevestigd. Zo omvat de boekhoudkundige inventaris inzonderheid goederen die niet meer tot zijn patrimonium behoren.
- Het GAN heeft de limiet van de gemachtigde kredieten overschreden:
  - met 19.183 euro voor de vastleggingen op BA 01.002.11.02.7422 Aankoop van garagematerieel en van uitrustingen;
  - met 8.821 euro voor de vereffeningen op BA 01.002.11.03.7422 Aankoop van informaticamaterieel;
  - met 25.706 euro voor de vereffeningen en de vastlegging op de BA 03.001.08.01.1211 Aankoop van zakken, kleine containers en andere recipiënten.
- De officieel aan het Rekenhof bezorgde algemene rekening is opgesteld volgens een boekhoudplan dat is geïnspireerd op de minimumindeling van het algemeen rekeningenstelsel. Ze bevat geen tabel om de correspondentie te maken met de rekeningmodellen waarin het koninklijk besluit van 10 november 2009 voorziet.

3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werden enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden. Sommige ervan zijn geformuleerd naar aanleiding van een vraag die het bureau in uitgebreide samenstelling van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement op 13 december 2017 aan het Rekenhof richtte.

3.1 Procedures

- Van sommige installaties, machines en uitrustingsstukken wordt geen jaarlijkse fysieke inventaris gemaakt.
- De materiële vaste activa (zonder de ingeschreven voertuigen) worden in het algemeen niet individueel in de boekhoudkundige inventaris vermeld maar globaal per factuur. Ze hebben bovendien geen inventarisnummer.
- Het GAN zorgt niet voor de aansluiting van het belastbaar inkomen dat wordt vermeld in de fiscale opgaven met de in de boekhouding geregistreerde wedden, noch voor de aansluiting van de boekingen met de RSZ-opgaven.

3.2 Interne controle en interne audit

Verschillende diensten van het GAN werken mee aan de implementatie van internecontrolemaatregelen, inzonderheid de diensten die respectievelijk zijn belast met de ISO-certificering en met de op het humanresourcesmanagement gerichte interne audit. Ter aanvulling van die diensten heeft het GAN eind

2017 beslist een overheidsopdracht te plaatsen om een op maat gesneden internecontrolesysteem in te voeren. Die opdracht heeft met name betrekking op:

- de vorming van de bij dat systeem betrokken personeelsleden ;
- de begeleiding bij de implementatie van een interne-auditcel bij het agentschap om een redelijke zekerheid te bekomen dat de risico's onder controle zijn in verband met:
  - het verder nastreven van zijn doelstellingen en de conformiteit met de vigerende wetten,
  - de regelmatigheid van de verrichtingen,
  - de betrouwbaarheid van de financiële en niet-financiële informatie,
  - de bescherming van het patrimonium en van de activa van het agentschap;
- de definitie van het kader voor de uitvoering van en hulp bij de installatie van een auditcomité dat toezicht moet houden op de uitvoering van de interne controle.

De gunningsbeslissing van de opdracht werd op 24 mei 2018 betekend.

3.3 Aankopen via tankkaarten

Het Rekenhof heeft zijn opmerkingen en aanbevelingen in verband met het beleid van het agentschap inzake het tankkaartenbeheer grondig opgevolgd.

3.3.1 Aan de titularissen van een functievoertuig toegekende tankkaarten

Er zijn nagenoeg 60 functievoertuigen aan personeelsleden toegewezen om dienstredenen.

In het reglement voor het gebruik van voertuigen van 1 januari 2018 worden verschillende maatregelen opgesomd om alle oneigenlijk gebruik van tankkaarten te beperken, namelijk :

- er wordt een tankkaart toegekend aan elke titularis van een functievoertuig. Ze staat op naam en is strikt persoonlijk;
- de tankkaart wordt enkel gebruikt bij het tanken van het voertuig dat door de titularis van de kaart wordt gebruikt. Het gaat daarbij enkel om een voertuig van het agentschap, en geen ander.
- bij elke tankbeurt moeten de kilometerstand en het nummer van het voertuig correct worden ingevoerd, overeenkomstig de instructies in het reglement voor het gebruik van tankkaarten van 6 november 2017;
- het agentschap neemt maximum 1.500 liter brandstof per jaar per personeelslid ten laste. Het personeelslid wordt maandelijks via e-mail op de hoogte gebracht van de stand van zijn verbruik op jaarbasis;
- boven 1.500 liter:
  - werkt ofwel de kaart niet meer en gaat het personeelslid op eigen kosten tanken bij een vrij te kiezen tankstation ;
  - ofwel blijft het personeelslid de tankkaart gebruiken, maar neemt het de brandstofkosten ten laste, die ambtshalve worden afgehouden van zijn wedde van de maand die volgt op de ontvangst van de factuur van de brandstofleverancier door de dienst Onderzoek en Ontwikkeling – Wagenpark (hierna de « dienst OOW »).

Het Rekenhof heeft bij zijn auditwerkzaamheden de volgende vaststellingen gedaan :

- Op 1 maart 2017 werd de beperking tot 1.500 liter brandstof per jaar en per gebruiker ingevoerd, en zulks heeft geleid tot een vermindering met nagenoeg 16,5 % van het brandstofverbruik ten laste van het agentschap voor die voertuigen (d.i. nagenoeg 18.000 liter voor de periode van 1 maart tot 31 december 2017).
- De door de brandstofleverancier verstrekte gegevens (brandstofvolume, prijs, ingevoerde kilometerstand) worden gebruikt om elk personeelslid te informeren over de stand van zijn verbruik van zijn forfait van 1.500 liter en de dienst OOW voert een waarachtigheidscontrole uit met betrekking tot de soort brandstof die werd getankt en die altijd dezelfde moet zijn, behalve voor uitzonderingen waarbij een vervangvoertuig wordt gebruikt. Voor de functievoertuigen worden op de gegevens momenteel geen andere controles uitgevoerd.
- Het Rekenhof komt bij het berekenen van het gemiddeld verbruik per 100 kilometer voor een gegeven maand echter uit op gemiddelde verbruikscijfers die variëren van 5,2 tot 10,4 liter.

Het Rekenhof heeft het GAN dus aanbevolen voor dergelijke voertuigen een controle uit te voeren betreffende de evolutie van het gemiddeld verbruik en inzake kort op elkaar volgende tankbeurten.

Tijdens de tegensprekelijke vergadering op het einde van de financiële audit heeft het agentschap erop gewezen dat het in het verleden reeds dergelijke gerichte controles heeft uitgevoerd. Uit zijn onderzoek bleek dat frequente tankbeurten niets te maken hadden met onregelmatige tankbeurten maar met een rijstijl die moeilijk verenigbaar was met het gebruik van de voertuigen als goede huisvader. Het heeft zich echter ertoe verbonden die controles in de toekomst systematisch uit te voeren.

3.3.2 Tankkaarten gekoppeld aan dienstvoertuigen

Het agentschap beschikt over nagenoeg 500 dienstvoertuigen.

Er worden twee afzonderlijke registraties uitgevoerd voor het gebruik van de tankkaarten voor die voertuigen :

- enerzijds op papier op het routeblad, want elke tankbeurt moet erop worden vermeld met de kilometerstand, en het ticket moet erbij worden gevoegd;
- anderzijds elektronisch, aangezien er bij het tanken verschillende gegevens⁹⁹ op de betaalterminal moeten worden ingegeven en deze maandelijks in *Excel*-formaat door de brandstofleverancier naar het agentschap worden verstuurd.

Er werd nagegaan in hoeverre die twee informatiebronnen met betrekking tot de kilometerstand en de tankbeurten betrouwbaar zijn:

- uit de analyse van de routebladen van een bepaalde sector en een gegeven maand blijkt dat ze betrouwbare en volledige documenten zijn en dat de vereiste verantwoordingsstukken erbij zitten;
- de analyse van de gegevens van de brandstofleverancier voor alle voertuigen voor de maand januari 2018 bevestigt dat de kilometerstand die de personeelsleden bij het tanken ingeven, niet altijd betrouwbaar is. De voornaamste fouten hebben te maken met een onvolledig ingegeven of te hoge kilometerstand, ofwel met het feit dat de cijfers door elkaar worden gehaald bij het invoeren. Die fouten zijn het gevolg van het feit dat deze gegevens uit het hoofd moeten worden ingegeven nadat eerst andere cijfers in de terminal moesten worden ingevoerd.

---

⁹⁹ De soort brandstof, de geheime code en de kilometerstand van het voertuig.

De eigenlijke controle om te zien of de tankkaarten goed worden gebruikt, wordt uitgeoefend door de hiërarchische meerdere van de personeelsleden (de opzichter), die zowel over de routebladen beschikt als over de gegevens die de brandstofleverancier via dienst OOW van het agentschap bezorgt. Deze controle gebeurt op twee manieren:

- ten eerste wordt een eerste controle naar de waarachtigheid van het brandstofverbruik uitgevoerd bij het overhandigen van de routebladen na de ophaal- of reinigingsrondes ;
- ten tweede wordt een meer gedetailleerde analyse uitgevoerd van de door de brandstofleverancier bezorgde gegevens, waarbij deze worden afgetoetst aan de gegevens van de routebladen.

De controle met betrekking tot het gebruik van de tankkaarten gebeurt dus zo dicht mogelijk bij de kaartgebruikers, wat het meest gepaste niveau is omdat de opzichter de werkelijke toestand het beste kent en er grip op heeft. De berekeningen van het brandstofverbruik per 100 kilometer leiden immers tot heel uiteenlopende resultaten die door de opzichter inzonderheid worden verklaard door:

- de soort rondes (huishoudelijk afval of PMD-zakken, enz.) ;
- het type materieel dat op de voertuigen is gemonteerd (perscontainers, enz.);
- naargelang het op het voertuig gemonteerde materieel al dan niet veel vermogen vraagt¹⁰⁰.

Hoe regelmatig en nauwkeurig die controle is, hangt echter af van de opzichter : de ploegbazen waarmee werd gesproken tijdens de auditwerkzaamheden, bevestigden dat ze die controles uitvoerden, maar om verschillende redenen gebeuren deze niet systematisch (tijdsgebrek, de gegevens die de leverancier elektronisch toezendt, zijn te weinig verwerkt en vereisen veel voorbereidend werk, enz.).

Het Rekenhof heeft het GAN dus aanbevolen een systematische, analytische en gestandaardiseerde controle in te stellen met betrekking tot het gebruik van de tankkaarten die aan de dienstvoertuigen gekoppeld zijn. Het heeft het agentschap in dat verband gevraagd te bekijken of de door de brandstofleverancier bezorgde gegevens eerst bij wijze van voorbereiding kunnen worden bewerkt vooraleer ze aan de opzichter worden meegedeeld.

Het agentschap heeft zich in de tegensprekelijke vergadering ertoe verbonden de tools te installeren waarmee een dergelijke controle kan worden uitgevoerd voor de tankkaarten die verband houden met dienstvoertuigen.

3.3.3 *Reservekaarten*

Reservekaarten zijn tankkaarten die zowel voor de machines (bladblazers en andere kleine uitrusting) als voor dienstvoertuigen worden gebruikt als de kaarten die er normaal aan gekoppeld zijn, verloren of gestolen zijn of slecht werken.

De risico's op oneigenlijk gebruik worden door verschillende elementen samen beperkt.

- Deze kaarten (er zijn er momenteel maar 31) worden voortaan specifiek aan een operationele verantwoordelijke toegewezen, die deze bij het begin van de ronde toevertrouwt aan het personeelslid dat het gereedschap of het voertuig gebruikt, en deze op het einde van de ronde terugvraagt. Die operationele verantwoordelijke wordt uit eerste hand over het gebruik van de kaart geïnformeerd en staat op de eerste lijn om het gebruik ervan te controleren.

---

¹⁰⁰ Het verbruik van borstelwagens schommelt bijvoorbeeld heel sterk naargelang er gedurende heel de ronde of slechts gedurende een deel ervan gebruik wordt gemaakt van de borstels/het sproeisysteem.

- Personeelsleden die een reservekaart hebben, moeten de dienst OOW telkens bij het begin van de maand een formulier « reservekaart » bezorgen, dat volledig moet zijn ingevuld en ondertekend en waarbij alle verantwoordingsstukken moeten worden gevoegd in verband met tankbeurten (tickets, bonnetjes, redenen).
- De dienst OOW kijkt na of de gegevens afkomstig van de operationele dienst die de reservekaart heeft gebruikt, overeenstemmen met de lijst van de tankbeurten afkomstig van de brandstofleverancier. Indien die gegevens niet overeenstemmen, wordt met de operationele chef contact opgenomen om het verschil te verantwoorden.

Het Rekenhof heeft op basis van de meegedeelde en de vergaarde informatie vastgesteld dat die controlemaatregelen werden toegepast. Het heeft dus geen specifieke aanbeveling meer in verband met het gebruik van die kaarten.

3.4 *Analytische boekhouding*

Het GAN heeft vanaf 1995 de grondslagen geïmplementeerd voor een analytische boekhouding. Bij ontstentenis van een aangepast programma kon de analytische boekhouding echter niet worden geïntegreerd in de algemene boekhouding en de begrotingsboekhouding. Ze wordt dus elk jaar a posteriori opgesteld via een *Excel*-rekenblad op basis van de op 31 december afgesloten boekhoudgegevens. De directe en indirecte kosten worden er uitgesplitst naargelang de afvalophalings- of reinigingsactiviteit.

Het agentschap kan de op 1 januari 2019 geplande overstap van de boekhouding naar het gewestelijk SAP-platform dus aangrijpen om een geïntegreerde en geactualiseerde analytische boekhouding te ontwikkelen voor de berekening van een precieze kostprijs voor elke activiteit.

3.5 *Evolutie van de informatica-uitgaven*

Het Rekenhof heeft inzake informatica enerzijds de evolutie van de aan het GAN toegekende kredieten van de aangepaste begroting 2015 tot de initiële begroting 2018 onderzocht, en anderzijds de evolutie van de vereffeningsuitgaven voor de periode van 2015 tot 2017.

De informatica-uitgaven omvatten (zonder de verbruiksproducten):

- de wedden en loonlasten van het personeel van het agentschap dat aan de informaticadienst is verbonden ;
- de uitgaven in verband met het materieel en de informaticadiensten die worden aangerekend op basisallocatie (BA) 01.002.08.18.1211 ;
- de ontwikkelingen en aankopen van materieel aangerekend op BA 01.002.11.03.7422.

BA 01.002.08.18.1211 dekt meer bepaald de kosten voor het beheer van het systeem, het netwerk en de *helpdesk*, de contracten voor onderhoud en ontwikkeling van specifieke programma's¹⁰¹, de vernieuwing van de licenties met of zonder ondersteuning en de consultancykosten inzake informaticabeveiliging.

---

¹⁰¹ Geen GAN-bron : *Staff Planner*, PIA, SIP2, Géosupport.

A 01.002.11.03.7422 betreft de kosten van de ontwikkeling door externe consultants op de GAN-bronsoftware, de vernieuwing van de programma's en het materieel (bij beurtrol om de drie of vijf jaar naargelang het type), de investeringen voor inovereenstemmingbrenging en updates inzake beveiliging¹⁰² en de aankopen van draagbare apparaten.

Jaarlijkse loonkosten van de informaticadienst

2015		2016		2017	
VTE	Jaarlijkse kosten	VTE	Jaarlijkse kosten	VTE	Jaarlijkse kosten
3,9	276.858	4,35	314.025	4,8	345.482

Bron : gegevens afkomstig van het GAN

(in euro)

De jaarlijkse loonkosten van de informaticadienst zijn met 13 % gestegen tussen 2015 en 2016 en met 10 % tussen 2016 en 2017 (totaal groeipercentage van 24,8 % over de periode). Ze belopen 345.482 euro in 2017 voor een personeelsbestand van 4,8 VTE.

¹⁰² Inzonderheid met betrekking tot de nieuwe algemene verordening gegevensbescherming.

Evolutie van de vereffeningskredieten en -uitgaven

	2015			2016				2017				2018		Totaal groei-%
	Aangepaste kredieten	Realisatie	% realisatie van de kredieten	Aangepaste kredieten	Realisatie	% realisatie van de kredieten	Groei-% van de kredieten	Aangepaste kredieten	Realisatie	% realisatie van de kredieten	Groei-% van de kredieten	Initieel 2018	Groei-% van de kredieten	
BA 01.002.08.18.1211	2.400	2.303	96,0 %	2.620	2.603	99,4%	9 %	3.000	2.946	98,2 %	15 %	2.781	- 7 %	16 %
BA 01.002.11.03.7422	2.569	2.419	94,2 %	2.275	2.179	95,8%	- 11 %	2.295	2.304	100,4 %	1 %	2.370	3 %	- 8 %
Totaal BA	4.969	4.722	95,0 %	4.895	4.783	97,7%	- 1 %	5.295	5.250	99,1 %	8 %	5.151	- 3 %	4 %

Bron : aan het Rekenhof toegezonden algemene rekeningen

(in duizend euro)

De voor de betrokken periode (van de aangepaste begroting 2015 tot de initiële begroting 2018) aan BA 01.002.08.18.1211 toegekende kredieten stijgen met 16 %. Het meest opvallend jaarlijks groeipercentage doet zich voor in 2017 (+15 %) en is volgens het agentschap te wijten aan migratie- en performantieproblemen bij de verandering van domein¹⁰³ en aan onderhoudskosten die voortvloeien uit veranderingen in de organisatie in samenhang met de hervorming van de afvalophaling.

De aan BA 01.002.11.03.7422 toegekende kredieten dalen daarentegen met 8 %.

Globaal stijgen de aan de twee BA's toegekende kredieten echter met 4 % voor de betrokken periode. Parallel daarmee neemt het verwezenlijgingspercentage van de kredieten constant toe, zelfs tot bijna 100 % (99,1 %) in 2017.

Die stijging van de toegekende kredieten en van hun verwezenlijgingspercentage moet in combinatie worden gezien met de evolutie van de variabelen in de onderstaande tabel.

¹⁰³ Een domein is een geheel van machines die informatie delen.

Toegekende kredieten en variabelen voor analyse

	2015		2016		2017		2015 tot 2017		
	Be- drag/aa ntal	Be- drag/aa ntal	Groei	Groei-%	Be- drag/aa ntal	Groei	Groei-%	Totale groei	Totaal groei-%
Toegekende kredieten	4.969.000	4.895.000	-74.000	-1,5%	5.295.000	400.000	8,2%	326.000	6,6%
Personeelsleden GAN	2.491	2.713	222	8,9%	2.887	174	6,4%	396	15,9%
Interne en externe ge- bruikers	567	823	256	45,1%	875	52	6,3%	308	54,3%
Geïnfomatiseerde sites	14	16	2	14,3%	17	1	6,3%	3	21,4%

Bron: gegevens afkomstig van het GAN

(in euro)

De aanwerving van verschillende honderden extra GAN-personeelsleden (+15,9 % in vergelijking met het totale personeel) en de toename van het aantal geïnformatiseerde sites (+ 21,4 %) doen het aantal gebruikers stijgen (+ 54,3 %).

De kredieten die tussen 2015 en 2017 aan het agentschap werden toegekend, stijgen echter maar met 6,6 %.

Respectieve aandelen van de vergoedingen van de consultants en van de overige informatica-uitgaven

	2015								2016				2017					
	Aangepast	Saldo op 31/12	Vergoedingen consultants	% vergoedingen	Overige uitgaven	% overige uitgaven	Aangepast	Saldo op 31/12	Vergoedingen consultants	% vergoedingen	Overige uitgaven	% overige uitgaven	Aangepast	Saldo op 31/12	Vergoedingen consultants	% vergoedingen	Overige uitgaven	% overige uitgaven
BA 01.002.08.18.12.11	2.400	97	1.273	53 %	1.227	47 %	2.620	4	1.404	54 %	1.216	46 %	3.000	54	1.629	54 %	1.370	46 %
BA 01.002.11.03.74.22	2.569	77	1.516	59 %	1.053	41 %	2.475	47	1.555	63 %	920	37 %	2.295	- 9	1.669	73 %	626	27 %
Totaal	4.969	264	2.789	56 %	2.280	44 %	5.095	51	2.959	58 %	2.136	42 %	5.295	45	3.299	62 %	1.996	38 %

Bron: gegevens afkomstig van het GAN

(in duizend euro)

Het GAN heeft in deze context voorrang gegeven aan prestaties inzake onderhoud en ontwikkeling door zijn externe consultants in plaats van aan de vernieuwing van zijn informatie-materieel. Het aandeel van de aan het agentschap toegekende jaarlijkse kredieten dat wordt besteed aan de vergoedingen van de consultants is immers tussen 2015 en 2017 toegenomen tot een globaal percentage van 62 % in 2017.

De uitrustingen van de *data centers* van de sites De Broqueville en Neder-over-Heembeek zijn in 2018 op het einde van hun gebruiksduur. Het agentschap plant deze te vervangen omdat de leverancier van de uitrustingen deze niet meer zal onderhouden na 2018. Het zou overigens het informaticabeheer van zijn (sub)filialen Sorteercentrum en Brussel-Energie moeten overnemen.

3.6 *Cyclus van de bezoldigingen*

Als het GAN het weddeberekeningsprogramma Cumulus blijft gebruiken, houdt zulks een belangrijk risico in dat het beheer van de wedden van zijn personeelsleden onderbroken kan worden omdat het onderhoud van het programma slechts door één persoon kan worden verzekerd, die bovendien een externe is.

Cumulus blijkt bovendien niet aanpasbaar en flexibel genoeg te zijn om rekening te houden met analytische variabelen, wat nadelig zou kunnen zijn voor de ontwikkeling van een kwaliteitsvolle analytische boekhouding op het gewestelijk SAP-platform.

3.7 *Jaarverslag over de transparantie*

Het GAN heeft het jaarverslag 2017 opgesteld dat wordt beoogd in artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen. Het werd echter met vertraging gepubliceerd op de website van het agentschap.

7 **Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (algemene rekening 2017)**

Het Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap (*parking.brussels*) is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie die werd opgericht bij authentieke akte van 12 januari 2011 in uitvoering van de ordonnantie van 22 januari 2009¹⁰⁴. Het agentschap heeft de vorm van een publiekrechtelijke naamloze vennootschap waarvan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de enige aandeelhouder is.

De opdracht van het agentschap bestaat erin het parkeerbeleid van het gewest ten uitvoer te brengen en toe te zien op de goede werking ervan. Eind 2017 bestonden de activiteiten van het agentschap voor het grootste deel uit controles en uit de inning van de gewestelijke parkeerretributie op het grondgebied van vijf gemeenten¹⁰⁵.

---

¹⁰⁴ Artikel 25, § 1, van de ordonnantie van 22 januari 2009 houdende de organisatie van het parkeerbeleid en de oprichting van het Brussels Hoofdstedelijk Parkeeragentschap.

¹⁰⁵ Sint-Agatha-Berchem (sinds 2014), Ganshoren en Sint-Jans-Molenbeek (sinds 2015), Vorst (sinds 2016), Anderlecht (sinds 2017).

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	12.929.186
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	- 1.038.522
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	20.364.627
	Totale uitgaven (vastleggingen)	33.667.725
	Totale uitgaven (vereffeningen)	17.267.514
	Begrotingsresultaat	3.097.113

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een onthoudende verklaring geformuleerd over de algemene rekening 2017.

Er wordt een onthoudende verklaring uitgegeven indien de verstrekte gegevens dermate ontoereikend zijn dat het onmogelijk is een gefundeerd oordeel te geven over de getrouwheid van de jaarrekening of de geconsolideerde rekeningen, of wanneer de toestand van de entiteit zich kenmerkt door talrijke onzekerheden die de jaarrekening op betekenisvolle wijze beïnvloeden.

De onthouding wordt verantwoord door de volgende redenen.

- De bedragen van de vastleggingen en de vereffeningen verschillen tussen de rekening van uitvoering van de begroting, de lijst van de controleurs van de vastleggingen en de vereffeningen en de boekhoudkundige gegevens. Die verschillen doen zich in verschillende basisallocaties voor en gaan zowel in positieve als in negatieve zin.
- De programma's waarmee de parkeerkaarten en de forfaitaire retributies worden beheerd, brengen geen verzamelstaten voort waarmee een volledige aansluiting met de gegevens van de boekhouding kan worden gemaakt.
- De gemeenten die zelf instaan voor de controles en voor de inning van parkeerretributies hebben niet allemaal hun jaaropgaven van de kosten en ontvangsten in verband met die opdrachten tot 2017 bezorgd, waardoor het agentschap zijn schuldvorderingen en ontvangsten ten overstaan van die gemeenten dus niet correct kon inschatten.

Zonder afbreuk te doen aan de oordeelonthouding vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende vaststellingen:

- De jaarrekening 2016 werd gewijzigd nadat de algemene rekening door de regering was goedgekeurd en naar het Rekenhof was verstuurd.
- De officieel aan het Rekenhof bezorgde algemene rekening bevat twee verschillende versies van de balans en van de resultatenrekening, evenals twee verschillende versies van de rekening van uitvoering van de begroting. Eén van de twee stemt nochtans overeen met de boekhoudkundige gegevens.
- De officieel aan het Rekenhof bezorgde algemene rekening werd niet opgesteld volgens de modellen waarin het koninklijk besluit van 10 november 2009 voorziet.

- De bijlage bij de rekening van uitvoering van de begroting vertoont de volgende incoherenties :
  - het uitstaand bedrag van de vastleggingen op 1 januari 2017 (- 579.462 euro) is negatief, en dat is onmogelijk;
  - datzelfde uitstaand bedrag verschilt van het uitstaand bedrag op 31 december 2016 (1.721.194 euro);
  - het uitstaand bedrag op 31 december 2017 vertoont een verschil van 241.177 euro in vergelijking met het uitstaand bedrag dat het Rekenhof heeft berekend op basis van de gegevens van de rekening van uitvoering van de begroting.
- De huur van de software waarmee de parkeercontroles beheerd worden (1,23 miljoen euro) werd aangerekend op een uitgave met economische code 91.70 (buiten het voorde-ringensaldo) in plaats van code 12.11.
- Bij ontstentenis van een geïndividualiseerde inventaris van de parkeermeters wordt een nieuwe parkeermeter die een kapotte vervangt, niet gewaardeerd tegen nieuwwaarde, maar tegen de nettoboekwaarde van de vervangen parkeermeter. Zulks leidt tot een onderschatting van 89.000 euro.
- De voorziening voor risico's en kosten van 916.962 euro wordt niet gestaafd met een verantwoordingsstuk waaruit blijkt dat het agentschap een toekomstige vergoeding verschuldigd is als het contract voor de parkeerconcessie op het grondgebied van de gemeente Koekelberg wordt verbroken.
- In 2017 werd in totaal voor meer dan 310.000 euro aan dienstprestaties en aankopen van diverse goederen ten onrechte ten laste genomen en aangerekend op het boekjaar 2018.
- Het onbetwistbaar verschuldigde deel van het vakantiegeld dat was verworven op basis van de prestaties van 2017 (303.555 euro) werd pas in 2018 aangerekend als uitgave.
- In 2017 gefactureerde parkeerkaarten voor in totaal 215.358 euro werden niet geboekt en aangerekend in 2017 maar bij de betaling ervan in 2018.
- De niet in de balans opgenomen rechten en verbintenissen werden individueel opgelijst in de toelichting, maar ze werden, met uitzondering van het uitstaand bedrag van de budgettaire vastleggingen niet geboekt in de rekeningen van klasse 0 (9,92 miljoen euro).
- Het agentschap is zonder het akkoord van de regering een lening van 1,02 miljoen aangegaan, wat strijdig is met artikel 34, 6°, van zijn organieke ordonnantie.

3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werden enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

- Het agentschap heeft nog geen analytische boekhouding van de kosten per gemeente uitgewerkt.
- Het agentschap beschikt nog steeds niet over een schriftelijke verbintenis van het Tentoonstellingspark van Brussel over het gebruik van de som van 4 miljoen euro die in 2016 werd gestort in het raam van de aanleg van de ondergrondse parking op de plaats van de huidige parking C aan de Heizel.

- Diverse regeringsbesluiten in verband met het personeel ontbreken of zijn gedeeltelijk verouderd (taalstelsels, personeelsformatie, overeenstemming met de besluiten van 2018, functiebeschrijving van parkeer stewards, maaltijdcheques, gemeenschappelijke database in verband met het personeel, klachtendienst, ongewenst gedrag, juridische bijstand, medische controle, thuiswerk).

Het in artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006¹⁰⁶ bepaalde verslag is onvolledig en werd niet binnen de voorgeschreven termijn (30 juni 2018) op de website van het agentschap gepubliceerd. De inventaris van alle door het agentschap gesloten overheidsopdrachten ontbreekt.

8 Gewestelijk handelsagentschap (algemene rekening 2017)

Het Gewestelijk Handelsagentschap, Atrium genoemd, werd in 1998 opgericht als een vereniging zonder winstoogmerk en is enerzijds onderworpen aan de wet van 2 mei 2002 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen en anderzijds aan de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle. In het licht van deze ordonnantie is Atrium een autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	1.401.931
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	1.296.650
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	9.208.042
	Totale uitgaven (vastleggingen)	8.826.029
	Totale uitgaven (vereffeningen)	8.898.649
	Begrotingsresultaat	309.393

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017, verantwoord door de volgende redenen:

- De beslissing om de rekeningen van kapitaalsubsidies te solderen met een opbrengst als tegenboeking overschat het boekhoudkundig resultaat van het boekjaar met 218.405 euro.
- Atrium heeft geen volledige analyse gemaakt van de reconciliatie-elementen waarmee de overgang van het economisch resultaat naar het budgettair resultaat kan worden gemaakt, waardoor het de dubbele aanrekening van het vakantiegeld (625.011 euro) en het cesuurprobleem in verband met de te ontvangen facturen en creditnota's (90.466

¹⁰⁶ Ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen, zoals gewijzigd bij de ordonnantie van 14 december 2017.

euro) had kunnen vaststellen. Dat leidt tot een onderschatting van het begrotingsresultaat ten belope van 534.545 euro in totaal.

3 Andere commentaar uit het certificeringsverslag

Zonder afbreuk te doen aan voornoemd oordeel vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten:

- Atrium boekt geen rechten en verplichtingen buiten balans. Deze zouden evenwel minstens ten belope van het uitstaand bedrag van zijn budgettaire vastleggingen moeten worden geboekt, zijnde 176.722 euro op 31 december 2017.
- Atrium moet de nodige internecontrolemaatregelen implementeren die waarborgen dat aan elke juridische verbintenis een boekhoudkundige vastlegging voorafgaat voor alle uitgaven waarvoor een gewone vastlegging moet gebeuren.
- Er werd geen fysieke inventaris van de vaste activa gemaakt bij de afsluiting van het boekjaar 2017. Die procedure moet inzonderheid de zekerheid geven dat die balansrubriek correct boekhoudkundig gewaardeerd is bij het opstellen van de rekeningen.
- De aan het Rekenhof officieel overgezonden algemene rekening is onvolledig. De volgende elementen ontbreken: de jaarrekening in het GBP-formaat (minstens opgesteld via een concordantietabel), de samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen en de toelichting bij de rekening van uitvoering van de begroting.

4 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werd enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan het agentschap en de betrokken ministers heeft toegezonden.

Atrium heeft voor het boekjaar 2017 geen schriftelijk jaarverslag gepubliceerd, in strijd met de bepalingen van artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2016 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

9 Brussel Gas Elektriciteit (algemene rekening 2017)

Brussel Gas Elektriciteit (Brugel) is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie¹⁰⁷, opgericht door de ordonnantie van 14 december 2006¹⁰⁸. Brugel is de gewestelijke regulator voor de energiemarkten.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	4.675.001
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	512.364
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	3.757.523
	Totale uitgaven (vastleggingen)	3.398.012
	Totale uitgaven (vereffeningen)	3.370.394
	Begrotingsresultaat	387.129

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017.

Het voorbehoud is ingegeven door de volgende reden.

Een bedrag van in totaal 128.876 euro aan uitgaven met betrekking tot het boekjaar 2017 werd ten onrechte op de begrotingskredieten van 2018 aangerekend. Die uitgaven hebben enerzijds betrekking op aankopen van goederen en diensten (59.727 euro) en anderzijds op het ontegenzeggelijk verschuldigde deel van het vakantiegeld dat voortvloeit uit de prestaties in 2017 (69.249 euro).

Het Rekenhof vestigt ook de aandacht op een aantal belangrijke punten, die evenwel geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- In totaal 81.157 euro aan investeringen werd op de begroting aangerekend met een economische code voor lopende uitgaven, terwijl men een code voor investeringsuitgaven had moeten gebruiken.
- De controleur van de vastleggingen en de vereffeningen van de gewestelijke overheidsdienst Brussel, die door de regering werd aangesteld voor de boekjaren 2013 tot 2017, heeft het jaarlijks samenvattend overzicht van de vastleggingen niet aan het Rekenhof bezorgd.

¹⁰⁷ In tegenstelling tot de andere autonome bestuursinstellingen van tweede categorie wordt de begroting niet rechtstreeks opgesteld door de raad van bestuur. Ze wordt door het parlement op voorstel van die raad vastgelegd.

¹⁰⁸ Artikel 30 bis, § 1, van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, ingevoegd door de ordonnantie van 14 december 2006 tot wijziging van de ordonnanties van 19 juli 2001 en van 1 april 2004 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en tot opheffing van de ordonnantie van 11 juli 1991 met betrekking tot het recht op een minimumlevering van elektriciteit en de ordonnantie van 11 maart 1999 tot vaststelling van de maatregelen ter voorkoming van de schorsingen van de gaslevering voor huishoudelijk gebruik, en gewijzigd door de ordonnantie van 20 juli 2011 tot wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van de ordonnantie van 12 december 1991 houdende oprichting van begrotingsfondsen.

3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werd enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

Het in artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006¹⁰⁹ beoogde verslag werd binnen de voorgeschreven termijn gepubliceerd op de website van Brugel en bevat de vereiste informatie. De aangegeven bezoldigingen stemmen overeen met de geboekte en toegekende bedragen en met de fiscaal aangegeven bedragen.

10 Brusoc (algemene rekening 2017)

Brusoc is een naamloze vennootschap die het resultaat is van de wijziging, op 12 november 2001, van de benaming van de vennootschap *United Team Management* (UTM), opgericht bij akte van 9 december 1998 en voor 100% in handen van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel op het moment dat de rekeningen werden afgesloten. In het licht van de OOBBC is Brusoc een autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	11.628.377
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	- 175.272
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	3.300.205
	Totale uitgaven (vastleggingen)	2.777.514
	Totale uitgaven (vereffeningen)	2.777.514
	Begrotingsresultaat	522.691

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017. Het voorbehoud is ingegeven door de volgende reden:

Interne bewegingen in verband met afnemingen van kapitaalsubsidies en aanwendungen van reserves werden bij de ontvangsten geboekt. Zulks leidt tot een totale overschatting van de ontvangsten en van het begrotingsresultaat met 755.060 euro.

3 Andere commentaar uit het certificeringsverslag

Het Rekenhof vestigt de aandacht op de volgende punten, die geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- De waardering van de financiële deelnemingen van Brusoc op basis van het eigen vermogen, in overeenstemming met de bepalingen van artikel 9 van het koninklijk besluit

¹⁰⁹ Ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen, zoals gewijzigd bij de ordonnantie van 14 december 2017.

van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie, zou leiden tot een bedrag van 394.973 euro. Op basis van het voorzichtigheidsbeginsel boekt Brusoc echter geen meerwaarden op haar deelnemingen, en waardeert ze op basis van de aankoopwaarde ervan zoals vastgelegd in de bepalingen van het besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het wetboek van vennootschappen dat van toepassing is op Brusoc, maar zonder de in artikel 57 van dat besluit omschreven mogelijkheid te benutten om meerwaarden toe te passen. Dat verschil inzake boekhoudkundige referentiesystemen leidt tot een onderschatting van de financiële vaste activa aan actiefzijde alsook van de herwaarderingsmeerwaarden aan passiefzijde ten belope van 277.973 euro.

- De openstaande schuldvorderingen met betrekking tot de subsidies van het BHG zijn 186.000 euro overschat omdat Brusoc niet over elementen beschikt die het mogelijk maken de rechten vast te stellen in verband met de saldi van die subsidies bij afsluiting van het boekjaar.
- De ontvangsten in verband met terugbetalingen van leningen stroken niet met de bedragen die de ontleners in 2017 moesten terugbetalen.
- De limiet van de (vastleggings- en vereffenings)kredieten voor opdracht 1 werd met 71.514 euro overschreden.
- Niet-gestorte schijven (82.000 euro) van leningen die in 2017 werden toegekend, werden niet budgettair aangerekend bij de vastleggingsuitgaven op het boekjaar 2017.
- Het onderzoek van de procedure voor de behandeling van leningaanvragen heeft aangetoond dat twee toegekende leningen voor een bedrag van 62.000 euro niet formeel gevalideerd werden door de raad van bestuur.
- De jaarlijkse beheerrekening van de rekenplichtige werd niet aan het Rekenhof bezorgd.

4 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werd enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

Onder verwijzing naar artikel 26 van zijn gecoördineerde statuten, dat stelt dat het mandaat van bestuurder onbezoldigd wordt uitgeoefend, heeft Brusoc voor het boekjaar 2017 niet het verslag gepubliceerd waarin de bepalingen van artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006 voorzien wat de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen betreft.

11 Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (algemene rekening 2017)

Het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG) is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie die werd opgericht door de wet van 21 augustus 1987.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	44.864.555
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	2.777.429
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	55.180.575
	Totale uitgaven (vastleggingen)	58.772.879
	Totale uitgaven (vereffeningen)	55.115.854
	Begrotingsresultaat	64.721

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017. Het voorbehoud is ingegeven door de volgende redenen.

- Het CIBG heeft in 2017 in de algemene boekhouding kosten geboekt ten belope van een geïdentificeerd bedrag van 2.528.120 euro, zonder die aan te rekenen als begrotingsuitgaven. De uitgaven werden aangerekend in de uitvoeringsrekening van de begroting 2018.
- De verrichtingen in verband met de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen werden niet zonder uitstel, getrouw, volledig en naar tijdsorde geboekt in het boekhoudsysteem, wat strijdig is met artikel 32, 3^e lid, van de OOBBC. Het CIBG had minstens het uitstaand bedrag aan vastleggingen op 31 december 2017 moeten boeken (d.i. 6.399.453 euro).

Bovendien vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten, die geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- De financiële deelnemingen werden niet geherwaardeerd met toepassing van het deelnemingspercentage op de boekwaarde van het nettoactief van de betrokken vennootschap, wat strijdig is met artikel 9 van het koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie. Als gevolg daarvan zijn de rekeningen 28200008 *Herwaarderingsmeerwaarden* (actief) en 12200000 *Herwaarderingsmeerwaarden op financiële vaste activa* (passief) met 185.777,94 euro onderschat.
- In 2017 werd 59.786,76 euro aan te ontvangen facturen geboekt in de algemene boekhouding, maar er gebeurde geen aanrekening op de begroting terwijl het uitgaven betreft waarvan de rechten op datzelfde boekjaar konden worden vastgesteld.
- De bijlage bij de uitvoeringsrekening van de begroting waarin artikel 59 van de OOBBC voorziet, is niet opgenomen in de algemene rekening die aan het Rekenhof werd bezorgd. Het CIBG heeft die bijlage wel informeel ter beschikking gesteld toen de rekeningen werden gecontroleerd.

4 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werd enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

Het verslag waarin artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006¹¹⁰ voorziet, werd binnen de voorgeschreven termijn gepubliceerd op de website van het CIBG en het omvat de vereiste gegevens.

12 Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (algemene rekening 2017)

De Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (ESRBHG) wordt geregeld door de ordonnantie van 8 september 1994 en is in het licht van de OOBBC een autonome instelling van tweede categorie.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	2.089.352
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	345.254
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	3.091.547
	Totale uitgaven (vastleggingen)	2.748.862
	Totale uitgaven (vereffeningen)	2.748.862
	Begrotingsresultaat	342.685

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een goedkeurend oordeel geformuleerd over de algemene rekening 2017.

Het Rekenhof heeft eveneens gewezen op verschillende belangrijke punten, die evenwel geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- Er zijn in totaal voor 2.655,22 euro tekortkomingen vastgesteld met betrekking tot het principe van de toerekening van de kosten en opbrengsten aan het desbetreffende dienstjaar. Eenzelfde bedrag aan begrotingsuitgaven waarvan de rechten in 2017 moesten worden vastgesteld, werd overigens verkeerdelijk aangerekend op het boekjaar 2018.
- De algemene rekening die officieel aan het Rekenhof werd bezorgd, is onvolledig. De volgende documenten ontbreken : de jaarrekening in MAR-formaat (minstens opgesteld volgens een concordantietabel), de samenvattende rekening van de

¹¹⁰ Ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

begrotingsverrichtingen en de toelichting bij de rekening van uitvoering van de begroting.

3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de algemene rekening opgenomen, maar werd enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

De ESRBHG heeft niet het jaarverslag opgesteld dat wordt beoogd in artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

13 Brussels Waarborgfonds (algemene rekening 2017)

Het Brussels Waarborgfonds (BWF) is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie, opgericht door de ordonnantie van 22 april 1999¹¹¹. De opdracht van het BWF bestaat erin waarborgen te verlenen aan kredieten die kredietinstellingen hebben toegekend volgens de voorwaarden die de ordonnantie definieert.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	2.831.021
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	154.357
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	1.837.249
	Totale uitgaven (vastleggingen)	1.078.755
	Totale uitgaven (vereffeningen)	1.078.755
	Begrotingsresultaat	758.494

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017.

Het Rekenhof heeft eveneens gewezen op verschillende belangrijke punten, die evenwel geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- De opbrengsten en het boekhoudkundig resultaat werden in totaal met 154.538 euro overschat ten gevolge van:
  - een overschatting met 458.307 euro doordat de premies niet werden gespreid over de looptijd van de in 2017 toegekende waarborgen;
  - een onderschatting met 303.950 euro van de boeking als opbrengst van de gewestelijke subsidie voor het jaar 2017.
- Er werd een uitgavencode gebruikt in plaats van een ontvangstencode voor de aanrekening van de terugvorderingen van de sommen die werden gestort nadat een beroep werd

¹¹¹ Ordonnantie van 22 april 1999 tot wijziging van de wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering en houdende oprichting van het Brussels Waarborgfonds.

gedaan op toegekende waarborgen. Bijgevolg is er een samentrekking van de ontvangsten en de uitgaven ten belope van 70.894 euro in de samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen.

- De begrotingsboekhouding wordt niet geïntegreerd en simultaan met de algemene boekhouding gevoerd.
- De jaarlijkse beheerrekeningen voor de jaren 2008 tot 2017 en de jaarlijkse eindebeheerrekeningen afsluitend op 30 juni 2016 van de rekenplichtigen werden niet overgezonden aan het Rekenhof door het toezichthoudend orgaan.
- De bij de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel aangewezen controleurs van de vastleggingen en de vereffeningen vervullen de taken niet die de regering hun toevertrouwt met betrekking tot het BWF. Bijgevolg werd het jaarlijks samenvattend overzicht van de vastleggingen niet bezorgd aan het Rekenhof voor de boekjaren 2013 tot 2017.

3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werden enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

- De waarborgstellingen worden pas geboekt bij de kosten en aangerekend bij de uitgaven nadat ze zijn betaald, in plaats van bij de berekening van het verlies en bij de bepaling van het bedrag ten belope waarvan zijn waarborg kan worden ingeroepen. Die praktijk strookt niet met de volgorde van de uitgavenverrichtingen die is bepaald in de artikelen 52 tot 58 van de OOBBC (vereffening – boeking – ordonnanciering – betaling), noch met het beginsel van de onverwijldte registratie van iedere boekhoudkundige verrichting.
- In strijd met artikel 89 van de voornoemde ordonnantie benoemden noch het BWF, noch, in het raam van het operationeel beheer, de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel, formeel een gedelegeerde ordonnateur, een boekhouder of een rekenplichtige, en in strijd met artikel 69, § 8, van de voornoemde ordonnantie, verzekerden ze niet dat de regels inzake de scheiding der functies formeel werden nageleefd.
- In strijd met artikel 68 van de voornoemde ordonnantie vertrouwde het BWF zijn financiële rekeningen niet toe aan de kassier van het gewest en sloot het geen centralisatie-overeenkomst met het Financieel Coördinatiecentrum, wat het mogelijk zou hebben gemaakt de gewestelijke overheidsschuld met 2.829.521 euro te verminderen.
- Welke kredietverrichtingen en personen in aanmerking komen voor een waarborg vanwege het BWF worden gedefinieerd aan de hand van een verwijzing naar een wet die is opgeheven in 2005¹¹². De algemene reglementen van het BWF¹¹³ omschrijven de verrichtingen en personen die in aanmerking komen niet langer door te verwijzen naar de wet van 4 augustus 1978, naar de ordonnantie van 1 april 2004 of naar de ordonnantie van 13 december 2007¹¹⁴. Bijgevolg bestaat de kans dat sinds 2004 waarborgen werden toegekend die niet in overeenstemming zijn met de bij de wet van 1978 toegestane voorwaarden.

---

¹¹² Artikel 7 van de voornoemde ordonnantie van 22 april 1999 verwijst naar de artikelen 1, 2 en 4 van de wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering. Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd die wet echter opgeheven met ingang van 15 november 2005 bij artikel 19 van de ordonnantie van 1 april 2004 betreffende de gewestelijke steun voor de algemene investeringen ten gunste van de micro-, kleine of middelgrote ondernemingen.

¹¹³ Berustend op de regeringsbesluiten van 5 april 2004, 18 juni 2008 en 20 juni 2013.

¹¹⁴ Organieke ordonnantie van 13 december 2007 betreffende de steun ter bevordering van de economische expansie.

- De mandaten van de leden behorende tot de raad van bestuur die werden benoemd in 2007, zijn ten einde gelopen op 3 december 2013¹¹⁵. Op 31 mei 2018 had de regering noch de mandaten vernieuwd, noch opvolgers benoemd¹¹⁶.
- Het in artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006¹¹⁷ beoogde verslag werd gepubliceerd op de website van het BWF en het bevat de vereiste informatie.

14 Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (algemene rekening 2017)

Het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT), opgericht door de ordonnantie van 8 april 1993, is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie.

Het BGHGT is belast met de financiering van de Brusselse gemeenten in moeilijkheden (opdracht 1), treedt op als financieel coördinatiecentrum voor de gemeenten en OCMW's van het gewest (opdracht 2) en financiert bepaalde investeringen van de gemeenten (opdracht 5). Het fonds doet een beroep op de kapitaalmarkt om de kost van de kredieten gevraagd door de gemeenten te verminderen.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De balans, de resultatenrekening en de uitvoeringsrekening van de begroting voor het jaar 2017 kunnen als volgt worden samengevat:

		Bedragen (euro)
Algemene boekhouding	Balanstotaal	790.842.397
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	0
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	802.344.937
	Totale uitgaven (vastleggingen)	802.358.301
	Totale uitgaven (vereffeningen)	802.358.301
Begrotingsresultaat		-13.364

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel zonder voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017.

3 Andere opmerkingen uit het controleverslag

De leningen met betrekking tot opdracht 1 en opdracht 5 worden oninvorderbaar verklaard door beslissing van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, mits de gemeenten de voorwaarden van de leningsovereenkomst naleven. Als een gemeente haar financieel plan niet naleeft en als er binnen de termijn voorzien in de afgesloten overeenkomst geen enkele maatregel

¹¹⁵ Regeringsbesluit van 21 november 2007, *Belgisch Staatsblad* van 11 januari 2008, ed. 1, blz. 919.

¹¹⁶ Op grond van artikel 12 van de voornoemde ordonnantie van 22 april 1999 oefenen de leden van de raad van bestuur hun functie verder uit tot hun benoemingen worden vernieuwd of tot opvolgers worden benoemd.

¹¹⁷ Ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen, zoals gewijzigd bij de ordonnantie van 14 december 2017.

getroffen wordt om dat te verhelpen, kan de regering het oninvorderbaar verklaren onderbreken voor het jaar of de volgende jaren die ze zelf aanduidt. De nog verschuldigde bedragen die door het Fonds waren geleend of ten laste genomen, zijn dan door de gemeente verschuldigd. Het Rekenhof stelt echter vast dat de Regering tot nu toe nog nooit een beslissing heeft genomen die het oninvorderbaar verklaren onderbreekt, ook toen enkele gemeenten hun financieel plan niet hebben nageleefd. De kans op terugbetaling is gering. Het Rekenhof is van oordeel dat de leningen toegekend in het kader van opdracht 1 en opdracht 5 reeds op het moment van toekenning moeten worden aangerekend op de economische code 6321 *Investeringsbijdragen aan gemeenten* in plaats van op de economische code 8352 *Kredietverleningen aan gemeenten*.

15 Brussels Instituut voor Milieubeheer (algemene rekening 2017)

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) werd opgericht door het koninklijk besluit van 8 maart 1989 en is ten aanzien van de OOBBC een autonome bestuursinstelling van eerste categorie.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	108.980.159
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	6.503.622
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	144.321.320
	Totale uitgaven (vastleggingen)	147.906.772
	Totale uitgaven (vereffeningen)	135.181.813
	Begrotingsresultaat	9.139.507

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een goedkeurend oordeel geformuleerd over de algemene rekening 2017.

3 Andere commentaar uit het certificeringsverslag

Zonder afbreuk te doen aan voornoemd oordeel, vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten:

- Het BIM moet de nodige internecontrolemaatregelen implementeren om te garanderen dat aan elke juridische verbintenis een boekhoudkundige vastlegging voorafgaat.
- Het BIM houdt zich niet aan de voorschriften van artikel 36 van de OOBBC in verband met de begrotingscesuur, noch bij de uitgaven (1.882.989 euro), noch bij de ontvangsten (115.088 euro), omdat het de richtlijnen volgt die vervat zijn in de omzendbrief van de minister van Begroting voor de afsluitingsverrichtingen.
- De schuld voor vakantiegeld die voortvloeit uit de prestaties die in de loop van het boekjaar 2017 werden geleverd, werd wel in de algemene boekhouding geregistreerd, maar er is geen budgettaire aanrekening voor gebeurd in de uitvoeringsrekening van

de begroting. Het BIM heeft daarentegen in zijn RUB 2017 het bedrag aangerekend van het vakantiegeld voor het boekjaar 2016 dat in 2017 werd betaald.

Die boekingswijze is strijdig met artikel 36 van de OOBBC. Het recht op vakantiegeld wordt immers elk boekjaar op 31 december vastgesteld ten voordele van de personeelsleden van het instituut.

Het begrotingsresultaat van boekjaar 2017 is bijgevolg overschat ten belope van de schuld voor vakantiegeld die bij de afsluiting van het boekjaar in de algemene boekhouding werd geboekt, namelijk 2.338.554 euro. De correctie van die onregelmatigheid zou nochtans beperkt blijven tot een onderschatting ten belope van 133.884,42 euro op het vorderingensaldo van de instelling. Dat bedrag stemt overeen met het verschil tussen de voorziening voor het in 2018 te betalen vakantiegeld en het in 2017 effectief betaalde vakantiegeld.

- Nagenoeg 306.104 euro aan begrotingsuitgaven van 2017 werden naar 2018 overgedragen bij gebrek aan beschikbare begrotingskredieten of voorafgaande vastleggingen.
- Het beheer van de vaste activa kampt met verschillende tekortkomingen, vooral omdat er geen volledige fysieke inventaris is en omdat er onvoldoende documentatie is over de uitgebruikneming van vaste activa.

4   Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werd enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan het instituut en de betrokken ministers heeft toegezonden.

Het verslag waarvan sprake in artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen, werd niet gepubliceerd op de website van de instelling. Aangezien het BIM geen openbare mandatarissen heeft, blijft dat verslag beperkt tot een lijst van de overheidsopdrachten die tijdens het boekjaar werden toegewezen.

16 Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (algemene rekening 2017)

Het Brussels Instituut voor onderzoek en innovatie (Innoviris) is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie die werd opgericht door de ordonnantie van 26 juni 2003.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	64.996.182
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	2.524.684
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	40.483.846
	Totale uitgaven (vastleggingen)	57.460.268
	Totale uitgaven (vereffeningen)	39.356.961
	Begrotingsresultaat	1.126.884

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017. Dat oordeel steunt op de volgende redenen:

In totaal 46.849 euro aan uitgaven van 2017 werd in 2018 in de begrotingsboekhouding geboekt, terwijl de rechten hadden kunnen worden vastgesteld vóór 31 december 2017. Voorts werd in totaal 435.833 euro aan uitgaven van 2017 overgedragen naar boekjaar 2018 bij gebrek aan begrotingskredieten in 2017. Daarenboven werd 8.832 euro aan vereffeningen overgedragen naar het boekjaar 2018 omdat de in 2017 vastgelegde bedragen ontoereikend waren. Door die tekortkomingen is sprake van een globale onderschatting van de begrotingsuitgaven ten belope van 491.514 euro.

3 Andere commentaar uit het certificeringsverslag

Het Rekenhof vestigt ook de aandacht op de volgende punten, die evenwel geen afbreuk doen aan het voornoemde oordeel.

- Een vordering op een terugvorderbaar voorschot van 87.640 euro werd twee keer geboekt, namelijk als langetermijnvordering (met waardevermindering) en als vordering op minder dan één jaar.
- Innoviris heeft de huur in verband met de onderverhuring van het UNO-gebouw niet geboekt in de algemene boekhouding, noch in de begrotingsboekhouding. Daardoor zijn zowel de kosten als de uitgaven 102.025 euro onderschat.
- De uitvoeringsrekening van de begroting houdt geen rekening met de laatste begrotingsaanpassing in verband met de ontvangstenramingen. De bijlage bij die uitvoeringsrekening vermeldt overigens in kolom (B) het bedrag van de aangerekende vastleggingen in plaats van het bedrag van de vastleggingskredieten, en in kolom (C) het bedrag van de vereffeningen in plaats van het bedrag van de aangerekende vastleggingen.
- Innoviris heeft geen verklaring van schuldvordering opgesteld voor de verkoop van 23.342 euro aan materiële vaste activa, noch voor 74.977 euro aan ontvangsten van taalpremies. Daardoor zijn de begrotingsontvangsten 98.319 euro onderschat.

- Uit het onderzoek van het intern toezicht op de subsidies kwamen een aantal zwakke punten naar voren, inzonderheid:
  - dat er geen controles ter plaatse worden uitgevoerd bij de begunstigden van subsidies;
  - dat niet duidelijk is omschreven welke verantwoordingsstukken aanvaardbaar zijn en dat de betalingsbewijzen soms ontbreken;
  - dat de boekhoudkundige en administratieve richtlijnen die van toepassing zijn op alle subsidieovereenkomsten, niet strikt worden nageleefd.
- Het begrotingsresultaat kon worden gereconcilieerd met het boekhoudkundig resultaat met een verschil van 22.177 euro.
- De samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen, zowel inzake ontvangsten als uitgaven, is niet opgenomen in de algemene rekening die aan het Rekenhof werd bezorgd.
- Innoviris heeft bij de afsluiting van het boekjaar geen volledige fysieke controle uitgevoerd van de vaste activa.
- Het overzicht van de vastleggingen waarin artikel 75 van de OOBBC voorziet, werd niet aan het Rekenhof bezorgd.
- De rekeningen van de rekenplichtige voor de jaren 2014 tot 2017 werden niet aan het Rekenhof bezorgd.

4 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werd enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft bezorgd.

Innoviris heeft geen schriftelijk jaarverslag gepubliceerd voor het boekjaar 2017, wat strijdig is met de bepalingen van artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

17 Iristeam (algemene rekening 2017)

De vzw Iristeam is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie, die werd opgericht op 27 november 2006 met als doel 'de steun inzake human resources aan haar leden bij hun activiteiten inzake het informatiebeheer, de digitale cartografie, telecommunicatie, ICT¹¹⁸ en aanverwante aangelegenheden'¹¹⁹.

---

¹¹⁸ Informatie- en communicatietechnologie.

¹¹⁹ Artikel 3, 1^e lid, van de gewijzigde statuten van 24 november 2010.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	9.005.038
	Boekhoudkundig resultaat	0
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	35.285.472
	Totale uitgaven (vastleggingen)	35.345.349
	Totale uitgaven (vereffeningen)	35.274.617
	Begrotingsresultaat	10.855

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017.

Dat voorbehoud wordt verantwoord door de volgende redenen:

- Iristeam heeft de uitgaven voor niet-opgenomen verlof niet budgettair aangerekend, terwijl die wel degelijk vastgestelde rechten ten laste van boekjaar 2017 vormen. Bijgevolg werden de begrotingsuitgaven 275.444 euro te laag geschat.
- De uitgaven voor de aan het personeel van Iristeam toegekende variabele lonen, oftewel 616.400 euro op 31 december 2017, werden niet aangerekend binnen de begrotingsboekhouding, terwijl de voorwaarden om de rechten vast te stellen waren vervuld op 31 december 2017.
- Een aantal in 2017 gedateerde facturen met betrekking tot een geïdentificeerd bedrag van 577.527 euro en waarvan de rechten konden worden vastgesteld, werden niet op gepaste wijze aangerekend op het desbetreffende boekjaar.

Daarnaast vestigde het Rekenhof de aandacht op de volgende punten:

- De verrichtingen aangaande de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen werden niet zonder uitstel, getrouw, volledig en naar tijdsorde ingeschreven in het boekhoudsysteem, wat in strijd is met artikel 32, 3e lid, van de OOBBC. De instelling had er immers a minima het uitstaand bedrag van de vastleggingen op 31 december 2017 (oftewel 130.658 euro) in moeten registreren.
- Er blijft een verschil van 57.876 euro bestaan tussen de geboekte kosten en de afrekening van het sociaal secretariaat.
- In 2017 heeft Iristeam in totaal voor 73.489 euro aan kosten geregistreerd binnen de algemene boekhouding, zonder die uitgaven te boeken bij de begrotingsuitgaven wegens ontoereikende kredieten. Die uitgaven werden overgedragen naar de rekening van uitvoering van de begroting 2018.

3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking werd niet opgenomen in het certificeringsverslag over de rekening, maar enkel in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en aan de betrokken ministers bezorgde.

Het verslag waarin is voorzien in artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006¹²⁰ werd binnen de voorgeschreven termijn gepubliceerd op de website van de instelling en het bevat de vereiste informatie.

18 Haven van Brussel (algemene rekening 2017)

De gewestelijke maatschappij Haven van Brussel, die valt onder de ordonnantie van 3 december 1992 betreffende de exploitatie en de ontwikkeling van het kanaal, de haven, de voorhaven, en de aanhorigheden ervan in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	376.644.091
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	9.842.553
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	32.451.000
	Totale uitgaven (vastleggingen) Totale uitgaven (vereffeningen)	28.682.000
		31.580.000
	Begrotingsresultaat	871.000

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017, verantwoord door de volgende redenen:

- de Haven van Brussel heeft de terugneming van de voorziening voor lopende geschillen (2.939.354 euro) onvoldoende verantwoord.
- volgens de rekeningen van de niet in de balans opgenomen verplichtingen van de Haven van Brussel belooft het uitstaand bedrag van de vastleggingen 1.869.332 euro op 31 december 2017. Omdat zowel de documentatie als het jaarlijks samenvattend overzicht van de vastleggingen ontbreken, kon niet worden geverifieerd of dat bedrag klopt.

Met uitzondering van het voorbehoud voor de twee bovenvermelde punten, meent het Rekenhof met redelijke zekerheid te kunnen stellen dat de voorgelegde algemene rekening voor het jaar 2016 een getrouw beeld geeft van de financiële situatie en van de resultaten, zowel financieel als budgettair, van de Haven van Brussel, in overeenstemming met het toepasselijke wettelijke en reglementaire kader.

¹²⁰ Ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

3 **Andere commentaar uit het certificeringsverslag**

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Onafhankelijke deskundigen hebben een fysieke inventaris opgesteld van het onroerend vermogen van de Haven van Brussel. Op grond daarvan werd een aftoetsing van de boekwaarden van die activa geregistreerd. De gegevens van de software waarmee de vaste activa worden beheerd, werden echter niet in overeenstemming gebracht met de fysieke inventaris.
- Rekening 46 *Borgtochten ontvangen in contanten* vermeldt al jarenlang een restbedrag van 139.389 euro, zonder enige verantwoording. Bovendien schommelt het saldo van die rekening sterk van boekjaar tot boekjaar wegens de niet-naleving van het beginsel van de duurzaamheid van de methodes bij het factureren van de voorzieningen voor waterafnames door de Haven van Brussel.
- Een voorschotfactuur van 124.758 euro werd bij de kosten van het boekjaar geboekt terwijl het gaat om een vordering die in de balans thuishoort.
- De door de Haven van Brussel geboekte over te dragen kosten zijn 107.197 euro te hoog geraamd omdat een boeking twee keer werd geregistreerd via twee verschillende boekhoudjournaals. Als gevolg daarvan is ook het boekhoudresultaat met eenzelfde bedrag overschat.
- Bij het factureren van de heffing voor het gebruik van het water van het kanaal, past de Haven van Brussel een tariefverhoging van 10 % toe in vergelijking met de heffingen die vervat zijn in het decreet van 21 december 1990 van het Vlaams Gewest. Over die tariefverhoging werd geen overeenkomst gesloten tussen de Haven van Brussel en zijn klanten. Ze genereerde in 2017 een bijkomende opbrengst van 83.404 euro.
- De fiscale schulden zijn 90.000 euro te hoog geraamd omdat de voorziening voor de onroerende voorheffing 2013 erin is opgenomen. Dat die voorziening nog altijd opgenomen is bij de schulden, valt echter niet meer te verantwoorden.
- De Haven van Brussel heeft de vastleggings- en de vereffeningkredieten overschreden op de basisallocatie die bedoeld is voor de functionele kosten. Bij de vastleggingen is er sprake van een overschrijding van 204.000 euro en bij de vereffeningen gaat het om 306.000 euro.

4 **Andere commentaar uit het controleverslag**

De tien onderstaande opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de algemene rekening opgenomen, maar werden enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

- De officiële rekening van uitvoering van de begroting (RUB) is geen getrouwe weergave van de begrotingsgegevens uit het boekhoudprogramma. Zo belopen de vereffeningen op basisallocatie 03.004.11.01.72.00 *Renovatie gebouw* 3.029.000 euro terwijl ze in de begrotingsboekhouding 3.058.782 euro bedragen. De bedragen van de RUB, in duizend euro, zijn overigens niet altijd correct afgerond.

- De rekeningen 404000 *Te ontvangen creditnota's* en 404010 *Op te stellen facturen* vertonen al ettelijke jaren openstaande saldi. De instelling heeft ze niet geanalyseerd.
- De nettoboekwaarde van de subsidie die voor de bouwwerken werd ontvangen, ligt 77.848 euro hoger dan die van de onderliggende vaste activa.
- De in de overlopende rekening 444000 *Te ontvangen facturen* geboekte facturen hebben geen weerslag gehad in de begrotingsboekhouding, terwijl de voorwaarden vervuld waren om het recht te kunnen vaststellen in boekjaar N. Het begrotingsresultaat is bijgevolg 122.397 euro te hoog geraamd op 31 december 2017.
- Er wordt van het ene boekjaar ten opzicht van het andere een andere methode gebruikt om de voorziening voor waterafnames te boeken.
- De methode voor de boeking van de premies voor *startbaanovereenkomsten* (SBO) kampt met problemen inzake begrotingscesuur. De SBO-premies worden geboekt op basis van de geïnde bedragen en niet op basis van de vastgestelde rechten, en de instelling heeft het beginsel van de duurzaamheid van de methodes niet in acht genomen.
- De instelling heeft de algemene boekhouding niet gereconcilieerd met de begrotingsboekhouding.
- Er werden uitgaven vereffend vooraleer ze boekhoudkundig werden vastgelegd.
- De overdrachten naar definitief verlies werden niet voor visering voorgelegd aan de controleur van de vastleggingen en de vereffeningen (CVV) en aan de ordonnateur.
- Het jaarlijks samenvattend overzicht van de vastleggingen (waarin is voorzien in artikel 75 van de voornoemde organieke ordonnantie) werd niet bij de algemene rekening van de instelling gevoegd.

19 Dienst Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (algemene rekening 2017)

De Dienst voor Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp (DBDMH), opgericht door de ordonnantie van 19 juli 1990, is in het licht van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (OOBBC), een autonome bestuursinstelling van eerste categorie.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	95.666.631
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	8.644.346
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	110.116.582
	Totale uitgaven (vastleggingen)	96.165.777
	Totale uitgaven (vereffeningen)	97.787.841
	Begrotingsresultaat	12.328.741

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een onthoudende verklaring geformuleerd over de algemene rekening 2017.

Er wordt een onthoudende verklaring uitgegeven indien de verstrekte gegevens dermate ontoereikend zijn dat het onmogelijk is een gefundeerd oordeel te geven over de getrouwheid van de jaarrekening of de geconsolideerde rekeningen, of wanneer de toestand van de entiteit zich kenmerkt door talrijke onzekerheden die de jaarrekening op betekenisvolle wijze beïnvloeden.

Het Rekenhof heeft de volgende vaststellingen gedaan.

- De resultatenrekening, de rekening van uitvoering van de begroting (RUB) en de samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen die officieel naar het Rekenhof werden gestuurd, zijn geen getrouwe transcriptie van de gegevens afkomstig uit het boekhoudprogramma.
- Naar aanleiding van de reconciliatie tussen het budgettaire grootboek afkomstig van het boekhoudprogramma en de officiële RUB, blijkt een bedrag van 1.665.596 euro aan uitgaven niet te zijn opgenomen bij de uitgaven van de RUB (bij de vereffeningen).
- De DBDMH heeft geen methodische en volledige fysieke inventaris opgesteld van zijn materiële vaste activa die in de algemene boekhouding op 17.857.518 euro waren gewaardeerd op 31 december 2017. Twee activa zijn opgenomen bij de materiële vaste activa terwijl de DBDMH er niet de eigenaar van is.
- De afschrijvingspercentages die de DBDMH toepast, stroken niet met de waarderingsregels van de DBDMH en verschillen van de percentages die worden opgelegd door de omzendbrief van 15 november 2017 die tot doel heeft de boekhoudregels te doen toepassen die in de OOBBC vervat zijn. Als gevolg daarvan is de nettboekwaarde van de materiële vaste activa 11.447.939 euro te laag geraamd.
- De DBDMH heeft een fysieke inventaris opgesteld van zijn voorraden, zonder zijn rekeningen in overeenstemming te brengen. Als gevolg daarvan worden de voorraden, waarvan de boekwaarde 3.304.369 euro belooft op 31 december 2017, nog altijd niet op passende wijze gewaardeerd en zijn ze dus geen getrouwe weergave van de vermogens­toestand van de DBDMH.
- Het saldo van de dubieuze vorderingen (1.325.705 euro op 31 december 2016) werd naar de centraliserende klantenrekeningen overgeheveld bij de heropening van de rekeningen op 1 januari 2017, terwijl het risico op niet-invordering niet geëvolueerd is.
- De aanmaningsprocedure voor onbetaalde vorderingen werd niet toegepast in 2017, waardoor sinds 1 januari 2017 geen enkel dossier inzake invorderingsaanvragen bij de deurwaarder is terechtgekomen. Voor prestaties die niet door de klanten werden vergoed, heeft de DBDMH recht op een vergoeding van het Fonds voor dringende geneeskundige hulpverlening op voorwaarde dat er een aangetekende aanmaning werd verstuurd. Vermits er in 2017 geen aangetekende aanmaningen zijn verstuurd, kon de DBDMH geen aanspraak maken op vergoedingen. Bovendien kon de DBDMH de gederfde ontvangsten niet becijferen. In de boekhouding 2017 werd geen enkele dotatie voor dubieuze vorderingen opgenomen.
- Op 31 december 2016 beliepen de nog te boeken oninvorderbaarverklaringen 700.044 euro. In de boekhouding 2017 werd geen enkele annulatie van een vordering geboekt.

- De DBDMH heeft een voorziening van 1,4 miljoen euro aangelegd voor geschillen maar kan niet aantonen dat het bedrag van de voorziening op een objectieve basis werd berekend en dat het de beginselen van omzichtigheid en waarachtigheid naleeft. De DBDMH beschikt over een lijst van de lopende geschillen maar heeft nagelaten het bedrag te valoriseren van de sommen die de dienst misschien zal moeten betalen. Bovendien heeft de DBDMH geen waarderingsregels goedgekeurd inzake voorzieningen voor risico's en kosten.
- Op 31 december 2017 beliep de schuld inzake bedrijfsvoorheffing 7.938.844 euro in de boekhouding. Een bedrag van 1.732.924 euro met betrekking tot de bezoldigingen van maart 2017 werd in juni 2018 aangegeven, wat leidde tot verwijlntresten ten belope van 114.866 euro. Bovendien heeft een bedrag van naar schatting 3.364.692 euro betrekking op het vakantiegeld dat in mei 2016 en in mei 2017 werd betaald, en dat door de DBDMH werd geboekt, maar dat bij de afsluiting van de rekeningen niet was aangegeven, noch betaald. Bovendien staat er sinds 31 december 2015 een saldo van 375.587 euro open dat nog altijd niet door de DBDMH is geanalyseerd.
- De rekening betreffende RSZ-schulden vertoont op 31 december 2017 een debetsaldo van 304.115 euro terwijl de DBDMH volgens het door de RSZ ter beschikking gestelde rekeninguittreksel geen vordering heeft lopen ten aanzien van de RSZ.
- De rekening van de netto te storten bezoldigingen vertoont in totaal 193.437 euro aan openstaande saldi die betrekking hebben op 2009 en 2015.
- Een rekening voor handelsschulden werd gebruikt als transitrekening voor loonboekingen. Op 31 december 2017 vertoont die rekening een saldo van 1.783.827 euro dat de DBDMH had moeten aanzuiveren met de rekeningen voor loonschulden.
- De DBDMH heeft nagelaten de schuld van 1.261.125 euro te boeken die door de GOB wordt geclaimd voor de terugbetaling van de in 2014 ontvangen subsidie voor de taalpremies 2012.
- De DBDMH kon noch de balans noch het grootboek voorleggen van zijn rekeningen van niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen.

3 Andere commentaar uit het controleverslag

De volgende opmerking is niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werd enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan het agentschap en de betrokken ministers heeft toegezonden.

De DBDMH heeft voor het boekjaar 2017 geen schriftelijk jaarverslag gepubliceerd, in strijd met de bepalingen van artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2016 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

20 Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (algemene rekening 2015)

De Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (GOMB) werd opgericht bij de ordonnantie van 20 mei 1999 en is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2015

De voornaamste elementen van de rekening zijn hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	511.499.406
	Boekhoudkundig resultaat (winst)	8.153.408
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	54.052.304
	Totale uitgaven (vastleggingen)	67.877.245
	Totale uitgaven (vereffeningen)	52.987.670
	Begrotingsresultaat	1.064.634

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2015, verantwoord door de volgende redenen:

- De bankwaarborgen die de GOMB heeft onderschreven en die op 31 december 2015 op 18.282.386 euro werden geraamd, zijn niet geboekt in de rekeningen voor niet in de balans opgenomen verplichtingen van de GOMB. Volgens de toelichting bij de jaarrekening belooft de waarborg ten gunste van de btw-administratie 11 miljoen euro, terwijl die in juni 2015 geherwaardeerd werd op 13 miljoen euro.
- De GOMB heeft alle ontvangen subsidies voor vastgoedprojecten in rubriek 15 *Kapitaal-subsidies* geboekt, ook als het niet om materiële vaste activa ging. Een analytische uitsplitsing van die subsidies per project leidt tot de volgende vaststellingen:
  - de kapitaalsubsidies die voor 22 projecten werden geboekt, liggen 12.964.965 euro hoger dan de waarde van de vastgoedprojecten die aan de actiefzijde werd ingeschreven;
  - een globaal bedrag van 16.166.401 euro aan kapitaalsubsidies houdt verband met financiële vaste activa;
  - een totaalbedrag van 34.921.547 euro aan kapitaalsubsidies is toegerekend aan voorraden van vaste activa.

Met uitzondering van het voorbehoud voor de twee vermelde punten, meent het Rekenhof met redelijke zekerheid te kunnen stellen dat de voorgelegde algemene rekening voor het jaar 2015 een getrouw beeld geeft van de financiële situatie en van de resultaten, zowel financieel als budgettair, van de GOMB, in overeenstemming met het toepasselijke wettelijke en reglementaire kader.

3 Andere in het certificeringsverslag geformuleerde commentaar

Zonder afbreuk te doen aan het geformuleerde oordeel vestigt het Rekenhof de aandacht op de volgende punten.

- Sommige boekingen werden onvoldoende gedocumenteerd door de GOMB. Zo kon de GOMB geen enkel verantwoordingsstuk voorleggen dat de nadere regels preciseert voor de terugbetaling van haar langetermijnvordering van 500.000 euro.
- De GOMB heeft een leveranciersschuld van 283.395 euro geherklasseerd als een langetermijnschuld op basis van een rekeninghistoriek. Voor die boeking kon geen enkel ander verantwoordingsstuk worden voorgelegd.
- De onderliggende stukken voor een borgstelling in geld van 495.610 euro konden niet aan het Rekenhof worden bezorgd.
- De GOMB heeft nagelaten 16 projecten af te schrijven die zijn opgenomen in de rekening 22200 *Bebouwde terreinen*. Op grond van haar waarderingsregels had de GOMB een afschrijvingspercentage van 2 % moeten toepassen. Dat leidt tot een onderschatting van de jaarlijkse toevoeging aan de afschrijvingen en tot een overschatting van de activa en van het resultaat van het boekjaar met 209.505 euro.
- De buitenboekhoudkundige tabellen aan de hand waarvan de bedragen van de materiële en de immateriële vaste activa en de financiële participaties worden verantwoord, verschillen van de gegevens in de boekhouding. De GOMB heeft die verschillen niet gedocumenteerd.
- Kosten voor onderhoud, consultancy en opleidingen werden als immateriële vaste activa geboekt, terwijl ze bij de kosten van het boekjaar hadden moeten worden geboekt. Als gevolg daarvan zijn de vaste activa te hoog geraamd en is het boekhoudkundig resultaat te laag geraamd ten belope van een geïdentificeerd bedrag van 163.000 euro.
- De waarborgen die huurders onderschrijven ten gunste van de GOMB, worden niet opgenomen in de boekhouding. Bovendien kon de GOMB niet zeggen hoeveel die waarborgen in totaal beliepen, noch kon ze een overzicht geven van de waarborgen.
- De GOMB heeft niet de aansluiting gemaakt tussen de boekhoudkundige resultaten en de begrotingsresultaten. Die aansluiting is een van de onontbeerlijke internecontrolemaatregelen om te kunnen waarborgen dat de bepalingen van artikel 35 van de OOBBC worden nageleefd.
- De functiescheiding binnen de betalingscyclus is niet verzekerd want de ordonnateur (en niet de rekenplichtige) valideert als enige de betalingsvoorstellen in het bankprogramma, waarna de bank de betalingen uitvoert.

4 Andere aanvullende informatie uit het certificeringsverslag

- De bijlage bij de uitvoeringsrekening van de begroting, waarin artikel 62 van de OOBBC voorziet, werd niet bij de algemene rekening gevoegd.
- De GOMB heeft de samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen niet bezorgd. Die rekening, waarin alle uitgaven en ontvangsten volgens hun economische classificatie worden gegroepeerd, moet worden opgesteld krachtens artikel 59 van de OOBBC.

- De GOMB heeft geen afwijking aangevraagd voor twee bankrekeningen die de GOMB heeft bij andere banken dan de kassier van het gewest.
- De rekenplichtige werd niet aangesteld door een aanstellingsbesluit, wat indruist tegen het besluit van 19 oktober 2006 van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering Gewest betreffende de financiële actoren.
- De rekenplichtige werd niet aangesteld door een beslissing van de raad van bestuur, hoewel artikel 89, 2^e lid van de OOBBC dat voorschrijft.

21 Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel en Citeo (geconsolideerde algemene rekening 2017)

De Maatschappij voor Intercommunaal Vervoer te Brussel (MIVB) en Citeo zijn autonome bestuursinstellingen van tweede categorie.

De MIVB is opgericht door de ordonnantie van 22 november 1990 betreffende de organisatie van het openbaar vervoer in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest (BHG). De naamloze vennootschap van publiek recht Citeo is opgericht door de ordonnantie van 19 april 2007 houdende diverse bepalingen inzake openbare dienst van openbaar stadsvervoer in het BHG.

1 Voorstelling van de geconsolideerde algemene rekening 2017

De voornaamste elementen van de geconsolideerde rekening zijn in de tabel hierna weergegeven.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	2.409.612.961
	Boekhoudkundig resultaat (verlies)	- 532.891
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	1.008.572.474
	Totale uitgaven (vastleggingen)	956.141.302
	Totale uitgaven (vereffeningen)	935.126.221
	Begrotingsresultaat	73.446.253

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud geformuleerd over de algemene rekening 2017, verantwoord door de volgende redenen:

- Het uitstaand bedrag aan vastleggingen op 31 december dat in de bijlage bij de rekening van uitvoering van de begroting (RUB) is vermeld, is ten belope van een geïdentificeerd bedrag van 80 miljoen euro onderschat in vergelijking met het werkelijk uitstaande bedrag dat correct is geboekt in klasse 0 in de boekhouding van de MIVB.
- Sommige dotaties en terugnemingen van voorzieningen voor risico's en kosten werden als investeringsuitgaven geboekt in de RUB. Die verrichtingen zijn echter geen begrotingsuitgaven in de zin van artikel 5 van de OOBBC, maar interne bewegingen die niet in de RUB moeten worden geboekt. Als gevolg daarvan zijn de begrotingsuitgaven 9.882.274 euro overschat.

Het Rekenhof heeft eveneens gewezen op verschillende belangrijke punten, die evenwel geen afbreuk doen aan het geformuleerde oordeel.

- In 2017 hebben de MIVB en Citeo hun begrotingsboekhouding niet voortdurend en op geïntegreerde wijze in relatie met de algemene boekhouding gevoerd. De begrotingsboekhouding werd op 1 januari 2018 echter geïntegreerd in de algemene boekhouding.
- De uitgaven in verband met bepaalde basisallocaties van de RUB worden pas vastgelegd op het moment en ten belope van de vereffening. Daardoor zijn de vastleggingen die werden aangerekend in de BA's van het bestaansmiddelen-programma van opdracht 01 (Basisprestaties verbonden met het openbaar dienstenaanbod) onderschat ten belope van een geïdentificeerd bedrag van 11 miljoen euro. Bovendien zijn de vastleggingen die werden aangerekend op BA 01.002.08.02.12.11 *Andere goederen en diverse diensten* overschat ten belope van een geïdentificeerd bedrag van 4 miljoen euro. Dat brengt de geraamde netto-impact op 7 miljoen euro. Tot slot stemmen ze niet overeen met de juridische verbintenissen die de MIVB in de loop van het begrotingsjaar is aangegaan.
- In de algemene boekhouding boekt de MIVB bij de gedane veiligheidsinvesteringen een te ontvangen opbrengst, afkomstig van de subsidiërende overheid, zonder rekening te houden met de rechten die werkelijk werden vastgesteld door middel van subsidiëringsbesluiten. Door die manier van boeken zijn de vorderingen en het overgedragen resultaat in de loop der jaren overschat voor in totaal 6.223.974 euro.
- De dotaties aan waardeverminderingen (en logischerwijze ook de bijbehorende terugnemingen) worden in de begrotingsboekhouding als diverse ontvangsten geboekt hoewel het niet om annuleringen van vorderingen gaat maar om boekhoudkundige waardeverminderingen die geen begrotingsontvangsten zijn in de zin van artikel 5 van de OOBBC. Zulks leidt tot een overschatting van de begrotingsontvangsten met 743.365 euro.
- De algemene rekening die officieel naar het Rekenhof werd verstuurd, is opgesteld volgens een boekhoudplan dat geïnspireerd is op de MAR (minimumindeling algemeen rekeningstelsel). Daarin is geen enkele overeenstemmingstabel met de modellen uit het KB van 10 november 2009 (GBP) opgenomen, noch een samenvatting van de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen. Bovendien ontbreekt in de toelichting bij de jaarrekening het verslag over de verkoop of andere eventuele vervreemdingen van roerende en onroerende goederen in de loop van het jaar.

3 **Andere commentaar uit het controleverslag**

De volgende opmerkingen zijn niet in het verslag over de certificering van de rekeningen opgenomen, maar werden enkel vermeld in het controleverslag dat het Rekenhof aan de instelling en de betrokken ministers heeft toegezonden.

- Citeo heeft in strijd met artikel 68 van de OOBBC geen overeenkomst voor de centralisering van haar thesaurie gesloten met het Financieel Coördinatiecentrum.
- De MIVB en Citeo hebben voor 2017 elk het verslag opgesteld waarin artikel 7 van de ordonnantie van 12 januari 2006¹²¹ voorziet. Die verslagen bevatten de vereiste informatie met uitzondering van de gedetailleerde overzichten van de aanwezigheden tijdens de vergaderingen. Enkel het gedeelte van het door de MIVB opgestelde verslag in verband met de bezoldigingen, de voordelen en de representatie- en reiskosten van de leden van de raad van bestuur van de MIVB, met uitzondering van de regeringscommissarissen, werd op de website van de instelling gepubliceerd naar aanleiding van het verschijnen

---

¹²¹ Ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen.

van het financieel verslag 2017. De publicatietermijn voor dat verslag werd overigens niet in acht genomen.

22 Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (algemene rekening 2017)

De Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM) werd opgericht door artikel 7 van de wet van 28 december 1984 tot afschaffing of herstructurering van sommige instellingen van openbaar nut en is een autonome bestuursinstelling van tweede categorie.

De ordonnantie van 17 juli 2003 houdende de Brusselse huisvestingscode, zoals aangevuld door de ordonnantie van 1 april 2004, legt het algemene kader van de sociale huisvestingssector vast voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze bepaalt de wettelijke grondslagen van de BGHM en definieert met name het voorwerp en de opdrachten van de instelling.

1 Voorstelling van de algemene rekening 2017

De balans, de resultatenrekening en de uitvoeringsrekening van de begroting van 2017 zien er samengevat als volgt uit.

		Bedragen
Algemene boekhouding	Balanstotaal	1.560.369.919
	Boekhoudkundig resultaat	7.369.234
Begrotingsboekhouding	Totale ontvangsten	225.657.128
	Totale uitgaven (vastleggingen)	179.038.078
	Totale uitgaven (vereffeningen)	258.318.670
	Begrotingsresultaat	- 32.661.542

(in euro)

2 Oordeel van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft een oordeel met voorbehoud over de algemene rekening 2017. Het antwoordt de drie punten van voorbehoud als volgt.

- De vastleggingen in het kader van het investeringsprogramma 2016-2017 bis zijn 42,07 miljoen euro te hoog omdat voor dit bedrag nog geen bestemmingsvoorstel werd voorgelegd.
- De uitvoering van de vastleggingskredieten is niet volledig omdat de BGHM de gelijktijdige vastlegging, die gelijktijdig met de vereffening plaatsvindt, niet steeds registreert.
- Het uitstaand bedrag van de vastleggingen op 31 december 2017 is niet volledig enerzijds vanwege bovenstaande vaststelling en anderzijds omdat vastleggingen niet steeds (tijdig) worden geregistreerd.

Het Rekenhof heeft eveneens gewezen op een aantal belangrijke punten, die echter geen afbreuk doen aan het voornoemde oordeel.

- De uitvoeringsrekening van de begroting bevat een aantal kredietoverschrijdingen voor in totaal 2.833.442,99 euro bij de vastleggingskredieten en 21.572.362,85 euro bij de vereffeningskredieten. De totale vastleggings- en vereffeningskredieten worden echter niet overschreden.

- De volgende verrichting werd aan het verkeerde boekjaar aangerekend: de kapitaalaflossing 2018 voor het PPS-project Lennik van 815.170,30 euro werd al in 2017 aangerekend in de uitvoeringsrekening van de begroting.
- De uitgaven die de BGHM voorfinanciert, moeten worden opgenomen als vorderingen in de balans. De BGHM heeft deze uitgaven geactiveerd onder de materiële vaste activa. Het gaat om een bedrag van 11.336.975,21 euro.

IV Controle van de rekeningen van instellingen buiten certificering

1 Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer (algemene rekening 2016)

1 Inleiding

1.1 *Statuut en opdrachten*

De Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer (BMWV) werd opgericht op grond van artikel 19, § 1, van de ordonnantie van 20 oktober 2006 tot opstelling van een kader voor het waterbeleid. Het gaat om een publiekrechtelijke naamloze vennootschap waarvan de aandeelhouders uitsluitend publiekrechtelijke rechtspersonen mogen zijn die actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De BMWV is onderworpen aan het Wetboek van vennootschappen en aan de bijbehorende uitvoeringsbesluiten, tenzij anders bepaald in de oprichtende ordonnantie en wegens de specificiteit van de opdracht van algemeen nut waarmee de BMWV belast is. De daden van de BMWV worden geacht daden van koophandel te zijn in de zin van de artikelen 2 en 3 van het Handelswetboek.

De regering oefent toezicht uit op de BMWV via twee regeringscommissarissen die ze benoemt en die erop toezien dat de wet, het beheerscontract en het algemeen belang in acht worden genomen.

1.2 *Reikwijdte van de controle*

Op grond van artikel 29 van de ordonnantie die zijn controle regelt, heeft het Rekenhof de rekeningen 2016 van de BMWV gecontroleerd, die door de revisor zonder voorbehoud werden geattesteerd, met een paragraaf ter benadrukking van bepaalde aangelegenheden die betrekking had op de terugneming in de jaarrekening van de voorziening voor risico's en kosten ten belope van een euro ingevolge de dadingsovereenkomst die werd gesloten tussen de BMWV en Aquiris.

2 Voorstelling van de jaarrekening 2016

Op 31 december 2016 zagen de balans en de resultatenrekening van de BMWB er samengevat als volgt uit¹²².

Samenvatting van de balans

ACTIVA		2015	2016	Vershil	Vershil %
Vaste activa	20/28	218.112.338	221.755.864	3.643.525	1,67 %
Vlottende activa	29/58	66.014.441	81.305.182	15.290.741	23,16 %
TOTALE ACTIVA	20/58	284.126.780	303.061.046	18.934.266	6,66 %
PASSIVA		2015	2016	Vershil	Vershil %
Eigen vermogen	10/15	172.603.286	170.483.149	- 2.120.137	- 1,23 %
Voorzieningen en uitgestelde belastingen	16	1	0	- 1	—
Schulden	17/49	111.523.493	132.577.897	21.054.404	18,88 %
TOTALE PASSIVA	10/49	284.126.780	303.061.046	18.934.266	6,66 %

(in euro)

Bron: jaarrekening van de BMWB

Samenvatting van de resultatenrekening

RESULTATENREKENING		2015	2016	Vershil	Vershil %
Bedrijfsopbrengsten	70/74	75.827.221	86.982.365	11.155.145	15 %
Bedrijfskosten	60/64	60.929.951	58.238.039	- 2.691.912	- 4 %
Bedrijfsresultaat		14.897.269	28.744.327	13.847.057	93 %
Financiële opbrengsten	75	31.939	9.838	- 22.101	- 69 %
Financiële kosten	65	2.651.687	2.806.577	154.890	6 %
Winst (verlies) uit de gewone bedrijfsuitoefening, voor belasting		12.277.522	25.947.587	13.670.066	111 %
Uitzonderlijke opbrengsten	76	31.346	1.536	- 29.810	- 95 %
Uitzonderlijke kosten	66	2.953.776	28.074.349	25.120.573	850 %
Winst (verlies) van het boekjaar, voor belastingen		9.355.092	- 2.125.225	- 11.480.317	- 123 %
Belastingen op het resultaat	67/77	8.082	-5.089	- 13.171	- 163 %
Te bestemmen winst (verlies) van het boekjaar		9.347.010	- 2.120.137	- 11.467.147	- 123 %

(in euro)

Bron: jaarrekening van de BMWB

3 Algemene boekhouding

3.1 Waterzuiveringsstation Noord

3.1.1 Context¹²³

De BMWB en Aquiris sloten op 1 juli 2016 een dadingsovereenkomst die definitief en onherroepelijk een eind maakt aan elk geschil tussen de partijen sinds de inwerkingtreding van de concessieovereenkomst voor het waterzuiveringsstation van Brussel-Noord (concessie die aan Aquiris werd toevertrouwd).

¹²² De BMWB voert geen begrotingsboekhouding.

¹²³ Voor een volledige beschrijving, zie Rekenhof, « Brusselse Maatschappij voor Waterbeheer », 21^e Boek voorgelegd aan het Brussels Hoofdstedelijk Parlement en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Deel I, p. 155-161. Beschikbaar op www.rekenhof.be.

De overeenkomst identificeert drie soorten kosten die de BMWB zal moeten dragen:

- de bijkomende investeringen die de mogelijkheid creëren bijkomende technische oplossingen in te zetten om de economische preformantie nog te verhogen (warmterecuperatie, minder verbruik van energie en reactieve energie). De BMWB zal in dat geval de investeringen en de werken financieren, met uitzondering van kosten voor onderzoek en ontwikkeling, die Aquiris eventueel zal uitvoeren tussen de datum van ondertekening van de overeenkomst en 1 maart 2019;
- de stijging van het vaste deel van de annuïteit betreffende de exploitatiekosten van het waterzuiveringsstation zoals gepreciseerd in artikel 8, wat neerkomt op één miljoen euro voor de drie annuïteiten in de periode 2016-2019 en 500.000 euro voor de acht annuïteiten in de periode 2019-2027;
- artikel 9 *Dading* bepaalt het maximumbedrag (26.483.506 euro zonder btw) dat Aquiris mag doorfactureren voor de meerkosten die het tussen 2009 en 2016 moest dragen. Dat bedrag wordt uitgesplitst per uitgavencategorie, met inbegrip van de bedragen die de BMWB al inhield op de annuïteiten 2010-2011 en 2011-2012 (10,6 miljoen euro), de al gedane bijkomende investeringen (14,2 miljoen euro) en de operationele kosten (1,7 miljoen euro).

De bedragen die volgens de dadingsovereenkomst ten laste zijn van de BMWB, zijn samengevat in de volgende tabel.

Overzicht van de door de dadingsovereenkomst gedefinieerde meerkosten

Soorten kosten	Bedrag zonder btw	Periode
Bijkomende investeringen	7.500.000	2016-2019
Stijging van de annuïteiten	7.000.000	2016-2027
Betaalde meerkosten	26.483.506	2009-2016
TOTAAL	40.983.506	

Bron: berekeningen Rekenhof

(in euro)

3.1.2 Boeking van de meerkosten i.v.m. artikel 9 van de dadingsovereenkomst

Boekhoudkundig werden alle openstaande saldi aangaande het geschil aangezuiverd, en de BMWB boekte een uitzonderlijke kost van 26.483.506 euro die overeenstemt met het bedrag dat is vermeld in artikel 9 van de dadingsovereenkomst.

In verband met de documenten die ter beschikking werden gesteld betreffende de verschillende posten van meerkosten beoogd in artikel 9 van de dadingsovereenkomst, stelt het Rekenhof vast dat de bedrijfskosten (2.892.429 euro) voor de huur van een ozonator en de vernieuwing van uitrustingen in de periode van maart 2016 tot maart 2027, volledig op boekjaar 2016 werden geboekt.

Het is niet verantwoord alle meerkosten op dat boekjaar te boeken: de BMWB had enkel de kosten met betrekking tot het boekjaar 2016 (219.123,40 euro¹²⁴) als kosten mogen boeken, en had de rest van de kosten (2.673.305,6 euro) moeten spreiden over de volgende boekjaren.

Antwoord van de BMWB

De BMWB herinnert eraan dat de boeking van alle meerkosten voor een bedrag van 2.892.429 euro ten volle verantwoord was in 2016 en uit goeder trouw werd uitgevoerd, rekening houdend met de in de dadingsovereenkomst vastgelegde elementen.

Het Rekenhof zal bij de controle van de rekeningen 2017 de corrigerende boekingen onderzoeken die de BMWB heeft uitgevoerd.

3.2 Financiële relaties met Aquafin

3.2.1 Te ontvangen opbrengsten Aquafin

Op grond van een overeenkomst factureert de BMWB elk jaar een deel van de gedragen kosten voor de installaties in beheer door aan Aquafin. De doorfactureringspercentages belopen 11,68 % voor de installaties Brussel-Zuid en 15,70 % voor de installaties Brussel-Noord.

Vermits de BMWB pas het jaar nadien factureert, legt ze bij de afsluiting van het boekjaar 2016 een voorziening aan ten belope van de bedragen die later aan Aquafin zullen worden doorgefactureerd.

Toen het Rekenhof een aantal bestanden voor analytisch beheer onderzocht waarin de kosten zijn opgenomen waarmee rekening wordt gehouden om de basis van de door te factureren gedragen kosten te bepalen, heeft het vastgesteld dat de voorziening niet correct was berekend.

De kosten die werden geboekt via de rekening *Te ontvangen facturen* (4.437.785,27 euro) werden namelijk niet opgenomen in het door te factureren basisbedrag. Wanneer men daarop de doorfactureringspercentages toepast waarin de overeenkomst voorziet, leidt dat tot een onderschatting van de bedrijfsopbrengsten ten belope van 518.506,65 euro.

Ingevolge de controle ter plaatse die werd uitgevoerd in het raam van dit verslag, heeft de BMWB in 2017 ten aanzien van Aquafin de nodige stappen ondernomen om het te factureren bedrag te regulariseren door Aquafin een aanvullende verklaring te bezorgen bovenop de verklaring die al was opgesteld.

3.2.2 Te ontvangen opbrengsten i.v.m. artikel 9 van de dadingsovereenkomst tussen de BMWB en Aquiris

Op grond van de dadingsovereenkomst met Aquiris zal de BMWB in 2017 een bedrag van 4.157.910,44 euro zonder btw doorfactureren aan Aquafin. Dat is 15,70 % van de uitzonderlijke kost (26.483.506 euro) die in de rekeningen van de maatschappij werd geboekt. In 2016 boekte de BMWB een voorziening ten belope van datzelfde bedrag.

---

¹²⁴ Dat bedrag wordt bekomen, rekening houdend met de volgende elementen:

- de totale door Aquiris gemaakte bedrijfskosten belopen 2.892.429 euro zonder btw en beslaan de periode van maart 2016 tot maart 2027 (dat zijn 132 maanden);
- de periode die in aanmerking moet worden genomen voor de berekening van de kosten die voor 2016 als kosten moeten worden geboekt, ligt tussen maart en december (d.w.z. 10 maanden).

Rekening houdend met de vaststellingen die werden toegelicht in het deel over de boeking van de meerkosten i.v.m. artikel 9 van de dadingsovereenkomst (cf. punt 1.3.1), is het Rekenhof van oordeel dat de uitzonderlijke kost i.v.m. artikel 9 die op het boekjaar 2016 moet worden geboekt, 23.810.200 euro belooft. De te ontvangen opbrengst i.v.m. de doorfacturering van die kost aan Aquafin is als gevolg daarvan 419.709,04 euro te hoog geraamd.

4 Jaarlijks transparantieverslag

Het Rekenhof stelt vast dat de BMWB voor het boekjaar 2016 heeft nagelaten het jaarlijkse transparantieverslag op te stellen waarin de ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen voorziet.

2 Maatschappij voor de Verwerving van Vastgoed (algemene rekening 2015)

1 Inleiding

1.1 Statuut en opdrachten

De Maatschappij voor de Verwerving van Vastgoed (MVV), die sinds 2016 is omgedoopt tot Maatschappij voor Stedelijke Inrichting (MSI)¹²⁵, is een publiekrechtelijke naamloze vennootschap die werd opgericht door de ordonnantie van 20 juli 2005, die werd gewijzigd door de ordonnantie van 8 februari 2007. Krachtens artikel 3 van de ordonnantie is de MVV, voor al wat niet door die ordonnantie geregeld wordt, onderworpen aan de bepalingen van het Wetboek van vennootschappen die van toepassing zijn op de naamloze vennootschappen.

De regering oefent toezicht uit op de MVV via twee regeringscommissarissen die ze benoemt en die erop toezien dat de wet, de statuten van de maatschappij en het algemeen belang in acht worden genomen.

Het doel van de MVV is voor eigen rekening, voor rekening van derden of in samenwerking, in welke vorm ook, met derden:

- alle handelingen te verrichten van verkoop, overdracht, promotie, uitbreiding en investering op het gebied van onroerende goederen;
- het beheer waar te nemen van alle onroerende goederen of van alle onroerende zakelijke rechten, daarbij inbegrepen het delegeren van dit beheer.

1.2 Reikwijdte van de controle

Op grond van het (nieuwe) artikel 21 van de ordonnantie die zijn controle regelt, heeft het Rekenhof de rekeningen 2015 van de MVV gecontroleerd, die door de revisor zonder voorbehoud werden geattesteerd en die op 26 augustus 2016 door de directeur van de MVV officieel werden overgezonden.

---

¹²⁵ De wijziging van handelsnaam werd op 28 januari 2016 te boek gesteld tijdens een buitengewone algemene aandeelhoudersvergadering die werd bijeengeroepen om, onder andere, de statuten van de maatschappij in overeenstemming te brengen met de ordonnantie van 29 juli 2015 tot wijziging van de ordonnantie van 20 juli 2005.

2 Voorstelling van de jaarrekening 2015

Op 31 december 2015 zagen de balans en de resultatenrekening van de MVV er samengevat als volgt uit¹²⁶.

Samenvatting van de balans

ACTIVA		2014	2015	Vershil	Vershil %
Vaste activa	20/28	132.068.494	143.668.765	11.600.271	8,78 %
Vlottende activa	29/58	15.860.594	16.464.685	604.092	3,81 %
TOTALE ACTIVA	20/58	147.929.088	160.133.451	12.204.363	8,25 %

PASSIVA		2014	2015	Vershil	Vershil %
Eigen vermogen	10/15	144.872.703	155.524.245	10.651.542	7,35 %
Voorzieningen en uitgestelde belastingen	16	850.000	2.496.302	1.646.302	193,68 %
Schulden	17/49	2.206.385	2.112.905	-93.481	- 4,24 %
TOTALE PASSIVA	10/49	147.929.088	160.133.451	12.204.363	8,25 %

(in euro)

Bron: jaarrekening van de MVV

Samenvatting van de resultatenrekening

RESULTATENREKENING		2014	2015	Vershil	Vershil %
Bedrijfsopbrengsten	70/74	2.886.340	7.271.320	4.384.980	151,92 %
Bedrijfskosten	60/64	3.894.257	7.109.627	3.215.370	82,57 %
Bedrijfsresultaat	70/64	- 1.007.917	161.693	1.169.610	- 116,04 %
Financiële opbrengsten	75	33.016	42.385	9.369	28,38 %
Financiële kosten	65	1.544	3.573	2.029	131,40 %
Financieel resultaat	75/65	31.472	38.812	7.340	23,32 %
Uitzonderlijke opbrengsten	76	2.655.000	1.124.246	- 1.530.754	- 57,66 %
Uitzonderlijke kosten	66	1.344.390	323.443	- 1.020.946	- 75,94 %
Uitzonderlijk resultaat	76/66	1.310.610	800.803	- 509.808	- 38,90 %
Resultaat van het boekjaar voor belastingen	70/66	334.165	1.001.308	667.142	199,64 %
Belastingen op het resultaat	67/77	0	125	125	—
Te bestemmen resultaat van het boekjaar		334.165	1.001.182	667.016	199,61%

(in euro)

Bron: jaarrekening van de MVV

3 Algemene boekhouding

3.1 Beheer van de huur

Ondanks het feit dat de vastgoedverrichting Civa door het Rekenhof beschouwd wordt als een leasing, werd het bedrag van de heffingen inzake de erfpacht voor de periodes van juni 2014 tot mei 2015 en van juni 2015 tot mei 2016 niet correct geboekt.

De inleiding van de notariële akte van 14 mei 2014 aangaande de erfpacht preciseert namelijk dat de Franse Gemeenschapscommissie en de MVV, die « de eigenaar » worden genoemd, respectievelijk 6/13^e en 7/13^e van het Civa-gebouw bezitten.

¹²⁶ De MVV voert geen begrotingsboekhouding.

Daarom is het Rekenhof van oordeel dat niet alle heffingen met betrekking tot het boekjaar 2015 in de rekeningen van de MVV mogen worden geboekt in 2015, en dat de opbrengsten die de erfpacht genereert bijgevolg 356.907,31 euro te hoog zijn geraamd.

Antwoord van de MVV

De MVV interpreteert de notariële akte anders dan het Rekenhof. Volgens de MVV wordt enkel zij als eigenaar beschouwd en ze is dan ook van mening dat de heffingen met betrekking tot het boekjaar 2015 correct werden geboekt en dat de opbrengsten niet te hoog geraamd zijn.

3.2 Jaarlijks transparantieverlag

Het jaarlijkse transparantieverlag waarin de ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen voorziet, heeft de MVV voor het boekjaar 2015 laattijdig opgesteld.

V Thematische audits

1 Overheidsopdrachten van het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest

1 Inleiding

1.1 Onderwerp van de audit

Het Rekenhof voerde een controle uit van de overheidsopdrachten die het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG) heeft gegund.

Het CIBG werd opgericht bij wet van 21 augustus 1987¹²⁷ als instelling van openbaar nut van categorie A volgens de wet van 16 maart 1954¹²⁸. Het staat onder het gezag van de minister of staatssecretaris bevoegd voor de gewestelijke en gemeentelijke informatica. Het CIBG is ook een autonome bestuursinstelling (ABI) van eerste categorie in de zin van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006¹²⁹.

De wettelijke opdracht inzake ontwikkeling en bijstand inzake informatica, telematica en cartografie van het CIBG ten aanzien van zijn talrijke partners¹³⁰ impliceert meer bepaald de gunning van opdrachten voor derden, als aankoopcentrale of opdrachtcentrale.

Het CIBG komt niet tussen in de uitvoering van de opdrachten voor derden¹³¹, aangezien die rechtstreeks bij de opdrachtnemer bestellen en ook de uitvoering van de opdrachten opvolgen. Deze audit beperkte zich dan ook tot het controleren van de wettelijkheid en regelmatigheid van de gunning van de overheidsopdrachten en tot het onderzoeken van de interne controlemaatregelen die het centrum heeft uitgewerkt om te waarborgen dat de wettelijke principes worden nageleefd.

---

¹²⁷ Artikel 27 van de wet van 21 augustus 1987 tot wijziging van de wet houdende organisatie van de agglomeraties en federaties van gemeenten en houdende bepalingen met betrekking tot het Brussels Gewest.

¹²⁸ Wet betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut.

¹²⁹ Organieke ordonnantie houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle.

¹³⁰ Overeenkomstig artikel 27 van de bovengenoemde wet van 21 augustus 1987 gaat het om « *de gemeenten en openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de intercommunales die uitsluitend zijn samengesteld uit Brusselse gemeenten, de diensten die afhangen van de Regering en van de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, de instellingen van openbaar nut van het Gewest, de kabinetten van de Ministers en Staatssecretarissen van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en onder voorbehoud van de goedkeuring van hun respectieve organen, de instellingen bedoeld in artikel 60 van de bijzondere wet met betrekking tot de Brusselse instellingen, en de diensten die ervan afhangen, alsook iedere privaatrechtelijke persoon gesubsidieerd door de voornoemde overheden* ».

¹³¹ Het CIBG treedt op als aanbestedende overheid die overheidsopdrachten gunt of raamcontracten sluit voor rekening van zijn partners.

1.2 Methodiek

Het Rekenhof heeft het CIBG verzocht documenten en gegevens¹³² voor te leggen over de opdrachten die in uitvoering waren, om een gerichte niet-statistische steekproef te kunnen trekken op basis van een voorafgaande risicoanalyse. Het CIBG heeft informatie over 63 opdrachten bezorgd.

De controle vond plaats op een steekproef van 30 opdrachten, die werden geselecteerd op basis van verschillende criteria¹³³. Wat de eigen behoeften van het CIBG betreft, vertegenwoordigt het bedrag van de uitgaven voor de geselecteerde opdrachten 97,50 % van de totale uitgaven¹³⁴ die werden genereerd door alle opdrachten op de overgezonden lijst samen.

Aan het eind van de audit vond een tegensprekelijke debat plaats. Dit artikel omvat de elementen die het CIBG en de staatssecretaris belast met Informatica daarbij hebben aangehaald.

2 Administratieve context

2.1 Interne controle

2.1.1 Diensten belast met de gunning van de opdrachten

Het operationeel beheer van het CIBG is in handen van de vzw IRISTEAM, die bestaat uit drie directies (*customer solutions*, *operations* en algemene diensten) en een secretariaat-generaal. De directie algemene diensten omvat meer bepaald de personeelsdienst, de financiële dienst en de juridische dienst. De juridische dienst bestaat uit vier juristen en speelt een actieve rol bij de gunning van de overheidsopdrachten.

Zodra een overheidsopdracht nodig is en de procedure is gekozen, vergaderen de technische ploeg van de betrokken directie en de juridische dienst om een document « *retroplanning* » op te stellen, dat het tijdsverloop schetst van de procedure, met een detailopgave van de gunningsfasen van de opdracht (voorbereiding, analyse van de offertes en beslissing).

Alle beslissingen over de gunning en de toewijzing van overheidsopdrachten worden aan de algemene directie van het CIBG voorgelegd. In de onderzochte dossiers is echter geen enkel spoor te vinden van opmerkingen vanwege de algemene directie.

In zijn antwoord wijst het CIBG erop dat de opmerkingen of commentaren die zijn algemene directie formuleert, systematisch en rechtstreeks worden opgenomen in de definitieve documenten van de opdrachten, wat verklaart waarom er geen spoor van terug te vinden is in de dossiers.

---

¹³² Het gaat om beschikbare documenten zoals het register van de overheidsopdrachten, een organigram, de procedures voor de aankoopcyclus, de handtekeningsbevoegdheden (wat de aankopen betreft), de modeldocumenten of voorbeelden, de lijst met diensten die opdrachten gunnen, de lijst met personen die betrokken zijn bij de gunning en bij de uitvoering van de opdrachten, de overzichtslijst van de vastleggingen, de lijst met leveranciers, een uittreksel van de kosten 60 en 61 en van de investeringen (klasse 2) en een lijst met de geschillen die verband houden met de gunning of de uitvoering van een overheidsopdracht.

¹³³ Het aantal opdrachten ten gunste van eenzelfde leverancier, de bedragen ervan, het type opdracht, de gebruikte gunningsprocedure, het voorwerp van de opdracht, de herhaling ervan, specifieke gevallen...

¹³⁴ Namelijk 65.779.850,59 euro.

Voor het advies van de Inspectie van Financiën en de tussenkomst van de minister of de regering bij de beslissing verwijst het CIBG naar de interne normen inzake bevoegdheidsdelegatie, die hieronder worden uiteengezet in punt 2.3 *Bevoegdheidsregels*.

2.1.2 *Procedure van de identificatie van de behoefte tot de notificering van de opdracht*

Er bestaat een vademecum van de overheidsopdrachten dat de volledige procedure expliciteert en de aandacht vestigt op de belangrijke punten zoals het opstellen van het bestek en de eigen procedure van het CIBG die de permanente samenwerking bekrachtigt van de technische diensten en de juridische dienst om de documenten uit te werken ter voorbereiding van de opdracht (vertaling van het bestek, opstellen van een nota voor de Inspectie van Financiën, opstellen van een nota voor de minister of voor de regering, opstellen van notulen over de methodologie, opstellen en publiceren van de aankondiging van een opdracht, openen van de offertes en opstellen van de notulen van de opening).

Er worden parallel drie analyses van de offertes gemaakt:

de juridische dienst verifieert de regelmatigheid van de offerte;

de dienst Begroting en Financiën en de technische dienst maken gezamenlijk een economische analyse om de financiële draagkracht van de inschrijvers voor de uitvoering van de opdracht te beoordelen;

de technische dienst verifieert de regelmatigheid van de offerte volgens de technische vereisten beschreven in het bestek.

De technische analyse gebeurt volgens de vooraf opgestelde evaluatiemethode. Het Rekenhof heeft vastgesteld dat de instelling voor elke opdracht notulen opstelt over de methodologie om de offertes te evalueren, terwijl de overheidsopdrachtenregelgeving daar niet toe verplicht. Die documenten worden aan de juridische dienst bezorgd, die een ontwerp van gemotiveerde gunningsbeslissing uitwerkt waarin de keuze voor de opdrachtnemer wordt gerechtvaardigd. ***

Het CIBG heeft verschillende schriftelijke procedures over de aankoopcyclus opgesteld. Naast het vademecum van de overheidsopdrachten bestaat er een document « *PROCESS AXON* » dat de verschillende gunningswijzen en de gevolgen ervan expliciteert, rekening houdend met het bedrag van de opdracht.

Er bestaat daarentegen geen functiebeschrijving die de rol en de verantwoordelijkheden preciseert van de personeelsleden die een rol spelen in het aankoopproces.

Om de respectieve verantwoordelijkheden van elke betrokken partij duidelijk vast te leggen en de overheidsopdrachtenregelgeving gemakkelijker strikt te kunnen toepassen, beveelt het Rekenhof aan de procedurehandleiding voor overheidsopdrachten aan te vullen met een functiebeschrijving van de personeelsleden die bij het proces een rol spelen.

In zijn antwoord preciseert het CIBG dat de procedurehandleiding voor overheidsopdrachten zal worden vervolledigd met een functiebeschrijving van de betrokken personeelsleden.

2.2 *Overheidsopdrachtenregister*

Het CIBG houdt een register van zijn overheidsopdrachten bij, zodat het beschikt over een overzicht van de opdrachten die zijn gegund of in uitvoering zijn.

Toen het Rekenhof zijn audit uitvoerde, bestond er echter nog geen register dat tegemoet kwam aan de vereiste van de ordonnantie van 12 januari 2006 betreffende de transparantie van de bezoldigingen en voordelen van de Brusselse openbare mandatarissen. Op grond van artikel 7 van die ordonnantie moet het CIBG immers als openbare instelling die rechtstreeks onder de controle van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest valt, jaarlijks een verslag publiceren dat meer bepaald een inventaris bevat van alle overheidsopdrachten die tijdens de periode werden gegund. Dat verslag moet voor elke opdracht de vastgelegde bedragen preciseren, alsook wie de begunstigden waren.

Het Rekenhof herinnert het CIBG eraan dat het jaarlijks een inventaris moet publiceren van alle overheidsopdrachten die het heeft gesloten overeenkomstig de bepalingen van de ordonnantie van 12 januari 2006.

In zijn antwoord stelt het CIBG dat het de bepalingen van de ordonnantie van 12 januari 2006 voortaan strikt in acht zal nemen. De staatssecretaris heeft het CIBG verzocht die inventaris op te maken met terugwerkende kracht tot 2014.

2.3 Bevoegdheidsregels

2.3.1 Bevoegdheidsdelegaties

Het besluit van de regering van 18 juli 2000¹³⁵ verleent voor overheidsopdrachten delegatie aan de ministers om de gunningswijze te kiezen en overheidsopdrachten te gunnen. Die delegatie varieert naargelang de gunningswijze en het geraamd bedrag van de opdrachten (zonder btw).

Het komt vaak voor dat de regering, als ze het bestek en de gunningswijze van een opdracht goedkeurt, ook de bevoegde minister belast met de opvolging van die beslissing en van de toewijzing van die opdracht.

Het feit dat het CIBG onder het gezag van een staatssecretaris staat, wijzigt die bevoegdheidsverdeling niet. Een ministerieel besluit¹³⁶ delegeert aan de betrokken staatssecretaris, voor de materie waarvoor hij bevoegd is, alle ministeriële bevoegdheden die voortvloeien uit het voornoemde besluit van 18 juli 2000.

De bevoegdheid die aan de leidend ambtenaren van het CIBG is gedelegeerd, wordt geregeld door het koninklijk besluit van 28 april 1989¹³⁷.

¹³⁵ Artikel 5, 10°, van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot regeling van haar werkwijze en tot regeling van de ondertekening van de akten van de Regering.

¹³⁶ Ministerieel besluit van 20 juli 2014 tot vaststelling van de bevoegdheden van de staatssecretaris toegevoegd aan de minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering bevoegd voor Openbare Werken en Vervoer.

¹³⁷ Koninklijk besluit voor de toekenning van delegaties van bevoegdheden aan de leidende ambtenaar en de adjunct-leidende ambtenaar van het Centrum voor informatica voor het Brusselse Gewest. De delegaties waarin dat koninklijk besluit voorziet inzake de keuze voor het gunnen en sluiten van opdrachten (werken, leveringen of diensten), kunnen als volgt schematisch worden voorgesteld:

	Openbare aanbesteding of algemene offerteaanvraag	Beperkte aanbesteding, beperkte offerteaanvraag	Onderhandelingsprocedure
Ambtenaar rang 14	< 1.000.000 BEF (+/- 25.000 EUR)	< 500.000 BEF (+/- 12.500 EUR)	< 250.000 BEF (+/- 6.300 EUR)
Leidend ambtenaar	< 1.200.000 BEF (+/- 30.000 EUR)	< 750.000 BEF (+/- 20.000 EUR)	< 500.000 BEF (+/- 12.500 EUR)

2.3.2 *Interne norm van het CIBG*

De bedragen in het koninklijk besluit van 1989 worden nog in Belgische frank vermeld en werden niet aangepast aan de evolutie van de kosten van de opdrachten. Om de ontoereikende delegaties te ondervangen, heeft het CIBG met de opeenvolgende ministeriële kabinetten akkoorden gesloten.

De huidige interne norm die uit die akkoorden voortvloeide, bepaalt dat de gunningswijze en het voorstel tot toewijzing van opdrachten van meer dan 1.250.000 euro, ter goedkeuring aan de regering worden voorgelegd. De goedkeuring van de minister is noodzakelijk voor opdrachten met een bedrag dat ligt tussen 87.000 en 1.250.000 euro. Volgens die interne norm zijn de leidend ambtenaren van het CIBG bevoegd voor opdrachten onder 87.000 euro.

Die interne norm is dus niet in overeenstemming met het koninklijk besluit van 1989 voor de toekenning van delegaties van bevoegdheden aan de leidend ambtenaren van het CIBG, hoewel dat verschillende leemten¹³⁸ bevat en moet worden geactualiseerd.

De interne norm wijkt echter ook af van het voornoemde regeringsbesluit van 18 juli 2000, aangezien hij geen rekening houdt met de gunningswijze, noch met het type opdrachten, en hij in andere bevoegdheidsdrempelbedragen voorziet.

Het feit dat de interne norm niet in overeenstemming is met het regeringsbesluit van 18 juli 2000, is des te opmerkelijker daar dat besluit op alle ministers van toepassing is, zowel voor het beheer van de diensten van de regering als voor het beheer van de Brusselse instellingen van openbaar nut.

Het Rekenhof beveelt aan het koninklijk besluit van 28 april 1989 op te heffen en een ministerieel delegatiebesluit goed te keuren, waardoor de directeur-generaal van het CIBG gemachtigd wordt om de opdrachten toe te wijzen waarvan het bedrag lager ligt dan een vast te leggen drempelbedrag, rekening houdend met het regeringsbesluit van 18 juli 2000 en met de nieuwe overheidsopdrachtenregelgeving.

In zijn antwoord preciseert het CIBG dat het bij de gewestregering zo snel mogelijk een aanvraag zal indienen tot wijziging van het koninklijk delegatiebesluit van 28 april 1989. De staatssecretaris antwoordde dat ze erover zal waken dat in de loop van het jaar een nieuw delegatiebesluit wordt voorgelegd aan de Brusselse Hoofdstedelijke Regering.

2.3.3 *Inachtneming van de delegatiedrempelbedragen*

Het Rekenhof stelt vast dat het CIBG de delegatiebepalingen niet in acht heeft genomen.

Het akkoord van de regering werd niet gevraagd bij zeven opdrachten van meer dan 250.000 euro zonder btw, die via een onderhandelingsprocedure werden gegund op basis van de hypothese van alleenrechten (één enkele leverancier of monopoliesituatie). De beslissing tot toewijzing van die opdrachten werd wel degelijk voor advies aan de Inspectie van Financiën en voor akkoord aan de minister voorgelegd, maar overeenkomstig het regeringsbesluit van 18 juli 2000 was een regeringsbeslissing noodzakelijk¹³⁹.

---

¹³⁸ Artikel 4 van dat koninklijk besluit laat de leidend ambtenaren toe om te besluiten tot « *de toekenning van voorschotten zonder afbreuk te doen aan de financiën van het CIBG* », wat strijdig is met een van de essentiële beginselen – het beginsel van de geleverde en aanvaarde dienst – inzake overheidsopdrachten.

¹³⁹ Opdrachten van meer dan 250.000 euro zonder btw die via een onderhandelingsprocedure worden toegewezen, moeten aan de regering worden voorgelegd, terwijl het CIBG die tussenkomst met toepassing van zijn interne norm enkel vraagt voor opdrachten van meer dan 1.250.000 euro, ongeacht de gunningswijze.

Voor acht opdrachten met een bedrag hoger dan delegatiedrempelwaarde uit het koninklijk besluit van 28 april 1989 ontbreekt de ministeriële goedkeuring voor de toewijzingsbeslissing. Met uitzondering van één geval heeft de Inspectie van Financiën toch een gunstig advies voor die dossiers verleend.

Het Rekenhof herinnert eraan dat de delegatiedrempelbedragen voor de gunning van overheidsopdrachten moeten worden nageleefd om bevoegdheidsgebreken te vermijden die de toewijzingsbeslissing ongeldig zouden maken.

Voor de opdrachten die werden gegund zonder dat daarbij de delegatieregels werden nageleefd, verklaart de staatssecretaris dat de processen zullen worden geanalyseerd en zo nodig aangepast.

2.4 Administratieve controle

Overeenkomstig de artikelen 33 en 36 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 juli 2006¹⁴⁰ is het advies van de Inspectie van Financiën vereist voor overheidsopdrachten waarvan de geraamde waarde bepaalde drempelwaarden overschrijdt.

Dat besluit bepaalt eveneens dat de betekening van de opdrachten van meer dan 5.000 euro (zonder btw) maandelijks moet worden meegedeeld door de functioneel bevoegde minister aan de Inspectie van Financiën.

Het vademecum van de overheidsopdrachten van het CIBG bepaalt dat alle opdrachten van meer dan 31.250 euro zonder btw voor advies aan de Inspectie van Financiën moeten worden voorgelegd. Die norm leeft de drempelwaarde van 31.000 euro niet na voor de opdrachten die zijn gegund via een onderhandelingsprocedure en is strikter dan het voornoemde besluit van 13 juli 2006 voor de andere opdrachten.

Het Rekenhof stelde vast dat het bestek of de gunningsbeslissing van een dienstenopdracht niet, zoals had moeten gebeuren, voor advies aan de Inspectie van Financiën werd voorgelegd.

Het Rekenhof beveelt aan het vademecum in overeenstemming te brengen met het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 juli 2006 en erover te waken dat het advies van de Inspectie van Financiën wordt gevraagd als dat nodig is.

In zijn antwoord kondigt het CIBG aan dat het dat vademecum zal actualiseren.

---

¹⁴⁰ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 juli 2006 betreffende de administratieve en begrotingscontrole evenals de begrotingsopmaak.

3 Plaatsing van de opdrachten

3.1 Verlenging of herhaling van opdrachten

De wet van 15 juni 2006¹⁴¹ voorziet in een andere juridische regeling voor de verlenging¹⁴² en de herhaling¹⁴³ van opdrachten, zowel qua voorwaarden als qua gevolgen. De analyse betrof alleen de opdrachten die zijn onderworpen aan die wet.

Bij de opdrachten waarvan het bestek uitdrukkelijk voorziet in de mogelijkheid tot verlenging of herhaling, heeft het Rekenhof vijf gevallen vastgesteld die aanleiding geven tot de volgende opmerkingen.

Het Rekenhof heeft in eerste instantie een gebrek aan formalisme¹⁴⁴ en nauwkeurigheid vastgesteld bij de gebruikte Franse termen, waardoor niet kan worden nagegaan of het een mogelijkheid tot herhaling of tot verlenging betreft. De termen « *renouvellement* » en « *prolongement* » die in de bestekken staan, komen bijvoorbeeld niet voor in de wettekst.

Ondanks het onnauwkeurige woordgebruik lijkt de verlenging voor vier opdrachten te steunen op artikel 37, § 2, van de wet van 15 juni 2006 (verlenging), aangezien de documenten bepalen dat de opdracht stilzwijgend wordt verlengd. De andere hypothese (herhaling) verplicht immers tot de gunning van een nieuwe opdracht, waardoor elke « stilzwijgende » beslissing uitgesloten is. Dat betekent dat de uitvoeringsduur van twee opdrachten de bij wet vastgelegde maximumlooptijd niet in acht neemt. Artikel 37, § 2, sluit weliswaar niet uit dat kan worden afgeweken van die maximumlooptijd van vier jaar, maar dan nog moet een dergelijke afwijking behoorlijk worden gerechtvaardigd en formeel gemotiveerd, met inachtneming van de bepalingen van de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen¹⁴⁵.

Voor één opdracht gebeurt de verlenging niet stilzwijgend, maar vormt de looptijd een probleem. Als de verlenging impliciet gebaseerd is op artikel 26, § 1 (herhaling), dan vallen immers de laatste twee herhalingen buiten de termijn. Als wordt verwezen naar artikel 37, § 2 (verlenging), overschrijdt de totale looptijd van de opdracht zonder motivering de wettelijke limiet van vier jaar.

Het Rekenhof beveelt aan de wettelijke beperking van de looptijd van verlengde of herhaalde opdrachten na te leven. Iedere uitzondering op die regel moet op gepaste wijze worden gemotiveerd.

---

¹⁴¹ De analyse werd beperkt tot alleen de door de wet van 2006 geregelde opdrachten omdat er onzekerheid bestaat over de opdrachten die aan de wet van 24 december 1993 zijn onderworpen. Die laatste wet voorzagt niet expliciet in verlenging van de opdrachten, terwijl dat een wijdverspreide praktijk was. Om een verlenging te rechtvaardigen, werd met name verwezen naar de mogelijkheid om onderhandelde opdrachten te gunnen – op basis van artikel 17, § 2, 2°, b), voor de opdrachten voor werken en diensten en op basis van artikel 17, § 2, 3°, b), voor de opdrachten voor leveringen – die de wet van 2006 zal beschouwen als een mogelijkheid tot herhaling van de opdracht. Anders dan verlengingen op basis van artikel 17 van de wet van 1993 zijn opdrachten die worden verlengd op basis van de wet van 15 juni 2006 geen nieuwe opdrachten, wat een belangrijke verandering is.

¹⁴² Norm voor de verlenging van opdrachten: artikel 37, § 2.

¹⁴³ Norm voor de herhaling van opdrachten voor werken en diensten: artikel 26, § 1, 2°, b). Norm voor de herhaling van opdrachten voor leveringen: artikel 26, § 1, 3°, b).

¹⁴⁴ Ontstentenis van verwijzing naar het wetsartikel in kwestie.

¹⁴⁵ Cf. arrest nr. 233.711 van 3 februari 2016 van de Raad van State.

3.2 *Aan een enige leverancier toegewezen opdrachten*

Het CIBG bevindt zich vaak in een situatie waarbij het opeenvolgende opdrachten aan een welbepaalde leverancier of dienstverlener (enige leverancier) moet toevertrouwen om een IT-technologie of software die aanvankelijk werd aangekocht in het raam van een voor mededinging openstaande opdracht, te kunnen behouden (uitbreiding, onderhoud of update).

Het Rekenhof heeft de motivering onderzocht van het gebruik van een onderhandelingsprocedure voor de gunning van die daaropvolgende opdrachten aan de enige leverancier. Het heeft ook onderzocht welke beschermende maatregelen het CIBG nam tegen het risico van door de leverancier opgelegde prijzen, die kunnen voortvloeien uit de monopoliepositie die kenmerkend is voor de context van de gunning van die opeenvolgende opdrachten.

3.2.1 *Motivering van de opeenvolgende opdrachten*

Aangezien het om een uitzondering op het mededingingsbeginsel gaat, moeten de voorwaarden om de hypothese van de enige leverancier¹⁴⁶ toe te passen, strikt worden geïnterpreteerd en is het volledig aan de aanbestedende overheid om te bewijzen dat deze uitzondering van toepassing is.

Het CIBG kan voor de update en het onderhoud van technologie of software opdrachten sluiten via onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking op basis van de hypothese van de enige leverancier, op voorwaarde dat het aantoon:

- dat het behouden van de technologie of de software de meest redelijke oplossing is in vergelijking met de omvang van de technische, budgettaire of organisatorische wijzigingen die zouden voortvloeien uit een verandering. Het volstaat niet zulks gewoon te stellen: het CIBG dient te motiveren in welke zin een verandering van leverancier in onevenredige mate zou leiden tot incompatibiliteit of tot technische moeilijkheden bij het gebruik of onderhoud¹⁴⁷;
- dat maar één enkele onderneming de gewenste prestatie kan leveren (het CIBG moet dat zelf checken op Europees niveau) ; als andere ondernemingen het onderhoud kunnen doen, kan het CIBG niet aankloppen bij de initiële leverancier zonder mededinging te organiseren.

Het CIBG heeft de hypothese van de enige leverancier gehanteerd voor elf opdrachten uit de steekproef.

---

¹⁴⁶ Artikel 26, § 1, 1°, f) van de wet van 15 juni 2006 of artikel 17, §2, 1°, f), van de wet van 24 december 1993 voor opdrachten die vóór 1 juli 2013 werden uitgeschreven: de overheidsopdracht mag worden geplaatst bij onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking wanneer de werken, leveringen of diensten om technische of artistieke redenen of omwille van de bescherming van de alleenrechten, slechts aan één bepaalde aannemer, leverancier of dienstverlener kunnen worden toevertrouwd.

¹⁴⁷ De administratie heeft op dat vlak appreciatiebevoegdheid, maar die appreciatie moet redelijk zijn en worden gemotiveerd. Een beoogde daling van de logistieke en operationele kosten en de kosten voor vorming van het personeel, is geen voldoende verantwoording voor de uitzondering van de enige leverancier, vooral als niet aangetoond wordt dat het opnieuw in mededinging brengen van de opdracht niet zal leiden tot vergelijkbaar materieel met de bestaande tools. Cf. de volgende arresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie: C-126/03 van 18 november 2004 ; C-20/01 en C-28/01 van 10 april 2003 ; C-385/02 van 14 september 2004 ; C-57/94 van 18 mei 1995 ; C-394/02 van 2 juni 2005, en de arresten van de Raad van State nr. 182.272 van 23 april 2008 en nr. 217.966 van 14 februari 2012.

Wat het behoud van technologie of van het bestaande materieel betreft, kan de motivering door het CIBG in twee categorieën worden verdeeld:

- het CIBG maakt gewag van moeilijkheden, onverenigbaarheid, kosten en problemen inzake continuïteit van de dienstverlening die een verandering van technologie met zich zou brengen, zonder deze aan te tonen;
- het voorwerp zelf van de opdracht noopt rechtstreeks tot de vraag om een tussenkomst van de monopolist, zonder zelfs maar een verandering van technologie te overwegen.

Het Rekenhof is van oordeel dat de motivering niet volstaat als het CIBG de nadelen van een eventuele wijziging van technologie aankondigt, maar niet aantoot. De motivering is *a fortiori* onvoldoende of zelfs onbestaand als het CIBG een dergelijke wijziging zelfs niet overweegt.

Om aan te tonen dat er een alleenrecht bestaat, verwijst het CIBG louter naar een brief van de leverancier waarin deze stelt als enige onderneming gemachtigd te zijn om het product te commercialiseren, soms met de precisering « *in België* ». Die methode baseert zich op een gewone verklaring van de leverancier en lijkt geen rekening te houden met de Europese dimensie en de looptijd van het alleenrecht en voldoet niet aan de vereisten van de rechtspraak op dat vlak.

Het Rekenhof beveelt aan de vereisten van de wetgeving en de rechtspraak na te leven voor het gebruik van de onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking en zonder mededinging gerechtvaardigd op basis van de hypothese van de enige leverancier.

In zijn antwoord stelt het CIBG geconfronteerd te worden met een monopolistisch beleid van de technologieleveranciers, die gesloten oplossingen ontwikkelen en derhalve elke mededinging onmogelijk maken. Het CIBG zegt wel het gebruik van een onderhandelingsprocedure uitgebreider te zullen staven door concreet aan te tonen welke nadelen er verbonden zijn aan een overstap naar een andere technologie.

De staatssecretaris antwoordde zich er bewust van te zijn dat moet worden opgepast voor een technische lock-in van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en dat in het bijzonder aandacht zal worden besteed aan de motivering van dit soort opdrachten. Ook verduidelijkte ze dat eerder gemaakte keuzes regelmatig in vraag moeten worden gesteld opdat een beroep zou worden gedaan op de recentste technologieën.

3.2.2 *Bescherming van het CIBG tegen eventuele woekerprijzen van de enige leverancier*

Bij de gunning van de opeenvolgende opdrachten voor uitbreiding en onderhoud kan het gebeuren dat het CIBG verplicht wordt de eventueel door de enige leverancier opgelegde prijzen te aanvaarden.

Om die moeilijkheid te verhelpen en het risico op woekerprijzen in te dijken, werd recent een clause ingevoegd in het bestek van de nieuwe basisopdracht die moet worden gegund in het raam van een procedure voor offerteaanvraag voor de vernieuwing van de antiviruslicenties.

Die clause verplicht de inschrijvers zich ertoe te verbinden hun prijzen na de looptijd van de opdracht te handhaven ingeval de aanbestedende overheid, na de uitvoering van de opdracht, verplicht zou zijn een beroep te doen op dezelfde dienstverlener als enige leverancier,

om de redenen die zijn bepaald in artikel 26, § 1, 1°, f), van de wet van 15 juni 2006¹⁴⁸. Ze beschermt tegen de toepassing van de algemene prijsherziening en lijkt een passende oplossing die verenigbaar is met het beginsel van de globalisering van opdrachten, op grond waarvan de mededinging slaat op de aankoop van software en het onderhoud ervan over de verwachte gebruiksduur.

3.3 Globalisering van de opdrachten

De wetgeving wil elke opsplitsing van overheidsopdrachten vermijden die kan leiden tot een lager bedrag om zich op die manier te onttrekken aan de maatregelen inzake Europese bekendmaking, hoewel de betrokken prestaties technisch of economisch één geheel vormen.

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat een opdracht voor de aankoop van supportdiensten van het type « *Microsoft premier services* » in juli 2015 voor één jaar werd gegund, en vervolgens werd een tweede opdracht voor dezelfde diensten in november 2015 voor vier jaar gegund. In de twee gevallen gaat het om overheidsopdrachten die via onderhandeling zonder bekendmaking werden gegund aan een enige leverancier. Het feit dat het om twee opdrachten met hetzelfde onderwerp gaat die elkaar met een interval van vier maanden opvolgden, heeft niet tot gevolg gehad dat ze aan een bekendmakingsverplichting konden ontsnappen. Het heeft daarentegen de economische waarde ervan verminderd en het kon een invloed hebben op het vlak van de delegatieregels¹⁴⁹.

3.4 Betaling van voorschotten

Met toepassing van het principe van de geleverde en aanvaarde dienst¹⁵⁰ moet de betaling van de opdracht plaatsvinden als de werken, leveringen of diensten zijn gebeurd, behoudens limitatief opgesomde uitzonderingen.

Het CIBG is zonder specifieke motivering in twee gevallen afgeweken van dat beginsel van het verbod om voorschotten te betalen, door in het bestek een clause op te nemen die stelt dat « het onderhoud vooraf zal worden gefactureerd op jaarbasis ». Die opdrachten vallen niet onder de wettelijke uitzonderingen en de clause in kwestie wordt tegengesproken door het bestek van een gelijkaardige opdracht, waarin wordt gepreciseerd dat « *de opdrachtnemer het hardware- en softwareonderhoud [...] driemaandelijks na vervallen termijn zal factureren* ».

Het Rekenhof herinnert eraan dat elke afwijking van het principiële verbod tot toekenning van voorschotten moet beantwoorden aan de wettelijk bepaalde uitzonderingen en behoorlijk moet worden gerechtvaardigd.

---

¹⁴⁸ «[...] De inschrijver zal zich in zijn offerte ertoe verbinden zijn prijzen zowel voor de licenties als voor het onderhoud te handhaven na de looptijd van de opdracht, ingeval de gunning van deze opdracht zou leiden tot een situatie waarin de aanbestedende overheid verplicht zou zijn een beroep te doen op dezelfde dienstverlener om de redenen zoals voorzien in artikel 26, § 1, 1°, f), van de wet overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten van 15 juni 2006. Men beoogt met andere woorden de monopoliesituatie bedoeld in bovenvermeld artikel 26.

Deze clause doet geen afbreuk aan de toepassing van de indexering van de prijzen [...].»

¹⁴⁹ Voor de twee opdrachten samen (356.000 euro zonder btw) zou de tussenkomst van de regering noodzakelijk geweest zijn. Voor de eerste opdracht (56.000 euro zonder btw) was de goedkeuring van de minister noodzakelijk, maar die werd niet gevraagd. Voor de tweede opdracht (300.000 euro zonder btw) was de tussenkomst van de regering noodzakelijk, maar ze werd goedgekeurd door de minister.

¹⁵⁰ Dat principe werd bekrachtigd door artikel 8 van de wet van 24 december 1993 en door artikel 7 van de wet van 15 juni 2006.

4 Gunning van de opdrachten

4.1 Keuze van de gunningscriteria

In bepaalde gevallen is de prijs als gunningscriterium onderverdeeld in subcriteria¹⁵¹. Voor de vier percelen van de opdracht voor de levering, de bezorging, de installatie en de support van hard- en software voor virtualiseringsoplossingen is de prijs bijvoorbeeld onderverdeeld in prijs van de hardware en prijs van de diensten of prijs van de software en prijs van het onderhoud. Dat is ook het geval bij drie andere opdrachten voor leveringen.

Deze methode is voor kritiek vatbaar, aangezien de werkelijke waarde van de verschillende subcriteria wordt gewijzigd door de weging die eraan gegeven wordt. De resultaten die aan de verschillende offertes zijn toegekend, weerspiegelen dus niet het echte prijsverschil tussen de offertes. Een dergelijke werkwijze kan bovendien de speculatie van de inschrijvers aanmoedigen.

Het Rekenhof beveelt aan de prijs van de offertes te evalueren op basis van vermoedelijke hoeveelheden, zonder onderverdeling.

4.2 Overeenstemming van de gunningscriteria

De in aanmerking genomen gunningscriteria en -subcriteria moeten in de verschillende documenten van de opdracht overeenstemmen, namelijk in de aankondiging van de opdracht, het bestek, de notulen over de methodologie om de gunningscriteria te evalueren, de notulen over de analyse van de offertes en de gemotiveerde gunningsbeslissing.

Het CIBG legt de methode om de gunningscriteria te evalueren regelmatig vooraf vast, vóór het openen van de offertes. Die werkwijze is in overeenstemming met het beginsel van goed bestuur en waarborgt objectiviteit en niet-discriminatie.

In één dossier stelde het Rekenhof verschillen vast tussen de in het bestek opgenomen gunningscriteria en de criteria vermeld in de aankondiging van de opdracht. In een ander dossier week de methodologie voor de evaluatie van de gunningscriteria af van het bestek. In een derde geval werd de vooraf vastgelegde methodologie tot slot niet nageleefd bij de analyse van de offertes.

Het Rekenhof beveelt aan bijzondere aandacht te besteden aan de overeenstemming van de gunningscriteria in de verschillende opdrachtdocumenten, aan de coherentie van de evaluatiemethodologie en aan de inachtneming van de vooraf bepaalde weging.

4.3 Analyse van de offertes en motivering van de gunningsbeslissing

Over het algemeen kan het analyseverslag moeilijk worden getoetst aan de offertes. Er kan immers niet worden bepaald welk bedrag in aanmerking werd genomen voor de financiële vergelijking van de offertes, aangezien het CIBG de prijzen niet vermeldt in het verslag over de analyse van de offertes¹⁵².

---

¹⁵¹ Door het bestek of door de notulen over evaluatiemethodologie.

¹⁵² In bepaalde gevallen werden de Excel-bestanden met de berekening van de resultaten opgevraagd. Het CIBG kon deze niet meedelen, ofwel gaf het bezorgde bestand niet meer verduidelijking.

In één dossier heeft het CIBG de maandelijkse kosten samengevoegd met de kosten per uur in de methodologie voor de analyse van de offertes¹⁵³, wat de vergelijking van de offertes vertekent. Als de maandelijkse kosten waren berekend op basis van de in het bestek vastgelegde vermoedelijke hoeveelheden of de hoeveelheden vermeld in de methodologie om de gunningscriteria evalueren, en als de resultaten van de andere gunningscriteria waren behouden, had de opdrachtnemer niet de gekozen inschrijver hoeven te zijn.

In een ander dossier heeft het CIBG aan de inschrijvers gevraagd de jaarlijkse kosten van de waarborg en het onderhoud van de eerste vier jaar, en afzonderlijk die voor het vijfde jaar, te vermelden. De offertes werden niet zorgvuldig genoeg geanalyseerd: het CIBG heeft de vermelde prijzen opgeteld zonder de jaarlijkse kosten van de eerste vier jaar waarborg en onderhoud te vermenigvuldigen met vier. De vergelijking van de offertes voor die opdracht werd dus vertekend. Bovendien werd in datzelfde dossier een tweede fout vastgesteld die tot gevolg gehad heeft dat een inschrijver zonder reden werd gepenaliseerd¹⁵⁴.

Om de gunningsbeslissing op objectieve gronden te motiveren, acht het Rekenhof het noodzakelijk dat bepaalde belangrijke elementen, meer bepaald de prijs, systematisch in het verslag over de analyse van de offertes zouden worden opgenomen. Het beveelt bovendien aan de gegevens van de inschrijvers grondiger te controleren bij de analyse van de offertes.

In zijn antwoord preciseert het CIBG erop te zullen toezien dat de gunningscriteria in alle documenten van elke opdracht overeenstemmen.

4.4 Prijsopgave

Bij twee opdrachten heeft het CIBG één van de offertes onregelmatig verklaard omdat ze geen prijs voor bepaalde posten vermeldt. De instelling is van oordeel dat, aangezien de prijs een essentieel element van de opdracht is, de offerte in kwestie onregelmatig moet worden verklaard overeenkomstig artikel 95 van het koninklijk besluit plaatsing overheidsopdrachten klassieke sectoren van 15 juli 2011.

In het eerste geval waren twee inventarisposten leeg gelaten. De inschrijver heeft de uitsluitingsbeslissing echter betwist. De Raad van State heeft de uitvoering van de aangevochten beslissing geschorst omdat hij van oordeel was dat het CIBG een onwettigheid begaat « *door de aangevochten beslissing enkel te motiveren met een verwijzing naar artikel 95 van het besluit van 15 juli 2011, zonder de kwestie van een louter materiële fout te onderzoeken* »¹⁵⁵.

Bovendien kan volgens de Raad van State de offerte « *op grond van artikel 98, § 3, van het koninklijk besluit van 15 juli 2011 onregelmatig worden verklaard bij niet-opgave van een prijs, of met toepassing van artikel 97, § 3 en § 6, in aanmerking worden genomen, maar de keuze voor deze of gene bepaling moet formeel worden gemotiveerd* ». De aangevochten beslissing bevatte evenwel geen motivering in dat opzicht.

Bij de tweede opdracht bevatte de geweerde offerte wel degelijk de prijs, terwijl het CIBG die per vergissing als « *ontbrekend* » had aangemerkt. Aangezien het om de prijs van een heel

¹⁵³ Bij de analyse van de offertes worden de totale kosten van elke inschrijver berekend door een maandelijkse kost en een kost per uur op te tellen, terwijl deze laatste prestatie wordt geraamd op « *ongeveer 250 uren per jaar* » in de notulen over methodologie en op « *300 uren per jaar* » in het bestek.

¹⁵⁴ Bij de evaluatie van deze offerte heeft het CIBG de drie door de inschrijver ingediende prijzen opgeteld, terwijl er slechts twee posten waren: de prijs voor de installatie en die voor beveiliging. De derde prijs stemde in feite overeen met een korting ingeval de installatie en de beveiliging gelijktijdig gebeurden.

¹⁵⁵ Arrest nr. 231.746 van 25 juni 2015. Nadien heeft het CIBG de geschorste beslissing ingetrokken en nadat de verzoekende partij haar instemming betuigd had, heeft de Raad van State bij arrest nr. 234.365 van 24 maart 2016 afgekondigd dat de verzoekende partij afzag van haar eis en heeft hij de op 25 juni 2015 uitgesproken schorsing opgeheven.

bijkomstige optie ging, had het probleem, als de prijs echt ontbrak, bovendien kunnen worden geregeld in het raam van de notie van materiële fout, zoals de Raad van State die in zijn voornoemde arrest uiteenzette.

Het Rekenhof beveelt aan erop toe te zien dat de elementen in de gunningsbeslissing overeenstemmen met de gegevens in de offertes.

5 Conclusies

Het Rekenhof beveelt aan de interne delegatienorm in overeenstemming te brengen met de bepalingen die deze materie regelen, en de opmaak van de bestekken te verbeteren.

Wat de analyse van de offertes betreft, onderstreept het Rekenhof dat in het bijzonder aandacht moet worden besteed aan de coherentie van de evaluatie en aan de naleving van de vooraf bepaalde weging. Aangezien de gunningsbeslissing berust op dat verslag, acht het Rekenhof het noodzakelijk dat de belangrijke elementen, zoals de prijzen, daar systematisch in worden opgenomen.

Aangezien de inmededingingstelling een van de essentiële beginselen vormt die aan de basis liggen van overheidsopdrachten, dient de keuze voor de hypothese van de enige leverancier steeds nauwkeurig te worden gemotiveerd.

6 Samenvattende tabel van de voornaamste vaststellingen en aanbevelingen

Onderzochte punten	Vaststellingen	Aanbevelingen	Punten van dit artikel
Procedure van de identificatie van de behoefte tot de notificering van de opdracht	Er bestaat geen functiebeschrijving die de rol en de verantwoordelijkheid preciseert van de personeelsleden die betrokken zijn bij het aankoopproces.	Een functiebeschrijving opmaken van de personeelsleden die betrokken zijn bij het aankoopproces.	2.1.2
Overheidsopdrachtenregister	Het overheidsopdrachtenregister wordt niet gepubliceerd, zoals bepaald in de ordonnantie van 12 januari 2006.	Het overheidsopdrachtenregister publiceren.	2.2
Bevoegdheidsregels	De interne delegatienorm die het CIBG gebruikt, is niet in overeenstemming met het besluit van de regering van 18 juli 2000 betreffende de aan de ministers verleende delegaties, noch met het koninklijk besluit van 28 april 1989 betreffende de toekenning van delegaties van bevoegdheden aan de leidend ambtenaren van het CIBG.	Impulsen geven voor een normatieve tussenkomst om het koninklijk besluit van 28 april 1989 op te heffen en om een ministerieel delegatiebesluit goed te keuren waardoor de directeur-generaal van het CIBG wordt gemachtigd om de opdrachten toe te wijzen waarvan het bedrag lager ligt dan een vast te leggen drempelbedrag, rekening houdend met het regeringsbesluit van 18 juli 2000.	2.3
Regels inzake de administratieve controle	Het vademecum van de overheidsopdrachten van het CIBG is niet conform de drempelwaarde waarin voorzien is voor de opdrachten gegund via een onderhandelingsprocedure.	Het vademecum in overeenstemming brengen met besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 13 juli 2006.	2.4
Betaling van voorschotten	Het CIBG is in twee dossiers zonder specifieke motivering afgeweken van het principiële verbod om voorschotten te betalen.	Het principe van de betaling na geleverde en aanvaarde dienst naleven of aantonen dat het om een wettelijk uitzonderingsgeval gaat.	3.4
Verlenging of herhaling van opdrachten	Verscheidene opdrachten werden gesloten zonder specifieke motivering voor een looptijd die de wettelijk vastgelegde maximumlooptijd overschrijft.	De wettelijke maximumlooptijd in acht nemen of motiveren waarom een afwijking noodzakelijk is.	3.1
Aan een enige leverancier toegevoegen opdrachten	De motivering van het CIBG volstaat vaak niet om de toepassing van deze uitzonderlijke gunningsprocedure te rechtvaardigen, zowel met betrekking tot het noodzakelijke behoud van de bestaande technologie als tot het aantonen van het feit dat maar één enkele onderneming de gewenste prestaties kan leveren.	De vereisten van de wetgeving en de rechtspraak naleven voor de awendung van de onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking en zonder mededinging gerechtvaardigd op basis van de hypothese van de enige leverancier.	3.2
Keuze en overeenstemming van de gunningscriteria	In bepaalde gevallen is de prijs als gunningscriterium onderverdeeld in subcriteria, wat het prijsverschil tussen de offertes kan wijzigen. Er werden in bepaalde dossiers verschillen vastgesteld tussen de verschillende documenten van de opdracht.	De prijs van een offerte berekenen op basis van vermoedelijke hoeveelheden, zonder onderverdeling. Bijzondere aandacht besteden aan de overeenstemming van de gunningscriteria in de verschillende documenten van de opdracht, aan de coherentie van de evaluatiemethodologie en aan de inachtneming van de vooraf vastgelegde weging.	4.1 en 4.2
Analyse van de offertes en motivering van de gunningsbeslissing	Het is niet gemakkelijk na te gaan welk bedrag in aanmerking werd genomen voor de vergelijking van de financiële offertes, aangezien het CIBG de prijzen niet vermeldt in het verslag over de analyse van de offertes.	De belangrijke elementen, meer bepaald de prijs, opnemen in het verslag over de analyse van de offertes.	4.3

2 Administratieve en geldelijke toestand van de personeelsleden van het Instituut ter bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel

1 Inleiding

Het Rekenhof heeft een audit uitgevoerd van de administratieve en geldelijke toestand van de personeelsleden van het Instituut ter bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel (IWOIB)¹⁵⁶.

De opdracht van het IWOIB bestaat erin technologische innovatie te bevorderen en te ondersteunen door wetenschappelijke onderzoeksprojecten te financieren die worden geleid door onderzoeksondernemingen en -instellingen op het Brusselse grondgebied.

1.1. Toepasselijke regelgeving

Het IWOIB werd opgericht door de ordonnantie van 26 juni 2003¹⁵⁷ als een openbare instelling van categorie A in de zin van de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut.

Het IWOIB is een autonome bestuursinstelling van eerste categorie in de zin van de organieke ordonnantie van 23 februari 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle.

Het instituut is voor het beheer van zijn statutair en contractueel personeel onderworpen aan de besluiten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 27 maart 2014 tot bepaling van de rechtspositie en de bezoldigingsregeling van de personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De taalkaders van het IWOIB zijn vastgelegd door het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 14 juli 2011.

1.2. Controlemethode

Het Rekenhof is voor elk dossier nagegaan of de door het sociaal secretariaat meegedeelde weddefiche overeenstemt met de door het IWOIB opgestelde loonfiche. Het heeft eveneens de verantwoordingsstukken gecontroleerd die in elk van de 50 individuele dossiers aanwezig waren.

Het Rekenhof heeft ook andere elementen onderzocht, namelijk de effectieven, het personeelsplan, de berekening van de wedde en de vzw *Research in Brussels*¹⁵⁸.

De bepalingen over de bescherming van persoonsgegevens werden in acht genomen.

Na de audit heeft het Rekenhof een tegensprekelijke procedure georganiseerd. De opmerkingen van zowel het IWOIB als de staatssecretaris bevoegd voor Wetenschappelijk Onderzoek en Openbaar Ambt, werden in dit artikel verwerkt.

---

¹⁵⁶ Sedert september 2010 communiceert het IWOIB onder de naam Innoviris. Zolang de organieke ordonnantie niet wordt gewijzigd, blijft zijn wettelijke naam echter ongewijzigd.

¹⁵⁷ Ordonnantie van 26 juni 2003 houdende oprichting van het Instituut ter Bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel.

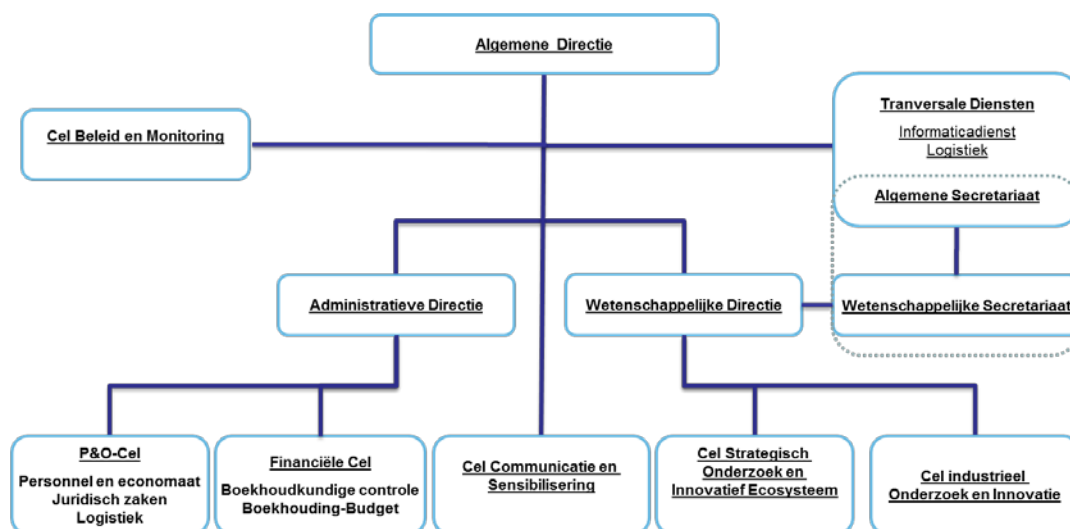
¹⁵⁸ Het IWOIB had sommige van zijn bevoegdheden aan de vzw *Research in Brussels* gedelegeerd. Cf. punt 4.

2 Personeelsbehoeften

2.1 Organigram van de diensten

Het organigram dat het IWOIB heeft meegedeeld en dat het Rekenhof heeft geanonimiseerd, ziet eruit als volgt.

2.2 Organieke formatie, personeelsplan en effectieven

De laatste organieke formatie dateert van 18 december 2003 en omvatte 28 betrekkingen, plus twee uitdovende betrekkingen. Ze werd opgeheven op 26 juni 2016 en vervangen door een personeelsplan, dat elk jaar wordt goedgekeurd overeenkomstig de ministeriële omzendbrief van 27 november 2014 betreffende de uitwerking en opvolging van een personeelsplan op basis van de personeelsenveloppe.

Het jaarlijks plan beschrijft de bestaande toestand – met inbegrip van de tewerkstelling van contractuelen – en voorziet in een evolutie van de personeelssterkte op basis van de behoeften. Concreet verzamelt de cel personeel en organisatie (P&O) voor de uitwerking van dat plan de behoeften van de verschillende directies, maakt er een synthese van en legt die voor aan de directieraad, die deze valideert. Op basis daarvan wordt het personeelsplan uitgewerkt binnen de perken van de beschikbare begrotingskredieten (het jaarplan 2017 kost in totaal 5,0 miljoen euro)¹⁵⁹.

De personeelsplannen 2015 en 2016 telden respectievelijk 41 en 60 betrekkingen, terwijl in het plan 2017 sprake is van 67. Volgens de informatie die het IWOIB op 11 juli 2017 meedeelde, waren slechts 50 van die 67 betrekkingen ingevuld.

¹⁵⁹ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 8 juni 2017 ter bepaling van het personeelsplan voor het jaar 2017 voor het Instituut ter bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel - Innoviris.

Vergelijking tussen het personeelsplan 2017 en de toestand op 11 juli 2017 zoals meegedeeld door het IWOIB

Rang	Graad	Statutairen en mandatarissen		Startbaanovereenkomst		Contractueel - uitzonderlijke en tijdelijke behoeften		Vervangings-contract		Totaal	
		Per-so-neels-plan 2017	Toestand in juli 2017	Per-so-neels-plan 2017	Toestand in juli 2017	Per-so-neels-plan 2017	Toestand in juli 2017	Per-so-neels-plan 2017	Toestand in juli 2017	Per-so-neels-plan 2017	Toestand in juli 2017
A5	Directeur-generaal	1	1	/	/	/	/	/	/	1	1
A4+	Adjunct-directeur-generaal	1	1	/	/	/	/	/	/	1	1
A3	Ingenieur-directeur of directeur	2	1	/	/	/	/	/	/	2	1
A2	Eerste ingenieur of eerste attaché	3	2	/	/	/	/	/	/	3	2
A1	Ingenieur	6	5	/	/	1	2	/	/	7	7
A1	Attaché	21	8	/	/	10	11	1	/	32	19
B2	Eerste assistent	1	1	/	/	/	/	/	/	1	1
B1	Assistent	9	5	/	/	1	4	/	/	10	9
C2	Eerste adjunct	3	0	/	/	/	/	/	/	3	0
C1	Adjunct	3	3	2	2	0	2	/	/	5	7
D2	Eerste klerk	1	1	/	/	/	/	/	/	1	1
D1	Klerk	7	7	/	/	1	1	/	/	1	1
Totaal		51	28	2	2	13	20	1	0	67	50

De 50 personeelsleden van de instelling zijn als volgt uitgesplitst:

- 2 mandatarissen (4 %);
- 26 statutairen (52 %);
- 20 uitzonderlijke en tijdelijke behoeften [UTB] (40 %);
- 2 startbaanovereenkomsten [SBO/Rosetta] (4 %).

Het verschil tussen het aantal statutaire betrekkingen in het personeelsplan (49) en het aantal ingevulde statutaire betrekkingen (26) wordt verklaard door het feit dat nog 20 aanwervingsaanvragen¹⁶⁰ bij Selor in behandeling zijn¹⁶¹. Volgens de door de administratie verstrekte informatie dateert de oudste aanvraag van eind 2015. De installatie van Brufop (specifieke instelling voor de aanwerving van ambtenaren in het Brussels Gewest) is net bedoeld om de aanwervingen te bespoedigen.

2.3 Uitzonderlijke en tijdelijke behoeften

Wat de contractuele betrekkingen betreft, vertegenwoordigen de uitzonderlijke en tijdelijke behoeften (UTB) 40 % van de personeelssterkte. De regelgeving spreekt nochtans van « *het voldoen aan uitzonderlijke en tijdelijke personeelsbehoeften, hetzij voor in de tijd beperkte acties, hetzij voor een buitengewone toename van het werk* »¹⁶² om de aanwerving van contractuelen toe te staan. Het Rekenhof heeft vastgesteld dat sommige van die personeelsleden niettemin al talrijke jaren in dienst zijn¹⁶³, wat in strijd is met de bepalingen van de regelgeving.

¹⁶⁰ Evenals 2 extra aanvragen die nog moeten worden ingediend.

¹⁶¹ Selectiebureau van de Federale Overheid.

¹⁶² Artikel 2, 1°, van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 27 maart 2014 tot bepaling van de rechtspositie en de bezoldigingsregeling van de contractuele personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

¹⁶³ Namelijk 1 in 2006, 1 in 2009, 2 in 2011, 2 in 2012, 6 in 2015 en 8 in 2016.

Het Rekenhof merkt overigens op dat ten tijde van de audit 20 contractuelen UTB werden tewerkgesteld, terwijl in het personeelsplan slechts sprake is van 13. Dat verschil wordt verklaard door de toestemming die de toezichthoudende minister op 7 juni 2016 had gegeven om contractuele personeelsleden aan te werven voor vier statutaire betrekkingen gelet op de noodzaak om vier strategische en specifieke posten snel in te vullen. Op een vraag over die UTB in overtal heeft de administratie aangekondigd dat 13 van de huidige 20 UTB zullen worden gestatutariseerd.

2.4 Taalkaders

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat de taalstelsels globaal gezien worden nageleefd.

2.5 Aanwervingsprocedure en contractuele aanwervingen

Inzake aanwerving steunen de vaststellingen op het onderzoek van de individuele personeelsdossiers, waarin soms bepaalde selectiestukken waren opgenomen. Het Rekenhof kon daarentegen geen enkel stuk van de selecties door de vzw *Research in Brussels* (RIB) raadplegen (het gaat om vier personeelsleden).

Op de 50 gevallen heeft het Rekenhof er 2 gevonden waarbij de geselecteerde kandidaat niet de minimale ervaring had die in de jobaanbieding werd geëist. Een ervan betrof een aanwerving door de vzw *Research in Brussels* en de andere een aanwerving door het IWOIB, waarvoor de administratie bij het filteren geen rekening heeft gehouden met de voorwaarde inzake ervaring. De administratie is van oordeel dat ze op grond van de regelgeving niet verplicht was er rekening mee te houden en dat de ervaring van sommige andere kandidaten, die weliswaar toereikend was, niet voldoende relevant was of van te lang geleden dateerde. Het Rekenhof is nochtans van oordeel dat als de administratie bepaalde voorwaarden stelt voor de ontvankelijkheid van de kandidaturen, ze zich ertoe verbindt elke kandidatuur die niet aan die voorwaarden voldoet, onontvankelijk te verklaren en dat ze de criteria die ze vooraf heeft vastgelegd, niet mag wijzigen na de oproep tot kandidaten.

Het Rekenhof heeft eveneens een geval vastgesteld waarbij een arbeidsovereenkomst van onbepaalde duur werd toegekend zonder dat voor de in te vullen vacante betrekking een bekendmaking was gebeurd en bijgevolg zonder dat de titels en verdiensten van verschillende kandidaten werden vergeleken. De administratie licht toe dat de betrokkene volledige voldoening had geschonken bij een instapstage in een onderneming na afloop van een transparante selectie en vervolgens bij een vervangingscontract.

Het Rekenhof herinnert eraan dat het IWOIB zowel voor de contractuele als voor de statutaire aanwervingen het principe van de gelijke toegang tot overheidsbetrekkingen in acht moet nemen. Het moet dus zijn vacante betrekkingen bekendmaken en de titels en verdiensten vergelijken van alle kandidaten die aan de aanwervingsvoorwaarden voldoen.

3 Bezoldiging

3.1 Bepalen van de geldelijke anciënniteit

Uit de onderzochte dossiers blijken heel wat problemen te bestaan met de valorisatie van de in aanmerking komende anciënniteit bij de aanwerving, in het bijzonder met de diensten gepresteerd in de privésector.

Er geldt een andere reglementaire bepaling naargelang het om een contractueel dan wel statutair personeelslid gaat, en naargelang het vóór of na 1 juli 2014 in dienst is getreden¹⁶⁴.

Reglementaire bepalingen van toepassing op de personeelsleden van de instellingen van openbaar nut

	Contractuelen	Statutairen
Vóór 1 juli 2014	De effectief onder arbeidsovereenkomst gepresteerde diensten in de privésector komen in aanmerking voor de berekening van de geldelijke anciënniteit als ze een vereiste vormden bij de aanwerving en ten belope van het aantal jaren ervaring die vereist werden bij de aanwerving, met een maximum van zes jaar ¹⁶⁵ .	De effectief onder arbeidsovereenkomst gepresteerde diensten in de privésector of als zelfstandige kunnen eveneens in aanmerking komen voor een maximum van zes jaar ¹⁶⁶ .
Vanaf 1 juli 2014	De effectief onder arbeidsovereenkomst gepresteerde diensten in de privésector of als zelfstandige komen in aanmerking voor de berekening van de geldelijke anciënniteit als ze een vereiste vormden bij de aanwerving en ten belope van het aantal jaren ervaring die vereist werden bij de aanwerving ¹⁶⁷ .	Voor de berekening van de geldelijke anciënniteit komen ambtshalve in aanmerking de diensten gepresteerd in de publieke diensten van de staten die onderdeel vormen van de Europese Economische Ruimte of van de Zwitserse Confederatie. De personeelsleden in dienst genomen door rechtspersonen onder privaot of publiek recht die niet bedoeld worden onder paragraaf 1 in een juridische situatie die unilateraal gedefinieerd wordt door de bevoegde publieke overheid of, krachtens een wettelijke of decretale bepaling, door hun bevoegd leidend orgaan, worden beschouwd als behorend tot de publieke overheden. De diensten vervuld in andere publieke diensten of de private sector of als zelfstandige worden eveneens in aanmerking genomen op voorwaarde dat deze diensten voldoen aan een voorwaarde gesteld bij de aanwerving en rekening houdend met het aantal jaren ervaring dat vereist werd bij de aanwerving ¹⁶⁸ .

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat de bepalingen van die regelgeving niet werden nageleefd in de volgende gevallen:

- in drie dossiers werd de anciënniteit uit de privésector gevaloriseerd, terwijl geen enkele ervaring was vereist bij de aanwerving ;
- in zeven dossiers werd de anciënniteit uit de privésector gevaloriseerd, terwijl de vereiste ervaring niet in aantal jaren was gepreciseerd. De administratie licht toe dat haar interpretatie van de reglementaire bepaling ertoe leidt dat als de jobaanbieding een ervaring van « *minimum x jaren* » vermeldt, de volledige ervaring wordt gevaloriseerd, zelfs als ze uitgebreider is dan het vereiste minimum. Die interpretatie is echter moeilijk

¹⁶⁴ In één dossier gebeurde de indiensttreding op 1 september 2014. In de arbeidsovereenkomst die op 13 juni 2014 werd ondertekend, wordt het statuut van 20 juli 2006 toegepast, terwijl het nieuwe statuut van 27 maart 2014, dat vanaf 1 juli 2014 van toepassing was, op 22 mei 2014 werd gepubliceerd.

¹⁶⁵ Artikel 31 van het besluit van 20 juli 2006 van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot regeling van de administratieve en geldelijke toestand van de contractuele personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

¹⁶⁶ Artikel 412, § 2, van het besluit van 26 september 2002 van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende het administratief statuut en de bezoldigingsregeling van de ambtenaren van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

¹⁶⁷ Artikel 23 van het besluit van 27 maart 2014 van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot bepaling van de rechtspositie en de bezoldigingsregeling van de contractuele personeelsleden van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

¹⁶⁸ Artikelen 455, § 1 en § 2, 1ste lid, en 456 van het besluit van 27 maart 2014 van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot bepaling van de rechtspositie en de bezoldigingsregeling van de ambtenaren van de instellingen van openbaar nut van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

verenigbaar met de reglementaire tekst (« *ten belope van het aantal jaren ervaring die vereist worden bij de aanwerving* »);

- in de dossiers van de vier personeelsleden die van de vzw *Research in Brussels* naar het IWOIB werden overgeheveld, werden de bij de vzw gepresteerde diensten gevaloriseerd hoewel ze op de privésector betrekking hadden. De administratie antwoordt dat ze de regeringsbeslissing van 10 december 2015 beschouwde als een personeelsoverdracht met verworven rechten. Het Rekenhof merkt op dat dit nochtans niet in die beslissing is gespecificeerd.

Het Rekenhof herinnert er bijgevolg aan dat de diensten in de privésector, met uitzondering van het geval van de statutaire personeelsleden die vóór 1 juli 2014 in dienst zijn getreden, alleen kunnen worden gevaloriseerd als ze een vereiste vormden bij de aanwerving en ten belope van het geëiste aantal jaren ervaring.

Het Rekenhof heeft eveneens twee dossiers gevonden waarin anciënniteit werd gevaloriseerd omdat de vroegere werkgever ten onrechte als een openbare werkgever werd beschouwd (Instituut der Bedrijfsrevisoren en het *Centre hospitalier interrégional Edith Cavell*).

Naast de problemen inzake valorisering van privédiensten heeft het Rekenhof acht dossiers opgemerkt waarin incoherenties voorkwamen tussen de door het sociaal secretariaat verstrekte loonstaten en de door de administratie opgestelde weddefiches (het gaat ofwel om door het sociaal secretariaat te corrigeren materiële vergissingen op de loonstaten, ofwel om berekeningsfouten in de weddefiches die de administratie ondertussen heeft gecorrigeerd na de opmerkingen van het Rekenhof).

Het Rekenhof merkt op dat de weddefiche die de administratie opstelt, een *Excel*-model is, dat weliswaar berekeningsformules bevat, maar toch manueel moet worden ingevuld bij de indiensttreding en gedurende de hele loopbaan manueel moet worden bijgewerkt. Die niet-geautomatiseerde werkwijze is een bron van fouten, temeer daar er geen geformaliseerde internecontroleprocedure is voor de berekening en de toekenning van de geldelijke anciënniteiten.

Het Rekenhof beveelt dus aan een geformaliseerde internecontroleprocedure in te voeren bij de vaststelling van de te valoriseren anciënniteit bij de indiensttreding van nieuwe personeelsleden.

3.2 *Uitbesteden van het weddebeheer*

Het ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is op 1 december 2008 gestopt met het beheer van de wedden van het IWOIB. Het beheer werd uitbesteed en via een overheidsopdracht gegund aan een sociaal secretariaat. Die opdracht werd in 2016 vernieuwd (voor een jaarlijkse kost van 12.758 euro/jaar).

4 **Relaties met de vzw Research in Brussels (RIB)**

De vzw *Research in Brussels* werd eind 2007 opgericht met als opdracht:

- sensibilisering over en promotie van wetenschap bij jongeren. De ordonnantie van 26 juni 2003 had die opdracht aan het IWOIB toevertrouwd. Bij ontstentenis van een ordonnantie heeft het IWOIB die bevoegdheid aan de RIB gedelegeerd door die te financieren via zijn kredieten. Het Rekenhof is van oordeel dat een ordonnantie noodzakelijk is om aan een vzw bevoegdheden toe te kennen die door de wetgever aan een instelling van openbaar nut werden toevertrouwd ;

- het logistiek beheer van het Domein de Latour de Freins, waar het IWOIB destijds gevestigd was.

De vzw wordt voor 100 % gefinancierd door het IWOIB. Voor de periode van 1 januari tot 31 december 2017 krijgt ze een toelage van 217.400 euro (werkingskosten).

Op 10 december 2015 heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering beslist om de opdracht van de vzw inzake sensibilisering en promotie weer te integreren bij het IWOIB, met inbegrip van de overeenstemmende personen en middelen. Die beslissing werd niet gepubliceerd en door de termijnen waarin ze werd genomen, heeft de Inspectie van Financiën haar advies niet kunnen geven.

Sedertdien is de vzw enkel belast met logistieke taken in het gebouw waarin het IWOIB na zijn verhuizing is gehuisvest. Er zijn nog slechts twee voltijdse equivalenten in de vzw, namelijk iemand die belast is met logistieke functies voor het IWOIB (chauffeur, kamerbewaarder, enz.), die in augustus 2017 met pensioen is gegaan, en iemand die belast is met de cafetaria die bestemd is voor al wie in het gebouw gevestigd is.

Naar aanleiding van de indiening van het subsidiedossier 2017 van de vzw bij de Inspectie van Financiën stelt het IWOIB voor de procedure tot ontbinding van de vzw in gang te zetten.

Er zijn nu vier personen die door de beslissing van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 10 december 2015 van de vzw naar het IWOIB zijn overgeheveld ; ze waren door de vzw aangeworven. Aangezien het Rekenhof geen toegang heeft tot die selectiedossiers, kon het de procedure niet controleren en niet nagaan of de regels van het openbaar ambt werden geëerbiedigd. Op de vier overgedragen personeelsleden worden de reglementaire weddeschalen toegepast, maar het Rekenhof wijst op een probleem bij de berekening van de geldelijke anciënniteit die werd vastgelegd bij hun indiensttreding bij het IWOIB, omdat de bij de vzw gepresteerde diensten worden gevaloriseerd hoewel ze tot de privésector behoort¹⁶⁹.

5 Conclusies en aanbevelingen

Het Rekenhof beveelt het IWOIB aan verder te gaan met zijn inspanningen om ervoor te zorgen dat het aandeel contractuele personeelsleden « uitzonderlijke en tijdelijke behoeften » met de opeenvolgende personeelsplannen overeenstemt.

Wat de selecties betreft, brengt het Rekenhof in herinnering dat de administratie geacht wordt iedere kandidatuur die niet voldoet aan de ontvankelijkheidsvoorwaarden die ze zelf heeft uitgevaardigd (meer bepaald de vereiste minimumervaring in de jobaanbieding) onontvankelijk te verklaren. Op het vlak van de contractuele en statutaire aanwervingen dient het IWOIB het beginsel van de gelijke toegang tot openbare ambten na te leven.

Het Rekenhof heeft bij de inaanmerkingneming van vroegere diensten voor de geldelijke anciënniteit onregelmatigheden vastgesteld bij de berekening van de valoriseerbare periodes, in het bijzonder voor de in de privésector gepresteerde diensten. Het beveelt dus aan de vroegere diensten te berekenen in overeenstemming met het statuut en brengt in herinnering dat, met uitzondering van de vóór 1 juli 2014 in dienst getreden statutaire personeelsleden, de diensten in de privésector alleen kunnen worden gevaloriseerd als ze een vereiste vormden bij de aanwerving en ten belope van het geëiste aantal jaren ervaring.

---

¹⁶⁹ Cf. punt 3.1: *Bepalen van de geldelijke anciënniteit*.

Het Rekenhof heeft opgemerkt dat de manier waarop de weddefiches werden opgemaakt, een bron van fouten was. Het beveelt bijgevolg aan een geformaliseerde internecontroleprocedure in te stellen om de valoriseerbare anciënniteit vast te stellen bij de indiensttreding van nieuwe personeelsleden.

Het Rekenhof moedigt tot slot aan de werkzaamheden voort te zetten tot ontbinding van de *vzw Research in Brussels*.

3 Subsidiëring van gesubsidieerde contractuelen door Actiris

1 Voorwerp en methode

Het Rekenhof heeft in 2017 een analyse gemaakt van de controle op de toekenning en de verantwoording van de subsidies die worden toegekend voor de maatregelen inzake weder tewerkstelling via het programma inzake subsidiëring van gesubsidieerde contractuelen (geco's) beheerd door Actiris.

Het Rekenhof kon de kwaliteit van de interne controle verifiëren aan de hand van op aselechte wijze getrokken steekproeven van dossiers. De conclusies werden vervolledigd en bevestigd door een documentenanalyse en gesprekken.

Het Rekenhof heeft overigens het gecoo-beleid als springplank naar werk geanalyseerd op basis van een documentenanalyse en gesprekken.

Aan het einde van de audit werd een tegensprekelijke procedure gevoerd. Dit artikel omvat de elementen die werden aangehaald door Actiris en door de minister bevoegd voor Economie en Tewerkstelling.

2 Algemeen kader

2.1 Inleiding

De subsidiëring van gecoo's bestaat al lang¹⁷⁰. Actiris werd door zijn opeenvolgende beheerscontracten belast met tewerkstellingsopdrachten. Het beheer en de financiering van de gecoo-regeling beantwoorden aan de opdracht om bij te dragen tot een stijging van het aantal arbeidsplaatsen voor Brusselaars.

Naar aanleiding van de regionalisering heeft het besluit van de gewestregering van 5 februari 1998¹⁷¹ de subsidiëeringsregels gedefinieerd voor de gecoo's die de lokale besturen op het grondgebied van het gewest tewerkstellen. Het werd aangevuld door het besluit van 28 november 2002¹⁷², dat dezelfde regels heeft vastgelegd voor de werkgevers vermeld in de wet van 30

---

¹⁷⁰ Koninklijk besluit nr. 474 van 28 oktober 1986 heeft een regeling van door de Staat gesubsidieerde contractuelen bij de lokale besturen ingesteld. Voor de overheden van de gemeenschappen en de gewesten, de onderwijsinstellingen, de plaatselijke sociale huisvestingsmaatschappijen en voor de instellingen van openbaar nut en de vzw's die een sociaal, humanitair of cultureel doel nastreven, heeft de programmawet van 30 december 1988 verschillende vroeger bestaande tewerkstellingssystemen (tewerkgestelde werklozen en bijzonder tijdelijk kader) eengemaakt door eveneens een regeling van gesubsidieerde contractuelen in te stellen.

¹⁷¹ Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 5 februari 1998 tot bepaling van de verdelingscriteria voor de subsidies toegekend aan lokale besturen die gesubsidieerde contractuelen tewerkstellen.

¹⁷² Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 28 november 2002 betreffende het stelsel van de gesubsidieerde contractuelen.

december 1988¹⁷³ die onder de non-profitsector ressorteren ; het besluit van 2002 wilde verder werk maken van de door de wet ingezette eenmaking; het integreerde de werknemers van het derde arbeidscircuit en die van het Interdepartementaal begrotingsfonds ter bevordering van de werkgelegenheid en richt in 2016 een nieuwe geco-categorie¹⁷⁴ op.

Op 30 juni 2017 waren er volgens Actiris 10.395 geco-werknemers, gespreid over 8.718 betrekkingen¹⁷⁵.

De totale begroting van Actiris voor 2017 belooft 706,4 miljoen euro, waarvan 198,0 miljoen euro voor het geco-programma.

De begrotingskredieten voor het geco-programma zijn tamelijk stabiel en ze schommelden de laatste vijf jaar tussen 192,0 en 210,0 miljoen euro.

2.2 *Subsidiëringsmodaliteiten*

De wetgeving kent aan de werkgevers voor hun geco-werknemers een financiële steun toe in de vorm van een loonsubsidie (« premie »). Ze verdeelt de geco's in 19 categorieën waarvoor verschillende subsidiëringsregels gelden.

Naargelang de door de regelgeving vastgelegde gevallen, kan die financiële tegemoetkoming alle of een deel van de door de werkgevers gemaakte kosten dekken.

De werkgevers moeten behoren tot de non-profitsector of de lokale besturen en voldoen aan bepaalde voorwaarden, zoals enkel geco's aanwerven om tegemoet te komen aan uitzonderlijke en tijdelijke personeelsbehoeften¹⁷⁶.

Om voor subsidiëring in aanmerking te komen, moeten de werknemers eveneens aan voorwaarden voldoen, meer bepaald inzake inschrijvingsduur als werkzoekende.

De werkgevers moeten een overeenkomst ondertekenen die verschillende modaliteiten vastlegt, waaronder de toekenningsvoorwaarden en het subsidiebedrag: het aantal betrekkingen in kwestie, de functie waarvoor de werknemer zal worden aangeworven, de diplomavereiste voor de betrekking, de werktijd, het « referentie »-barema dat van toepassing¹⁷⁷ is in de gevallen waarin volgens de regelgeving barema's moeten worden gebruikt, of in de andere gevallen het vastgelegde forfaitair bedrag. Afhankelijk van de bepalingen van de regelgeving wordt de subsidie al dan niet geïndexeerd.

Onder bepaalde voorwaarden (zoals in de thuishulpsector) mogen de werknemers tegen betaling bij derden prestaties uitvoeren, wat voor de werkgevers inkomsten genereert; die ontvangsten worden berekend op basis van de in de barema's bepaalde geïndexeerde bedragen en worden van de subsidies afgetrokken.

Tot slot werden de voorschotten op subsidies waarin voor sommige premie- en werknemerscategorieën was voorzien, in 2015 afgeschaft.

---

¹⁷³ Programmawet van 30 december 1988.

¹⁷⁴ Voor jonge werknemers die zo in aanmerking kunnen komen voor een inschakelingscontract.

¹⁷⁵ Totaal aantal werknemers: 10.395 ; totaal aantal te begeven betrekkingen: 9.737,5 ; totaal aantal ingevulde betrekkingen : 8.718,3 (cijfers van 30 juni 2017, op 2 oktober 2017 door Actiris meegedeeld).

¹⁷⁶ Deze voorwaarde is echter niet van toepassing op de vzw's.

¹⁷⁷ D.w.z. een « mode »-weddeschaal van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waarop de subsidie wordt afgestemd.

Er zijn vier departementen of diensten van Actiris¹⁷⁸ die instaan voor het beheer van de geoco-regeling:

- *Select Actiris* van de directie Werkgevers stelt geoco-kandidaten aan de werkgevers voor¹⁷⁹;
- *Youth Guarantee* van de directie Werkgevers stelt kandidaten voor de zogenoemde geoco-inschakelingscontracten bestemd voor jongeren voor;
- het departement Tewerkstellingsprogramma (DTP) van de directie Partnerships & Tewerkstellingsprogramma's beheert de overeenkomsten en de werknemersposten en subsidieert de aangeworven werknemers via zijn diensten Subsijobs en Budgetbeheer;
- het departement van de inspectie, dat rechtstreeks aan de algemene directie is verbonden, controleert of de voorwaarden voor de toekenning van de subsidiëring worden nageleefd.

3 Interne geoco-controle

3.1 Invoering van een internecontrolesysteem

De organieke ordonnantie van 23 februari 2006 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle voorziet in de oprichting van een internecontrolesysteem op basis van het COSO-referentiekader in de diensten van de gewestadministratie en bij de autonome instellingen, waaronder Actiris.

COSO is een referentiekader voor interne controle dat beoogt de risico's onder controle te houden die een bedreiging vormen de doelstellingen van een organisatie te halen. Het heeft betrekking op de controleomgeving¹⁸⁰, de risico-inschatting en wat daarmee samenhangt¹⁸¹, de controleactiviteiten van de organisatie, de informatie en communicatie die moeten worden ontwikkeld om ervoor te zorgen dat iedereen zijn verantwoordelijkheden kan opnemen, en de opvolging van de doeltreffendheid van de interne controle of sturing.

De interne controle moet door de organisatie zelf worden uitgevoerd en moet deel uitmaken van het normale beheer van de activiteiten. Zij moet waarborgen dat de beoogde doelstellingen op zuinige, doeltreffende en doelmatige wijze worden gerealiseerd.

3.2 Naleving van de regelgeving

Het Rekenhof heeft zich vergewist van de regelmatigheid van de door Actiris toegekende subsidies bij de uitvoering van het geoco-programma.

---

¹⁷⁸ Naast de opdrachten in verband met de subsidiëring van geoco's, voeren die departementen ook andere opdrachten uit die niet binnen de perimeter van deze audit vallen.

¹⁷⁹ De polen 4 (Openbare instellingen en onderwijs) en 5 (Diensten aan personen) van Select Actiris zijn meer specifiek met dat proces belast.

¹⁸⁰ D.w.z. op de waarden en de structuur van de organisatie, evenals op de sensibilisering van het personeel voor de interne controle.

¹⁸¹ Namelijk de identificatie van de risico's op basis van de vooraf gedefinieerde doelstellingen, de inschatting van de kans dat ze zich voordoen en de impact ervan, evenals hoe ze worden aangepakt (er wordt bijvoorbeeld beslist ze te aanvaarden, ze te vermijden, ze te verminderen door controlemaatregelen, enz.).

Het heeft meer bepaald vastgesteld dat de regelgeving ingewikkeld is, dat de controleregels uiteenlopen en dat sommige verantwoordingen ontoereikend zijn.

3.2.1 *Regelgeving*

Actiris moet een regelgeving toepassen die heel ingewikkeld is geworden wegens gedifferentieerde maatregelen, met voor elke maatregel specifieke berekeningswijzen voor de subsidiëring naargelang de 19 geco-categorieën waarin de twee voornoemde besluiten voorzien¹⁸².

Een geco zal bijvoorbeeld naargelang zijn categorie worden gesubsidieerd met een vast bedrag van 5.035 of 15.150 euro, of volgens de door het besluit vastgelegde barema's, vermeerderd met een coëfficiënt, of nog volgens een percentage van het brutoloon toegekend aan een personeelslid van de gemeenschappen voor de uitgeoefende functie (voor de Vlaamse Gemeenschap gaat het om 80 % en voor de Franse Gemeenschap om 100 %).

3.2.2 *Controleregels*

De nadere regels voor de verantwoording van de subsidies zijn divers en worden niet enkel door de regelgeving vastgelegd, aangezien deze volgens het besluit van 28 november 2002¹⁸³ door de overeenkomsten mogen worden bepaald. Talrijke overeenkomsten zijn overigens oud en preciseren geen nadere regels.

Door die situatie stijgt de diversiteit aan wijzen en procedures voor de verantwoording van de subsidies nog eens.

3.2.3 *Verantwoordingen*

De vastgelegde verantwoordingsmodaliteiten volstaan niet omdat ze enkel uit verklarende stukken bestaan. Die geven bijgevolg onvoldoende waarborg dat de gesubsidieerde prestaties werkelijk werden geleverd. Zo heeft het Rekenhof in vijf gevallen waar het kennis kon nemen van het werkelijke loon, vastgesteld dat het subsidiebedrag hoger lag dan het loon van de werknemer. In dat geval rijst de vraag of er sprake is van oversubsidiëring.

De categorieën geco-uitgaven waarvoor gewone prestatiestaten¹⁸⁴ moeten worden voorgelegd, en die zodoende zijn onderworpen aan een minder strikte controle door het DTP, vertegenwoordigen 36 % van de begroting toegekend aan de geco-programma's¹⁸⁵; nagenoeg 2/3 van dat percentage (ongeveer 54 miljoen euro) gaat naar de financiering van subsidies voor openbare werkgevers. Het DTP voert aan dat die laatste geen risico vormen dat een grondigere controle vereist.

De inspectie bij de werkgevers ter plaatse is geen doeltreffende oplossing om het niet-overzenden van de bewijsstukken te ondervangen. Behoudens uitzonderingen kijkt ze immers de berekeningen van de loonsubsidiëring niet na en controleert ze de openbare werkgevers niet, behalve de gemeenten sedert 2016. Haar controles worden bovendien volgens een driejarige cyclus geprogrammeerd, los van de datums waarop de subsidies worden betaald.

---

¹⁸² Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 5 februari 1998 in verband met de lokale besturen en besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 28 november 2002 in verband met de andere werkgevers.

¹⁸³ Artikel 30.

¹⁸⁴ Prestatiestaten zijn documenten die door de werkgevers worden opgesteld en die het aantal gepresteerde dagen per werknemer preciseren.

¹⁸⁵ Dit is nagenoeg 72 miljoen euro op een begroting van 204 miljoen euro.

In die context is het Rekenhof van oordeel dat Actiris de volledige subsidiëring niet ten volle kan controleren. Het merkt bovendien op dat de verantwoording voor de ontstentenis van controle op de openbare werkgevers niet is gebaseerd op een risicoanalyse die regelmatig wordt bijgewerkt.

De voorgelegde verantwoordingsstukken voldoen overigens door hun aard niet systematisch aan de eisen van de regelgeving of de overeenkomsten. Het gebeurt dat de loonfiches, waarin de regelgeving voorziet, worden vervangen door prestatiestaten die als aangifte worden gebruikt of dat prestatiestaten worden vervangen door niet-gedetailleerde verklaringen van schuldvoordering.

De regelgeving is bovendien onvolledig in verband met bepaalde punten:

- de voorlegging van de kwartaalaangifte voor de RSZ die wordt vereist door het besluit van 5 februari 1998¹⁸⁶, biedt op zich niet de mogelijkheid om op adequate wijze de te subsidiëren loonelementen te verifiëren. Ze ontbreekt overigens in alle door het Rekenhof onderzochte dossiers en ze wordt bovendien bij de controles ter plaatse niet door de inspectie geverifieerd;
- oversubsidiëring van dezelfde uitgaven is verboden door het besluit van 28 november 2002¹⁸⁷ maar het besluit van 5 februari 1998 zegt hierover niets, wat leidt tot een ongelijke behandeling tussen de verschillende soorten geco's.

De basisgegevens waarop de berekeningswijze berust van een coëfficiënt ter vermeerdering van de referentiewedde die dient voor de berekening van de subsidies, konden daarenboven niet aan het Rekenhof worden meegedeeld. Het heeft dus niet kunnen nagaan of die verhoging wel degelijk de bijkomende elementen bovenop het loon dekt die ze geacht wordt te subsidiëren.

Het besluit van 5 februari 1998¹⁸⁸ bepaalt tot slot dat de kandidaat-geco in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gedomicilieerd moet zijn. Het besluit van 28 november 2002¹⁸⁹ stelt daarentegen enkel dat de BGDA voor de voorstelling van de geco-kandidatuur voorrang verleent aan de kandidaten die in het gewest wonen. Deze bepaling van het besluit van 5 februari 1998 die in 2016 werd ingevoegd, vergemakkelijkt de implementatie van de regelgeving niet, aangezien ze een nieuw verschil in de subsidiëeringsvoorwaarden invoert; ze lijkt daarenboven uit het oog verloren te zijn, want de procedure die al ettelijke jaren in voege is, werd niet aangepast en blijft de lokale besturen toelaten kandidaten van buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan te werven¹⁹⁰. Ze is dus niet in overeenstemming met de regelgeving.

3.2.4 Conclusies en aanbevelingen

Het risico op onregelmatigheden met een mogelijke financiële weerslag op het subsidiebedrag stijgt door de ingewikkelde regelgeving en de verschillen en tekortkomingen in subsi-

---

¹⁸⁶ Artikel 17, §5.

¹⁸⁷ Artikel 16.

¹⁸⁸ Artikel 7 ter, §2, D.

¹⁸⁹ Artikel 34.

¹⁹⁰ Artikel 27 van het besluit van 28 november 2002 bevat overigens een materiële fout: het voorziet twee keer in een verhoging met 1,25 % van de referentiewedde, vermeerderd met de eindejaarspremie en het vakantiegeld, om de betaling van de premies en de bijdragen voor de verzekering tegen arbeidsongevallen te dekken. In de feiten kent Actiris die verhoging nochtans maar één keer toe.

diëringwijze en verantwoording van de subsidies. Het Rekenhof stelt vast dat de regelgeving, de overeenkomsten en de praktijk niet altijd in overeenstemming zijn met de ordonantie van 22 februari 2006 die bepaalt dat een internecontrolesysteem moet worden ingesteld.

Het Rekenhof beveelt aan de subsidiëeringsvoorwaarden te vereenvoudigen en te voorzien in een eenvormige verantwoordingswijze. In die optiek zouden systematisch loonfiches moeten worden voorgelegd in plaats van prestatiestaten, waardoor het beheer- en controleproces ook gemakkelijker zouden kunnen worden geautomatiseerd. Overigens zou een risicoanalyse die alle begunstigden omvat, moeten bepalen welke controle moet worden uitgevoerd.

Tijdens het tegensprekelijk debat heeft Actiris erop gewezen dat « *die aanbeveling tot gevolg zou hebben dat het al aanzienlijk aantal door het DTP verwerkte loonfiches nog enorm zou stijgen (36 %), wat zou leiden tot aanzienlijke extra beheerskosten* ».

Voor Actiris is het niettemin « *evident dat de regelgeving moet worden vereenvoudigd bij een algemene hervorming van het subsidiesysteem van de geco's* ».

Voor Actiris « *lijkt het wenselijk dat de minister van Tewerkstelling eveneens een realistisch kader zou vastleggen voor de hervorming van de geco-maatregel* », zoals dat momenteel gebeurt voor de maatregelen voor het doorstromingsprogramma (DSP) en de startbaanovereenkomst (SBO).

3.3 Omkadering van het geco-proces, functiebeschrijvingen van de personeelsleden en delegaties

3.3.1 Door de personeelsleden van Actiris uitgevoerde taken

Vershillende factoren die gunstig zijn voor een goede controleomgeving, worden ingesteld om het mogelijk te maken de subsidies binnen de termijnen te vereffenen: de personeelsleden worden over hun taken gebriefd via interne of externe vormingen en via omkadering door ervaren collega's of door verantwoordelijken. Ze beschikken ook over handleidingen en procedures, evenals over functiebeschrijvingen en -gesprekken. Sommige functiebeschrijvingen beantwoorden niet meer aan de huidige behoeften en worden momenteel herschreven.

Andere factoren werken die omgeving echter tegen : de taken zijn niet erg verheffend, het gaat om repetitief werk dat grotendeels bestaat uit de invoer van gegevens. In twee diensten (Pool 5 van Select en DTP) heeft het Rekenhof een personeelsverloop vastgesteld dat volgens de dienstverantwoordelijken als groot tot heel groot wordt bestempeld, waardoor het moeilijk is om een constant kwaliteitsniveau te handhaven.

Volgens de verantwoordelijke van het DTP is dat vooral toe te schrijven aan het tijdrovende en repetitieve invoerwerk. Een technische oplossing zou mogelijk zijn als de IT-toepassing zou worden herwerkt. De werkgevers-gebruikers zouden via een webtoepassing de invoer kunnen doen. In dat geval zouden de administratieve procedures en de interne controle van Actiris moeten worden aangepast op basis van een risicoanalyse voor een nieuwe organisatie van het proces inzake de vereffening van de subsidie en de controle van de verantwoording.

3.3.2 Handtekeningdelegaties

De handtekeningdelegaties zijn niet erg helder: verschillende delegatieakten bestaan naast elkaar en volgen elkaar in de tijd op (2010, 2015 en 2016), zonder expliciet de oude bepalingen te vermelden die moeten worden opgeheven. Zo heeft een niet-gemachtigde persoon in 2016

bij het DTP overeenkomsten ondertekend in plaats van zijn afwezige directeur. De betrokkene mocht dat doen op basis van de in 2015 vastgelegde delegaties, maar niet meer op basis van die van 2016.

Er is overigens niet gewaarborgd dat die delegaties beantwoorden aan de huidige behoeften van het beheer van de ge-co-overeenkomsten en –posten. Zo beschikken Select Actiris en de inspectie niet over handtekeningdelegaties voor hun eigen verrichtingen in het ge-co-proces.

3.3.3 *Conclusies en aanbevelingen*

Het personeelsverloop vergt bijzondere aandacht. Een herorganisatie van de processen en een nieuwe IT-toepassing zouden het mogelijk moeten maken de repetitieve taken te verminderen ten voordele van controle- en aansturingsactiviteiten.

De handtekeningdelegaties zouden moeten worden herzien om deze te verduidelijken en ze te laten overeenstemmen met de behoeften in termen van beheersing van de processen inzake het beheer van de ge-co-overeenkomsten, -posten en –subsiëring.

Actiris preciseert in zijn antwoord dat de handtekeningdelegaties zullen worden herzien en gepreciseerd bij de reorganisatie van de dienst Subsijobs van het departement tewerkstellingsprogramma's die voor september 2018 gepland is.

3.4 *Risico-inschatting, controleactiviteiten en informatie/communicatie*

De risico-inschatting, de controleactiviteiten en de informatie/communicatie zijn drie elementen van het interne controlesysteem die onderling sterk samenhangen. De kwaliteit en de relevantie van de uitgevoerde controleactiviteiten vereisen immers een voorafgaande risico-inschatting. Via de controleactiviteiten kan ook het informatie-/communicatiesysteem¹⁹¹ worden gevoed en kan de aansturing van de processen worden verzekerd.

3.4.1 *Doelstellingen*

De definitie van de doelstellingen, die ten grondslag liggen aan de risico-inschatting, is niet erg begrijpelijk wegens de architectuur van de plannen die deze vastleggen. Ze zijn immers getrapd opgevat, uitgaande van twee bronnen, met gelijkenissen en verschillen. Die twee bronnen omvatten:

- doelstellingen die voortvloeien uit de algemene beleidsverklaring: de oriëntatienota voor vijf jaar (uitgaande van de minister), de jaarlijkse oriëntatiebrieven (opgemaakt door Actiris, maar gefinaliseerd door de minister) en de jaarlijkse door Actiris opgestelde operationele plannen;
- doelstellingen die zijn gedefinieerd in plannen die voortvloeien uit het beheerscontract van Actiris: het meerjarig bedrijfsplan en de jaarlijkse ontwikkelingsplannen die Actiris opstelt.

De beheerscontracten vertonen te weinig samenhang met de regeringsverklaring, en deze hebben daarenboven niet dezelfde periodiciteit.

De plannen zijn niet allemaal even nauwkeurig. Ze bevatten niet allemaal de doelstellingen van de verschillende diensten van Actiris. In het beheerscontract worden de doelstellingen

---

¹⁹¹ Namelijk de manier waarop de informatie in een entiteit circuleert en bij de betrokken personen toekomt.

van Select Actiris en van de Inspectie voor de ge-co-activiteit samengenomen met de activiteiten inzake controle van de door het DTP beheerde tewerkstellingssubsidies en zijn ze dus niet duidelijk geïdentificeerd.

De plannen vermelden niet alle doelstellingen: ze handelen alleen over de doelstellingen van specifieke projecten en niet over de doelstellingen die samenhangen met de processen inzake courant beheer van de overeenkomsten, de betrekkingen en de subsidies.

De jaarlijkse operationele plannen hebben tot slot meer weg van controleborden dan van operationele plannen:

- ze preciseren de stand van verwezenlijking van de projecten op bepaalde datums, maar vermelden niet de realisatietermijn ervan;
- de vermelde financiële middelen stemmen niet precies overeen met de uit te voeren projecten. Zo stemt voor strategische doelstelling 3 « heroriëntatie van het ge-co-beleid » in het operationeel plan Tewerkstellingsprogramma, het vermelde budget overeen met de allocaties van de begroting van het ministerie waarvan de bedragen aan Actiris worden gestort om het huidige ge-co-systeem te subsidiëren, maar niet met de specifieke kosten van dat project;
- de kredieten voor de human resources worden niet vermeld, alleen de identiteit van de projectverantwoordelijke.

Tijdens het tegensprekelijk debat heeft Actiris, zonder de opmerkingen van het Rekenhof te betwisten, gepreciseerd dat « *het DTP al sedert lang driemaandelijks indicatoren produceert waarmee het beleid kan worden gestuurd* ».

Conclusies en aanbevelingen

Het Rekenhof merkt op dat:

- niet alle doelstellingen worden vastgelegd: de doelstellingen inzake courant beheer ontbreken;
- niet alle doelstellingen van alle actoren kunnen worden geïdentificeerd: sommige worden samengevoegd met andere in het beheerscontract, zoals voor Select Actiris en de Inspectie;
- de in de plannen vastgelegde doelstellingen zijn niet voldoende begrijpelijk.

Als alle risico's worden geïdentificeerd in het licht van elk van de vastgelegde doelstellingen, zijn bijgevolg niet alle ge-co-processen op adequate wijze afgedekt. Sommige doelstellingen zijn onvoldoende gedefinieerd om te kunnen zien welke gebeurtenissen de verwezenlijking ervan zouden belemmeren.

Het Rekenhof beveelt aan alle doelstellingen te definiëren en deze getrapd te geleiden en de verschillende plannen beter te integreren. Die doelstellingen zouden gemakkelijk te identificeren moeten zijn en zouden moeten beantwoorden aan de SMART-norm¹⁹², aangezien ze specifieke en meetbare doelen zullen moeten vastleggen die realistisch zijn binnen een gegeven tijdshorizon. Op grond daarvan zullen de risico's die met elke doelstelling samenhangen, kunnen worden geïdentificeerd.

---

¹⁹² Om aan die norm te beantwoorden moet een doelstelling specifiek, meetbaar, ambitieus, realistisch en tijdsgebonden zijn.

3.4.2 *In kaart brengen van de risico's*

De diensten identificeren weliswaar sommige risico's, maar er is geen systeem voor risico-analyse in die zin dat de risico's periodiek en systematisch op basis van de opdrachten, doelstellingen en aanwezige processen worden geïdentificeerd in een geformaliseerde analyse die de waarschijnlijke manifestatie en het gevolg ervan evalueert en bepaalt hoe deze moeten worden aangepakt (risicovermijding, overdracht, aanvaarding, vermindering).

De uitgebouwde controleactiviteiten kunnen bijgevolg niet gestructureerd en doeltreffend worden georganiseerd en geen redelijke zekerheid verschaffen dat de risico's op adequate wijze worden afgedekt.

Er wordt bijvoorbeeld niet voldoende gekeken naar het risico op oversubsidiëring: daar meerdere overheden de wedde van werknemers van de non-profitsector subsidiëren, zouden werkgevers te veel subsidies kunnen ontvangen. Volgens Actiris « *worden de verschillende financieringsbronnen bij de inspecties geïdentificeerd en kunnen de inspecteurs zo risico's op oversubsidiëring opsporen* ».

Conclusies en aanbevelingen

Om de nagestreefde doelstellingen te halen en de risico's inzake wettelijkheid, regelmatigheid en goed beheer in de hand te houden, beveelt het Rekenhof aan een risicoanalysesysteem in te voeren dat op basis van de nagestreefde doelstellingen de mogelijkheid biedt periodiek de gebeurtenissen te identificeren die zouden verhinderen dat die doelstellingen worden gehaald. Het is onontbeerlijk te evalueren hoe groot de kans is dat die gebeurtenissen zich voordoen en welke impact ze hebben, om aangepaste controlemaatregelen te waarborgen die rekening houden met een correcte kosten-batenbalans inzake de implementatie van de controle. De risicoanalyses moeten periodiek opnieuw worden uitgevoerd, aangezien de risicofactoren en de doelstellingen evolueren.

Tijdens het tegensprekelijk debat heeft Actiris gepreciseerd « *het volledig eens te zijn met de opmerkingen en aanbevelingen van het Rekenhof in de zin dat al die procedures momenteel niet zijn geformaliseerd in één documentatie, die systematisch op het terrein wordt toegepast. Daartoe zal in 2018-2019 in het departement een actieplan worden geïmplementeerd om een instrument voor kwaliteitscontrole te creëren. Dat instrument zal het mogelijk moeten maken periodiek de gebeurtenissen na te gaan die zouden verhinderen de doelstellingen te halen en de acties te ondernemen om de problemen aan te pakken die zich aandienen. In het actieplan is bepaald dat op basis van een offerteaanvraag een beroep kan worden gedaan op in interne controle gespecialiseerde externe consultancy om het beoogde instrument uit te werken.* »

3.4.3 *Controleactiviteiten*

Er werden controleactiviteiten ingevoerd, maar deze kwamen er enkel als reactie op vastgestelde problemen: ze bieden weliswaar de mogelijkheid het risico op fouten bij de toepassing van de regelgeving te verminderen, maar ze blijven toch onvolledig of zelfs ontoereikend.

Het is zo dat:

- elke dienst over procedures beschikt, maar deze zijn niet systematisch geformaliseerd of volledig¹⁹³; ze bevinden zich in de ontwikkelingsfase en ze worden momenteel bij

---

¹⁹³ Over het algemeen ontbreken de rappelprocedures.

Actiris centraal in één gespecialiseerde dienst opgesteld, wat volgens het DTP vertraging bij de redactie tot gevolg heeft;

- er modeldocumenten bestaan om de eenvormigheid van de activiteiten te verzekeren ;
- er toezicht bestaat op de activiteiten, maar dit kan behoudens uitzonderingen¹⁹⁴ niet worden geïdentificeerd, en het is bovendien niet noodzakelijkerwijze volledig: de invoer van de gegevens van de overeenkomsten wordt bijvoorbeeld pas sedert 2016 gecontroleerd en de subsidieberekeningen worden slechts voor 5 à 10 % gecontroleerd. De processen maken het dus niet mogelijk een redelijke zekerheid te bieden dat de gegevens over de overeenkomsten volledig en juist zijn. De vastgestelde invoerfouten hebben een weerslag op de controle-instrumenten en het Rekenhof kan bijgevolg geen redelijke zekerheid hebben dat de tot 2015 toegelaten voorschotten op subsidies zullen worden teruggevorderd op het voorziene tijdstip en dat de berekeningen correct zijn ;
- de controleactiviteiten van de Inspectie sedert de monitoring van 2015 worden geprogrammeerd op basis van geïdentificeerde risico's, maar enkel voor privéwerkgevers; openbare werkgevers worden niet gecontroleerd, behalve de lokale besturen sedert 2016. Daar het bezoek van de Inspectie toen een probleem aan het licht heeft gebracht over de inaanmerkingneming van de gepresteerde werktijd¹⁹⁵, werd beslist de controles in 2017 voort te zetten. Deze controles werden echter niet uitgebreid tot de andere openbare werkgevers. Het DTP heeft erop gewezen dat die controles uiteindelijk slechts beperkte ontvangsten van enkele tienduizenden euro's hebben opgeleverd¹⁹⁶;
- het Arno-programma voor een zekere automatisering van de berekeningen zorgt, maar op zich niet kan waarborgen dat die berekeningen correct zijn: enerzijds hangen ze af van de kwaliteit van de gegevens die de behandelende personeelsleden invoeren en anderzijds werd dat programma niet ontworpen als een programma om loonsubsidies te berekenen, maar veeleer om wedden te berekenen en om de human resources te beheren¹⁹⁷. Zo kan het niet automatisch het aantal werknemers per betrekking beperken om te controleren of het in de overeenkomsten vastgelegd maximum werd overschreden.

Wat de subsidiëeringsfouten betreft, heeft het Rekenhof bij het onderzoek van de steekproef van dossiers geen enkele overschrijding opgemerkt van de termijn van zes maanden voor de voorlegging van de verantwoordingsstukken door andere werkgevers dan de lokale besturen¹⁹⁸.

Het heeft daarentegen tekortkomingen en vergissingen vastgesteld die een invloed hebben op de berekening van de subsidie. Deze waren niet opgemerkt door de inspectiediensten van Actiris, noch door de werkgevers.

---

¹⁹⁴ Bij het DTP zijn enkel voor de nieuwe overeenkomsten bij de dossiers begeleidende bladen gevoegd die de actoren identificeren.

¹⁹⁵ De afwezigheden wegens een arbeidsongeval waren slecht geboekt.

¹⁹⁶ Enkele tienduizenden euro's.

¹⁹⁷ De invoerfouten kunnen volgens Actiris worden geverifieerd door een maandelijkse bijwerking van de gegevens van Arno.

¹⁹⁸ Termijn vastgelegd door artikel 18 van het besluit van 28 november 2002.

Het Rekenhof heeft drie situaties vastgesteld die de regelmatigheid van de toegekende bedragen kunnen aantasten: fouten in de IT-toepassing, verificatiefouten en de ontstentenis van een beheer van de betrekkingen, zoals geëxpliciteerd in de volgende voorbeelden:

Parametreringen en automatisering van het Arno-programma

- Het besluit van 28 november 2002¹⁹⁹ laat werkgevers toe om geco-werknemers prestaties te laten uitvoeren bij derden (als huishoudhulp bijvoorbeeld). De inkomsten die die prestaties voor de werkgevers genereren, worden van de subsidies in mindering gebracht volgens vastgelegde geïndexeerde barema's. In een dossier van de steekproef heeft het Rekenhof vastgesteld dat die indexering vooraf gebeurt op een verkeerd kwartaal;
- Volgens artikel 1, §1, van het besluit van 28 november 2002 varieert het forfaitair percentage tot verhoging van de referentieweddeschaal om het vakantiegeld en andere bijkomende bezoldigingselementen²⁰⁰ voor geco's te dekken, meer bepaald naargelang de werknemer al dan niet het recht heeft om van zijn werkgever een hard- of standplaatstoelage te ontvangen. Die verhoging wordt niet automatisch geschrapt als de werknemer er geen recht meer op heeft;
- In een geval waarbij het contract veranderd werd, heeft Arno geen rekening kunnen houden met het aantal dagen waarop de bezoldigde diensten berekend moeten worden.

In al die gevallen werden te veel subsidies toegekend. Het gaat slechts om drie dossiers uit de steekproef. Aangezien het om een zwak punt of een fout in de parametrering gaat, zullen alle dossiers die zich in dezelfde toestand bevinden, wellicht op dezelfde manier verkeerd verwerkt zijn. Daar het Rekenhof niet beschikt over beheersgegevens om die verschillende soorten dossiers gemakkelijk te kunnen uifilteren, heeft het de totale financiële impact van die verkeerde parametreringen niet kunnen evalueren. Het heeft evenmin kunnen aantonen vanaf wanneer die problemen zich voordeden.

Voor de door het Rekenhof geïdentificeerde dossiers heeft de administratie, zodra ze tijdens de auditwerkzaamheden hierover werd ingelicht, de berekeningen direct gecorrigeerd, de parametreringen gewijzigd en de onverschuldigde bedragen teruggevorderd.

Het Rekenhof dringt erop aan een specifieke controle uit te voeren voor de dossiers van begunstigen die zich in dezelfde situatie bevinden.

Verificatiemethodes

- In drie gevallen werd de gepresteerde werktijd, die meetelt bij de berekening van de subsidies, slecht geboekt²⁰¹.
- in drie gevallen gebeurde de subsidiëring op basis van verkeerde weddeschalen²⁰²;

---

¹⁹⁹ Artikelen 7, 15 en 17.

²⁰⁰ Zie artikel 1, § 1, van het koninklijk besluit van 28 november 2002.

²⁰¹ De subsidie wordt meer bepaald berekend op basis van de gepresteerde werktijd, dus de tijd die de werknemers bij hun werkgever aanwezig zijn (artikel 16 van het besluit van 28 november 2002 en artikel 8 van het besluit van 5 februari 1998).

²⁰² De subsidies voor verschillende geco-categorieën worden berekend op basis van referentieweddeschalen, die samenhangen met het diplomabezit en volgens de in de overeenkomsten vastgelegde termen. In twee gevallen hadden de werknemers niet het vereiste diploma om de schaal te bekomen die Actiris op hen toepast. De bezoldigde diensten die van de subsidies kunnen worden afgetrokken, worden overigens eveneens op basis van weddeschalen berekend; in één geval werd de verkeerde weddeschaal gebruikt.

- in twee gevallen werd een verkeerde anciënniteit in aanmerking genomen in de weddeschaal²⁰³;
- het loonelement in verband met de haard/standplaatstoelage, dat onder bepaalde omstandigheden in aanmerking mag worden genomen voor de berekening van de subsidie, werd in twee gevallen gesubsidieerd, terwijl uit niets bleek dat de werknemers er recht op hadden; in drie gevallen werd het element niet in aanmerking genomen terwijl de werknemers er ongetwijfeld recht op gehad zouden hebben; tot slot werd het in één geval soms wel en soms niet gesubsidieerd;
- voor één dossier werden twee maanden subsidie niet berekend omdat de voorgelegde stukken verkeerd werden geïnterpreteerd;
- in één geval werd een premie die niet mocht meetellen voor de berekening van de subsidie, er per vergissing wel in opgenomen²⁰⁴.

Naargelang het geval hebben die fouten geleid tot een subsidiëring die ontoereikend, overmatig, moeilijk te ramen is; soms heeft de fout geen financiële weerslag gelet op de specifieke omstandigheden.

Beheer van de betrekkingen voor de geco's van de categorieën 22 en 23 van de Franse Gemeenschap

Terwijl het subsidiëringsproces van de geco's het beheer van de gesubsidieerde betrekkingen impliceert²⁰⁵, oefent Actiris geen controle uit op het beheer van de betrekkingen van de categorieën 22 (de overeenkomsten van de werknemers worden met vertraging bezorgd en Actiris is niet zeker dat het alle overeenkomsten in zijn bezit heeft) en 23 van de Franse Gemeenschap (het is echter de bedoeling van de Franse Gemeenschap een tabel te krijgen om de werknemers per betrekking te kunnen identificeren). Er bestaat dus een risico dat de betrekking wordt overgefinancierd (overschrijding van het maximum in voltijdse equivalenten) of dat een niet-ingevulde betrekking wordt gefinancierd.

Conclusies en aanbevelingen

Uit de vastgestelde fouten en de onder de aandacht gebrachte risico's blijkt dat de controleactiviteiten ontoereikend zijn. Het Rekenhof beveelt aan dat de in te voeren risicoanalyse de risicovolle punten van het subsidiëringsproces zou evalueren voor elk geco-type. Er zullen procedures moeten worden ontwikkeld om bijvoorbeeld de verplichting erin op te nemen dat bewijskrachtige documenten worden overgezonden en dat de openbare werkgevers aan de controle van de inspectie worden onderworpen, meer bepaald om zich ervan te vergewissen dat de prestatie echt werd geleverd.

Tijdens de tegensprekelijke fase heeft Actiris eraan herinnerd dat « *die controle momenteel door het departement inspectie van Actiris op een voor de ploegen haalbaar tempo wordt uitgevoerd voor de vzw's. Er wordt minstens om de drie jaar voor elk project een aselecte inspectie gepland, en regelmatig als volgens de interne procedure een risico wordt vastgesteld. De controle behelst minstens een interview met de aanwezige geco's, een analyse van het door de vereniging gerealiseerde werkvolume en de raadpleging van de agenda's. De controleprocedures*

---

²⁰³ Voor bepaalde geco-categorieën moet men bij het berekenen van de subsidie rekening houden met de anciënniteit

²⁰⁴ De loonelementen waarmee rekening moet worden gehouden, worden door de regelgeving voor elke subsidiecategorie opgesomd.

²⁰⁵ Het beheer van de betrekkingen betreft de verrichtingen inzake het creëren van de betrekkingen waarin de overeenkomsten voorzien, de opvolging ervan en de uit te voeren verrichtingen bij de eventuele schrapping van de betrekkingen. Het omvat alle beheer- en controleactiviteiten die Actiris in die verschillende fasen moet uitvoeren.

zijn weliswaar nog niet volledig gesystematiseerd en geobjectiveerd, maar het lijkt nuttig hier in herinnering te brengen dat bij de volledige evaluatie van de ge-co-regeling in 2015 slechts heel weinig echt problematische projecten aan het licht zijn gekomen. De aan de overheidsdiensten en de lokale besturen toegekende ge-co-betrekkingen worden overigens beheerd door middel van « prestatiestaat »-fiches die door de werkgever worden ingevuld en aan Actiris worden bezorgd. De dienst zal trachten het foutenrisico in samenhang met die werkwijze in te schatten, zelfs als dat een bijzonder moeilijke oefening blijkt te zijn. »

Het Rekenhof merkt op dat slechts 10 % van de ge-co-betrekkingen werd geëvalueerd.

3.4.4 Informatie/communicatie

Uit het onderzoek van de dossiers uit de steekproef blijkt dat de inspectieverslagen voor al wat dienen kan aan het DTP worden overgezonden, en dat er gevolg aan wordt gegeven. De inspectie heeft er echter op gewezen dat ze niet noodzakelijkerwijze op de hoogte wordt gehouden van het gevolg dat het DTP eraan geeft. De inspectie had overigens tot mei 2017 geen rechtstreekse toegang tot het Arno-programma; de opvragingen die het DTP bezorgde om dat gebrek aan toegang te ondervangen, boden niet alle waarborgen inzake volledigheid. De inspectie heeft immers vastgesteld dat het aantal betrokken werkgevers niet constant was, en dat zonder duidelijke reden. Tijdens het tegensprekelijk debat heeft Actiris die verschillen echter verklaard doordat het DTP en de inspectie de kadasters anders definieerden.

Het Rekenhof heeft daarentegen opgemerkt dat de stukken over de subsidiëring van ge-co's²⁰⁶ niet worden gecentraliseerd, waardoor ze moeilijker toegankelijk zijn. De gegevens zijn in papieren of digitaal formaat beschikbaar, maar de papieren gegevens zijn soms over verschillende dossiers verspreid en de digitale gegevens zijn niet altijd op de juiste plaats geklasseerd. De verantwoordingsstukken moeten normaal door de werkgevers naar één centraal mailadres worden gestuurd. Om verschillende redenen gebeurt het regelmatig dat zij hun stukken naar het mailadres van de beherende personeelsleden sturen. De personeelsleden moeten dan zelf specifiek tussenbeide komen om die stukken naar de juiste plaats te verhuizen, wat al eens vergeten wordt. Het Arno-programma centraliseert bovendien niet alle gegevens en voert geen berekeningen uit voor de ge-co's van de categorieën 22 en 23 van de Franse Gemeenschap. De informatie over de berekeningen is dan over verschillende plaatsen verspreid. Actiris heeft gepreciseerd dat « *alle digitale gegevens op dezelfde server worden bewaard* ».

Sommige documenten overt de werknemers²⁰⁷ worden geklasseerd in het dossier met de oudste overeenkomst van die werknemers, en niet in elk van de latere dossiers. De collectieve overeenkomsten, waarvan het bestaan de basis vormt van de subsidiëring van bepaalde loon-elementen²⁰⁸, zijn moeilijk te lokaliseren, wat de controleactiviteiten complex maakt.

Door die situatie worden het dagelijks beheer en de controle van de dossiers ingewikkelder en minder efficiënt, en is er een groter risico op fouten.

Volgens de inspectie stelt de ontstentenis van centralisatie bijzondere problemen. De inspecteurs bewaren de meeste stukken die hun bevindingen rechtvaardigen, immers thuis, waardoor hun hiërarchische meerdere nagenoeg geen toezicht op hun werk kan uitoefenen, omdat hij over het algemeen alleen over de verslagen van de inspecteurs beschikt. Hij kan dus zo nodig niet volledig nagaan of hun bevindingen juist zijn. Tijdens het tegensprekelijk debat

---

²⁰⁶ Overeenkomsten, diploma's, contracten, weddefiches, enz.

²⁰⁷ Bijvoorbeeld arbeidsovereenkomsten.

²⁰⁸ Ze vormen meer bepaald de voorwaarde voor de subsidiëring van andere dan wettelijke verlofdagen (artikel 16 van het besluit van 28 november 2002).

heeft Actiris gepreciseerd dat « *met het oog op meer transparantie het de bedoeling is die documenten te kunnen digitaliseren en op te nemen (via invoer door de inspecteurs) in het toekomstig documentair platform "My Actiris tewerkstellingsprogramma's", dat momenteel in voorbereiding is.* »

Actiris centraliseert de gegevens echter progressief, via zijn project « My Actiris »²⁰⁹. De digitalisering van de stukken, dat er deel van uitmaakt, is gestart in bepaalde diensten en zou in 2018 bij het DTP moeten beginnen. Het Rekenhof kan zich niet uitspreken over de kwaliteit van dat project, dat nog in zijn kinderschoenen staat.

Het Rekenhof heeft ook opgemerkt dat de overeenkomsten van verschillende jaren geleden beknopt zijn en niet alle elementen preciseren die aan de toekenning van subsidies zijn gekoppeld, zoals de verwachte kwalificaties van de werknemers voor elke gesubsidieerde betrekking. In die gevallen preciseert de inspectie die elementen na analyse van de bestaande toestand. Zodra een correctie moet worden aangebracht in een (recente of oude) overeenkomst, wordt een aangepaste overeenkomst opgesteld.

Er bestaan overigens leemten in de aan Actiris bezorgde externe informatie, inzonderheid in de informatie afkomstig van werknemers en werkgevers. Elementen die de subsidiabiliteit en het bedrag van de subsidies moeten rechtvaardigen, worden aldus niet noodzakelijkerwijze meegedeeld:

- Actiris vraagt niet systematisch om het diploma voor te leggen en als het toch wordt voorgelegd, wordt er nooit een kopie van bewaard;
- het adres en het diploma van de werkzoekenden kunnen in de loop van de procedure door de werkzoekende worden gewijzigd zonder controle van Actiris.

Conclusies en aanbevelingen

Het Rekenhof beveelt aan maatregelen te nemen om het klassement van de stukken en de informatieoverdracht te verbeteren. Alle documenten die de subsidie rechtvaardigen, moeten in het dossier aanwezig zijn om de berekening en de controle ervan door de hiërarchie of een externe controleur mogelijk te maken. Het Rekenhof moedigt de digitalisering en de gecentraliseerde geïnformateerde verwerking van alle stukken aan.

3.4.5 Aansturing

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat de voor de strategische aansturing van het ge-co-programma noodzakelijke gegevens niet altijd beschikbaar zijn of moeilijk kunnen worden benut. Tijdens het tegensprekelijk debat heeft Actiris gepreciseerd dat « *regelmatig basisindicatoren worden geproduceerd (beschrijvende statistieken). De voor de aansturing nuttige gegevens bestaan, maar ze zijn effectief heel moeilijk te benutten zonder zware verwerkingen, wat verhindert dat ze recurrent worden gebruikt.* »

Dat geldt bijvoorbeeld voor de gegevens om de termijn voor de toewijzing van de betrekkingen te meten²¹⁰, het aantal betrekkingen waarbij de werknemer langdurig afwezig is, het personeelsverloop in het ge-co-systeem, enz. Het Arno-programma bevat immers heel wat informatie inzake dagelijks beheer, maar die informatie kan niet gemakkelijk opgevraagd worden.

---

²⁰⁹ Doelstelling 4 in pijler 2 van het nieuwe beheerscontract 2017-2022 van Actiris, die luidt « *Technologie en de applicaties aanwenden om de doelmatigheid en doeltreffendheid van zijn diensten te verbeteren* » ligt helemaal in lijn met dat project.

²¹⁰ Meer bepaald de tijd die verstrijkt tussen het moment waarop de beslissing om de betrekkingen te creëren effectief is en het moment waarop deze betrekkingen aan de werkgevers worden toegekend.

Sommige informatie kan pas worden gebruikt nadat de gegevens werden herwerkt of geïnterpreteerd.

Meer ten gronde kunnen met het Arno-programma niet alle soorten door Actiris verwerkte ge-co-subsidies worden beheerd. Bepaalde gegevens en sommige berekeningen moeten dus worden beheerd in andere systemen, wat de aanmaak van kwaliteitsvolle beheerinformatie bemoeilijkt. Dat hangt samen met de ingewikkelde ge-co-regelgeving, maar eveneens met de aard van het gekozen programma.

Het Rekenhof merkt nochtans op dat corrigerende maatregelen worden genomen als leemten inzake interne controle worden vastgesteld. Dat geldt voor de correcties die Actiris in Arno heeft aangebracht naar aanleiding van de vaststellingen van het Rekenhof bij de auditwerkzaamheden.

Het Rekenhof onderstreept tot slot dat de dienst interne audit en klachtenbeheer van Actiris, waarvan de activiteiten moeten bijdragen aan de aansturing, geen auditactiviteiten inzake ge-co's meer heeft uitgevoerd sedert 2007²¹¹, omdat hij zich hoofdzakelijk moet wijden aan het klachtenbeheer. Die dienst moet de kwaliteit van de interne controle waarborgen, maar kon dergelijke taken niet meer uitvoeren wegens de taken waarmee hij door de regelgeving belast wordt.

Conclusies en aanbevelingen

Het Rekenhof merkt op dat Actiris niet over een geschikt instrument beschikt om het te voeren beleid te kunnen sturen en om het volledige subsidiëringsproces te kunnen opvolgen om het te verbeteren. Het programma dat momenteel wordt gebruikt, kan dus niet voor alle subsidiecategorieën de berekeningen uitvoeren wegens de diversiteit en de reglementaire complexiteit van de ge-co-subsidieregeling. Bijgevolg zou op basis van een vereenvoudigde regelgeving moeten worden nagedacht over een geschikter instrument om de subsidies te berekenen, waardoor bovendien de gegevens en de beheerinformatie die noodzakelijk zijn voor de invoering van een efficiënt aansturingssysteem, kunnen worden vergaard en aangeemaakt.

Tijdens het tegensprekelijk debat heeft Actiris « *akte genomen van de opmerkingen en aanbevelingen van het Rekenhof, die volledig gegrond zijn. Momenteel is de dienst nochtans van oordeel dat de vereenvoudiging van de regelgeving prioriteit moet krijgen vooraleer het beheerinstrument te wijzigen.* »

De interne-auditresources zouden overigens hoofdzakelijk moeten worden ingezet voor de auditopdrachten van het internecontrolesysteem.

---

²¹¹ De laatste audit in verband met het ge-co-programma dateert van juli 2007. Er dient nochtans te worden opgemerkt dat Idea Consult in 2014 een externe audit heeft uitgevoerd.

4 Activering van de ge-co-betrekkingen

4.1 Heroriëntatie van het systeem

De regelgeving beoogt twee doelstellingen: werkzoekenden ondersteunen bij hun zoektocht naar een betrekking op de klassieke arbeidsmarkt²¹² en werkgevers binnen de non-profitsector ondersteunen door hun werknemers te financieren²¹³. Die twee doelstellingen zijn moeilijk te verenigen omdat het er enerzijds om gaat voornamelijk jonge, mannelijke, laaggeschoolde werkzoekenden opnieuw aan werk te helpen, en anderzijds te voldoen aan de behoeften van de werkgevers die gekwalificeerd personeel wensen aan te werven.

Het rotatiepercentage bij de ge-co's, dat meet hoeveel werknemers tot het systeem toetreden of eruit stappen, is klein: een analyse²¹⁴ van de jaren 2004 tot 2010 maakt gewag van 53 %. Die analyse omvat overigens een deelstudie²¹⁵ over de weg die een ge-co-werknemer aflegt nadat hij het systeem heeft verlaten, meer bepaald zijn integratie in de traditionele arbeidsmarkt. Eén jaar nadat de werknemers het systeem verlieten, is 30 % van hen nog steeds werkloos. Dat kan betekenen dat ze geen nieuw werk hebben gevonden na zes maanden, of dat degenen die wel werk hadden gevonden, dat opnieuw kwijt zijn. Over de resterende 70 % bestaat eveneens onzekerheid: zij kunnen een nieuw contract onder een ander statuut hebben gesloten bij dezelfde werkgever, of een baan hebben gevonden bij een andere werkgever, of zijn ingeschreven bij de Forem of de VDAB, of inactief zijn geworden. De analyse van Idea Consult is meer bepaald gebaseerd op gegevens afkomstig van Arno; gelet op de tekortkomingen van het programma inzake gegevensexploitatie kunnen de conclusies van die studie niet makkelijk worden bijgewerkt.

Het Rekenhof is op basis van zijn onderzoek van oordeel dat die bevindingen nog steeds geldig zijn: het ge-co-systeem creëert immers werkgelegenheid en waarborgt de permanente aard van de aldus gecreëerde werkgelegenheid, maar er is niet aangetoond dat het bijdraagt tot de toegang tot een duurzamere en kwaliteitsvollere betrekking.

In 2014 had de regering nochtans beslist het systeem te heroriënteren en het opnieuw te richten op de initiële doelstelling ervan, namelijk een springplank naar werk vormen. Er moesten budgettaire marges worden gecreëerd en het ge-co-programma zou, volgens het meerderheidsakkoord²¹⁶, vooral een beleid voor de activering van werklozen moeten worden. De administratie stelt dat ze diverse nota's daarover naar de minister heeft gestuurd.

Na een analyse betrekking per betrekking van de subsidiëring van de ge-co's, was de regering van plan vooral 'een activeringsbeleid voor werkzoekenden' uit te bouwen, « *wat inhoudt dat een ge-co-betrekking een springplank moet zijn naar een duurzame baan. De begroting die aan*

---

²¹² Parl. Stuk, Brussels Hoofdstedelijk Parlement, wet van 30 december 1988, Verslag namens de Commissie voor Tewerkstelling, DOC 609-23, blz. 49, 52, 53, 59, 63 en 64.

²¹³ Hoewel dit niet wordt beoogd door de wetgeving, wordt de ge-co-subsidie sinds lang ook gezien als langdurige financiële steun toegekend aan de Brusselse non-profitsector, teneinde die in staat te stellen personeel aan te werven.

²¹⁴ Idea Consult, Evaluatie van de regeling met betrekking tot de gesubsidieerde contractuele personeelsleden (GECO's) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, eindverslag.

²¹⁵ Bij gebrek aan gegevens bestaat er onzekerheid over de weg die de werknemer heeft afgelegd, waardoor het ge-co-systeem als werkgelegenheidsondersteuning niet ten volle kan worden geëvalueerd.

²¹⁶ Gewestelijke beleidsverklaring 2014 – 2019, blz.10-11.

geco's wordt besteed, zal daarom voortaan in overeenstemming worden gebracht met de middelen van de Jongerenwaarborg²¹⁷ en de activering van werkzoekenden²¹⁸ [pas overgeheveld]. »²¹⁹

Sinds 2015 werden verschillende stappen ondernomen in die zin:

- er werd een monitoring van de privéwerkgevers (vzw's) georganiseerd, op verzoek van de minister bij de heroriëntering van zijn beleid, waarbij die werkgevers werden geklasseerd in categorieën van vzw's met een klein, een gemiddeld en een groot risico. Vervolgens onderzocht de inspectie bij 1.100 vzw's of er betrekkingen moesten worden geschrapt²²⁰; de minister besliste er 59 te schrappen²²¹. Bij gebrek aan bruikbare gegevens ten tijde van de audit kon de budgettaire marge die zo zou worden vrijgemaakt, niet worden geëvalueerd. Tijdens het tegensprekelijk debat heeft Actiris gepreciseerd dat « *de budgettaire marge werd geraamd op 1.602.412,36 euro (gecopremies) + 677.458,32 euro (RSZ)* »;
- Er worden verschillende maatregelen toegepast om budgettaire middelen te herbestemmen en de toegang tot een betrekking op basis van het profiel van de werkzoekenden te bevorderen:
  - de voorschotten voor de werkgevers die werden betaald bij de aanwerving van een werknemer als vaste titularis om hen te helpen bij de betaling van het eerste maandloon²²², worden niet meer gestort. De vroeger gestorte voorschotten worden gecupereerd telkens wanneer een vaste titularis vertrekt;
  - wat de geco's van de categorieën 21, 24.11, 24.12 en 24, §2, betreft, worden de subsidies voortaan beperkt tot 95 % van het subsidieerbare bedrag, zoals algemeen bepaald door de regelgeving²²³; de ministeriële vrijstelling van 5 % die in sommige gevallen kon worden toegepast en die het mogelijk maakte een subsidie gelijk aan 100 % van het subsidieerbare bedrag toe te kennen, wordt alleen nog toegekend met betrekking tot de prioritaire sectoren op basis van de door de inspectie opgemaakte financiële analyse²²⁴;
  - geen enkele vraag tot verlenging van de termijn om een werknemer aan te werven, wordt nog aanvaard²²⁵ ;

---

²¹⁷ Een verbintenis aangegaan door alle lidstaten van de Europese Unie, om erover te waken dat iedereen jonger dan 25 jaar aanbiedingen kan genieten betreffende kwaliteitsvol werk, permanente vorming, stage of opleiding.

²¹⁸ De activering is de verplichting voor werkzoekenden om deel te nemen en actief mee te werken aan de acties die hem worden voorgesteld om hem te helpen opnieuw werk te vinden (begeleiding, vorming...). Ook moet hij zelf actief op zoek naar een betrekking door persoonlijk en regelmatig stappen te ondernemen. Deze materie werd door de zesde staatshervorming overgedragen aan de gewesten.

²¹⁹ Gewestelijke beleidsverklaring, blz. 10-11.

²²⁰ De schrappingen betreffen echter geen betrekkingen waarbij werknemers langdurig afwezig zijn binnen een arbeidsovereenkomst en waarbij ze niet (of slechts tijdelijk) worden vervangen; nochtans lijken de betrekkingen in die gevallen niet erg noodzakelijk, aangezien de werkgevers het zonder hun werknemers lijken te kunnen stellen. Tijdens het tegensprekelijk debat heeft Actiris gepreciseerd dat « *naar aanleiding van die evaluatie 55 betrekkingen werden geschrapt en dat van 250 projecten de premie werd teruggebracht naar 95 %. De problemen in verband met de lokale besturen vertegenwoordigen volgens Actiris slechts 0,3 % van de totale uitbetaalde premies* ».

²²¹ Beslissing van 20 juli 2016.

²²² Artikel 30 van het besluit van 28 november 2002.

²²³ Artikelen 21 en 26 van het besluit van 28 november 2002. Voorheen werd die vrijstelling vaak toegepast. Het percentage van 100 % wordt momenteel gehandhaafd tot het vertrek van de werknemer; vervolgens wordt het teruggebracht naar 95 % van de loonkost.

²²⁴ Voorheen werd die vrijstelling vaak toegepast.

²²⁵ Deze aanwervingstermijn, die werd bepaald voor de geco's die niet werkzaam zijn bij de lokale besturen, bedraagt zes maanden (artikel 36 van het besluit van 28 november 2002).

- o de overdracht van betrekkingen van de ene vzw aan de andere²²⁶ gebeurt niet meer automatisch; zij moet worden geanalyseerd door de inspectie, voorgelegd aan het beheerscomité van Actiris en goedgekeurd door de minister;
- o de vereiste studieniveaus voor elke werknemer, die worden verduidelijkt in de overeenkomsten, kunnen systematisch worden uitgebreid naar lagere niveaus. Er zijn geen uitzonderingen meer waarbij het studieniveau wordt opgetrokken;
- o er werd een nieuwe tewerkstellingsmaatregel goedgekeurd: de inschakelingscontracten bestemd voor de jongste werkzoekenden, volgens artikel 28bis van het besluit van 28 november 2002²²⁷.

De aangekondigde hervorming van het ge-co-systeem is nog niet aangevat omdat eerst een grotere hervorming van de tewerkstellingssteun wordt doorgevoerd²²⁸.

Het Rekenhof is van oordeel dat de hervorming van het ge-co-programma botst op de kenmerken ervan: er is onder andere niet voorzien in een stimulans om een ge-co-betrekking te verlaten voor een niet-gesubsidieerde betrekking.

- De oude overeenkomsten, evenals een deel van de nieuwe die momenteel worden ondertekend, bevatten betrekkingen en contracten van onbepaalde duur.
- De ge-co's zijn tevreden met hun statuut omdat ze dezelfde arbeidsvoorwaarden en bezoldiging moeten krijgen als gewone werknemers²²⁹.
- Met uitzondering van de nieuwe voornoemde maatregel opgenomen in artikel 28bis (dat de werkgevers ertoe verplicht bijkomende kwalificaties bij te brengen die de positie van jonge werknemers op de arbeidsmarkt verbeteren), krijgen de werknemers in de meeste gevallen geen specifieke vormingen of bijzondere steun die hun de mogelijkheid zouden bieden een niet-gesubsidieerde betrekking te vinden; ze kunnen zich alleen beroepen op de professionele ervaring die ze verwierven tijdens hun ge-co-contract.
- De werkgevers zijn er evenmin bij gebaat een ge-co-werknemer over wie ze tevreden zijn, te vervangen door een andere ge-co-werknemer: de financiële tussenkomst van Actiris wordt berekend op basis van de kosten voor de werknemer met toepassing van in de overeenkomsten vastgelegde criteria, en evolueert niet met de tijd. Een ge-co-werknemer vervangen betekent voor de werkgevers dat ze een selectie en aanwerving van kandidaten moeten organiseren en de nieuwe aangeworven ge-co moeten opleiden voor de functie die hij zal vervullen.
- De lichte verandering in het beleid moet zich situeren binnen een gesloten en redelijk stabiele begrotingsenveloppe: tussen 2013 en 2017 schommelden de begrotingskredieten tussen 192,0 en 210,0 miljoen euro, ze stegen met andere woorden met 10 % (er werd 198 miljoen euro ingeschreven in de initiële begroting 2017). Ook vindt die verandering plaats binnen de context van de onbepaalde duur van de overeenkomsten. Daarenboven zijn de budgettaire middelen die werden vrijgemaakt dankzij de verschillende al goedgekeurde maatregelen (de schrapping van de voorschotten, de toekenning van subsidies aan 95 % voor de in te vullen betrekkingen en de schrapping van betrekkingen)

---

²²⁶ De betrekkingen die een vzw niet invult, kunnen worden overgedragen aan een andere vzw.

²²⁷ Een jongere met een inschakelingscontract moet worden begeleid, moet ertoe worden aangespoord om deel te nemen aan een proces van competentievalidering en moet een praktijkopleiding krijgen (Integraal verslag van de interpellaties en mondelinge vragen, Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Commissie voor de Economische Zaken en de Tewerkstelling, 25 februari 2016, nr. 68, blz. 64).

²²⁸ Ordonnantie van 23 juni 2017 betreffende de tewerkstellingssteun in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

²²⁹ Cf. de analyse van Idea Consult, op. cit.

relatief. Voor 2016 werden die middelen in totaal op 3,3 miljoen euro geraamd, wat slechts 1,3 % vertegenwoordigt van alle begrotingskredieten voor het geco-systeem.

Het Rekenhof is bovendien van oordeel dat de werkelijke impact van de sinds 2015 goedgekeurde maatregelen, moeilijk kan worden gemeten – dat is ook niet gebeurd - bij gebrek aan een adequaat informatiesysteem; er wordt aan herinnerd dat immers de gegevens ontbreken die zinvol zouden zijn voor een strategische aansturing, of dat ze moeilijk bruikbaar zijn.

De marge waarbinnen het systeem kan worden geheroriënteerd, is overigens beperkt:

- het lijkt moeilijk om een einde te maken aan de overeenkomsten zonder instemming van de werkgevers, hoewel de regelgeving de minister hiertoe machtigt²³⁰;
- de maatregel betreffende de inschakeling van « artikel 28bis »-jongeren heeft nog niet het verwachte resultaat gehad omdat de maatregel recent is en wegens de te vervullen voorwaarden (op 30 juni 2017 waren slechts 238 op 643 betrekkingen ingevuld²³¹. Ze vertegenwoordigen slechts 3 % van alle geco-betrekkingen);
- de budgettaire middelen die werden vrijgemaakt dankzij de enkele goedgekeurde maatregelen, maken het niet mogelijk nieuwe overeenkomsten te financieren om de geco-subsidiëring bij te sturen in de zin van de nieuwe doelstelling om een springplank naar werk te bevorderen.

4.2 Conclusies en aanbevelingen

Het Rekenhof wijst erop dat een wijziging van de regelgeving om het geco-systeem te heroriënteren naar steun voor duurzaam werk, zou vereisen dat de bepalingen in de regelgeving en in de overeenkomsten worden herzien en dat de beheersinformatiesystemen worden versterkt om een klassieke en duurzame wedertewerkstelling te realiseren en om stimulansen in te voeren die werkgevers ertoe aanzetten een rotatiesysteem te implementeren voor de werknemers op de geco-betrekkingen.

Actiris heeft in zijn antwoord eraan herinnerd « *dat nagenoeg 10.000 personen en 1.300 Brusselse werkgevers uit de private of publieke non-profitsector weinig of geen baat hebben bij de maatregel. Volgens Actiris genieten de Brusselaars elke dag een waaier aan noodzakelijke diensten dankzij de geco-subsidies, en moet de impact van welke geco-hervorming dan ook gemeten worden. Het maatschappelijke belang van de geco-subsidie en de complexiteit van de regelingen (het Rekenhof telt 19 verschillende soorten geco-premies) nopen volgens Actiris tot een stapsgewijze aanpak bij elk initiatief dat wordt genomen om die materie bij te sturen* ».

5 Algemene conclusies

Het Rekenhof wijst op de inspanningen die Actiris heeft gedaan om de juistheid van de subsidiëring van de geco's te verbeteren. Zo worden de personeelsleden in het algemeen omkaderd, werden procedures goedgekeurd of zijn deze in ontwikkeling, en wordt er een relatief toezicht uitgeoefend. Het Rekenhof erkent die positieve evolutie, maar beveelt toch aan de implementering ervan voort te zetten omdat de tot op heden goedgekeurde maatregelen slechts een eerste stap vormen.

---

²³⁰ Artikel 37 van het besluit van 28 november 2002 en artikel 2, §5, van het besluit van 5 februari 1998.

²³¹ Aantal bij overeenkomst aan werkgevers toegekende betrekkingen.

De grip op de ge-co-subsidiëring is immers voor verbetering vatbaar, zoals blijkt uit de foutenpercentages in de door het Rekenhof onderzochte steekproef.

De regelgeving is erg ingewikkeld en verscheiden, waardoor ze moeilijk toepasbaar en niet doelmatig is; de manier waarop sommige subsidies worden gerechtvaardigd, lijkt niet adequaat omdat de stukken waarop de uitgaven berusten, niet bewijskrachtig zijn (prestatiestaten in plaats van loonfiches).

De grip van Actiris op het proces lijdt overigens onder het gebrek aan beheersinformatie.

Het Rekenhof beveelt dus aan het systeem beter beheersbaar te maken door de regelgeving en eventueel bepaalde subsidiëringvoorwaarden te vereenvoudigen zonder de controleverplichting uit het oog te verliezen. Eenvormig gemaakte processen en gevraagde stukken zouden de implementering van de internecontrolemaatregelen en de vorming van de personeelsleden kunnen vereenvoudigen, en zouden de transparantie kunnen verhogen, meer bepaald voor de werkgevers. Het beheer van het IT-systeem of de wijziging ervan zou hierdoor ook makkelijker worden.

Het groot aantal fouten in de steekproef pleit eveneens voor een versterking van het internecontrolesysteem.

Tot slot bleek uit de analyse van de implementatie van het beleid van de springplank naar werk dat de ge-co-subsidiëring tweeërlei doelstellingen nastreeft, namelijk enerzijds de financiering van een sector en anderzijds de tewerkstelling. De hiervoor beschikbare middelen zijn tamelijk beperkt, ondanks de maatregelen die werden genomen. In de huidige stand van de regelgeving zal er weinig aan activering worden gedaan. De overheden moesten dus kiezen tussen de beleidsdoelstellingen die via de ge-co-subsidiëring moeten worden nagestreefd, wat ze gedaan hebben via hun beslissing van 12 juli 2018.

6 Antwoord van de minister

De minister deelt de vaststellingen van het Rekenhof, maar herinnert er voor de interne controle aan dat Actiris onder de leiding van zijn beheercomité zelf moet verdergaan met de reorganisatie om tegemoet te komen aan de verschillende opgeworpen risico's.

Ter vervollediging van de analyse van het Rekenhof wijst de minister erop dat de hervorming van het ge-co-systeem werd uitgesteld in afwachting van een meer algemene herziening van de tewerkstellingssteun. Deze herziening werd gerealiseerd via de goedkeuring van de ordonnantie van 23 juni 2017 betreffende de tewerkstellingssteun in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Op 12 juli 2018 heeft de regering het principe van een hervorming van het ge-co-systeem goedgekeurd.

Voor de ge-co's die afhangen van de lokale besturen, wordt overwogen de begroting voor tewerkstellingssteun over te hevelen naar de begroting van de lokale besturen. Er zou eveneens een gelijkaardige overdracht kunnen gebeuren naar de begroting van de Brusselse instellingen. Men wil de tewerkstelling bestendigen en de werknemers de mogelijkheid geven ofwel professioneel te evolueren in hun structuur, ofwel statutaire personeelsleden te worden.

Voor de betrekkingen in de non-profitsector zou een jaarlijkse forfaitaire subsidie, die in twee schijven zou worden vereffend, in de plaats komen van de ge-co-premies, om komaf te maken met een hele reeks demarches voor de werkgevers en administratieve verificaties voor Actiris.

De minister wijst erop dat het tijd zal vergen om de hervorming operationeel te maken en dat er aangepaste oplossingen zullen moeten worden gezocht gelet op de verschillende bestuursniveaus die met geco-werknemers werken. Het is immers niet mogelijk gewoon alle budgetten over te hevelen naar de functioneel bevoegde ministers.

7 Tabel met conclusies en aanbevelingen

Onderzochte punten	Conclusies	Aanbevelingen
Regelgeving	De regelgeving is ingewikkeld en bevat enkele fouten of onduidelijkheden ; door de eigen subsidiërings- en verantwoordingswijzen van de 19 geco-categorieën stijgt het risico op onregelmatigheden, die een financiële impact op de subsidie kunnen hebben.	De subsidiëringsvoorwaarden en de nadere verantwoordingsregels vereenvoudigen om het systeem beter beheersbaar te maken.
Omkadering	De handtekeningdelegaties zijn niet duidelijk en stemmen misschien niet overeen met de behoeften.	De handtekeningdelegaties herzien om ze te verduidelijken en te laten beantwoorden aan te identificeren behoeften.
In kaart brengen van de risico's	Sommige risico's worden door de diensten geval per geval geïdentificeerd. Er bestaat nochtans geen risicoanalyse in die zin dat risico's permanent en systematisch worden geïdentificeerd volgens de aanwezige processen, in de vorm van een geformaliseerde analyse die nagaat hoe waarschijnlijk het is dat ze zich voordoen en met welk effect, en die bepaalt hoe deze moeten worden aangepakt. De geïmplementeerde controleactiviteiten kunnen dus geen redelijke zekerheid geven dat de risico's op adequate wijze worden afgedekt.	Het Rekenhof beveelt aan een risicoanalysesysteem in te stellen dat het mogelijk moet maken periodiek de gebeurtenissen te identificeren die zouden verhinderen dat de vastgelegde doelstellingen worden gehaald.
Risicozones en controleactiviteiten	Het Rekenhof heeft fouten inzake parametrering en tekortkomingen in het Arno-programma vastgesteld, evenals verificatiefouten. Het heeft voorts gewezen op risicozones : naast de risico's die voortvloeien uit de regelgeving zelf (cf. supra in deze tabel) leiden de door de openbare werkgevers en bepaalde privé-werkgevers voorgelegde verantwoordingsstukken (niet-bewijskrachtige verklarende stukken) tot een light-controle door het DTP, die het werk van de inspectie niet kan ondervangen. Er is slechts weinig controle van Select Actiris op andere stukken (diploma's). De overeenkomstenbepalingen worden overigens niet aangepast, terwijl er zich wijzigingen hebben voorgedaan. Tot slot wordt geen rekening gehouden met het risico op oversubsidiëring. De ingestelde controleactiviteiten komen slechts onvolledig tegemoet aan de vastgestelde fouten en risico's : de procedures en het toezicht op het werk van de personeelsleden zijn niet volledig ; het Arno-programma berekent de meeste maar niet alle subsidies omdat het niet alle subsidiëringsmodaliteiten in aanmerking kan nemen en niet kan instaan voor bepaalde fundamentele controles zoals het werktijdequivalent dat niet mag worden overschreden per betrekking; daarenboven hangt het resultaat van zijn berekeningen af van de kwaliteit van de gegevensinvoer.	Het Rekenhof stelt voor een gestructureerde periodieke risicoanalyse in te stellen om de risicovolle punten van het subsidiëringsproces te evalueren en zulks voor elk geco-type.
Aansturing	De gegevens die nodig zijn om het beleid aan te sturen en om de subsidiëring op te volgen, zijn niet altijd beschikbaar of zijn moeilijk te benutten. Het Arno-programma is niet perfect aangepast omdat het niet alle gegevens bevat of omdat deze moeilijk op te vragen zijn. De interne-auditdienst kan overigens momenteel niet voor zijn auditopdrachten zorgen omdat hij zich volledig moet wijden aan de klachtenbehandeling.	Op basis van een vereenvoudigde regelgeving zou een performanter IT-instrument moeten worden ontwikkeld voor de subsidieberekening, dat bovendien de mogelijkheid biedt de beheergegevens en –informatie te vergaren en te produceren die noodzakelijk zijn om een efficiënte aansturing van het systeem te kunnen instellen. De interne audit zou overigens zijn opdrachten inzake audit van het interne controlesysteem moeten kunnen verzekeren om de interne controle beter in de hand te kunnen houden.
Evaluatie van het geco-programma	De gewestelijke beleidsverklaringen 2014-2019 kondigen aan dat de geco-betrekkingen in het raam van het beleid inzake activering van werklozen een springplank naar een duurzame job moeten vormen. Er werden in dat opzicht verschillende acties op het getouw gezet, die voor 2016 een budgettaire marge van naar schatting 1,3 % van de totale kredieten voor het financieren van de geco's hebben vrijgemaakt. De hervorming van het geco-programma blijkt overigens ingewikkeld te zijn omdat het programma in de context van een gesloten begrotingsenveloppe die al ettelijke jaren stabiel is, voor de werknemers en de werkgevers geen stimulansen bevat om meer verloop te brengen in de werknemers in het programma. De subsidiëring lijkt ook moeilijk fundamenteel te wijzigen zonder het akkoord van de werkgevers.	Het Rekenhof wijst erop dat, als men de regelgeving wil wijzigen om het geco-systeem te heroriënteren naar steun voor een duurzame job, de bepalingen in de regelgeving en in de overeenkomsten moeten worden herzien en dat de beheersinformatiesystemen moeten worden versterkt.

GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

Certificering van de algemene rekening 2017

Krachtens de bepalingen van de ordonnantie van 21 november 2006 houdende de bepalingen die van toepassing zijn op de begroting, de boekhouding en de controle (hierna: « de ordonnantie ») moet het Verenigd College jaarlijks een algemene rekening van de GGC opstellen en die ter certificering voorleggen aan het Rekenhof, vooraleer ze aan de Verenigde Vergadering te bezorgen. Die certificering houdt in dat het Rekenhof een met redenen omkleed en gedetailleerd oordeel moet geven over de regelmatigheid, de waarachtigheid en de betrouwbaarheid van de voorgelegde rekening²³².

Overeenkomstig artikel 58 van de ordonnantie bestaat de algemene rekening uit de jaarrekening (met een balans, een resultatenrekening, een samenvattende rekening van de begrotingsverrichtingen en een bijlage) en uit de uitvoeringsrekening van de begroting en haar bijlage. De jaarrekening moet worden opgesteld met toepassing van de bepalingen van het koninklijk besluit van 10 november 2009 tot vaststelling van het boekhoudplan van toepassing op de federale Staat en op de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie.

Hoewel artikel 59 van de ordonnantie bepaalt dat de algemene rekening aan het Rekenhof moet worden toegestuurd vóór 31 augustus van het jaar na dat waarop ze betrekking heeft, had het Rekenhof bij de afsluiting van de redactie van dit boek nog geen rekening ontvangen. De vertraging bij het opmaken van de rekening is onder meer te wijten aan de invoering van een nieuw boekhoudsysteem in 2017.

---

²³² Artikel 59, tweede lid, van de ordonnantie.

Er bestaat ook een Franse versie van dit verslag.
Il existe aussi une version française de ce rapport.

U kunt dit verslag raadplegen of downloaden
op de website van het Rekenhof.

WETTELIJK DEPOT

D/2018/1128/32

ADRES

Rekenhof
Regentschapsstraat 2
B-1000 Brussel

TEL.

+32 2 551 81 11

FAX

+32 2 551 86 22

www.rekenhof.be